

نور محمد الرحمن لکھنوی

تہ فیسری رھوان

بۆ تیگہ یشتنی قورئان

بەرگی [۱۲]

نووسیناس

مەلا مەحموودى گەلاڵەیی

جزمى ۲۳

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

ته فسیری رهوان

بوتیگه یشتنی قورئان

نوسینی

مه لا محمودی گه لالهیی

به رگی دوازدههههه

جزمی (۲۳)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

✦ ته فسیری رهوان بۆ تیگه یشتنی قورئان

✦ نویسنی : مهلا مه حمودی گه لالهیی

✦ چاپی یه کهم

✦ چاپخانه ی تیشک

✦ تیراژ (۵۰۰) دانه

✦ ژماره ی سپاردن (۳۵۹) ی سالی ۲۰۰۴

✦ مافی چاپکردنی پارێزراوه و تهنها هی نوسهره

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره تہ ای جزمی (۲۳)

ناکام و سهره نجامی به درو خه ره وهی پیغه مبه ران

وَمَا أُنزِلْنَا عَلَىٰ قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ جُنْدٍ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا
 كُنَّا مُنْزِلِينَ ﴿٢٨﴾ إِن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ خَامِدُونَ
 ﴿٢٩﴾ يَحْسَرَةُ عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ
 يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٣٠﴾ أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ
 أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿٣١﴾ وَإِنْ كُلُّ لَمَّا جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ

﴿٣٢﴾

ئەم کۆمەلە نایەتە تەواوکەری چیرۆکی (اصحاب القرية) ن حال و
 وەزعی گەلە سەتەمکارە سەرپچیکارەکان دیاریی دەکا، چییان کردو
 چییان بەسەرھات. دەفەرموی: ﴿وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ
 جُنْدٍ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ﴾ نەمانناردە خوار بۆ سەر گەلی
 حەیبیی نەججار دواي ئەوێ گەلەکە بەناحەق شەھیدیان کرد هیچ
 فریشتە یە کمان بۆ سەر نەناردن، پێویستمان بەو نەبوو لەشکری
 فریشتەیان بۆسەر بنێرین، بەلکو واما نەپریار دابوو، قەضاوقەدەرمان
 وا چەسپابوو: کە بە گرمە و نالە ی بەهێز لەناویان بەرین، کە ی ئەوانە
 شیاوی ئەو نە فریشتەیان بۆ نازل بکەین، ئەو نەندە گرنگیمان پێ نەدان
 فریشتە بنێرینە سەریان، ناردنە خوارەوێ فریشتە بۆ کاری گرنگ
 دەبێ، ﴿إِنْ كَأَنَّكَ إِلَّا صَیْحَةٌ وَاحِدَةٌ فَإِذَا هُمْ خَامِدُونَ﴾
 بەهیلاکەردنە کەیان جگە لە گرمە و نالە یە بەو لایە چێتر
 نەبوو، جویرانیل یە گرمە یەکی بەسەردا کردن و خێرا هەموویان خپ
 بوون، جوڵەیان نەما!

﴿يَا حَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ
 يَسْتَهْزِئُونَ﴾ ئە ی ئەوانە ی پێغەمبەرانتان بەدرۆ خستەو، ناخ و ئۆفیکی
 زۆرو کوشندە بکەن، پەشیمان بنەو لەسەر هەلۆیست و کردەو تان،
 دەک مالتویران و خەسارە تەند خۆتان چونکە هەر پێغەمبەرێک هاتبێتە
 سەرتان و بانگەوازیی کەردن بۆ یەکتاپەرستی و
 حەق پەرستی و خێروفەر، لە جیاتێ ئەو ی بەپیر بانگەوازییە کە یەو
 بچن، گالتەتان پێکەردووە بە درۆتان خستۆتەو، بەگرتیا

چون و هه پره شه تان لی کرده، نیستا کاتی هه سره ت و ناخ و نو قتانسه، حق وایه خه فته بخون و تف له خوتان بکهن، چونکه به روداو به سه رهاتی گه له پیشینه کانتان په ند نامیز نه بون،

نه عجار په روه ردگار روی خیطاب ده کاته ځکه مه لانی ئاده میزادو چینه کانی حازرو دوا پوژ، رو ده کاته هه موو چین و تو یژیک له هه موو چه رخ و سه رده میک دا ده فرموی: ﴿أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ لَا يَرْجِعُونَ﴾ نایا ئاده میزاد چین له دوا چینیان به به سه رهاتی پیش خویان په ندو عبیره تیان و هرنه گرت، به له ناو چوونی گه له سته مکاره پیشینه کان ته مبی خواردو نه بوون؟ هیچ بیر له سه ره نجامی گه لی عادو شه مودو قهومی توبه ع و قهومی فرعون ناکه نه وه، نازانن شه ئاده میزادانه ی له پیش نه وانه وه له ناو چون، تازه بریای بریای جارتکی تر ناگه رینه وه دنیا،؟؟

مردن بؤ خوی ناموژگاری که ریکی دلسوزه، هر مردن به سه بؤ په ند لی وهرگرتن بؤ که سیک تی فکرینی هه بی، پیغه مبه ر (ﷺ) ده فرموی: (کفی بالموت واعظا) ناژهل به ناژهل خوی هه کاتیک له په نایه وه هاوه له که ی ده کوژری، سه رده بردری، ده که ویتته له رزه و واقعی وپ ده میتنی، هه ول ددها خوی له ونا کامه رزگار بکا، که چی ئاده میزاد مهرگی شه و شه ده بینی، به سه رهات و سه ره نجامی شه هه موو گه لو نه ته وانه ی خویندو ته وه و بیستوه، روژانه شه دیمه نانه له پیش چاوی دوباره ده بنه وه که چی په ند نامیز نابن و ته مبی خواردو نابن، به لی مردن ریگایه کی بی نامانه و هه رچی پییدا رویش ناگه ریتته وه.

جا: که به هیلاکچوه کان ناگه رینه وه بؤ لای زیندوه کان بؤ هه تاهه تای کاره که به ونده کوتایی نایه و نیه و هه روا لییان ناگه ریین به لکوو حسابو لی کوئینه وه دیته پیشه وه و پاشگویی ناخرین. ﴿وَإِنْ كُلٌّ لَمَّا جَمِيعٌ لَدَيْنَا

مُخْضَرُونَ ﴿بیگومان هم‌مو گهل و نه‌ته‌وه‌کان به رابردودا هاتوویانه‌وه له
روژی قیامت دا لای تیمه ناماده ده‌کرین و حیساب و لی‌کۆلینه‌وه‌یان
له‌گه‌لده‌که‌ین هه‌رکه‌سه به‌گویره‌ی کرده‌وه‌کانی سزاو پاداشی ده‌ده‌ینه‌وه.
وه‌کۆله نایه‌تیکی تردا ناماژه به‌م مانایه ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿وَإِنْ كُنَّا لَمَّا
لِيُوقِنْتَهُمْ رَبُّكَ أَعْمَالَهُمْ إِنَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ (مرد: ۱۱۱)

چهند به‌لگه‌یه‌ک له‌سه‌ر به‌توانایی خودا ده‌رباره‌ی زیندوکردنه‌وه

وَأَيَّةٌ لَهُمُ الْأَرْضُ الْمَيْتَةُ أَحْيَيْتَهَا وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا
فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ ﴿٣٣﴾ وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِّنْ نَّجِيلٍ
وَأَعْنَبٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ ﴿٣٤﴾ لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ
وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ﴿٣٥﴾ سُبْحَانَ الَّذِي
خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ
وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٦﴾ وَأَيَّةٌ لَهُمُ اللَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ
فَإِذَا هُمْ مُظْلِمُونَ ﴿٣٧﴾ وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَّهَا
ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٣٨﴾ وَالْقَمَرَ قَدَرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ

عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيرِ ﴿٣٩﴾ لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ
 الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٤٠﴾
 وَآيَةٌ لَهُمْ أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلِكِ الْمَشْحُونِ ﴿٤١﴾ وَخَلَقْنَا
 لَهُمْ مِنْ مِثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ ﴿٤٢﴾ وَإِنْ نَشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيحَ لَهُمْ
 وَلَا هُمْ يُنْقَذُونَ ﴿٤٣﴾ إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ ﴿٤٤﴾

له‌وه پيش جه ختی له‌سهر شه‌وه کرده‌وه: که قیامت راده‌بی‌وهه‌موو
 ناده‌میزادیک له‌و رۆژ‌ده‌ا زیندو ده‌کریت‌ه‌وه بو حیسابو لی‌کۆلینه‌وه، نه‌جار
 لی‌ره‌ده‌ا هه‌ندی به‌لگه‌ی مادی و به‌یده‌ست له‌ سروشت ده‌هینیت‌ه‌وه: له‌سهر
 به‌توانایی خودا بو هینانی رۆژی قیامت و زیندو‌کردنه‌وه‌ی ناده‌میزاد، شه‌وتا
 هه‌موو سالتی به‌ هۆی بارانه‌وه خودا روه‌کی ناو زه‌وی زیندو ده‌کاته‌وه. کانی‌او
 ده‌ژینیت‌ه‌وه، نه‌جار نیشانه‌یه‌کی له‌ به‌توانایی خودا له‌ به‌رزایی بونه‌وه‌ری
 فراوان دا راده‌نوینتی شه‌ویش هینانی شه‌وو رۆژه، هه‌لسو‌راندنی خۆره، هینان و
 بردنی مانگه به‌قوناغه‌کانی خوی‌دا، هه‌ریه‌که‌و به‌مه‌داری خۆی دا دئو ده‌پروا
 کاری خویان نه‌نجام ده‌ده‌ن. ده‌فه‌رموی: ﴿وَآيَةٌ لَهُمُ الْأَرْضُ الْمَيِّتَةُ أَحْيَيْنَاهَا
 وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ﴾ بپیک له‌ نیشانه‌ی به‌ده‌سه‌لاتی خودا له‌سهر
 زیندو‌کردنه‌وه‌ی ناده‌میزاد له‌ رۆژی قیامت دا، نه‌م زه‌وییه‌ مردوه و شک
 هه‌لاتوه بینه‌ش و غایه‌یه، ده‌بینین و شک و برینگه‌و بوته‌سه‌وتمه‌رو، هه‌چ
 شیناوه‌ردو نه‌ش و غایه‌کی تیدا نه‌ماوه، نيمه به‌هۆی باراندنی بارانه‌وه زیندوی
 ده‌که‌ینه‌وه، روه‌کی و شک هه‌لاتوو چه‌که‌ره ده‌کاو سه‌رده‌ردینتی و زه‌وی سه‌وز

هه‌لده‌گه‌پێ، دره‌ختی چرۆ ده‌کاو سه‌وز ده‌بێ، وه‌ختیک ده‌بینی زه‌وی رازاوه‌ته‌وه‌و جۆره‌ها گژوگیاو گول‌وگولزاری تیدا رسکاوه، به‌جۆره‌ها ره‌نگ‌و دیمه‌ن خۆی ده‌نوێنێ، جۆره‌ها کانیاوو جۆگاو جۆبارو تافگه‌ی تیدا ته‌قیونه‌وه‌و ره‌وان بوون، وه‌نده‌ی تر سروشتیان رازاندۆته‌وه‌و جوانییان پێ به‌خشیوه.

ژیان موعجیزه‌، گیان شتیکه‌ هه‌ر خودا خۆی ده‌زانێ چیه‌و چۆنه‌، ناده‌میزاد له‌ ناستیدا جۆشی داماوو سه‌رگه‌ردانه‌، ته‌نیا ده‌ستی قودره‌ت نه‌و گیان پێدانو به‌ زیندوکردنه‌ی پێ ده‌کری، بۆیه‌ په‌روه‌ردگار له‌ نایه‌ته‌که‌دا گیان پێدانی پال خۆی داوه‌و فهرموی: ﴿أَحْيِنَاهَا...﴾ له‌و گژوگیاو دره‌ختانه‌ دانه‌وێله‌و بژێوی بۆ فراهه‌م هێناون رزق‌ورۆژی خۆتان و ئاژه‌لو گیانله‌به‌رانی تری دابین کردوه‌. جاوه‌کوو زه‌وی مردو، به‌ باران زیندو ده‌که‌ینه‌وه‌، هه‌ر به‌و جۆره‌ش مردوان زیندو ده‌که‌ینه‌وه‌!!

﴿وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِّنْ نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ﴾ به‌دیمان هێناوه‌ له‌و زه‌ویه‌ی به‌ باران زیندومان کردۆته‌وه‌ چهند باغو باغاتیک له‌ دارخورماو داری ترێو داری به‌رداری‌تر، هه‌لمان قولاندوه‌ له‌ ناریان دا چهند کاشو سه‌رچاوه‌ی چه‌شه‌نداز، بۆ خواردنه‌وه‌و رازاندنه‌وه‌و ئاودێریو پێویستیاتی تری گیانله‌به‌ران. به‌ تایبه‌تی له‌ناو دره‌خته‌ به‌رداره‌کان دا ناوی دارخورماو میوی هێنا، چونکه‌ به‌ری نه‌م دوو دره‌خته‌ شیرینه‌و خۆشترین خۆراکیش شتی شیرینه‌، لایه‌نی شیرینیش له‌ خورماو ترێدا ته‌واوو بێ که‌م‌وکورپیه‌، هه‌روه‌ها چونکه‌ خورماو میوژ بژێوو میوه‌ن، سودیان بۆ جه‌سته زۆره‌و میوه‌کانی تر وانین.

دیمه‌نی کشت‌وکالی سه‌وزو باغی دره‌ختی پر گه‌لا، میوه‌ی تازه‌ پێگه‌یشتو چاوو دل‌رون ده‌کاته‌وه‌، تیفک‌کرین لێیان ده‌سته‌نگینی په‌روه‌ردگارمان نیشان ده‌دا، هه‌ر روه‌که‌ چوزه‌ره‌ ده‌کاو سه‌ر ده‌ردێنێ، زه‌وی شق ده‌کاو ئاره‌زوی

روناکیو تیشکی خۆرو نوری مانگی هه‌یه، هه‌ر گۆله‌و خۆ ده‌کاته‌وه، هه‌ر میوه‌یه‌و پێ ده‌گاوه‌ختی چینی و پینی دێ ﴿لِیَاْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ اَیْدِيهِمْ اَفَلَا یَشْكُرُوْنَ؟﴾ مه‌به‌ست له‌ رواندن و رسكاندن روكه‌و دارودره‌خت، مه‌به‌ست له‌ دروست كردنی باغ و باغات نه‌وه‌یه: گیانه‌به‌ران له‌ به‌روبومه‌کانیان بخۆن، هه‌روه‌ها ئاده‌میزاد له‌ به‌روبومی ده‌ست و دوی خۆیان بخۆن، له‌و خۆراکه‌ بخۆن که‌له‌و به‌روبومه‌ دروستی ده‌که‌ن.. وه‌کوو دۆشاوو میوژو باسوخ و مره‌با و ترشیات و شه‌ریه‌ت... هتد

﴿سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْاَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ الْاَرْضُ وَمِنْ اَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُوْنَ﴾ پا‌ک و به‌رزو پیرۆزه‌ له‌ هاوه‌ڵ، نه‌و خودایه‌ی جوژه‌ها روكه‌و دره‌ختی جوژاو جوژو ره‌نگاوه‌نگی له‌ زه‌وی دا به‌دی هه‌ناوه، له‌ هه‌موو شتێک نیرومی خولقاندوه، له‌ خودی ئاده‌میزادیش دا نیرومی به‌دی هه‌ناوه، له‌ هه‌موو شه‌شامه‌تی خودا دروستی کردوه، هه‌ر خۆی ده‌زانێ چینی و چۆنی نیرومی تیدا خولقاندون، ته‌نانه‌ت زانیاری تازه‌ ده‌ری خست: که‌ پچوکترین قه‌باره، که‌ گه‌ردیله‌یه، پێک هاتوه‌ له‌ دوو شتی دژ به‌یه‌ک له‌ تیشکی کاره‌بایی (سالب و موجەب) نه‌و دوشته‌ سروشت لێک جیاواز ﴿تَیْکَه‌لْ به‌یه‌کتر ده‌بن و یه‌ک ماده‌و گه‌ردیله‌ پێک ده‌هه‌ین. له‌ نایه‌تیکی تردا ئاماژه‌ بۆ نه‌وه ده‌کا: که‌ زۆر شت هه‌یه‌ نێمه‌ هه‌یچی لێ نازانین وه‌کوو ده‌فه‌رموی: ﴿وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ﴾ (النحل: ۸) یان ده‌فه‌رموی: ﴿وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُوْنَ﴾ (الذاریات: ۴۹)

به‌کورتی نه‌و خودایه‌ی به‌دییه‌نسه‌رو خاوه‌ن ده‌سه‌لاتی ره‌هایه، نه‌م هه‌موو مه‌خلووقاتێ له‌ نه‌به‌وه‌ دروستکردوه، تا‌ک و ته‌نها «بێ هاوه‌ڵه‌، ره‌وانیه‌ به‌ هه‌یج شتیه‌یه‌ک شه‌ریکی بۆ دابنرێ. نه‌وه‌ نیشانه‌ی زه‌وی مردو بوو: که‌ په‌روه‌ردگار

به هوی بارانه‌وه گیسانی تی ده‌کاته‌وه و نه‌ش و نه‌ای تیدا پیدای ده‌کا، نه‌بجار له دیمه‌نو دیارده‌کانی زه‌وییه‌وه ده‌گوژیته‌وه بو دیمه‌نه‌کانی به‌رزایو نه‌و شتانه‌ی په‌یوه‌ستن به‌وه‌وه. ده‌فهرموئ: ﴿وَآيَةٌ لَهُمُ اللَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ مُظْلَمُونَ﴾ واته: بریک له به‌لگه‌و نیشانه‌کانی ده‌سه‌لاتی ره‌های په‌روه‌ردگار، دروستکردنی شه‌وو روزه، هینانی هاتنی شه‌وو روزه یه‌ک به‌دوای یه‌ک دا. به‌رده‌وام تاریکی دادی روناکی ده‌پوا، مه‌خلوقات ده‌که‌ویتته ناو تاریکاییه‌وه، به‌پیچه‌وانه‌شه‌وه روناکی دی تاریکی راده‌دا، نه‌مه‌ش له ناکامی هه‌لخولانی گوی زه‌وی به‌ده‌وری خولگی خوی، دا، له‌خۆرنا‌واوه بو روزه‌ه‌لات، به‌رده‌وام خۆر له نیوه‌ی کوره‌ی زه‌وی ده‌داو روناکه، له نیوه‌که‌ی تری نه‌دیوه تاریکه، هه‌رکه تۆزیک تاریکایی روناکی داده‌پۆشی له‌ولاوه به‌و نه‌ندازه‌یه روناکی بریک تاریکایی راده‌مالی، که‌وابوو هه‌میشه له‌سه‌رخ‌وتاریکی و روناکی به‌دویه‌که‌وه‌نو یه‌کتری راو ده‌نین، وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ناماژه به‌وه ده‌کا و ده‌فهرموئ: ﴿يُعْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا﴾ (الاعراف: ۵۴) له‌هه‌ردوکیشیان دا سودو خپرو فەر هه‌یه "له‌تاریکی‌دا ناده‌میزادو گیانله‌به‌رانی تریش واز له جمو جول دینن و ده‌که‌ونه حاله‌تی پشودان و نوستنه‌وه، ماندو شه‌که‌تییان نامینئ و جه‌سته‌یان هینو توانای تیده‌که‌ویتته‌وه، له روناکیش دا بینینی دیمه‌نه جوانه‌کان و جمو جول و کاروکاسبی و هه‌ولدان بو بژیو پیداکردن، ﴿وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ﴾ نیشانه‌یه‌کی تری قودره‌ت و ده‌سه‌لاتی خودا به‌سه‌ر بوونه‌وه‌ردا، هه‌لسوپراندنی خۆره تاکۆتایی مه‌داری خۆی، له‌وه‌پیش واگومان ده‌برا: که خۆر له شوینی خۆی دامه‌زراوه و جم و جولێ نیه، به‌لام له دواینی‌دا زاندر: که خۆر له شوینی خۆی راوه‌ستاو نیه. به‌لکوو له گه‌ردایه، هه‌میشه به‌یه‌ک نیتتجاهو یه‌کلا به‌خیرایی له فه‌ضای بونه‌وه‌ردا جه‌ره‌یان ده‌کا. ئاسمانشونا‌سان وایان مه‌زنده‌کردوه: که له‌چرکه‌یه‌ک دا دوانزه

میل ده بری، پهروهردگار - که هر خوی ده زانی خور چونه و چون دهرواو بۆکوی ده چی - ده فەرموی: ﴿تَجْرِي الْمَسْتَقَرُّ هَا﴾ نەم موسته قەرهی خور بۆی ده چی و ده یگاتی، جگه له پهروهردگار که سی تر نازانی چونه و چیه و له کوتیه!!

ئیبینوکەئیر دوو ریوایەت نەقل دەکا بۆ مانای ﴿مستقر﴾ ی خور، یەکه میان ئەو یه: مەبەست بە ﴿مستقر﴾ موسته قەرهی مەکانیی بی: که له ژور زەوییه و یه و له ژیر عەرشدایه، خور له هر شوینیک بی ئەو و هەموو مەخلوقات له ژیر عەرشدان. دوو میان مەبەست بە ﴿مستقر﴾ موسته قەرهی زەمانیی بی: که بریتییه له کۆتایی هەلسورانی، ئەمەش له رۆژی قیامت دادەبی.^(۱)

قیرائەتی ئیبنومەسعود و ئیبنوعەبباس بەم جۆر یه: ﴿والشمس تجري لامستقر هاء﴾ واتە: خور هەمیشە له گەردایه و هەدادانی نیه، شەورۆژ دی و ده چی.^(۲) ئەو هەلسوراندە ی خور بەو شیۆ بەردەوام و هەمیشە یه، نەخشە و پلانی خودای بالادەست و خاوەن توانایه، ئەو خودایه توانای بەسەر هەموو شتیک دا هەیه.

زانایانی فەلەک هاتونە سەر ئەو باوەڕه: که خور و یتپای هەلسورانیی روالەتی خوی له گەڵ ئەستێرەکان دا بە هۆی هەلخولانی سالانە ی زهوی بە دەوری خۆردا، که سالیی جارێک دەورە ی خوی تەواو دەکا. دەلین: و یتپای ئەو هەلخولانە دوو جۆر حەرە که ی تریشی هەیه: دەورە یه کی بە دەوری جەمسەری خوی دا: که له ماوه ی بیست و شەش رۆژدا تەواوی دەکا. دەورە یه کیشی له گەڵ

(۱) تەفسیری ئیبنوکەئیر ج ۳/ ۱۵۵۸

(۲) هەمان سەرچاوه ل/ ۱۵۵۹

ئەو ئەستیرانەدایە: کە سەر بە کۆمەڵە ی خۆرین و بە دەوری مەركەزی یاسا ئەستیرەییەکاندا ھەلەدەسوێ، خێرایییەکی لە چرکەیک دا نزیکە دوو سەد میل دەبێ.

﴿وَالْقَمَرَ قَدَرْتَاهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ﴾ بۆ مانگ چەند قۇناغی کمان داناو، پێیان دا تێدەپەرێ، بیست و ھەشت قۇناغ، ھەر شەو دەچیتە قۇناغی کەووە بە ئەندازە ی سێزدە نمرە دادەبەزێ، ئەگەر مانگە کە سی رۆژ بێ دووشەو کەنار دەگرێ، ئەگەر بیست و نۆ رۆژیش بێ، شەوی کەنار دەگرێ، جا مانگ لە ئاخەر رۆژی دا باریک دەبێ و زەرد ھەلەدەگرێ و وەکوو دەمەداس قەوس دەبیتەووە «کەوتتە حالەتی مەحاقمەو بە وینە ی لاسکی ھیشو خورمای کۆن و وشک ھەلاتوی لی دێ.

لە دەوری تۆیە ئە ی خۆرشییدی پرتەو بەخی شەوگەردان
کە نالی و لە حالاتی مەحاقی ماھی ئەودایە
(نالی)

بەھۆی مانگەو ژیماوەی ساڵ و مانگ دەزانین، خۆر شەو و رۆژی پێ لێک
جیا ناکریتەو «وەکوو لە نایەتییکی تردا ناماژە بە رۆلی مانگ دەکاو
دەفەرموی: ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَمْثِلَةِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ﴾ (البقرة: ۱۸۹)
لە نایەتییکی تردا ناماژە بە رۆلی خۆرومانگ دەکاو دەفەرموی: ﴿هُوَ الَّذِي
جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِّينَ
وَالْحِسَابِ﴾ (یونس: ۵)

هه موو رۆژئ خۆر به‌یانی هه‌لدئو ئیواره ئاوا ده‌بی، به‌لام هه‌ر رۆژه (مطلع) شوئنه‌ه لاتیکێ تایبه‌تی شوئین ئاوابونیکێ تایبه‌تی هه‌یه، به‌هۆی ئهم گۆرانکارییه له مه‌طله‌عه کاتیه‌دا، شه‌وو رۆژ کورت و درێژ ده‌بن، کاتیک ئیمه ته‌سه‌وری قه‌باره‌ی خۆر ده‌که‌ین و واده‌زانین نزیکه‌ی ملیۆنیک جار له‌ گۆی زه‌وی گه‌وره‌تره، ئه‌جار ئهم قه‌باره گه‌وره، ئهم کیتله زه‌به‌لاحه بکه‌ویتته هه‌ره‌که‌و له‌ بۆشایی به‌رفراوان دا جهره‌یان بکاو هیچ شتیک کۆله‌که‌و راگری نه‌بی، ئهو کاته به‌شتیکمان له‌ قودره‌تی خودا بۆ ده‌رده‌که‌وئ، جگه‌ له‌ ئیمانیه‌تانه‌ به‌خودایه‌تی موطله‌قی خاوه‌نی خۆر هیچی ترمان به‌ ده‌سته‌وه‌ نیه!

ئه‌جار تۆکه‌یه‌ی وێرێک و پێکی یاسای بوونه‌وهر راده‌گه‌یه‌نئ: که‌ به‌گۆیه‌ی ئه‌و یاسایه‌ ئه‌و قه‌باره زه‌به‌للاحانه هه‌لده‌سوێن ده‌فه‌رموئ: ﴿لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ﴾ نابێ و ناگۆجێ بۆ خۆر بگاته مانگ و نابێ رێگا به‌یه‌کتر بگرن، چونکه هه‌ریه‌که‌یان مه‌دارێ سهریه‌خۆو تایبه‌تی هه‌یه، قه‌ت له‌ مه‌دارێک دا کۆ نابنه‌وه، هه‌روه‌ها چونکه خۆر رۆژی ده‌ره‌جه‌یه‌ک مه‌دارێ خۆی ده‌گۆژێته‌وه به‌لام مانگ رۆژی (۱۳) پله‌ ده‌یگۆژێته‌وه . هه‌روه‌ها نیشانه‌ی شه‌و: که‌ مانگه‌ پێش نیشانه‌ی رۆژ: که‌ خۆره، ناکه‌وئ، بۆ هه‌ریه‌که‌یان خولگه‌و مه‌دارێ تایبه‌تی هه‌یه.

هه‌ریه‌که‌ له‌ خۆرومانگ و زه‌وی له‌ خولگه‌ی خۆیان دا ماسی ئاسا دێن و ده‌چن، خۆر له‌ خولگه‌یه‌ک دا هه‌لده‌سوێن نیوه‌ی قوطره‌که‌ی (۹۳) ملیۆن میله‌و به‌ سالتیک ده‌وره‌ی خۆی ته‌واو ده‌کا. مانگ هه‌موو مانگی جارێک به‌ ده‌وری گۆی زه‌وی سدا هه‌لده‌سوێن له‌ مه‌دارێک دا نیوه‌ی قوطره‌که‌ی (۲۴) هه‌زار میله‌. گۆی زه‌ویش دووجۆره هه‌لسوێرانی هه‌یه، هه‌لسوێرانیکی به‌ده‌وری خۆردایه‌ به‌ سالتیک جا ته‌واوی ده‌کا. ده‌وره‌یه‌کیشی به‌ ده‌وری خۆی سدا به‌شه‌وورۆژێک ته‌واوی ده‌کا.

بۆ هه‌موو ئەستێره‌یه‌ك فەلەك و مەدارێكی تایبەتی هەیه‌و تی‌یدا
هەڵدەخولی و لێی لا نادا، بوعدو مەسافەیی نێوان ئەستێره‌كان یەكجار زۆرو
بەرفراوانه، بۆمۆونه مەسافەیی نێوان دایه زه‌ویمان و خۆر، به (۹۳) نه‌ودوسی
هه‌زار میل مەزنده ده‌كری، مانگ له گۆی زه‌وی نزیكه‌ی (۲۴۰) ملیۆن میل
دوو‌ره، جا ئەم بوعدو مەسافانه هەرچه‌نده زۆرو بەرفراوان، به‌لام كاتیك
بەراوردیان بكه‌ین له‌گەڵ دووریی نێوان كۆمه‌ڵه‌ی خۆریی سو نزیكترین
ئەستێره‌ی لیمان^(۱) كه مەزنده ده‌كری به نزیكه‌ی چوارسالی تیشكی، تیژی و
سورعه‌تی روناكیش له چركه‌یه‌ك دا (۱۸۶) هه‌زار میله، واته نزیكترین
ئەستێره لیمان (۱۰۴) ملیون میل لیمان دووره.^(۱)

په‌روه‌ردگاری خاوه‌ن ده‌سه‌لات و توانا، به‌دییه‌نهری ئەم بوونه‌وه‌ره
بەرفراوان و سه‌رسوپه‌یه‌نهره، وای مەزنده كردوه: كه ئەم مەسافاته
دوورودریژانه له نێوان خولگه‌و مەداراتی ئەستێره‌كان دا هەبێ، بوونه‌وه‌ری به‌و
شێوه دامه‌زراندوه، بۆئەوه‌ی هیچ كامی له ئەستێره‌و خۆرو مانگ و زه‌وی لێك
نه‌خشێن و ده‌عم نه‌كه‌ن تا كاتی خۆی و هاتنی رۆژی قیامه‌ت!

ئاده‌میزاد هه‌تا بیر له‌م كه‌ونه بەرفراوانه بكاته‌وه، بیر له‌م هه‌مكه‌ ملیون
ئەستێره‌ گه‌رۆك و هه‌لخولاوه بكاته‌وه كه‌له فەضای بەرفراوان دا بلاو
كراونه‌وه، له‌و بۆشاییه‌ ده‌ریا ئاساییه‌دا مه‌له ده‌كه‌ن و دێن و ده‌چن و
هەڵدەخولێن، فەضاش به‌ ده‌وریان دا هێنده بەرفراوانه هێنده بەرفراوانه،
خه‌یاڵ كۆل ده‌بێ و ته‌صوور په‌کی ده‌كه‌وێ، هه‌چكه‌ی به‌ده‌سته‌وه نامی‌نی جگه
له‌وه بلی: پاك و مونه‌ززه‌هه ئەو خودایه‌ی ئەم بوونه‌وه‌ره‌ی ئاوا به‌دی هێناوه‌و
خاوه‌نی ئەم هه‌موو ئەفلاك و ئەملاكیه!

(۱) فی ظلال القرآن ج ۷/۲۵-۲۶

﴿وَاٰیةٌ لَهُمْ اَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلِّ الْمَشْحُونِ﴾ برېځکه له نیشانه ی ده سلاتی خودا، رامکردنی دهریا بویان، نه و تا نیتمه به ناو دهریادا خویانو وه چه و نه و ه کانیان له کشتی پر له کالو ناده میزادا ه لده گرین، له ولایتیکه وه ده یانگوړیزنه وه بؤ ولایتیکی تر، پتویستیاتی خویان له بؤیو پو شاک و شتی تر، به هوی نه و کشتیانه وه دابین ده کهن، وه کوو له نایه تیکی تردا ده فرموی: ﴿اَلَمْ تَرَ اَنَّ الْفُلَّكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِنِعْمَتِ اللّٰهِ لِيُرِيَكُمْ مِنْ اٰیَاتِهِ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَآیَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُوْرٍ﴾ (لقمان: ۳۱) هندیك له موفه سسیرین وشه ی (ذریه) یان به باوک و باپو مانا کردوه، ده لاین: مه به ست نه و ناده میزادانه یه: که له گه ډ ه زره تی نوح دا سواری کشتی بوون و رزگار بوون، نه و کشتیه پر بووه له کالو جوړه ها گیانله بهری تر. چونکه په روه ردگار فرمانی به ه زره تی نوح کردوه: که له ه موو شتیك نیرو مییه ك بخاته ناوی بؤ نه و ی گیانله به ره کان دواپراو نه بن.

﴿وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِثْلِهِ مَا يَرْكَبُوْنَ﴾ دروستمان کردوه بؤ ناده میزاد له وینه ی نه و کشتیه ی باوک و باپو یان سواری بوون کشتی تر: که ده توان له دهریادا سواریان بن، کالو شت و مده کی خویانی پت بگوړیزنه وه. نه مه نه گه راناو له ﴿مثله﴾ ی دا بگهړتیه وه بؤ کشتی، ویده چی مه به ست به ﴿مثله﴾ ی حوشترو ولاغی سواری بی، به تایبه تی حوشترو: که به کشتی و شکانی و سارا مه شهووره. به لام به لای نیمامی رازی و زوړیه ی موفه سسیرینه وه مه به ست نه و کشتی و گه میانه یه: که له دوا کشتی سه رده می ه زره تی نوح دروستکراون، چونکه دوا به دوا ی نه وه ده فرموی: ﴿وَ اِنْ نَّشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيْخَ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُنْقَذُوْنَ﴾ نه گه ر بانه وی نو غروزی ناو ناویان ده کهن، که س به هانا یانه وه نایه و رزگار ناکرین.

ده‌توانین بلیین: راناوی (مثله) ده‌گه‌ریتسه‌وه بۆ شتیکی زانراوی ناونه‌هینراو،
مه‌زنده کردنه‌که‌ی به‌مچۆره بی (من مثل ما ذکرنا من المخلوقات) نه‌وکاته
نایه‌ته‌که هه‌موو باره‌به‌ریک ده‌گریتسه‌وه به‌که‌شتی و حوشترو
ترومبیل و ته‌یاره‌وه.

﴿إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ﴾ وه‌لی ئیمه به‌دلۆفانی خۆمان ئیوه له
وشکانی و ناوده‌ریادا هه‌لده‌گرین، له خنکان ده‌تانپارێزین و له‌ززه‌ت و خۆشی
دونیاتان بۆ به‌یده‌ست ده‌که‌ین، تا کاتی کۆتایی ته‌مه‌نتان. که‌شتی چه‌ندیک
گه‌وره و چه‌ندیک تۆکه‌ به‌ی له‌ناو ده‌ریای به‌رفراواندا وه‌کوو پوشکه‌یه‌ک وایه
له‌به‌رده‌م ره‌شه‌بادا، چه‌ندیک ناخودای کاره‌ماو مه‌کینه‌کانی تازهو تۆکه‌ بن،
نه‌گه‌ر ره‌حه‌تی خودا نه‌بی له‌ کاتیک له‌ کاته‌کانی شه‌وو رۆژدا نقوم ده‌بی و
سه‌رنشینه‌کانی ده‌خنکین، نه‌وانه‌ی به‌ ده‌ریادا تیپه‌ریون به‌ به‌له‌م یان به
گه‌می، ده‌زانن ده‌ریا چه‌ند بی‌ئامانه‌و رزگارپوون چه‌ند زه‌حه‌ت و چه‌ند دووره،
ده‌زانن شه‌پۆله‌کانی چه‌ند سامناک و عاصیفه‌و ره‌شه‌بای چه‌ند به‌هێزه. هه‌ر
ده‌ستی ره‌حه‌ت و قودره‌تی خودایه‌ نه‌و که‌شتی‌یه‌ زه‌به‌للاحه له‌ناو نه‌و ده‌ریا
بی‌ئامانه‌دا دینی و ده‌باو به‌سه‌لامه‌تی ره‌های ده‌کا.

هه نوستی کافره کان له ته قواو خودا په رستی

وَإِذَا

قِيلَ لَهُمْ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٤٥﴾
وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ
﴿٤٦﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْطَعِمُ مَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطْعَمَهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي
ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٤٧﴾

ویرای هه بوونی نهو هه موو به لگه و نیشانه له سر هه بوونی خودا و
دهه لاتی ره های و ره حه تی بی پایانی، که چی ناده میزاده کان له حاله تی بی
ناگاین و نه قامی سدان، و هه وش خویان نایه نهو، و از له به درو خستنه وهی
پیغه مبهرو گالت به پیکردنی ناهیتن و په له ده کهن له هاتنی عه زاب و
قه شمریان دی به و هه ره شانیه له لاین پیغه مبهرو هه ناراسته یان ده کری. بیر
له نیشانه کانی خودا ناکه نهو، به زه بییان به بی نهوا و هه ژاراندا نایه نهو،
توز قاتیک سوزو به زه بی له دهرو نیاندا نیه، نهوان له و په ری نه قامی و
بی ناگاین دان. ده فرموی: ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ
لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ نه گهر به و پشت هه لکردوانه بگوتری، رو له نایاتی خودا

وهرمه گیتن، بترسن لهوهی نمو عهزابو کارساتانهی توشی گه له پیتشینه سته مکاره کان بووه، توشی ئتوهش بیی، ههروا ترسی عهزابی دوامردنیشتان هه بی، نه گهر سورین له سهر کوفرو پیدینی خۆتان، ترسی عهزابی خوداتان هه بی که په خهتان بگری و له ناوتان بهری، ته قوای خودا بکن، به لکوو خودا ره حمتان پی بکا، له عهزابی خۆی بتانپاریزی، له تاوانتان خوش بی.

نهوانه سهره قو سته مکارن، نه گهر بهو جوژه نامۆزگاری بکری رو وهرده گیتن، نه گهر پیتیان بگوتری: له خودا بترسن هیچ ترسی خودایان ناچیه دلهوه. نهوان بی گوتن و رو وهر گیتنایان هه بهوهندهوه ناوهستی ﴿وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ﴾ به لکوو نهوان له هه مو نایه تیکی خودا رو وهرده گیتن، هه نیشانو نایه تیکی تموحیدو راستی پیغه مبهرایه تییان بو بی ئیلا پستی تی ده کمن، نه که هه نهوهندهوه بهس به لکوو رهحم و یژدانیشیان نی بهزه بیان به بی نهوایاندا نایه تهوه وه کوو ده فرموی: ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْطَعُمُ مَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَنْطَعْمَهُ؟﴾ نهوانه رژدو چروکن، نه گهر پیتیان بگوتری: لهو مالو سامانهی خودا پی به خشییوی لی بی به خشن، نهوانه ی کافرو بی پروان له وه لآمدا ده لیتن: نایا ئیمه مالو سامانی خۆمان بدهینه کهسانیک نه گهر خودا بیویستایه مالو سامانی ده دانئو ژیان بو خوش ده کردن.

نهمهش که ده لیتن: به گالتهوه ده لیتن و قهشهری به موسولمانان ده کمن، پیتیان ده لیتن: ئیمه به گویره ی ویستی خودا هه لئس و کهوت ده کهن، که خودا نهیهوی ساماندار بن ئیتر ئیمه چۆن پیچهوانه ی ویستی خودا بیوئینهوه، خودا هه ژاری کردون ئیمه چۆن بانهوی دهوله مندلیان بکهین؟!

وهلی له راستیدا به لگه که یان پوچ و بی بناغیه، چونکه خودا: که مالّو سامانی به خشی به یه کیك، دواپی به شیک لهو مالّی برپاردا بو ناتاجان، کهس مافی نه وهی نیه ره خنه بگری، راسته نه گهر خودا بیویستایه ده ولّه مهندی ده کردن، به لام کردنی نهو راستییه به به لگه به تاله. که ده فرموی: ﴿مِمَّا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ﴾ هه تانایانه بو مالّ به خشین، پییان ده فرموی: خودا رزق ورژیده ره، له راستیدا نهو مالّ هی خودایه و خودا خاوه نیه تی، نیوه وه کیلن، جا که خاوه نی نه صلی فرمانتان پی ده کا به به خشین، حق نیه نیوه ره خنه بگرن، نه عجار نه گهر به خشن خودا بو تان پر ده کاته وه، نه دی بوچی نابه خشن، له هه مان کاتدا زه مکردنی رژی سو به خیلشی تیدایه، چونکه خراپترین رژی نه وه یه ناده میزاد له مالّو سامانی غه یریشدا رژی بکا.

نه عجار کافره کان خودا په رستان و ناموژگاری که ران توّمه تبار ده کهن به گومراو سدرلی شیواو، بویه بو ته و او کردنی قسه ی پیشویان به خودا په رسته کان ده لین: ﴿إِنْ أَنتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ نیوه له وه دا که فرمانان پی ده کهن به مالّ به خشین، جگه له گومرایی له هیچیکه دا نین، به ناشکرا له ریبازی عه قلو ژیری لاتان داوه. نه مه قسه ی موشریکه کانه به موسولمانانی ده یه ژن، وهلی له راستیدا نه وان به هه له چون و خراپ حالی بوون، چونکه حیکمه تی خودا وا داخواز بووه: که ناده میزاد جودا وازیان هه بی له ده ولّه مهندی هه ژاری دا، به ویستی خوی مالّ و سامان ده دا به هه ندیک و له هه ندیکی ده گریته وه، خو نه گهر خودا رزق ورژی به ره هایی بدایه به به بنده کانی، هه موو کهس ساماندار بوایه و بوغرا ده بوون، وه کوو له نایه تیکی تردا ناماژه به وه ده کاو ده فرموی: ﴿وَلَوْ بَسَطَ اللّٰهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَكِنْ يُنْزِلُ بِقَدَرٍ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ﴾ (الشوری: ۲۷) هه له روانگهی

حکمت و لیزانی و به ناگایی خویده، هه نلئی که سی دهوله مه ند کردوه، هه ندیکشی هه ژار کردوه، فه رمانی به هه ژاران کردوه به صه برو خۆراگری، فه رمانیسی به دهوله مه ندان کردوه به به خشین و شوکرانه ژمیری.

موشریکه کان بر وایان به هاتنی روژی قیامت نیه

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ

﴿٤٨﴾ مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ

﴿٤٩﴾ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ ﴿٥٠﴾

وَيُفْخِخُ فِي السُّمُورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ

﴿٥١﴾ قَالُوا يَا بَوَلَّيْنَا مَن بَعَثَنَا مِن مَّرْقَدِنَا ۚ هَٰذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ

وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ ﴿٥٢﴾ إِن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً

وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُونَ ﴿٥٣﴾ فَالْيَوْمَ لَا تُظْلَمُ

نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٥٤﴾

لهوه پیش باسی رو وهر گیزی کافره کانی کرد له ته قواو له مالبه خشین، نه مجار بایس دینیته وهو ده فره موی: هو وهر گرتنی نهو هه لویسته یان بر و نه بونیانه به زیند و برونه وهو په له کردنیانه له هاتنی قیامت و گالتیه یان پی

دی، ده‌فهرموی: ﴿وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ موشریکه‌کان له روی عه‌جه‌له‌کردن و گالت‌ه‌کردن‌یان به قیامت و قه‌شم‌ریکه‌ردن‌یان به موسولمانان ده‌لین: نهم واده‌و به‌لین‌ه‌ی پیمان ده‌ده‌ن و ده‌لین: گوایه قیامت دی، که‌یه‌و که‌نگی قیامت راده‌بی، نه‌وه که‌ی نهم واده‌و به‌لین‌ه‌تان دینه‌ی دی؟!

په‌روه‌ردگار وه‌لامی پرسیاره‌که‌یان ده‌داته‌وه‌و ده‌فهرموی: ﴿مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ﴾ چاوه‌پروان ناکه‌ن بۆ هاتنی عه‌زابو رابوونی قیامت جگه‌ له نه‌عه‌ره‌ته‌و فو‌کردنی‌ک به‌که‌په‌نای صوردا، به‌و گرمه‌ زنده‌ق به‌ره، هه‌موو زنده‌وه‌رت‌ک ده‌ست له عاست ده‌مری، نه‌و گرمه‌ دونیا ویران‌که‌ره به‌ ناگه‌هان په‌یدا ده‌بی و پیش په‌یدا بوونی، ناده‌میزاده‌کان سه‌رگه‌رمی کپین و فروشتن و قسه‌و‌بای دنیایین، مه‌شغوولی خواردن و خواردنه‌وه‌و رهام هینانی کاروباری دنیایی خویانن، کاتیک به‌ خویان ده‌زانن کاره‌سات قه‌وماوه‌و ته‌مه‌نی دنیا ته‌واوه، کار له کار ترازواوه. تۆیه‌و په‌شیمانی سودی نیه‌و زه‌مه‌نی ته‌کلیم به‌سه‌رچووه، نای بۆ نه‌و رۆژه داد له چنگ نه‌و ته‌نگانه‌ ناگه‌هان‌ه غافل‌گیریه‌ وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ده‌فهرموی: ﴿فَأَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ (الاعراف: ۹۵) یان ده‌فهرموی: ﴿هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ (الزخرف: ۶۶) عی‌کریه‌ ده‌لی: مه‌به‌ست به‌م (صیحه) به‌ فو‌کردنی به‌که‌مجاره‌ به‌ که‌په‌نای صوردا بۆ دنیا ویرانبوون، نه‌وه‌ی پشت‌گیری نهم رایه‌ ده‌کا: نه‌و ریوایه‌ته‌یه: که‌ ئیبنوجهریر له عه‌بدوللای کوری عومه‌روه‌ ریوایه‌تی کرده‌و، ده‌فهرموی: (فو‌ده‌کری به‌ که‌له‌شاخی صوردا له‌وکاته‌دا خه‌لک له‌ ریگاو‌یان و بازارو کۆپو کۆمه‌لو مه‌جلیس و دیوه‌خان‌دا سه‌رگه‌رمی قسه‌و‌باس و بازرگان‌یو پلان دارشتن و هه‌له‌په‌کردن بۆ دابینه‌کردنی پی‌ریستیاتی ژانیانن، ته‌نانه‌ت کابرا له‌بازاردا خه‌ریکی کپینی کراسی‌که‌و مامه‌له‌ی ده‌کا، لایه‌کی به‌ده‌ست فروشیاره‌وه‌یه‌و

لاکە ی تری بە دەستی کریانەوێه، هەردوکیان دەستیان پێوەیەتی کە قیامەت رادەبێ و فو دەکێ بە کەڵەشاخی صورداو هەموو زیندەوەر پێی دەمرن. ئاوا بە ناگەهانیو گۆزو گومەت بۆیان دێ و پێش ساتیک ئەو ئەوان سەرگەرمی جیدال و خواردن و خواردنەو و هاتوچۆ و کرپن و فرۆشتن و روخاندن و بیناکردن، ئەوی ئە خەیاڵیاندا نەبێ هاتنی قیامەتەو هیچ حیسابیکیان بۆ نەکردو، ئە نکاوێک و ئە (کن فیکون) ئەکادەرهەموو مەخلوقات خپ دەبن و کەس ماوەی ئەوێ نە بیتەو ناو مال و مندالی خۆی و وەصیەت و راسپاردەیهکیان بۆ بکا، بە هیچ شتیک رانگا و فریا هیچ ناکەوێ، چونکە مال و مندالیشی ئە شوینی خۆیان بە دەردی ئەو چون و ئەناو چون!!

بوخاری و موسلیم فەرمودەیهکیان ئە ئەبوهویرهو ریاوەت کردو “ دەفەرموێ: پیغمبەر (ﷺ) فەرمویهتی: ﴿لَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَقَدْ نَشَرَ رَجُلَانِ ثَوْبَهُمَا، فَلَا يَتَبَايَعَانِ وَلَا يَطْوِيَانِ وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَالرَّجُلُ يَلِيْطُ حَوْضَهُ، فَلَا يَسْقِي مِنْهُ، وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَقَدْ انْصَرَفَ الرَّجُلُ بِلَبَنِ لِقَحْتِهِ (نَعَجْتَهُ) فَلَا يَطْعَمُهُ، وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَقَدْ اَكْلَتْهُ اِلَى فِيْهِ (فَمَهُ) فَلَا يَطْعَمُهَا). سوێندم بە خۆدا قیامەت رادەبێ ئە حالێکدا دوکەس خەریکی کرپن و فرۆشتنی کراسیکن لێکیان کردۆتەو و ناگەنە ئەو مامەڵەکیان تەواو بکەن، فریا ناکەون بپێچنەو، وەللاهی قیامەت رادەبێ ئە کاتێکدا کابرا خەریکی سواغدانی حەوزی ئاویەتی بۆ ئاودانی ئاژەڵەکانیو ناگا ئاوی لێ بخواتەو (والله) قیامەت رادەبێ، پیاو پیاڵەیک شیرێ ئە مەرەکە دۆشیو دەیهێتتەو بپخواتەو ناگا چێژی بکا، قیامەت رادەبێ ئە حالێکدا کابرا پاروێکی کردو دەیهوێ بیبا بۆ دەمی و فریا ناکەوێ بیخوا.

نه مجار قورنان خیرایی پیدابونی مهرگ بۆ هه‌موو زینده‌وه‌ران باس ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ﴾ کهس فریانا که‌وئ راسپارده‌ی خۆی به‌یه‌کیکی تر بگه‌یه‌نی ده‌رباره‌ی مال و سامانی، ده‌رباره‌ی قه‌رز و قۆله‌و نه‌مانه‌ت و چۆنیه‌تی نه‌خشه‌و پلانی، به‌لکرو هه‌ر به‌پیدابونی گرمه‌که، هه‌ر که‌سه له‌بازار و دوکان و رینگاوبان دا هه‌ن ده‌مرنو کهس فریا هیچ ناکه‌وئ.

نه‌مجار ئاماژه به‌نه‌فخه‌ی دووهم نه‌فخه‌ی زیندوبوونه‌وه‌و رابوونی ئاده‌میزاد له‌گۆره‌کانیان ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُم مِّنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنسِلُونَ﴾ فوکره به‌که‌ره‌نای صوردا بۆ جاری دووهم بۆ زیندوبوونه‌وه‌و رابوون، له‌پڕیکا هه‌موو مه‌خلوقات له‌گۆره‌کانیان دینه‌ده‌روه‌و به‌هه‌له‌داوان دین بۆلای په‌روه‌ردگار، به‌له‌زو په‌له‌ده‌که‌ونه‌ری بۆ سارای مه‌حشه‌رو بۆ حیساب و لیکۆلینه‌وه، وه‌کوو له‌ئایه‌تیکی تردا ئاماژه به‌و حاله‌ته‌ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿يَوْمَ يُخْرِجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصُبٍ يُوفِضُونَ﴾ (المعارج: ۴۳)

نه‌مجار ئاده‌میزاد ده‌که‌ونه‌ناره‌حه‌تی و ترس و بیمیکی واوه‌که‌ژیانی به‌ره‌خ و عه‌زابی گۆریان به‌لاوه‌نوستن و ئیستراحه‌ته، بۆیه‌هاواریان لی هه‌له‌سته‌تی و ﴿قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَن بَعَثَنَا مِن مَّرْقَدِنَا﴾ وتیان: ئه‌ی مالۆیران و هیلاکچوو خۆمان کۆ ئیمه‌ی دوا مردمان له‌گۆره‌کافان راست کرده‌وه؟!

نه‌مجار بۆ خۆیان ولامی خۆیان ده‌ده‌نه‌وه‌و ده‌لین: ﴿هَٰذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ﴾ نه‌مه‌نه‌وه‌یه: که‌خودا واده‌ی پیدابوون و پیغه‌مبه‌ران پیتان راگه‌یانده‌بوین، راستیشیان کردو نه‌وا هاته‌دی. به‌م جوړه‌دان به‌وه‌دا ده‌نن که‌دوامردن زیندوکرانه‌وه، دان ده‌نن به‌راستگویی پیغه‌مبه‌ران، نه‌مه له‌کاتێکه‌دا پرواکردن هیچ سودیکی نه‌ه.

نیبنو که تیرو هی تریش ده فەرموون: رستەیی ﴿هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمَرْسَلُونَ﴾ وەلامی فریشتەکانە بو کافەرەکان، یان وەلامی موسولمانانە بۆیان.^(۱)

ئەجار پەرورەدگار خیرایی رابوونی قیامت رادەگەیەنێ و دەفەرموێ: ﴿إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُخَضَّرُونَ﴾ فو پێداکردنی کەرەنای صور بریتییه لە دەنگێکی زۆر بەهێز و یەک گرمە دەبی، لە پڕێکا و لە نکاوێک هەموویان زیندوو بوونە وەو بە خیرایی لای ئێمە کۆبوونە وە بو حساب و لیکۆلینە وە، وەکوو لو نایەتیکی تردا دەفەرموێ: ﴿فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ. فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ﴾ (النازعات: ۱۳-۱۴) یان دەفەرموێ: ﴿وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ (النحل: ۷۷)

ئەجار ناماژە بە عەدالەتکاریی ئەو رۆژە دەکا و دەفەرموێ: ﴿فَالْيَوْمَ لَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ لەم رۆژەدا: کە رۆژی قیامتە، کەس ستمی لێ ناکرێ، لە کردە وەیی چاکەیی کەس کەم ناکرێتە وە، چەندێک کردە وە کەمی کەم و کەمبایەخ بی، حساب دەکرێ، سزا و پاداشتان نادریتە وە نیللا: کە دەتاندریتە وە بە گۆڕەیی کردە وە کانتان دەتاندریتە وە، چاکە بە چاکە و خراپە بە خراپە.

(۱) تەفسیری نیبنو که تی ج ۱/۱۵۶

پاداشی چاکه‌کاران

إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ فَكِهُون ﴿٥٥﴾ هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ
 فِي ظِلِّ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَكُون ﴿٥٦﴾ لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ
 مَا يَدْعُونَ ﴿٥٧﴾ سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَحِيمٍ ﴿٥٨﴾

له‌وه‌پیش رابوونی قیامت و زیندوبونه‌وی چه‌سپاند، نه‌جار لی‌ره‌دا نه‌و
 پاداش و نازو نیعمه‌ته‌ی بۆ خودا په‌رستانی داناوه‌ دیاری ده‌کاو ده‌فه‌رموی:
 ﴿إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ فَكِهُون﴾ یی‌گومان موسولمانی راست و
 دلسۆز له‌ خودا په‌رستی‌دا، که‌ چوونه‌ ناو باغه‌کانی به‌هسته‌وه‌ له‌ خه‌لکی تر
 بی‌ناگا ده‌بن، به‌هوی له‌ززه‌ت وهرگرتن و به‌ مرازگه‌یشتیان ناگیان له‌ که‌س
 نامیئنو له‌ حالو و ه‌زعی دۆزه‌خیانیان بی‌ناگان، ﴿هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلِّ
 عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَكُون﴾ خۆیان و هاوسه‌ره‌کانیان له‌ ژیر سی‌به‌ری
 دره‌خته‌کانی به‌هسته‌ت له‌سه‌ر ته‌خته‌و کورسی جوان و رازاوه‌ دانیشتون و پالیان
 داوه‌ته‌وه، ﴿لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مَا يَدْعُونَ﴾ له‌ ه‌موو جوړیک میوه‌یان
 پیشک‌ش ده‌کړی، ه‌رچی به‌ خه‌یالیان‌دا بی‌و حه‌زیان لی‌ی بی‌ی به‌کسه‌ر بۆیان
 حازره‌ هیچ ماتل نابی!

سه‌رباری نه‌و ه‌موو نازو نیعمه‌تانه‌ ﴿سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَحِيمٍ﴾ سلاو‌یکه
 لی‌یان ده‌کړی، که‌له‌ ه‌موو نازو نیعمه‌تی‌ک به‌رزترو خۆشته‌ره، سلاو‌یک له‌
 خودای په‌روه‌نده‌و دلۆقانه‌و «ناپاسته‌یان ده‌کړی. په‌روه‌ردگار پی‌یان ده‌فه‌رموی:
 نه‌ی نه‌ه‌لی به‌هسته‌ت سلاوی منتان لی‌ی بی‌ی، وه‌کوو له‌ نایه‌تی‌کی تر‌دا ناما‌زه

به‌وه ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ﴾ (الاحزاب: ۴۴) جا سلاو
 کردنه که یان راسته‌وخو له خرداوه ناراسته‌یان ده‌کری یان به‌هوی فریشته‌وه
 ده‌بی، وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ناماژه به‌وه ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿وَالْمَلَائِكَةُ
 يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى
 الدَّارِ﴾ (الرعد: ۲۳-۲۴)

پاداشی تاوانباران

وَأَمْتَرُوا الْيَوْمَ

أَيُّهَا الْمَجْرِمُونَ ﴿٥٩﴾ أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَبْنَىٰ عَادَمَ أَنْ لَا
 تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٦٠﴾ وَأَنْ أَعْبُدُونِي
 هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٦١﴾ وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا
 أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ ﴿٦٢﴾ هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ
 ﴿٦٣﴾ أَصَلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٦٤﴾ الْيَوْمَ نَخْتِمُ
 عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا
 يَكْسِبُونَ ﴿٦٥﴾ وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَىٰ أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا

الصِّرَاطَ فَأَنَّى يُبْصِرُونَ ﴿٦٦﴾ وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ
عَلَىٰ مَكَانَتِهِمْ فَمَا أَسْتَطَاعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ
﴿٦٧﴾ وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ ﴿٦٨﴾

لهو پيش وه زعو حالى چا كه كارانى نمايش كرد، نازو نيعمه تيانى له به هشتدا رونكرده وه، نه مجار ليره دا حالو وه زعى تاوانباران له دونياو قيامه تدا شى ده كاته وه، له قيامه تدا خودا له موسولمانان بريان ده كاو دوريان ده خاته وه، لومو سهرزه نشتيان ده كا، ده يا نخاته ناو عه زابى سه ختى دوزه خه وه، له دونياش دازوو له ناويان ناباو موله تيان ده دا، بو شه وهى بيركه نه وه، به خو يان دا بچنه وه پيش شه وهى پيرى و زه ليلى يه خه يان بگرئو هدرچى زانيويانه له بيريان بچيته وه، ده فره رموى: ﴿وَأَمَّا زُوا الْيَوْمِ أَتَاهَا الْمُجْرِمُونَ﴾ له روژى قيامه تدا به كافره تاوانباره كان ده گوتري: نهى تاوانباره بئى پرواكان، نه مپوژ خو تان جيا بكه نه وه، له موسولمانان خو تان هه لاوترن. يان نهى تاوانباران "خو تان له ناو خو تان دا ليك جيا بينه وه، هه ر گروو تا قمه به جيا خو تان هه لاوترن، جوله كه، فه له، ناگره رست، نه ستيره په رست و بته رسته كان، بسوذييه كان، مادييه كان، ماركسييه كان، ماوييه كان، مولخيدو خودانه ناسه كان... هتد هه ر تا قمه و به جيا كومه ل كومه ل بوه ستن پرسيارتان لى ده كرىو حيساب و ليكولينه وه تان هه يه. له زور نايه تى ترى قورشان دا ناماژه به وه هه لاواردنه كراوه وه كوو ده فره رموى: ﴿وَيَوْمَ نُخْشِرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ أَنْتُمْ وَشُرَكَائُكُمْ فَرِئَلْنَا بَيْنَهُمْ﴾ (يس: ۲۸) يان ده فره رموى: ﴿وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُومِنُ يَتَفَرَّقُونَ﴾ (الروم: ۱۴) يان ده فره رموى: ﴿يَوْمَئِذٍ يَصْدَعُونَ﴾ (الروم: ۴۳)

نه مجار خیطاییان ناراسته ده کریو لؤمهو سهرزه نشتیان ده کا، ده فرموی:
﴿أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ﴾
نه ری نهی نهوهی ئادهم "نهوه من له سر زویانی پیغه مبه رانم فرمانم پی
نه کردن که گوپرایه لی شهیتان نه کهن؟ پیتم نه گوتن هدرچی پیتان ده لی و
فرمانتان پی ده کا ره تی بکه نهوه؟ چونکه شهیتان دوژمنی ناشکرای ئیوهیه،
باوکتانی له به هشت وه دهرنا، تووشی دهر دو مهینه تی کرد، برپاری دا چی
بۆیکری، هدرچی له توانای دا هدی بیخاته گهر بۆ گومرا کردنی ئیوه، ئیمهش
ناگادارمان کردنه وه و ترساندمان له وهی شوین ختوکه و وه سه سهی نه
نه گریسه بکه ون.

﴿وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ﴾ فرمانم پی کردن که هر من
پهرستن، به تاك وتنه ها و بی شهریکم بزائن، گوپرایه لی فرمان و نه هیه کانم بن،
نهوهیه ریبازی حق و راست. نهوهش پهیره وی کردنی ئایینی ئیسلامه. بۆ له و
دوژمنه سر سه ختانه تان نه ترسان؟ خو ﴿وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبَلًا كَثِيرًا أَفَلَمْ
تَكُونُوا تَعْقِلُونَ﴾ بیگومان شهیتان خه لکیکی زوری گومرا کرده، کاری
ناشیرینی له پیش چاو جوان کردن، کو سپ و له مپهری بۆ داناون بۆ نهوهی
له خودا په رستی و یه کتا په رستی بیانگیر پیته وه، نهوه بۆ عه قلتان پهیدا نه کردو
ههستان به و دوژمنایه تی نه کرد؟ بۆ به هوش خو نه هاتنه وه و ازتان له کوفرو
ئیلحاد نه هیئا؟ بۆ نهوهی نه مپرو توشی ئهم نه گبه تی نه بن! دهی مادام نهوه
هه لئس و که و تان بووه، نهوه بیرو بۆ چون و گوftarو کردارتان بووه، ﴿هَذِهِ جَهَنَّمُ
الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ﴾ ئهم ناگره نه و دۆزه خیه: که له دنیا دا له سر زویانی
پیغه مبه ران هه ره شه م پی لی کردن، پیغه مبه ران له و ناگره ترساندویان و
ئیهش به درۆتان خستونه وه، نهوه تا به چاری خۆتان بیینن، ﴿اصْلَوْهَا الْيَوْمَ
بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ﴾ بچه ناوی و سزای به نیشی بجیژن، به هوی هه لئوست و

بیروبوچونی دونیاتان، که پرواتان به تاك و ته نهایی خودا نه‌بوو، زیندوبوونه‌وو و
 حیسابو لیکۆلینه‌وو ه‌تان به‌درۆ ده‌زانی، گوێپراه‌لی شه‌یتان بون و بته‌رستیتان
 ده‌کرد، مه‌شه‌ه‌دیکی ناخۆش و ترسناکه، دۆزه‌خ لرفه‌ی دئ و به‌چاوی خۆیان
 ده‌یبینن، پیتشیان ده‌گوترئ بچه‌ ناوی، تاوانه‌که‌شیان ده‌ستی له‌سه‌ر دانراوه،
 پیتیان ده‌گوترئ: ﴿بَمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ﴾ بۆ شه‌وی زیاتر ریسوا بن و دُنیا بن: که
 عه‌زاییان کۆتایی نیه. تاوانیان کردوو له‌سه‌ریان چه‌سپاوه، شایه‌تیان له‌سه‌ره‌و
 ناتوانن ئینکاری بکه‌ن، چۆن ده‌توانن دان به‌تاوانه‌کانیان دا نه‌نن؟ ﴿الْيَوْمَ
 نَخْتُمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ﴾ شه‌مۆ ده‌میان داده‌خه‌ین و مۆری ده‌که‌ین، مه‌تیان لی
 نایه ﴿وَتَكَلَّمْنَا أَيْدِيَهُمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ شه‌ندامه‌کانی
 جه‌سته‌یان ده‌که‌ونه‌ قسه‌و شایه‌تیان له‌سه‌ر ده‌ده‌ن، ده‌ست و قاچیان چ
 تاوانیکیان پئ کراوه شایه‌تیان لی ده‌ده‌ن، ده‌لین: شه‌و تاوانه‌مان کردوو، بۆ شه‌و
 تاوانه‌ چوین، بۆ شه‌وی بزائن شه‌و شه‌ندامانه‌ی جه‌سته‌یان: که له‌و دونیادا
 یارمه‌تیده‌ریان بوون بۆ شه‌نجامدانی کاره‌کانیان، شه‌مۆ شایه‌تیان لی ده‌ده‌ن،
 بۆیه به‌ تایبه‌تی ناوی ده‌ست و قاچی هینا، چونکه زۆریه‌ی تاوان به‌و دوو
 شه‌ندامه‌ شه‌نجام ده‌درین. هه‌موو هه‌لمه‌ت و په‌لاماردانیك پتویستی به
 ده‌ست و قاچ هه‌یه، شایه‌تیدانی شه‌ندامه‌کانی جه‌سته له‌سه‌ر تاوان دیمه‌نیکه تا
 بلئی سامناک و ریسواکه‌ره، نیشانه‌ی شه‌ویه شه‌و تاوانبارانه که‌سایه‌تیان
 نامینئ و نامیری جه‌سته‌ی خۆی لی ده‌بیته‌ دوژمن، هه‌موو شه‌ندامیکی
 جه‌سته به‌ته‌نهاو به‌ سه‌ربه‌خۆیی بۆلای خودا ده‌گه‌ریتته‌وه.

ئیمامی موسلیم و نه‌سانی و ئیبنونه‌بو حاتهم له‌ نه‌نه‌سی کورپی مالیکه‌وه
 ربوایه‌ت ده‌که‌ن ده‌لئ: له‌ خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ردا بووین (ﷺ) پیکه‌نی، پاشان
 فه‌رمووی ده‌زائن به‌چی پیکه‌نیم؟ ئیمه‌یش و تمان: خوداو پیغه‌مبه‌ر باش
 ده‌زائن. پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: پیکه‌نیم به‌ گه‌ت و گۆی ئاده‌میزاد دئ

له‌گه‌ل پەروەردگاری... دا، (یقول: یارب الم تجرنی من الظلم؟ قال: یقول بلی، فیقول: فانی لا حیز علی نفسی الا شاهد منی، قال فیقول: کفی بنفسک الیوم علیک شهیداً، وبالکرام الکاتبین شهوداً، قال فیختم علی فیہ، فیقال لأرکانہ انطقی، فتنطق بعملہ، ثم یخلی بینہ و بین الکلام فیقول: بعدا لکن وسحقاً فعنک کنت اناضل)^(۱)

ئەو دەیمەنە کە کۆتایی هات، زمانیان بەستراوە، دەست و قاچیان شایەتی دەدا، ئەمە حال و وەزعی کە هەرگیز پێی ناشنا نەبون و چاوەروانیشیان نەکردووە، ئەگەر خودا بیویستایە بەشیوەی تر شایەتی لەسەر راست دەکردنەو، بەلاو ناخۆشی تری بەسەر دەهێنان، دەفەرموێ: ﴿وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَى أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ فَأَلْیَ یُصْرُونَ﴾ ئەگەر بمانەوێ چاویان کوێر دەکەین و شوێنی چاویان پێ دەکەینەو هێچ نەبینن، ئێ دەرنەکەن، ئەجار بەو حالە بکەوێ ئێ و پەلە کوتەیان بێ و بیانەوێ بە رێگادا بپۆن، جا چۆن ئێ دەردەکەن و بە چ شیوەیە کە روێشتن ئەنجام دەدەن؟! ئەوان: کە چاویان نەبێ چۆن پیشڕێکی روێشتن دەکەن؟

﴿وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ عَلَى مَكَائَتِهِمْ فَمَا اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ﴾ ئەگەر بمانەوێ شیوەی جەستەیان دەگۆڕین، هەر لەو شوێنە تەوانی تێدا ئەنجام دەدەن یە کەسەر روخساریان دەگۆڕین بە روخساری مەیمون و بەرازو لە شوێنی خۆیان رایان دەگرین نەبۆ پیشەوێ بێتوانن بپۆن نەبۆ دواوە بگەڕێنەو،

(۱) أخرجه مسلم فی الزهد والرقائق (۲۹۶۹) حدیث رقم (۱۷)

﴿وَمَنْ نَعْمَرُهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ؟﴾ کد سیک تدمه نی درتو بکهین، دهیگپینه وه بۆ حاله تی زه بوونی و لاوازی، هیزو توانای جهستهیی نامینئ، نه وه نازان و بیر له خۆتان ناکه نه وه، هه تا به سالا بچن و پیر تر بن، زه بوونی و لاوازی روتان تیده کا ۱ هیزو توانای رۆیشتن و کارکردن و تیگه یشتن و فیرکردن نامینئ، به کورتی نه گهر تدمه نیان له وه زیاتر بکهین، نه وه تدمه ندرتویی به جگه له زه بوونی و بی هیزی هیچی تریان بۆ دهسته بهر ناکا، ناتوانن نه وه ی له گه نچی دا روخاندویانه به پیری و کهنه فتی چاکی بکه نه وه، نه وه نده مان تدمه ن درتو کردن: که مودای تیفکرین و وردبوونه ویان هه بی، بیر له سه ره فجام و ناکامی خۆیان بکه نه وه، ده ی بۆ بیریان نه کردۆته وه، خۆ نامۆزگاری کران و ناگادار کرانه وه و ترسیهدران، هیدایه ت نامیز نه بوون، کهوابی چه ندیکی تر تدمه نیان درتو بکهین سودی لی نابینن و حالی خۆیان باش ناکن، ده ی کهوابی له وه زیاتر پتویستیان به تدمه نی درتو نیه، دنیا بۆ خۆی خانووی به قاو مانده نیه؛ خانووی گۆران و گواستنه وه یه، ده ی بۆچی ژیر نابن.

پیغه مبه ر شاعیر نیه، خودا تا کوته نها و بی هاوه له

وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ

﴿٦٩﴾ لِيُنذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٧٠﴾

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَمًا فَهُمْ لَهَا

مَالِكُونَ ﴿٧١﴾ وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ ﴿٧٢﴾

وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبٌ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾ وَاتَّخَذُوا
 مِن دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَّعَلَّهُم يُنصَرُونَ ﴿٧٤﴾ لَا يَسْتَطِيعُونَ
 نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُّحْضَرُونَ ﴿٧٥﴾ فَلَا يَحْزَنكَ قَوْلُهُمْ
 إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٦﴾

لهم کۆمه له نایه ته دا موعاله جهی دوو بنه ما له بنه ماکانی ئیمان
 ده کا (توحید، پیغه مبه رایه تی) سه ره تا ره وشتی شاعیری له پیغه مبه ر (ﷻ)
 دوور ده خاته وه، نه وه ده چه سپیئنی : که موحه مه د فیری شیعر گوتن نه کراوه،
 که وابی قورنانش شیعر نیه. بئگومان سه رانی قوره یش ده یانزانی پیغه مبه ر
 شاعیر نیه قورنانش شیعر نیه، نه وه نده گیل نه بوون نه زانن جوداوازی نیوان
 شیعر و قورنان چیه، به لکوه نه مه جوړیک بو له پروپاگه نده و شه ری نیعلامیی،
 دژی ئایینی تازه به ربایان کړدبوو، له مه ش دا پشتیان به به لاغته و جوانی
 نوسلووی قورنان به ستبوو، وایان له جه ماوه ده کړد قورنان و شیعیان لی
 تیکه لاو ببی.

نه جار دیته سه ره مه قطع ی دووه می باسه که: که باسی خودایه تی و
 په کتاپه رستی یه، له روانگه ی نیعمه ته جوړاو جوړه کانی خودا به سه ر
 به نده کانی دا نه و مه وزوعه ده چه سپیئنی. ده فره موی: ﴿وَمَا عَلَّمَاهُ الشَّعْرَ وَمَا
 يَنْبَغِي لَهُ﴾ نیمه پیغه مبه رمان فیری شیعر نه کړدوه، بوخوشتی شاعیر نیه،
 که و ابوو قورنانش شیعر نیه، ناشگوغی پیغه مبه ر شاعیر بی، نه گهر ه ویش
 بدا بیته شاعیر بو ی ناکړی، چونکه به سروشت و زه وقی شیعی نیه،

ئاره‌زۆی ناکا، پیغه‌مبه‌ریکی نه‌خوینده‌واره و نووسین و خویندنه‌وه نازانی، به‌لکوو خودا فی‌ری قورئانی کردوه، که زۆر له شیعیر به‌رزتره و جۆریکه له ئاخوتن و جودایه له شیعیر، شیعیر جۆریکه له قسه و ئاخوتن و کیش و سه‌ره‌وای تاییه‌تی هه‌یه، عونصوری خه‌یالی و عاطیفه‌ی به‌سه‌ردا زاله، تا سۆزو خه‌یالی تیدا زۆر بئ، وینه‌ی جوانی تیدا بن، زیاتر سه‌رنج راده‌کیشی و له‌ززه‌ت به‌گیان ده‌گه‌یه‌نی، له شیعیری و عیدانی‌دا شاعیر پشت به‌فیکره و مه‌نطیق نابه‌ستی و بیر له راستی وینه‌کان ناکاته‌وه، هه‌موو هه‌ولیکی شاعیر ته‌وه‌یه زیده‌په‌وی بکا له وه‌صف و مه‌دحی پیاوه‌لدراداو سه‌رنجی بیسه‌ران و خوینه‌ران رابکیشی و هه‌ستیان به‌ه‌ژینی، نه‌جار چه‌ند له‌گه‌ل راستی و واقع دا دیته‌وه یانایه‌ته‌وه، نه‌و مه‌به‌ستی شاعیر نیه و گرنگی به‌ولایه‌نه نادا.

ته‌نانه‌ت ده‌گوتری: ﴿اعذب الشعر اکذب﴾ خوشترین شیعیر ته‌وه‌یه لایه‌نی درۆی زیاتر تیدا بی، هه‌لبه‌ته ته‌م جۆره شیعیره له ئایینی ئیسلام دا په‌سند نیه و قورئان دژیانده و ده‌فه‌رموی: ﴿وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ، أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ، وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ﴾ (الشعراء: ۲۲۴-۲۲۶)، شاعیر پشت به‌هه‌قانیق نابه‌ستی و سه‌رچاوه‌ی ماناکانی زه‌وق و خه‌یالی شاعیرانه‌ی خوینه‌تی و بن‌ه‌سنوو هه‌واپه‌روازی ده‌کا، هه‌یج له‌مبه‌ر به‌ریه‌ست نایگرته‌وه، سه‌یری ته‌م درۆ زله بکه له‌م شیعیره کوردیه‌دا: که ده‌لی:

(بالا به‌به‌رزى قه‌د به‌باریکى ته‌ستیره‌ی سیوه‌یل که‌وته تاریکی)

شاعیر به‌خه‌یالی به‌ره‌راوانی خو‌ی ئافه‌ره‌تیکی شو‌خ و زولف په‌خشانی دروست کردوه، بالای هه‌ینه‌ده به‌رزو زولفی هه‌ینه‌ده ره‌ش و دره‌شو په‌خشانی به‌رزبۆته‌وه، به‌ری خو‌ری له ته‌ستیره‌ی سیوه‌یل گرتوه، روناکایی ئی‌ئاداو که‌وتۆته تاریکاییه‌وه. یان یاره‌که‌ی هه‌ینه‌ده جوانه شو‌خی له خو‌ر ستاندوه و

روناکایی نه‌ماوه له نه‌ستیره‌ی سیوه‌یل بداو بدره‌وشیته‌وه، نه‌مه‌ش مانایه‌کی شیعریه‌و شاعیران له کاتی زیده ره‌ویکردن له په‌سنی خۆشه‌ویسته‌کانیان دا روناکی روخساری یاره‌کانیان به‌سه‌ر هی خۆردا پاساو ده‌ده‌نه‌وه. نه‌وه‌تا نالی ده‌فه‌رموئ:

(له‌ خه‌وفی ته‌لعه‌تی خۆر هه‌ر وه‌کوو شی‌ت به‌ رو زه‌ردی هه‌لاتو که‌وته کی‌وان)

به‌لام قورئان هه‌واله‌کانی هه‌موو حه‌قو راستو واقیعن نامۆزگاری و نه‌زیله‌و حوکم و بریارو به‌سه‌ره‌هاتن، په‌یره‌وو پرۆگرامی ئاده‌میزاده، مایه‌ی خۆشه‌ختی و کامه‌رانی ژیا‌نی دونیا و قیامه‌تیانه، نه‌خلاق‌به‌رزو جوان بلا‌وده‌کاته‌وه، دا‌کوکی له‌ زو‌لم و ستم ده‌کا، دژی ره‌وشتی نزم و کاری سو‌کایه‌تییه، هه‌رشتی‌ک سودی هه‌بێ بۆ دونیا و قیامه‌ت فه‌رمانی پێ ده‌کا، هه‌ر شتی‌کی‌ش زیانی هه‌بێ جله‌و‌گیری لێ ده‌کا.

نایه‌ته‌که به‌ ئوسلو‌بی‌کی بن‌چ‌که‌ر نه‌وه‌ی ره‌ت‌کرده‌وه که‌ قورئان شی‌عر بێ و پێغه‌مبه‌ر شاعیر بێ، نه‌مه‌ش ره‌ت‌دانه‌وه‌یه‌کی تونده بۆ کافره‌کانی قورپه‌ش: که‌ ده‌یان‌گوت قورئان شی‌عه‌ر یان سی‌ح‌ره، به‌ره‌مه‌می کاهین و کو‌له‌وه‌نانیانه، ده‌یان‌گوت مو‌حه‌مه‌د شاعیره‌ یان ساحیره، ده‌یان‌ه‌ویست به‌ره‌نگاری قورئان ببنه‌وه‌و صی‌فه‌تی نی‌گای لێ دا‌رن‌ن و پێغه‌مبه‌رایه‌تی هه‌زهره‌تی مو‌حه‌مه‌د به‌ درۆ ب‌خه‌نه‌وه “ئاخاوتنی ئاده‌میزاد دوو جو‌ره (شی‌عه‌رو په‌خشان) قورئانی پرۆژ نه‌ شی‌عه‌رو نه‌ په‌خشان، به‌ل‌کوو جو‌ری‌که له‌ ئاخاوتنی په‌روه‌ردگار و نامه‌یه‌کی ئاسمانی‌یه‌و قورئانه، تایبه‌تمه‌ندی خۆی هه‌یه‌و له‌ ده‌سه‌لاتی ئاده‌میزاددا نه‌ که‌لامی ئاوا دا‌بنی، له‌وه پێش له‌ ته‌فسیری سوره‌تی (الش‌عراء) نایه‌تی ۲۲۵-۲۲۶ دا تی‌پروانینی ئیسلام به‌رامبه‌ر شی‌عه‌رو شاعیرمان رون کردۆته‌وه به‌ پێویستی نازانم لی‌ره‌ش هه‌مان دیدو بۆ‌چون دو‌باره ب‌که‌مه‌وه.

پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هزی لی بو وه گوئی له خویندنه‌وه‌ی شیعر بی، به‌لام بو
خۆی شیعر ی نه‌خویندنه‌وه، نه‌وه‌ی که جار جاره به سهر زوبانی موباره‌کی دا
هاتوه و له شیعر چوه، وه‌کوو نه‌وه ده‌لین: رۆژی غه‌زای حونه‌ین سواری
هیستریکی سپی بوو هه‌لمه‌تی به‌ره‌و روی دوژمن بردو ده‌یفه‌رموو: (أنا النبی
لا کذب - أنا ابن عبدالمطلب) له راستی دا نه‌مه به‌بی مه‌به‌ستی شیعر وتن
بووه، به‌بی ته‌که‌للف و زۆر له‌خۆ کردن بووه، به ریکه‌وت و بی مه‌به‌ستی
شیعر گوتن که لامه‌که کیشیکی له خۆ گرتوه، ته‌نانه‌ت به‌گویره‌ی ریوایاتی
راست و چه‌سپاو که نمونه‌ی شیعر ی شاعیریکی پیشووی هیناوه‌ته‌وه سهره‌واو
کیشه‌کی تیک داوه و له‌سهر شیوه‌ی شیعر نه‌خویندنه‌وه.

ئینونه‌بو حاته‌م و ئینونه‌بو جهریر له عانیسه‌وه ریوایه‌ت ده‌که‌ن ده‌فه‌رموی:
پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) زۆر جار نه‌م شیعر ی طورفه‌ی کوری عه‌بدی به‌م
شیوه ده‌خویندنه‌وه:-

ستبدی لك الايام ما كنت جاهلا ویأتیک من لم تزود بالآخبار

حه‌زهره‌تی نه‌بویه‌کر عه‌رز ی کرد نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا نه‌م شیعره به‌و
شیوه نیه که خویندنه‌وه، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی: من شاعیر نیم و شیعر گوتن
بو من نابی، ئینونه‌سه‌عدو ئینونه‌بو حاته‌م له هه‌سانه‌وه ریوایه‌ت ده‌که‌ن
ده‌لی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) نیوه شیعر ی (کفی الشیب و الاسلام للمرا ناهیا) به‌م جوهره
ده‌خویندنه‌وه ده‌یفه‌رموو: (کفی بالاسلام و الشیب ناهیا للمرا) ئیت: نه‌بویه‌کر
فه‌رموی: شایه‌تی ده‌ده‌م تو پیغه‌مبه‌ری خودای، خودا فیتری شیعر ی
نه‌کردوی و شیعر بو جه‌نابت نابی. (إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ) قورئان جگه
له‌وه: که زیکرو نامۆزگارییه و نامه‌یه‌کی ناسمانی رون و ناشکرایه چو تر نیه.

هر که سیک تینی بفری و لپتی وردیته‌وه، تپتی ده‌گاو سودی لپتوره‌ده‌گری،
 به‌نامه‌ی ژیان و مایه‌ی به‌خته‌وره‌یه. ﴿لِنَذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا﴾ بۆ نه‌وه‌ی نه‌م
 قورنانه بترسینی هر که سیک زیندوه له‌سهر روی زه‌وی، وه‌کوو له شوینیکی
 تردا ده‌فرموی: ﴿لَا نَذِرْكُمْ بِهِ وَ مَنْ بَلَغَ﴾ یان ﴿و مَنْ يَكْفُرْ بِهِ مِنَ الْأَحْزَابِ﴾
 فالنار موعده ﴿قَدْ تَادَهُ دَفْعُ مِثْلِهِ﴾ مه‌به‌ست به ﴿حَيًّا﴾ لیره‌دا نه‌وه‌یه دلی
 زیندو بی، چاوی دلی بینا بی، (الضحاك) ده‌لی: واته عاقل بی، ﴿وَيَحِقُّ الْقَوْلُ﴾
 عَلَي الْكَافِرِينَ ﴿بِئْسَ نَاسٌ﴾ بۆ نه‌وه‌ی پریارو حوکی عذاب له‌سهر کافره‌کان بچه‌سپی،
 به‌کورتی قورنان ره‌حه‌ته بۆ موسولمانان حوجه‌یه له‌سهر کافره‌کان.

نه‌جار په‌روه‌ردگار هندی له به‌لگی تاک و ته‌نهایی خوی راده‌گه‌یه‌نی و
 ده‌فرموی: ﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَامًا فَهُمْ لَهَا
 مَالِكُونَ﴾ نه‌وه نه‌و موشریکانه و غه‌یری ته‌وانیش نه‌یانندیوه و نه‌یان‌زانیه: که
 خودای بالاده‌ست و خاوه‌ن ده‌سه‌لات، نه‌م هه‌موو ناژه‌لانه‌ی بۆ به‌دی‌هینان،
 بۆ رامکردون و ده‌سته‌مۆ بوون بۆیان، ده‌توان به‌ ویستی خویان سودیان لی
 وه‌ریگرن نه‌و گیانله‌به‌ره زه‌به‌للاحه خاوه‌ن هیزه (حوشتر، ره‌شه‌ولاخ، ولاغه‌به‌رزه)
 بۆ ناده‌میزاد ده‌سته‌مۆبووه و ژیریارکراوه، به‌ ویستی خوی به‌کاریان دینی، خو
 نه‌گهر خودا بیویستایه لپتی یاخی ده‌بوون و ده‌بوونه دره‌نده‌یه‌کی سامناک و
 ناده‌میزاد هر نه‌یده‌توانی توخنیان بکه‌وی، نه‌ باری بۆ هه‌لده‌گرت و
 نه‌ده‌یتوانی جوتی پی بکاو نه‌شیری بلۆشی و نه‌ گالیسکه‌ی بۆ رابکیشی. به‌لام
 نه‌وه‌تا خودا به‌ فاضلو گه‌وره‌یی خوی بۆ رامکردوین و ژیر بارمان بوون.
 وه‌کوو ده‌فرموی: ﴿وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ﴾ ئیمه نه‌و
 ناژه‌لانه‌مان بۆ ژیریار کردون و گه‌ردنکه‌چیان، نه‌ی ناده‌میزادینه هه‌رچی
 بتانه‌وی پیمان بکه‌ن پیمان ده‌کمن، ته‌نانه‌ت سه‌ریشیان ده‌بپرن و گۆشته‌که‌یان
 ده‌خۆن، باریان لی ده‌نین، خۆتان سواریان ده‌بن، زه‌ویان پی ده‌کیتلن.

﴿وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبُ، أَفَلَا يَشْكُرُونَ﴾ ههیه بۆ ئاده‌میزاد لهو
 ناژه‌لانه جگه‌له بار هه‌لگرتن بۆیان و سواربوونیان و لی‌خواردنیان و گه‌لی سودی
 تر، وه‌کوو سود وه‌رگرتن له خوری و مه‌ره‌زو کو‌لک و موویان، راخه‌رو پۆشاکی
 لی دروست ده‌که‌ن، له شیره‌کانیان ده‌خۆنه‌وه، ئه‌ری ئه‌وه بۆ شوکرانه‌ژمی‌ری
 ئه‌و خودایه‌ ناکه‌ن: که ئه‌و هه‌موو ناژه‌لانه‌ی بۆ ژیری‌ار کردون و ئه‌و هه‌موو
 نازونیعه‌ته‌ی بۆ لی به‌دی هینان؟ وه‌لی کافره‌کان سپله‌یی ده‌که‌ن به‌رامبه‌ر
 ئه‌و نیعه‌تانه‌و کوفرائی نیعه‌ت ده‌که‌ن! رۆچون له گومپاین داو پشتیان له
 خوداپه‌رستی کرده‌و رویان کردۆته‌ په‌رستنی بت و سه‌نه‌م که هیچیان بۆ
 ناکرێ و دارای هیچیان نیه. ئه‌وه‌تا ﴿وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَّعَلَّهُمْ
 يُنصَرُونَ﴾ جگه له خودای مه‌زن چه‌ند بت و سه‌نه‌می‌کیان کردۆته‌ په‌رستراوی
 خۆیان به‌ندایه‌تیان بۆ ده‌که‌ن، به هیوان یارمه‌تیان بده‌ن، له خودا نزیکیان
 بکه‌نه‌وه، شه‌فاعه‌تیان بۆ بکه‌ن، له‌ته‌نگانه‌ی رۆژی قیامه‌ت رزگاریان بکه‌ن.
 به‌لام له راستیدا هیچیان بۆ ناکرێ، هیچ سودی‌کیان ده‌ست ناکه‌وی له
 په‌رستنی ئه‌و بتانه‌دا چونکه ﴿لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُندٌ
 مُّحَضَّرُونَ﴾ ئه‌و خودا درۆزانه ناتوان هیچ یارمه‌تییه‌کیان بده‌ن، به‌لکوو ئه‌و
 بتانه زۆر له‌وه هیچ و پوچ ترن که بتوانن یارمه‌تی خودی خۆیان بده‌ن چ جای
 یارمه‌تی غه‌یری خۆیان.

ئه‌و بتانه نه سود بۆ په‌رستشکارانیان کیش ده‌که‌ن و نه زیانیان لی دوور
 ده‌خه‌نه‌وه، ئه‌وان واته: په‌رستشکاران خزمه‌تیان ده‌که‌ن و زیانیان لی دوور
 ده‌خه‌نه‌وه، دا‌کۆکیان لی ده‌که‌ن، ناهیلان دره‌نده می‌زیان پێدا بکه‌ن و بالنده
 جیقنه‌یان پێدا بکه‌ن و مندا‌له ورکه به‌ردیان تیب‌گرن،... هتد. یان: ئه‌و بتانه
 رۆژی قیامه‌ت ناماده‌ی عه‌زابدانی په‌رستشکاره‌کانیان ده‌بسن و ده‌بنه
 سوته‌مه‌نی بۆیان.

ئەجار پەرەردگار تەسەللای پیغەمبەری خۆی دەداتەووە هەڵی دەنێ بۆ
 ئەوێ: کە بە سەرپێچیکردن و ئەزیەتدانی کافرەکان دلتەنگ نەبێ.
 دەفرموی: ﴿فَلَا يَخْزُكَ قَوْلُهُمْ إِنَّآ نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ﴾ ئەو
 پیغەمبەر! بە تۆ غەمناک نەکا بەرھەڵستکاریو بە درۆخستنەوێان، ئەو قسە
 ناھەقیان: کە دەلێن: ئەو بتانە خودامانن، ھاوێی خودان، شەفاعەتمان بۆ
 دەکەن، یان: کە دەلێن: تۆ شاعیری، ساحیری، کۆلەوێنانی و فالگەرەوێ. غەم
 مەخۆ چونکە ئێمە نەیتێسو ناشکرایان دەزانین، ناگامان لێیە چە
 دوژمنایەتیەک لە دلی خۆیاندا دەشیڕنەووە چی ناشکرا دەکەن، سزای سەختی
 دۆزەخیان پێ دەچێژن و تۆلەیان لێدەکەینەووە.

بەلگە لەسەر رابوونی قیامەت و چەسپاندنی زیندووبوونەووە

أَوَلَمْ يَرِ الْإِنْسَانُ أَنَّا

خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ ﴿٧٧﴾ وَضَرَبَ لَنَا

مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ ﴿٧٨﴾

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ

﴿٧٩﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُم مِّنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنْتُمْ

مِّنْهُ تُوقَدُونَ ﴿٨٠﴾ أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ

بِقَدْرِ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴿٨١﴾

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٨٢﴾

فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾

له‌ه پيش باسی ته‌و حیدو پیغه‌مبه‌رایه‌تی کرد: که‌دوو بنه‌مای سه‌ره‌کی
 نیمانن، نیستاش دیته‌ سه‌ر باس‌کردن و به‌لگه‌ هیتانه‌وه بو بنه‌مای سییم که
 هاتنی رژی قیامت و زیندوبونه‌وه‌ی شاده‌میزاده به‌ چند به‌لگه‌ی جوراوجور
 ده‌یچه‌سپین و رونی ده‌کاته‌وه، ده‌فرموی: ﴿أَوَلَمْ يَرِ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ
 نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ﴾ نایا شاده‌میزاد نه‌یزانیوه: که‌ نیتمه‌ نه‌وانان له
 تنۆکه‌ ناویک دروست‌کرده، به‌ قوناغه‌کانی په‌روه‌ده‌بوون و رسکان‌دا تیپه‌ریوه
 پاشان کردومانه به‌ شاده‌میزادیک‌ی ریک‌وپیک و خاوه‌ن هه‌ست و عه‌قل و هوش،
 که‌چی ده‌ییینی کیشه‌مان له‌گه‌ل ده‌کا و ده‌لی: قیامت رانابی و زیندوبونه‌وه
 نیه، بت و صه‌نم ده‌کاته‌ هاوه‌لی خدا.

(الحاکم) له‌ نیبنوعه‌بیاسوه‌ ریوایه‌ت ده‌کا ده‌فرموی: (العاص) ی‌کوری
 وائیل هات بو‌لای پیغه‌مبه‌رو نیسقانه‌ رزیوتکی به‌ده‌سته‌وه بو و ردی کردو
 وتی: نه‌ی موحه‌مه‌د! نه‌م نیسقانه‌ رزیوه‌ دوا‌ی نه‌م پۆلکان و رزینه، زیندو
 ده‌بیته‌وه؟؟ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فرموی: به‌لی: خودا نه‌وه‌ش زیندو ده‌کاته‌وه،
 پاشان توش ده‌مرینی و نه‌جار زیندوت ده‌کاته‌وه، دوا‌یی له‌سه‌ر نه‌م بی‌پروایینو
 خراپ‌کاریه‌ت خودا ده‌تخاته‌ ناو دۆزه‌خه‌وه، نیت نه‌م نایه‌ته‌ ﴿أَوَلَمْ يَرِ الْإِنْسَانُ
 أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ.. الا‌یه﴾ نازل بوو.

ئیبی نو ئه‌بی حاتم له موجاهیدو له عیكزیمو عوروه‌ی كورپی زوبه‌یرو
 قه‌تاده و سوودی، هه‌مان ریاوه‌تیان هی‌ناوه و ده‌لین: ئه‌و پیاوه‌ی ئیسقانه
 رزیوه‌كه‌ی به‌ ده‌سته‌و^۱ بوو ئوبه‌ی كورپی خه‌لف بوو، ئه‌بو حه‌ییانیش ئه‌مه‌ی
 به‌لاوه‌ په‌سه‌نده، هه‌ر له‌م روانگه‌وه موغه‌سییرین فهرموویانه ئوبه‌ی كورپی
 خه‌له‌فی جومه‌حی هات بۆلای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ئیسقانیکی رزیوی به‌ده‌سته‌وه
 بوو، به‌ده‌ست وردی کردو وتی: ئه‌ی موحه‌مه‌د! خودا دوا‌ی رزین و پۆلکان ئه‌م
 ئیسقانه زیندو ده‌کاته‌وه؟ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فهرموی: به‌ئێ خودا ئه‌وه زیندو
 ده‌کاته‌وه، تۆیش ده‌مریت ئو دوا‌یی زیندوت ده‌کاته‌وه^۱ پاشان ده‌تخاته ناو ناگری
 دۆزه‌خه‌وه.

به‌هه‌رحال وه‌كوو زانایانی ئوصول ده‌فهرمون: (العبرة بعموم اللفظ لا
 بخصوص السبب) گرنگ گشتی وشه‌یه‌كه‌و ئه‌و به‌رچاو ده‌گیرئ نه‌ك
 تایبه‌ته‌ندی هۆكاری نازلبوونه‌كه‌، به‌م پییه هه‌ركه‌سیك بپروای به
 تاك و ته‌نهای خودا نه‌بی و ئینكاری زیندو بوونه‌وه بكا ره‌تدانه‌وه‌ی نایه‌ته‌كه
 ده‌یگریتته‌وه.

نمونه‌ی ئه‌م نایه‌ته نایه‌تیکی تره: كه ده‌فهرموی: ﴿الْم نَخْلُقْكُمْ مِنْ مَّا
 مِهين. فجعلناه في قرار مكين. الى قدر معلوم﴾ (المرسلات: ۲۰-۲۲) یان ده‌فهرموی:
 ﴿انا خلقنا الانسان من نطفة امشاج﴾ (الانسان: ۲) ده‌ی حه‌ق وایه ئاده‌میزا
 سوپاسگوزاری ئه‌و هه‌موو نيعمه‌تانه بی هه‌میشه شوكرانه‌ژمیری بكا نه‌ك
 بوغرا بیئ و لوتبه‌رزبی بنوینئ و بپروای به زیندو بوونه‌وه نه‌بی. ئه‌وه‌تا له

(۱) سه‌یری (اسباب النزول)ی واحیدی بکه ص ۲۴۶ هه‌روه‌ا (اسباب النزول)ی سیوطی ص ۶۶۸-۶۶۹ بکه. و اخرجه

الحاکم فی التفسیر (باب ۳۶) ص ۳۶۰۶

جیاتی پروابوون به زیندوبوونه و تاک و تهنهایی خوداو ده سلاتی ره های به سهر هم مو شتیکدا ریبا زکی چه وتی گرتوه ﴿وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ﴾ قَالَ: مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ ﴿نه زیله مان بو ده هیئتیه وه و دروستبوونی سهره تای خوی له بیر چۆته وه: که له نه بو وه به دیان هیئاوه له لایه وه دورو نه گوغناوه: که خودای خاوهن ده سلات بتوانی جه ستهی رزیو پۆلکا و سهرله نوی زیندو بکاته وه، سهر ره ق و نه فامه، چونکه قیاسی ده سلات و توانای خودا ده کاته سهر ده سلات و توانای به نده کان، ده سلاتی خودا له کوئی و توانای ناده میزاد له کوئی؟؟

﴿قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ، وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ﴾ نهی پیغه مبهرا به و موشریکه سهر سه ختانه بلئی: خودا نه و ئیسقانه رزیوه زیندوده کاته وه، نه و خودایه یه که عجار له نه بو وه به دی هیئاوه، هیچ نه بو وه دروستی کرده دواپی ده توانی به هاسانی جارتیکی تر سهرله نوی زیندیوان بکاته وه. خودا زانا و ناگاداره هیچی لی گوم نابئی، هر شتیک چه ندیک نادیارو خفی بی، له ناو زگی زهوی دا بی، له ناو قولایی ده ریادا بی، پارچه پارچه بوویی و بویته تۆزو خۆلو تیکه لاو به خۆل وروه ک بوویی خودا سهرله نوی زیندوی ده کاته وه.

نه عجار به لگه یه کی تر له سهر به توانایی خودا ده هیئتیه وه و ده فرموی: ﴿الَّذِي جَعَلَ لَكُم مِّنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا، فَإِذَا أَنتُم مِّنْهُ تُوقِدُونَ﴾ نه و خودا خاوهن ده سلاتی که دره ختی بو ئیوه به دی هیئاوه له ناو، دار رسکاوه و سهوز بووه و پیگه یشته و به ته دره ختیککی خاوهن لق و پوپ و گه لاو میوه ی تهرو تازه، دواپی نه و داره تهرو ناوداره ی وشک کرده و ناگری پی ده کاته وه، له و کاته شدا: که له هه ره تی گهش و غادایه ناگری تییدا شاردراوه ته وه، ده ی

که سیك نهوه تواناو دهسه لاتی بی، هرچی بینه وی دهیکاو هیچ شتیکی لی یاخی نابی، نه م گۆرانکارییه له عونصوریکه وه بۆ عونصوریکی تر، به لگه یه له سر نهوه: که مومکینه جارتیکی تر تهرو تازه یی بگه ریتته وه بۆ ناو نهو شته ی که له وه پیش تهرو تازه بووه و ئیستا وشک و برینگه، هندیك له موفه سسیرین پییان وایه: مه به ست به نایه تی ﴿الذی جعل لکم من الشجر الأخضر نارا﴾ دره ختی (مه رخ و عه قاره) که له ولاتی حیجازدا هیه، که سیك بیه وی ناگر بکاته وه و ناگریشی پی نه بی، دو ته لی سهوز له و دره ختانه دهیته لیکیان ده داو ناگریان لی پهیدا ده بی.

زانباری و زانستی تازه نهوه ی دره خستوه: که نه و گهرمایته و ناگره ی له ناو خۆی خهزنی ده کا، له و کاته دا که دره خته که یان روه که که له وه پهری تهرو تازه یی دایه و ئاوداره، نه و ناگره ی تیدایه، جا له کاتی لیک خشانندن دا ناگریان لی پهیدا ده بی، وه کور و چۆن له کاتی سوتاندن دا ناگره که یان لیده رده چی، نه وه لیژانی و دهسه لات و کارامه یی په روه ردگاره نه و تاییه تمه ندییانه ی خستوته ناو دره خته وه و هر خودایه ده توانی دوشتی دژ به یه ک بخته په نا یه که وه، سروشتی گهرمی ناگر و سروشتی ساردی ناو له دره ختدا کۆیکاته وه و گه شه بکا و سهوز بنوینی، به لکو له خودی ئاودا عونصوری ناگر هیه و به شیك له ناو ناگره وه کور له وه پیش ناماژه ی بۆ کرا.

نه مجار به لگه یه کی تری سه رسوهرینه تر له سه ر خودایه ته و به توانایی په روه ردگار ده هیته وه و ده فهرموئ: ﴿أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ﴾ نایا نه و خودایه ی ناسمانه کان و زهوی به دیهینه وه، توانای نهوه ی نیه نمونه ی ئاده میزاد دروست بکا و دوا ی مردن سه رله نوی زندویان بکاته وه؟ به لی خودا به دیهینه ره،

ئەوپەری توانای ھەیدو ھیچی لى عاسى نابى، زانایى رەھای ھەیدو ھیچی لى گوم نابى، ئاسمانەکانو زەوی مەخلوقاتىكى عەجایەبو سەرسوڕھێنەر، ئەم زەویەى ئیمە لەسەرى دەژین، مەلایین جوړو رەگەزى تر لەگەلمان تىیداژيان بەسەر دەبن، ئیمە لە ئاست قەبارەى زەوی وەکوو نەبوو واینو نازانین حەقیقەتى چۆنەو چیه “چىتىكى زۆر كەمى لىدەزانین، ئەم زەویە بەو پان و پۆرىو زەبەلاحیەى، یەكێكە لە شوێنكەوتوو بەچكۆلەكانى ئەو خۆرەى كە داىە زەمینمان بە تیشك و گەرمایى ئەو دەژى. دەى ئەم خۆرە كە زەوی لە ئاستى قەبارەى كى بەچكۆلەى یەكێكە لەسەد ملیۆن ھەسارەو لەیەك مەجەرپرەدا دىن و دەچن، دونیای ئیمە پىك دىن، لە بونەو ھەردا چەند مەجەررەى كى تریان چەند جیھانىكى تری وەكوو جیھانى ئیمە ھەن، ئاسمانشوناسان تا ئیستا بەدوربینەكانیان ژمارەى مەجەرپرەكانیان گەیانندۆتە سەد ملیۆن مەجەرپرە. چاوەروانىشن دوربینى پىشكوتووتر پەیدابىن و بتوانن مەجەرپرەى تر كەشف بكەن، لە ئىوان ئەو مەجەرپرەى زەوى ئیمەى تىداىەو مەجەرپرەى كەترى جیرانى نزیكەى حەوتسەدو پەنجە سالى روناكىیە (سالى روناكیش بەبیست و شەش ملیون ملیون میل مەژندە دەكرى!)

چەندەھا قەبارەى زۆر زەبەللاھى تر ھەن لەو (سەد)انەى وا گومان دەبەرى ئەم خۆرو ھەسارانە لەوان جیاپونەتەو ھەو پارچەى ئەو (سەد)انەن. ئەوانە ھەموویان فەلەك و مەدارىكى تاییەتییان ھەيە تىیدا ھەلدەسوڕپن، زوربەیان تەوابیعیان ھەن و ئەستێرەى تر ھەن سەریە ئەوانو مەدارو خولگەى خۆیان ھەيە وەكوو چۆن زەوى بەدەورى خۆردا مەدارى ھەيە!

هه موو نهو خوړو هه سارانه لاهم که ونه پان ویدرینه دا هه لده سورتن و
 هه میسه له جوړدان و هه دادانیان نه، نه گهر ساتیک بوه ستین دنیا ویران
 ده بی و نهو قه بارانه لیک ده دن. نهو بوشایی به بهر فراوان و سه رسو په تهره نهو
 ملیونه ها خوړو هه سارانه مه لای تیدا ده که و ده لپی گهر دیله و ناتوان به
 خه یالیش ته صوریان بکه و نهو سه رنچ دانیان سه ر گپو ده کا.^(۱)

به ته نکید... که سیك بتوانی نهو بوونه و هره بهر فراوان و سه رسو په تهره
 دروست بکا، ده توانی دواي مردن نیوه سه رله نوی زیندوبکاته وه، وه کوو له
 نایه تیکی تر دا نامه به وه ده کاو ده فرموی: ﴿لَخَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
 أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ (غافر: ۵۷) یان ده فرموی:
 ﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَغْيِ بِخَلْقِهِنَّ بِقَادِرٍ
 عَلَى أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ بَلَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ (الاحقاف: ۳۳) جا بو
 جه ختکرده وه له سه ر مانای نایه ته کانی پی شوو ده فرموی: ﴿إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا
 أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾ دابو نه ریتی خودا له به دیه تنانی شتدا
 هر نه و نه دیه پی ده فرموی: بهو ده بی. هه رکاتی ویستی شتیك بیته دی و
 کاریك نه نجام بدری، پی ده فرموی: بیه یه کسه ر دیته دیو نه نجام ده دری.

دهی که وایه ﴿فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ، وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾
 پاک و بی عه بیه نهو خودایه خاونه ته هه موو شتیکی هه یه ده سه لاتی
 ره های هه یه له هه لسورانو به رپوه بردنی بوونه و هردا، چونی بوئی ناوا
 هه لیده سوپینی و به رپوهی ده با، هر بولای نهو، نیوهی ناده می زاد ده گه رپنه وه،
 دواي مردن زیندو ده کرپنه وه و ده چنه وه به رقاپی نهو، نیتر له قیامه تدا

(۱) فی ظلال القرآن ج ۷/۳۸-۳۹

همموو ئینسانیک به گویره‌ی کرده‌وه‌کانی سزاو پاداشی ده‌دریته‌وه، ده‌سا با
 همموو ناده‌میزاد بۆ به‌رژه‌وه‌ندی خۆیان به‌ندایه‌تی بۆ نه‌و خودایه بکه‌ن و به
 تاك‌وته‌نهای بناسن و گویره‌یه‌لی فه‌رمان و جله‌وگیریه‌کانی بن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره‌تی (الصافات)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالصَّافَّاتِ صَفًّا ﴿١﴾ فَالزَّجْرَاتِ زَجْرًا ﴿٢﴾ فَالتَّلِيلَاتِ ذِكْرًا ﴿٣﴾
 إِنَّ إِلَهَكُمْ لَوَاحِدٌ ﴿٤﴾ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ
 الْمَشْرِقِ ﴿٥﴾

ثم سوره‌ته ناوئراوه (الصافات) چونکه بهم سوئنده یه‌زدانییه ده‌ست پی
 ده‌کا: که په‌روه‌دگار سوئند به فریشته ریزوه‌کانی ده‌خوا، شه فریشتانه‌ی له
 ناسمان‌داریز ده‌به‌ستن وه‌کوو چون ناده‌میزاد له نویژی جومعه‌و جه‌ماعه‌ت‌دا ریز
 ده‌به‌ستن، جا ریز به‌ستنه‌که‌یان له‌سهر قاچ بی وه‌کوو ناده‌میزاد، یان به
 باله‌کانیان ریز ببه‌ستن و ده‌سته‌ونه‌زه‌ری فه‌رمانی یه‌زدانیی بن، یان به‌هر
 شیوه‌یه‌کی‌تر ریز ببه‌ستن.

ثم سوره‌ته مه‌ککویه‌و له مه‌ککه نازل بووو وه‌کوو سوره‌تی پیشه‌وه‌ی،
 نایه‌ته‌کانی کورت کورت و به‌زه‌برن، خیرا خیرا چه‌کوش ناسا دل‌و می‌شکی
 ناده‌میزاد ده‌کوئ. دیمه‌نه‌کانی زورو جوراوجورن، کاریگه‌رو سه‌رکوئکه‌رن،
 ترسینه‌رو هه‌ست هه‌ژنن، له ته‌وه‌ری هه‌ساس ده‌ده‌ن و به‌ناگا هی‌نه‌رن،

وه‌کوو باقی سوره‌ته مه‌ککویه‌کانی تر بیرباوه‌ری راست وحق له دلّو ده‌روون
 داده‌پس‌کیتنی، چلک وپوخلاتوی شیرک و تاوان له عه‌قیده لاده‌با، وه‌لی
 به‌شیتویه‌کی تایبه‌تیو ناراسته‌کراو لایه‌نیتی شیرک و بیرباوه‌پیتیکی پرپوچ و
 ره‌گه‌داکوتراو له‌ناو کۆمه‌لگای عه‌ره‌بی رۆژگاری نازلبوونی قورئان داموعاله‌جه
 ده‌کاو ده‌یپوچینیتیه‌وه، پی له‌سه‌ر نه‌و بیرباوه‌په‌ه‌له‌و خه‌رافیاته‌ داده‌گریو
 گه‌نده‌لینی وپوچی شی ده‌کاته‌وه، نه‌و بیرباوه‌په‌پوچی: که هه‌ندی له
 عه‌ره‌به‌کان په‌په‌ویان ده‌کردو له ناخیان‌دا جیگیر بوسو، بیرباوه‌پیتیکی
 نه‌فسانه‌یی، پییان وابوو خزمایه‌تی له نیوان خوداو جندوکه‌دا هه‌یه، له
 روانگهی نه‌و بیرباوه‌په‌ نه‌فسانه‌یی‌یانه‌وه پییان وابوو: له ناکامی هاوسه‌ریه‌تی
 خودا له‌گه‌ل جندوکه‌دا فریشته‌ په‌یدا بوون، واته: پییان وابوو جندوکه خیزانی
 خودان و فریشته‌ کچی خودان!! (استغفر الله، هزار جارو زیاتریش استغفر الله!)

بۆیه له‌م سوره‌ته‌دا به‌ توندی هیرش ده‌کریته‌ سه‌ر نه‌و بیرباوه‌په‌ه‌له‌و
 بی بناغه‌یه‌و په‌رده له‌سه‌ر کرمۆلی و پوچی نه‌و نه‌فسانه‌ هه‌لده‌ده‌اته‌وه‌و به
 توندی ده‌یپوچینیتیه‌وه.

نه‌جار خرابی وه‌زعی کافره‌کان له قیامه‌ته‌دا نایش ده‌کا، حیوارو کیشه‌و
 جه‌ده‌لی له نیوان تیمانداران و کافران له ژبانی دونیا‌یان داووبیر ده‌هینیتیه‌وه،
 نه‌جار ناکامی هه‌ردولایان رون ده‌کاته‌وه، خودا په‌رستان له نازو نیعمه‌تی
 به‌هه‌شت دا بۆ هه‌تاه‌تایه‌ ده‌میننه‌وه، کافره‌کانیش له دۆزه‌خ‌دا بۆ
 هه‌تاه‌تایه‌ سزا ده‌ده‌رین.

نه‌جار به‌کورتی و چروپری سه‌رگوزه‌شته‌ی هه‌ندی له پیغه‌مبه‌رانی پيشو
 نایش ده‌کا، چیرۆکی هه‌زه‌تی نوح و ئیبراهیم و ئیسماعیل و موسا و هارون و
 ئیلیاس و لوط و یونس عليه‌السلام ده‌گپیتیه‌وه، وه‌لی له‌ناو هه‌موویان‌دا چیرۆکی

هزره‌تی نیبراهیم به دریشی ده‌گیتسه‌وه، له دوو هه‌لویستی یه‌کالا‌کهره‌وه‌دا
پئ له‌سهر چیرۆکی نهم زاته داده‌گری.

یه‌که‌م له رودای بت شکانده‌که‌دا، دووهم له‌وکاته‌دا که‌فرمانی پئ
کراوه‌ کوره‌که‌ی سه‌ربیری، له‌ هه‌ردو هه‌لویسته‌که‌دا خاوه‌ن باوه‌ریکی که‌م وینه
بوو، بۆیه‌ بوته‌ قودوه‌و رابه‌ری ئاده‌میزاد به‌گشتی و پیغه‌مبه‌ران به‌ تاییه‌تی.
هه‌روه‌ها له‌م سوره‌ته‌دا سه‌رگوزه‌شته‌ی هزره‌تی یونس راده‌نویسنی، نه‌و
سه‌رگوزه‌شته‌ سه‌رسوپه‌ینه‌ره‌ بی‌وینه‌یه: که‌ ره‌نگه‌ له‌ میژوودا دوباره‌ نه‌بویته‌وه.

نه‌بجار کۆتایی سوره‌ته‌که‌ به‌وه‌صفکردنی فریشته‌کان ده‌هیننی به‌وه: که
هه‌میشه‌ ریزیان به‌ستوه‌ بۆ خودا په‌رستی و ته‌سبیحات و نه‌وه‌ش رون ده‌کاته‌وه
که‌ خودا پشستگیری پیغه‌مبه‌ران و خۆشه‌ویستانی خۆی ده‌کا، په‌سنی
پیغه‌مبه‌ران راده‌نویسنی و ره‌وشتی موشریک و سته‌مکاره‌کانیان لی‌ دوور
ده‌خاته‌وه، سه‌ره‌تا تا‌کوتنه‌هایی خودا راده‌گه‌یه‌نی و ده‌فرموی: ﴿والصفات
صفا﴾ په‌روه‌ردگار، به‌و فریشتانه‌ سویند ده‌خوا: که‌ بۆ عیباده‌ت و
فرمانبه‌رداری په‌روه‌ردگار، هه‌میشه‌ ریزیان به‌ستوه‌، جا ریزبوونه‌که‌یان
له‌سه‌ر قاچه‌کانیانه‌، یان باله‌کانیان ریز کردون و چاوه‌روانی فرمان
په‌روه‌ردگارن، ﴿فالزاجرات زجرا﴾ نه‌و فریشتانه‌ی چهند نه‌رک و فرمانیکیان
له‌سه‌رشانو نه‌نجامی ده‌دن “بریک له‌و نه‌رک و واجباته‌یان نه‌وه‌یه، هه‌وره‌کان
تاو ده‌دن بۆ نه‌و شوینه‌ی که‌ خودا ده‌یه‌وئ بارانی لی‌ ببارینن، یان مه‌به‌ست
به‌ (الزاجرات) نه‌وه‌یه: ئاده‌میزاد ده‌گیتسه‌وه له‌ تاوان و سه‌رپیچی فرمانی
خودا به‌وه: که‌ ئیله‌های خیر ده‌خه‌نه‌ ناو دل‌وده‌رونیا‌نه‌وه، شه‌یاتینی
ده‌په‌تینن، له‌ ئاده‌میزادی دوور ده‌خه‌نه‌وه‌و نا‌هیلن وه‌سه‌سه‌و ختوکه‌ی
گومرایی بجه‌نه‌ ناو دل‌یا‌نه‌وه.

﴿قَالَ تَالِیَاتِ ذِکْرًا﴾ ندرکیکی تری سرشانیان نهو یه نامه ی ناسمانی به سر پیغه مبه ران دا ده خویننه وه. جا سویند بهو فریشتانه: که نهو نهرو و اجباتیانہ ﴿إِنَّ إِلَٰهَكُمْ لَوَاحِدٌ﴾ بیگومان خودای نیو نهی ناده میزادینه، نهی نهوانه ی خیطا بتان ناراسته ده کری، خودایه کی تاك و ته نهاو بی هاوه له، پیوسته به دلسوزی به ندایه تی بو بکن ﴿رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ الْمَشَارِقِ﴾ به دیه پنهرو هه لسورپنهرو خاوه نی ناسمانه کانو زهوی هه موو نهو شتانه ی تیان دایه و له ناوانیان دایه له گیانله بهرو بی گیان، له ناده میزادو فریشته و جندو که، له روک و دره خت و ناوو هه واو مانگو خوړو نه ستیره و مه جه پر وه (سدم) له جوائو ورده کاری تیان دا... هتد

ههروه ها خودای شویننه لات و شوین ناو ابونیشه، دهی که وایه له ناخوه پرواتان به تاك و ته نهایی خودا هه بی به دلسوزی به ندایه تی بو بکن و هه نهو پیرستن، چونکه هه بوونی نهو حه مکه مه خلوقاته: که نیه ی ناده میزاد به شیکی زور زور که می لی ده زانین، باشترین به لگه یه له سر هه بوونو تاك و ته نهایی خودا و تواناو ده سه لاتی. که ده فرموی: ﴿وَرَبُّ الْمَشَارِقِ﴾ وشه ی مه شاریق به کو ده هیئ، ناماژه به حه قیقه تیکی زانستی ده کا بریتییه لهو هه موو نه ستیره یه ك شویننه لات و شوین ناو ابوونی هه یه، به لکرو هه نه ستیره یه ك چند شویننه لات و شوین ناو ابوونی هه یه، ته عبیره که شتیکی وردی تر ده گه یه نی و واقعی گوی زه ویمان نشان ده دا، چونکه زهوی له هه لخلولانی به رده وامن دا به رام بهر خوړ، سات دوا ی سات و له سر هه موو پارچه کانی، شویننه لات و شوین ناو ابوونی لی پیدا ده بن، هه که به شیکی خوړی لی هه لدی به شیکی تری خوړی لی ناوا ده بی هه روا به نیسبه ت هه موو نه ستیره کانی تره وه، نه وکاته ی له نیمه ده رده که ون له خه لکی ولاتانی تر ناوا

ده بن، که له نیمه ئاواده بن له ولاتی تر هلدین. نه مه حقیقه تیکی زانستی یه و له سهرده می نازل بوونی قورنان دا خه لکی په بیان پی نه بردوه، به لام قورنان نه و کاته نه حقیقه ته زانستی یه راگیان دوه، و تازه به تازه زانیاری تازه نه و حقیقه ته ی چسپاندوه.

رازاندنه و هی ناسمان به نه ستیره کان

إِنَّا زَيْنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِزِينَةِ الْكَوَكِبِ ﴿٦﴾ وَحِفْظًا
مِّنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَّارِدٍ ﴿٧﴾ لَا يَسْمَعُونَ إِلَى الْمَلَأِ الْأَعْلَىٰ وَيُقَذَّفُونَ
مِّنْ كُلِّ جَانِبٍ ﴿٨﴾ دُحُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ ﴿٩﴾ إِلَّا مَنْ خَطِفَ
الْخُطْفَةَ فَاتَّبَعَهُ شَهَابٌ ثَاقِبٌ ﴿١٠﴾

نه کومه له نایه ته به لگه یه کی تریان له سهر هه بوونی خوداو تواناو ده سلائی بی سنووری له خوگر توه، له وه پیش باسی به دیه پنانی ناسمانه کان و زهوی کرد، نه جار لیږده له باسی نه وه ده کا: که نه ستیره کان دوو سودی سهره کیان هیه، جوانکردنی ناسمانی دونیاو ره تاندنی شعیاتینی.

ده فرموی: ﴿إِنَّا زَيْنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِزِينَةِ الْكَوَاكِبِ﴾ نیمه ناسمانی دونیا مان رازاندوه به جوانی نه ستیره کان، هرکاتی به شو سهر هه لپی، ده ستره نگینی و کارامه پی خودا ده بینی، نه و نه ستیرانه ده لئی لوتلوئو مروارین ده دره وشینه وه.

﴿وَحَفِظًا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَارِدٍ﴾ نیتیه ناسمانان پاراستوه له هه‌موو شه‌یاتینی سهرکه‌شو یاخی، هه‌رکاتی بیانه‌وی قسه‌وباس له عاله‌می بالا بدن، تیر نه‌ستیره‌یه کیان تیده‌گرین و ده‌یان‌سوتینی، بۆیه ده‌فه‌رموی: ﴿لَا يَسْمَعُونَ إِلَى الْمَلَأِ الْأَعْلَى﴾ واته: شه‌یاتینی ناتوانن هه‌والو ناخاوتنی عاله‌می بالا بیستن، هه‌ر له‌گه‌ل هه‌ولی نه‌وه‌یان دا یه‌کسه‌ر تیره‌ستیره‌یان تی ده‌گه‌وی و ناتوانن توخنی بکه‌ون. هه‌لبه‌ته نه‌م دوتاییه‌ته‌ندییه‌ی نه‌ستیره‌کان یان نه‌و دوو سووه سهره‌کییه‌یان له‌چهند نایه‌تی تریش‌دا ناماژه‌یان پی کراوه، وه‌کسو ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ﴾ (المکه:ه) یان ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّاظِرِينَ وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ إِلَّا مَنْ اسْتَرَقَّ السَّمْعَ فَاتَّبَعَهُ شَهَابٌ مُبِينٌ﴾ (المجر:۱۶-۱۸).

ناسمان شوینی شکۆمه‌ندی و قیبه‌گای خودا‌په‌رستانه، ریگه نادری شه‌یاتینی یاخه‌چوان بۆی سهرکه‌ون، بۆیه ﴿وَيُقَذَّفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ دُخُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ﴾ له هه‌ر لایه‌که‌وه بیانه‌وی بۆی سهریکه‌ون بۆ قسه‌دزین، له هه‌موو لایه‌که‌وه تیرباران ده‌کرتن به‌ تیره‌ستیره، ده‌شکیندرین و تارومار ده‌کرتن و ناهیتلدری توخنی بکه‌ون و نه‌و مراژه‌یان بیته‌جی، له رۆزی قیامه‌تیش‌دا سزای سه‌خت و دژوارو به‌رده‌وامیان بۆ هه‌یه،

﴿إِلَّا مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ فَأَتْبَعَهُ شَهَابٌ ثَاقِبٌ﴾ مه‌گه‌ر شه‌یاتینی‌یه‌ک: که له هه‌لو فرسه‌تیک دا به‌ فرکه قسه‌یتیک بدزی و بیفرین و بیدا به‌ گوپی کاهین و کوته‌وه‌نایه‌کان‌دا، نه‌ویش خیرا تیره‌ستیره‌یه‌ک (نه‌یازیکیک) ده‌که‌ویتته شوینی و جاری و اه‌دیه پیش نه‌وه‌ی قسه‌دزاوه‌که بگه‌یه‌نی، تیره‌ستیره‌که ده‌یسوتینی، جاری وایش هه‌یه به‌ قه‌زاو قه‌ده‌ری خودا قسه‌که ده‌گه‌یه‌نیتته به‌رگوپی کاهینه‌که. وه‌کسو له فه‌رمووده‌ی پیغه‌مبه‌ردا ﴿﴾ هاتوه‌و نیبنوحی‌بان ریوایه‌تی کردوه: که پیغه‌مبه‌ر فه‌رموویه‌تی: (وَيَخْتطفُ الشَّيَاطِينُ السَّمْعَ

فیرمون فیکذفون الی اولیائهم فما جاؤوا به علی وجهه فهو حق ولکنهم یجرهونه و یزیدون^(۱)

ئەوێ لای زانایانی ئیسلام چەسپاوەو جیگەیی پڕواییە، ئەوێیە شەیاتینیەکان پێش رەوانەکردنی پێغەمبەری ئیسلام (ﷺ) کە هەولێ قسە دزینی (ملاً الاعلی) یان دەدا جاری واهەبوە بە نیازیک و تیرئەستێرە سووتێندراو و جاری وایش هەبوە قسەییەکیان بۆ دزراوە، بەلام لە دواي رەوانەکردنی پێغەمبەری ئیسلام، لە هەموو لایەکەو رێگەیان لیگیراوە، هەر کە هەولێ ئەو بەدەن قسەیک بدزن، خێرا بە تیرئەستێرە تیرباران دەکێن و کارەکیان بۆ ئەنجام نادرێ، بەمەش کە هانەو کۆلەوێنانی پوچ بۆتەو و پێغەمبەرایەتی و نیگا چەسپاوەو ئیتەر بپرای بپرای جاریکی تر رێگەیی قسە دزینیان نیەو نابێ. وەکوو لە نایەتیکێ تردا ئاماژە بەو دەکا و دەفەرموێ:

﴿انهم عن السمع لمعزولون﴾ (الشعراء: ۲۱۲) یان دەفەرموێ: ﴿وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُلْتَأَتْ حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهَابًا. وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَنْ يَسْتَمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا رَصَدًا﴾ (الجن: ۸-۹) لە راستیدا ئێمە نازانین شەیاتینی چۆن قسە لە ئاسمان دەدزن، یان چۆن هەلی بۆ هەڵدەکەوێ قسە بپێنێ، هەرەها نازانین چۆن بە تیرئەستێرە راو دەنرێن. چونکە ئەمانە هەموویان لە ئێمە نەین و سروشتی ئادەمیزادیمان ناتوانێ چۆنیەتی ئەو جوۆرە شتانە دەرک بکا، واقعیەکە لە ئێمە نەدیووە و غەیبیە، ئەوێ گرنگە ئەوێیە: کە شەیاتینی ناتوانن بگەنە (ملاً الاعلی) بیستنی گوفت و گۆی ئەو کۆرۆ

(۱) اخراج الحديث الامام الترمذي بتمامه في التفسير (۳۲۲۴) باب (۳۵) وهو دهق سوره ريوایه‌تی کردووە فەرموێه‌تی (حدیث حسن صحیح).

مه جلیسانه یان لیّ یاساغو رایه یان ناکه وی توخنی شه جوړه شویتانه
بکه ون، که واته شه بیرو یو چونی کافره کان: که ده لیتن: له نیوان خوداو
شیاتیتی دا پدیوه ندیی هاوسه ریه تی هیه بی بناغو بی به لگه یه، نه گره
شتیک له وانه راست بوايه، مامه له له گهل کردنیان به شیوه یه کی تر ده بوو

سه لماندنن زیندو بوونه وهو حه شرو نه شر

فَأَسْتَفْنِهِمْ أَهْمُ أَشَدُّ خَلْقًا
أَمْ مَنْ خَلَقْنَا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِنْ طِينٍ لَازِبٍ ﴿١١﴾ بَلْ عَجِبْتَ
وَيَسْخَرُونَ ﴿١٢﴾ وَإِذَا ذُكِّرُوا لَا يَذْكُرُونَ ﴿١٣﴾ وَإِذَا رَأَوْا آيَةً يَسْتَسْخِرُونَ
﴿١٤﴾ وَقَالُوا إِن هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿١٥﴾ أَمْ ذَا مِنَّا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظْمًا
أَمْ إِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ﴿١٦﴾ أَوْ آبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ ﴿١٧﴾ قُلْ نَعَمْ وَأَنْتُمْ دَاخِرُونَ
﴿١٨﴾ فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ فَإِذَا هُمْ يَنْظُرُونَ ﴿١٩﴾ وَقَالُوا يَنْوِيلُنَا هَذَا
يَوْمَ الدِّينِ ﴿٢٠﴾ هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٢١﴾

وه کوو زانیمان سهرتای سوره ته که ی به سه لماندنن هه بوونی خودای خاوه
دهسه لات و تاک و تنه ها دهست پی کرد، به لگه ی ناشکرای له سر شه حه قیقه ته
هینایه وه، که بریتییه له دروست کردنی ناسمانه کان و زهوی و نه وهی
له تاویان دایه، هه روه ها به دیهینانی شویتنه لات و شوین ناوابوون، نه بجا به

شوین نه ودها باسی زیندوبونه ووه حه شرو نه شیر ده کا. ناشکراشه مدهستی
 سهره کی قورشان بریتییه له چوار بنه مای سهره کی (خودایه تی خودا،
 زیندوبونه ووه، پیغه مبه رایتی، سه لماندن قه زاقه دهر) بویه لیتره دا گونجاو بوو:
 که پی له سهر بنه مایه ک لهو بنه مایانه دابگیرئو به لگه بو سه لماندن هاتنی
 قیامت و زیندوبونه ووه بهیئیتته ووه ده فرموی: ﴿فَأَسْتَفْتِهِمْ أَهُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمْ
 مَنْ خَلَقْنَا﴾ نهی پیغه مبه ر پرسیار له وانه بکه: که بروایان به رابورنی قیامت
 نیه، پییان بلئ: نایا دروستکردنی نه وانه قورستره یان دروستکردنی
 ناسمانه کان و زهوی و نه وهی تییان دایه له گیانله بهرو بی گیان، له فریشته و
 شعیاتینی، له مانگو و خورو نه ستیره و باقی عاله مه کای تری ناو بوونه وهر که
 نیوهی ناده میزاد هیچیان لی نازان؟!

جا که دروستکردنی ناسمانه کان و زهوی و نه و تییان دایه قورستر بی له
 دروستکردنی نه وانه، بیگومان هیچ کاریکیش بو خودا قورس نیه - پییان بلئ:
 بچی له باسی زیندوبونه ووهی دوامردن و هاتنی قیامت سهرتان سوپده مینی؟
 بچی به راستی نازان و گالته تان پی ی دی؟

نه تو نهی پیغه مبه ر" چاوه پروانی وه لام له وانه مه که، شته که ناشکرا و
 عه یانه، پیویست به وه لامدانه ووهی نه وانه ناکا" پرسیاره که بو نیستینکار و
 سهر سوپمانه له حال و وه زعیان، له بی ناگایی و کورت بیینی و گیللی یان،
 گالته کردن به مه زنده کردن و بیرو بچونیان.

نمونه ی نه م نایه ته نایه تیکی تره: که ده فرموی: ﴿نَخْلُقُ السَّمَاوَاتِ
 وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ (غافر: ۵۷) یان
 ده فرموی: ﴿أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ
 مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ﴾ (یس: ۸۱) نیتر له م روانگه ووه سهره تای
 دروستبوونی ناده میزاد راده گییه نی و ده فرموی: ﴿إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِنْ طِينٍ

لا زبٍ ۖ تيمه بناغدی نه‌وان : که ناده‌مه له قورپنکی لينج دروستمان کردوه، جا: که نه‌وان لهو ماده زه‌عيفه دروست کراون؟ نه‌دی به‌ج عه‌قلنک بر‌ويان به زيندوبونه‌وی دوامردن نيه. بۆچی بر‌ويان به‌وه نيه: که خودا جاريکی تر له گل دروستيان ده‌کاته‌وه؟ به‌کورتی نه‌م جه‌ستانه قبوولتی نه‌وه ده‌که‌ن گيان به‌چيته ناويان، نه‌گهر وا نه‌بوايه له‌سهره‌تاوه قبوولتی گيانيان نه‌ده‌کرد، ده‌ی خودای خاوه‌ن تواناو ده‌سه‌لات ده‌توانی جاريکی تر نه‌م گيانه بخاته‌وه ناو جه‌سته‌کانه‌وه.

نه‌بجار قورشان ئوسلوبه‌که ده‌گۆپتی ده‌فه‌رموی: ﴿بَلْ عَجِبْتَ وَيَسْخَرُونَ﴾ پتويست به‌پرسيار لی کردن ناکا، نه‌وانه گهل و نه‌ته‌وه‌یه‌کی سه‌رره‌قوبی بر‌واو گیل و که‌ذذابن. نه‌تۆش نه‌ی پیغه‌مبه‌ر "عه‌جابه‌ب ده‌تگری و سهرت له هه‌لۆستیان سوپ ده‌میتنی: که نه‌وانه وێپای نه‌وه هه‌موو به‌لگه‌ ناشکرایانه له‌سهر به‌توانایی خودا، که‌چی بر‌ويان به‌ زيندوبونه‌وه نيه. نه‌ک ههر نه‌وه‌نده‌و به‌س به‌لگوو گالته‌يان به‌ زيندوبونه‌وه دئۆقه‌شه‌رييان به‌و به‌لگوو نيشانانه دئ: که بۆيان ده‌هيتيه‌وه له‌سهر به‌توانایی خودا به‌سهر هه‌موو شتيلده‌ا.

يان، تۆ سهرت سوپ ده‌میتنی له ده‌سه‌لات و توانای خوداو نه‌وان گالته‌يان به‌سهر سوپ‌مانه‌که‌ت دئ! يان تۆ سهرت سوپ‌ماوه له‌وه: که نه‌وان ئينکاری زيندوبو نه‌وه ده‌که‌ن "نه‌وانيش گالته‌يان پئ دئ.

﴿وَإِذَا رَأَوْا آيَةً يَسْتَسْخَرُونَ﴾ هه‌رکاتئ به‌لگه‌یه‌کی ناشکراو نمايان بيينن، يان موعجيزه‌یه‌کی پیغه‌مبه‌ر که شاره‌زايان ده‌کا بۆ ئيمان‌هێنانو بر‌واکردن به‌ زيندوبونه‌وه، زۆر زنده‌ره‌وی ده‌که‌ن له‌گالته‌کردن و قه‌شه‌ری کردن‌دا، بانگی که‌سانئ دیکه‌ش ده‌که‌ن بۆ هاوبه‌شی کردنيان له‌ گالته‌کردن‌دا.

﴿وَقَالُوا: إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ﴾ وتیان: نه‌ی موحه‌مه‌د! نه‌وه په‌يامه‌ی تۆ بۆت هيتاوين و پيمان راده‌گه‌يه‌نی، جگه له‌ سيحرو جادو به‌ولواه هيجن تر نيه، بۆيه گرنگی پئ ناده‌ين و هه‌لناخه‌له‌تین، چی بلیتی گویت بۆ ناگرين.

﴿إِذَا مِنَّا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَإِنَّا لَمَبْعُوثُونَ﴾ له هموو قسه کانت سهیرتر نه وهیه: که ده لئیی زیندوبوونه وه ههیه، نایا نیمه: که مردینو جهسته مان بوو به گل و خول و ئیسقانه کاغان رزین، تازه جارتیکی تر سه رله نوی زیندو ده کری نه وه؟ ﴿أَوَابَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ﴾ نایا باوک و باپیرانمان که پیش نیمه مردون و ماوهیه کی دورو درئژ به سهر مردنیان دا تیپه ریوه نه وانیش زیندو ده کری نه وه؟ به راستی زیندوبوونه وهی نه وان پتر جینگای سه سورمانه !!!

نه مجار پهروه ردگار و لامیان ده داته وهو ده فهرموی: ﴿قُلْ﴾ نهی موحه مه د پییان بلی: ﴿نعم، وأنتم داخرون﴾ به لئ نه وانیش و ئیسه دهی دوی مردنتان و بوون به خول، زیندو ده کری نه وهو به زه لیلی و ملکه چی ناماده ی حه شر ده کرتین. ﴿فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ فَإِذَا هُمْ يَنْظُرُونَ﴾ باباش بزنان زیندو کورنه وهیان زور سه هل وئاسانه و چ گرانیه کی تییدا نیه، به لکوو زیندوبوونه وهی مردوه کان و بریتیه له فو کردن به که له شاخی صوردا، به فهرمانی خودا ئیسرافیل فوی پیدا ده کاو بانگیان ده کا بو زیندوبوونه وهو رابوون له گۆره کانیان، له پرتکا هموو ئاده میزاد به گشتی تیگرا له گۆره کانیان راده بنو به زیندویی له بهر دهستی خودادا دهسته ونه زهر راده وهستون ده روانه دیمه نه سامناکه کانی روژی قیامت..

نه مجار دهسته کهن به سه رزه نشتکردنی خویمان و په شیمانی ده رده برین ﴿وَقَالُوا يَا وَيْلَنَا هَذَا يَوْمُ الدِّينِ﴾ نه وانیه له دونیادا پروایان به زیندوبوونه وه نه بوه گوتیان (ده لئین) ئای مالویران و به هیلاکچو خویمان، نه وه روژی

قیامه‌تهو کاتی سزاو تۆله‌یه، نه‌وه کاتی سزادان و نه‌گبه‌تیمان نه‌سه‌ر نه‌و
کرده‌وانه‌ی له‌ دنیادا شه‌نجامان داون. هه‌ی پۆرۆ بۆخۆمان و به‌فتاره
چوو خۆمان.

نه‌جار فریشته و لامیان ده‌ده‌نه‌وه "ده‌فرمبون ﴿هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذِي
كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ﴾ نه‌مپۆر یه‌کالا‌که‌ره‌وه و جودا‌که‌ره‌وه‌یه، رۆژی جیا‌کر‌ده‌وه‌ی
چا‌که‌کاران و خراپ‌کارانه، رۆژی پاداش و ەر‌گر‌تنه‌وه‌و سزادانه‌وه‌یه، خراپ‌کارو
سته‌م‌کار بۆ دۆزه‌خ و خودا‌په‌رستان بۆ به‌هه‌شتی رازاوه‌و نه‌پراوه‌.

حال و وه‌زعی موشریکه‌کان له‌ قیامه‌تداو کیش‌کردنیان بۆ حیساب و لی‌کۆلینه‌وه

﴿أَحْشُرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ﴾ (۲۲) مِنْ دُونِ
اللَّهِ فَأَهْدُوهُمْ إِلَى صِرَاطِ الْجَحِيمِ ﴿۲۳﴾ وَقِفُوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ ﴿۲۴﴾
مَا لَكُمْ لَا تَنَاصَرُونَ ﴿۲۵﴾ بَلْ هُمْ الْيَوْمَ مُتَسَلِّمُونَ ﴿۲۶﴾ وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ
عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿۲۷﴾ قَالُوا إِنَّكُمْ كُنْتُمْ تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ ﴿۲۸﴾
قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿۲۹﴾ وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ
بَلْ كُنْتُمْ قَوْمًا طَٰغِينَ ﴿۳۰﴾ فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنَا إِنَّا لَذَٰبِقُونَ ﴿۳۱﴾
فَأَغْوَيْنَاكُمْ إِنَّا كُنَّا غَاوِينَ ﴿۳۲﴾ فَإِنَّهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ

﴿۳۳﴾ إِنَّا كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ﴿۳۴﴾ إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿۳۵﴾ وَيَقُولُونَ إِنَّا لِلَّهِ أَهْلُ الْهَتَنِ لَشَاعِرٍ تَجْنُونِ ﴿۳۶﴾ بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَقَ الْمُرْسَلِينَ ﴿۳۷﴾

دوای سه لماندنو باسکردنی هه بوونی خودای تاه و ته نهاو خاوهن صیفاتى جه مالو كه مال، هه روه ها سه لماندنى رابوونى قیامت و زیندوبوونه وهى ئاده میزاد، نه مجار دیته سه ر باسکردن و رانواندنى حالو وه زعى كافره كان له قیامت دا: كه راپیچی ناو دۆزه خ ده كرتن، كه س فریایان ناكه وئى و كه س ناتوانى له ئاگرى دۆزه خ رزگار یان بكا، پاشان ده ست ده كهن به سه رزه نه شت كردنى یه كترى و ده م تىك ده ئین، شوینكه وتوه كان لۆمه ی سه رانى پیشه وایان ده كهن، هه مووشیان له ئیش و نازارى دۆزه خ دا ده تلینه وه ویه كسانن له عه زابدا، چونكه هه ردولایان پشتیان له بانگه وازى هه لكردوه و یه كتاپه رستى و حه قخوازیان ره تكر دۆته وه، بوختانیان بو پیغه مبه ر كردوه به شاعیر و ساحیر یان ده زانى. ده فهرموى: ﴿أَحْشُرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَرْوَاهُ هُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ﴾. من دون الله ﴿روؤى ره ستاخیز په روه ردگار فهرمان ده كا به فریشته: كه موشریكه كان و هاوسه رو هاووینه و هه واله كانیان و په رستراوه كانیان كۆبكه نه وه، ئه م سى جوړه كه سانه (سته مكارو خیزان و هه واله كانیان و بت و صه نه م) هه كانیان راپیچی ده شتى مه حشه ر بكه ن، ئه مه ش بو زیده خه جاله تی و په شیمانى و سه ركۆنه كردن. كه ده فهرموى: ﴿أَحْشُرُوا﴾ خیطابى خودایه بو فریشته كان، یان خیطابى هه ندیکیان به بو هه ندیکیان. موشریكه كان و هه وا خواهانیان و شوینكه وتوانیان له كو فرو بیدیتى ئه دا، یارمه تیده رانیان له به درۆخسته وه ی پیغه مبه ران دا، هه قاله شه یاتینى یه كانیان هه ر هه موو ریز

ده کرین. هه موو کافرێک ده خریتیه پێری شهیتانه که یه وه، پیاو کوژان به جیاو
 زیناکه ران پێکه وهو سودخۆره کان له تهک یه که دا، مه یخۆره کان به جیا... هتد
 ناواو بهو جوړه هه رتاقمه سته مکارێک کۆمه له ده کرین و سه ره ژمیر ده کرین
 نه جار پهروه ردگار فه رمان ده رده کاو ده فه رموی:

﴿فَاهْذُوهُمْ إِلَىٰ صِرَاطِ الْجَحِيمِ﴾ شاره زایان بکه ن بۆلای دۆزه خ با هه ر
 زو بزانه: که دۆزه خینو بۆ شه وی ره وانه ده کرین نه مه ش به مه به ستی زیده
 گالته پێکردن و ریسوا بوون. ﴿وَقَفُّوهُمْ إِنْهُمْ مَسْئُولُونَ﴾ له وێستگه رایان بگرن
 بۆ حیسابو لیکۆلینه وه، رایان بگرن با پرسایان لی بکری ده رباره ی
 عه قیده و کارو گوشتاریان: له دونیادا،

له فه رموده یه که دا تیرمیذی له ئیبنوعه بباسی ریوایه ت کردوه،
 ده فه رموی: (لا تزول قدما ابن آدم يوم القيامة من عند ربه حتى يسأل عن
 خمس: عن عمره فيم أفناه؛ وعن شبابه فيم أبلاه، وعن ماله من أين اكتسبه
 وفيم أنفقه، وماذا عمل فيما علم) له روژی قیامه تدا هیج ئاده میزادی که پی
 کلا ناکا هه تا له پینج شت پرسای لی نه کری "له ته مه نی له چی دا سه رفی
 کردوه، له گه نجی چۆنی به سه ربردوه، له مال و سامانی چۆنی پهیدا کردوه و له چی دا
 خه رجی کردوه، ده رباره ی نهو زانیارییه ی خۆی چۆنی کارپێ کردوه.

نه جار بۆ زیده لۆمه کردن و سه رکو تانه و یان پێیان ده گوترێ ﴿مالکم لا
 تنصرون﴾ نه وه چیتانه بۆ یارمه تی یه کتری ناده ن؟ نه وه بۆ وه کوو له دونیادا
 کۆمه کیتان به یه کتر ده کرد ئیستا. نایکه ن؟ نه وه هه مووتان خه یوونه وه و
 پێویسته تان به یارمه تی و کۆمه کی یه کتر هه یه، خودا درۆزنه کانی
 خۆشتان له ته کدایه !!؟

هه‌لبه‌ته نه‌وان ولامیان نیه و مته‌قیان بۆ ناکرئ، ترسو دیمه‌نی عه‌زاب،
بی به‌لگه‌یی و مایه‌پوچی وای لیکردون قسه‌یان بۆ نه‌کرئ !! قسه‌ی چی بکه‌ن
هیچیان به‌ ده‌سته‌وه نیه بیلئن.

﴿بَلِ الْيَوْمِ مُسْتَسْلِمُونَ﴾ به‌لکو نه‌وان نه‌مپۆ گهردنه‌چی فه‌رمانی
خودان، بی گوویی ناکه‌ن، تۆزقالتیک سه‌رپییچی ناکه‌ن، چونکه هیچ
مه‌جالیکیان نیه و هیچیان بۆ ناکرئ. عابیدو مه‌عبود چون یه‌کن له‌ زه‌لیل و
بی به‌لگه‌ییندا.

نه‌جار سیاقه‌که جاریکی تر ده‌که‌وێته‌وه سه‌ر راناندنی سه‌رگوزه‌شته‌یان
دیمه‌نی به‌یه‌کاچون و ده‌مه‌ده‌مییان نمایش ده‌کا و ده‌فه‌رموی: ﴿وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ
عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ﴾ شوێنکه‌وتوو سه‌رانی کوفر (تابیع و مه‌تبوع) روده‌که‌نه
یه‌کتری و ده‌م تیک ده‌نه‌ن و ده‌که‌ونه پرسیار لیک کردن پرسیار لۆمه‌و
دژایه‌تی و لیک دو‌ر دۆمبوون، ﴿قَالُوا﴾ ژێرده‌سته‌و شوێنکه‌وتوان به‌ سه‌رۆک و
مله‌وره‌کانیان ده‌لئن: ﴿إِنَّكُمْ كُنْتُمْ تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ﴾ ئیوه ده‌هاتنه‌ وێره‌مان
لای خێرو چاکه‌تان لیده‌گرتین، یان به‌هێزو زۆرداری له‌کاری خێر مه‌نعتان
ده‌کردین تا تووشی ئه‌م سزاو عه‌زابه‌تان کردین.

وه‌کو له‌ئایه‌تیکی تردا له‌وکاته‌دا: که‌له‌نا و دۆزه‌خدان برپیک له‌
جیدال و کیشه‌کانیان راده‌نوێنئ و ده‌فه‌رموی: ﴿فَيَقُولُ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ
اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنتُمْ مُعْنُونَ عَنَّا نَصِيبًا مِنَ النَّارِ قَالَ الَّذِينَ
اسْتَكْبَرُوا: إِنَّا كُلٌّ فِيهَا إِنَّ اللَّهَ قَدْ حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ﴾ (غافر: ۴۷-۴۸) ئیتر
تاوانباران دینه‌ قسه‌و ده‌یانه‌وئ تۆمه‌تی گومراکردنی شوێنکه‌وتوانیان له‌خۆیان
دوو‌ر بجه‌نه‌وه، ژێرده‌سته‌کان خۆیان بکه‌نه‌ به‌رپرسیار ﴿قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا
مُؤْمِنِينَ﴾ سه‌رانی کوفرو مله‌وران و تیان: (ده‌لئن) به‌لکو ئیوه بۆ خۆتان
ئاماده‌ی ئیمان هێنان نه‌بوون، خۆتان به‌ ویستی خۆتان پشتتان له‌ بانگه‌وازی

حق هه‌لکرد، دلّو دهرونتان ناماده‌باشیی ئیمانیه‌تانی تیدا نه‌بوو، ئیمه سووچمان چیه؟ ئیوه موسولمان نه‌بوون و ئیمه ژیتوانتان بکه‌ینه‌وه، ههر له‌سهره‌تاو ناماده‌باشی ئیمانیه‌تان نه‌بوون.

﴿وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بَلْ كُنْتُمْ قَوْمًا طَاغِينَ﴾ ئیمه به‌لگه‌یه‌کمان به‌ده‌سته‌وه نه‌بوو، هیزو توانایه‌کی وامان نه‌بوو بتوانین به‌زۆره‌ملی کافرتان بکه‌ین، به‌لکوو بۆخۆتان گومراو طاغی بوون، له‌کوفرو بیدینه‌دا زیده‌ره‌ویتان ده‌کرد، بۆیه به‌قسه‌ی ئیمه‌تان کردو وازتان له‌ئایینی حق هیتا، رۆژی ئیمه‌ته‌نبا بانگه‌وازیکردنتان بووه بۆکوفر، ئیوه به‌ویستی خۆتان به‌پیرمانه‌وه هاتوون.

﴿فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنا إِنْ لَدُنْهُمْ قُوَّةٌ﴾ له‌سهر ئیمه و ئیوه‌ش بریاری په‌روه‌ردگار چه‌سپاووه و براوه‌ته‌وه، قسه‌ی په‌روه‌ردگار: که‌فه‌رمویه‌تی: ﴿لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَمِمَّنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ﴾ (ص: ۵۸) نه‌وه‌ی خودا هه‌ره‌شه‌ی پی لی کردوین توشان دئیو یه‌خه‌مان ده‌گرئ، هه‌ردولامان به‌تابیع و مه‌تبوعه‌وه ده‌چینه‌ناو دۆزه‌خه‌وه.

﴿فَأَعْوَيْنَاكُمْ إِنْ كُنَّا غَاوِينَ﴾ ئیمه ئیوه‌مان گومرا کردوه، بانگه‌وازیمان کردون بۆ گومرا‌بوون و ئیوه به‌پیرمانه‌وه هاتن، به‌لئی راسته ئیمه گومرا‌که‌ر بوین.

دوای نه‌وه‌ده‌مه‌ده‌می و کیشو تیک هه‌لچونه، په‌روه‌ره‌گار چه‌سپانی عه‌زاب بۆ هه‌موویان راده‌گه‌یه‌نی و ده‌فه‌رموی: ﴿فَأَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ﴾ هه‌موویان به‌تابیع و مه‌تبوعه‌وه به‌ژێرده‌سته‌وه سه‌رانیانه‌وه، له‌چونه‌ناو دۆزه‌خه‌وه، له‌عه‌زابدان و ریسوا‌بووندا هاویه‌شن و ناگر له‌خۆیان ده‌گرئ و هه‌رکسه به‌گۆڕه‌ی کوفرو بیدینه‌ی خۆی، له‌ژیانی دنیایدا سزا ده‌درئ.

﴿إِنَّا كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ﴾ ئیمه به‌و جۆره‌سزای موشریک و تاوانباران ده‌ده‌ینه‌وه و هه‌رکسه به‌ئه‌ندازه‌ی کرده‌وه‌ی خۆی سزا ده‌درئ. هۆی

عه‌زابدانیان به‌و شیوه گشتگیری به‌و هیه: ﴿إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ﴾ نه‌وانه له ژسانی دونیایان‌دا نه‌گه‌ر بانگ بکرانی به‌و یه‌کتابه‌رستی، داوای شایه‌تومانیان لی بکرایه، لوتبه‌رزیمان ده‌نواند، پشتیان له بانگه‌وازی‌کهر هه‌لده‌کردو وه‌کوو موسولمانان نه‌یانده‌گوت (لااله الا الله، نشهد ان محمدا رسول الله) به‌لکوو به‌رده‌وام ده‌بوون له‌سه‌ر بته‌رستی و هاوه‌لدانان به‌خودا.

﴿وَيَقُولُونَ إِنَّا لَنَأْكُلُ لُحْمًا ذَرِينًا﴾ ده‌یانگوت نایا ده‌کرئ ئیمه به‌قسه‌ی شایه‌ریکی شیت، واز له عیباده‌تکردنی خوداکانی خو‌مان و په‌رستراوی باوک و باپیرانان به‌یین؟ ده‌گونجی به‌قسه‌ی موحه‌مه‌د: - که هه‌رچی ده‌یلی: نه‌فسانه و خه‌یا لپلاوه، قسه‌کانی تیکه‌ل و پیکه‌لن و هیچی به‌سه‌ر هیچه‌وه نیه - پشت له نایینی باوک و باپیرانی خو‌مان بکه‌یین؟

ئیت په‌روه‌ردگار ره‌ددی دانه‌وه به‌ درۆی خستنه‌وه و فه‌مووی: ﴿بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِينَ﴾ به‌لکوو پیغه‌مبه‌ر، هه‌رچی هی‌ناویه‌تی هه‌قه‌و حه‌قیقه‌ته، به‌حق نارویه‌تی به‌حق هاتوه و حه‌قی به‌و هاتوه و حه‌ق به‌و هی‌ناوه، هه‌رچی شه‌ریعه‌تی هه‌یه هه‌مووی راست و پوخت و حه‌قه. یه‌کتابه‌رستییه، پشتگیری پیغه‌مبه‌رانی پیش خو‌ی ده‌کا. واده‌و به‌لینی، مزگینن و هه‌ره‌شه‌ی هه‌مووی راستن، له بنه‌مای نایین‌دا له‌گه‌ل هه‌موو پیغه‌مبه‌ران یه‌ک ده‌گریته‌وه. قورئانی هی‌ناوه به‌رنامه‌ی ژبانه، بانگه‌وازی یه‌کتابه‌رستی ده‌کا، نه‌دی چۆن به‌شاعیری له‌قه‌لهم ده‌ده‌ن و حاله‌تی شیتی وه‌پال ده‌ده‌ن؟؟!

پاداشی موسوئمانان و سزای کافران

إِنَّكُمْ

لَذَاقُوا الْعَذَابِ الْأَلِيمَ ﴿٣٨﴾ وَمَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٩﴾
 إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿٤٠﴾ أُولَئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَعْلُومٌ ﴿٤١﴾
 فَوْكَهُ وَهُمْ مُكْرَمُونَ ﴿٤٢﴾ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٤٣﴾ عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ ﴿٤٤﴾
 يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ ﴿٤٥﴾ بَيْضَاءَ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ ﴿٤٦﴾
 لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْفَوْنَ ﴿٤٧﴾ وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ
 الطَّرْفِ عِينٌ ﴿٤٨﴾ كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَكْنُونٌ ﴿٤٩﴾ فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى
 بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٥٠﴾ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ إِنِّي كَانَ لِي قَرِينٌ ﴿٥١﴾
 يَقُولُ أَهْ ذَاكَ لِمَنِ الْمَصْدِقِينَ ﴿٥٢﴾ أَهْ ذَا مِنَّا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظْمًا أَهْ نَا
 لَمَدِينُونَ ﴿٥٣﴾ قَالَ هَلْ أَنْتُمْ مُطْلِعُونَ ﴿٥٤﴾ فَأَطَاعَ فِرْعَاوْنُ فِي سَوَاءِ
 الْجَحِيمِ ﴿٥٥﴾ قَالَ تَاللَّهِ إِنْ كِدْتَ لَتُرْدِينَ ﴿٥٦﴾ وَلَوْلَا نِعْمَةُ رَبِّي

لَكُنْتُ مِنَ الْمُحْضَرِينَ ﴿٥٧﴾ أَفَمَا نَحْنُ بِمَبِيتِينَ ﴿٥٨﴾ إِلَّا مَوَلَدَنَا
 الْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ﴿٥٩﴾ إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٦٠﴾
 لِمِثْلِ هَذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ ﴿٦١﴾

له نایه ته کانی پیښودا په روه ردگار باسی هه لویستی کافره کانی کرد: که
 چوڼ فیکره یی که کتابه رستیان ره تکرده وه. دژایه تیو ټینکاری کردنی په یامی
 پیغه مبه رانیانی گتپایه وه، نه مجار سییاقی که لام له غانیبه وه ده گوړی بؤ
 شیوه یی موخاطبه و بهم بارلیک وپړنه ش چه ند مه به سټیکي به لاغی ده پینکي،
 نه وه رون ده کاته وه: که گفتوگوئی شو ټینکه وتوان و سهرانی کوفرو نیلحداد
 بیهوده یی، لهو روزه داهه رچی بکه ن و هه رچی بلین بی سودو بی ناکامه، عه زاب
 هه ردو تا قم ده گرتنه وه، سزاو ټوله ستاندنه وه دادوه رانه یو به گوړه یی کرده وه و
 بیرو باوه ری دنیا یانه و به نه ندازه یی گه رد یله یه ک سته میان لی ناکری. پاشان
 به ند ده راستاله کان لهو بریارو ناکام و سزایانه چه رت ده کاو باسی نازو نیعمه تی
 هه میسه نه براره یی نه وانیش راده نویتن.

سهره تا ده براره یی بریاری دادوه رانه یی بؤ کافره کان ده فهرموئ: ﴿إِنَّكُمْ
 لَذَائِقُو الْعَذَابِ الْأَلِيمِ﴾ بیگومان ټیوه نه یی بی پروا و سته مکاران له ژبانی
 دنیا تان دا سزای به نازار ده چیژن، ده خرینه ناو دوزه خه وه بؤ هه تاهه تایه
 ده سوتیندرتن. له مه ش دا هیچ سته میکتان لی ناکری و کرده وه یی خوتانه دټه وه
 ریگاتان، ﴿وَمَا تَجْزُونَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ ټیوه هه ر به گوړه یی کرده وه یی
 دنیا تان سزاتان ده درئو تو زقالتیک سته متان لی ناکری. ﴿إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ
 الْمُخْلَصِينَ﴾ وه لی به ند ده راستاله کانی خودا نه وانه یی به دل سوژی به ندایه تی

خودایان کردوه ۱ یه‌کتاپه‌رستو کرده‌وه په‌سهند بوون، ئەوانه په‌لکیتشی ناو ئەو سزایه ناکرێن و لێی دورن، ئەو حیساب و لیکۆلێنه‌وه سامناکه‌یان له‌گه‌ڵدا ناکرێ چاوپۆشی له‌ ورده تاوانیان ده‌کرێ و گوناھی گه‌وره‌شیان نیه، سه‌رفرازو رزگاربووی ئەو رۆژهن و له‌ناو ره‌حمه‌تی خودادان!!

﴿أَوَلَيْكَ لَهُمُ رِزْقٌ مُّغْلُومٌ﴾ ئەو به‌نده راستاڵو خوداپێداوانه، رزق و رۆژی نایاب و دیاریکراویان هه‌یه، رزق و رۆژییه‌ک له‌ خوداوه دیاریکراوه، جوانی و خوشی و به‌رده‌وامیی ناشکرایه، ﴿فَوَاكِهِمْ وَهَمٌّ مَّحْمُومٌ﴾ میوه‌ی جۆراوجۆریان ده‌دریتێ و له‌زه‌ته‌تی لێ وهرده‌گرن، له‌ هه‌مان کاتدا رێزیان لێ ده‌گیرێ و به‌ چاوی رێزه‌وه سه‌یریان ده‌کرێ. ئەم رزق و رۆژی- و میوه‌جاته‌ ﴿فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ﴾ له‌ناو باغه‌کانی به‌هه‌شتدا بۆیان ده‌سته‌به‌ر ده‌بێ، ﴿عَلَى سُرُرٍ مُّتَقَابِلِينَ﴾ ئەوان له‌سه‌ر کورسی به‌رامبه‌ر یه‌ک داده‌نیشن و پاڵ ده‌ده‌نه‌وه، سه‌یری یه‌کتری ده‌که‌ن و به‌ پێکه‌نین و روخۆشییه‌وه بۆ یه‌کتر ده‌پوانن.

﴿يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكَأْسٍ مِنْ مَّعِينٍ﴾ ده‌گیردرێ به‌سه‌ریاندا له‌پیاڵه‌و په‌رداخێ نایابدا مه‌ی ره‌وان، شه‌رابه‌که‌ کانییه‌وه هه‌ڵده‌قوڵێ و به‌بێ برانه‌وه هه‌ردێ و وشکایی نایه. ﴿بِإِضَاءِ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ﴾ مه‌یه‌که‌ ره‌نگی زۆر سپنیه‌وه تامی خوش و بۆنی ده‌مارشێله، ﴿لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُونَ﴾ ماده‌یه‌کی تێدا نیه عه‌قل به‌رێ، تاڵو تفت نیه و بۆگه‌نی لێ نایه، خوێن تێک ناداو سه‌ر ناییشیتێ ۱ گه‌ده خراب ناکا، له‌ هه‌موو شتێکدا پێچه‌وانه‌ی شه‌رابی دونیایه.

وێرایی ئەم هه‌موو ناز و نیعمه‌تانه‌ ﴿وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطُّرْفِ عِينٌ﴾ له‌لایان هه‌ن، هاوسه‌ری پاک و خاوێنی داوێنپاکی وه‌ها: که‌ هه‌ر سه‌یری می‌رده‌کانیان ده‌که‌ن، جگه‌ له‌ هاوسه‌ره‌کانیان که‌ سه‌نێریان ناوێ، چا و جوانو

چا و گه وره و شوخ و شه‌نگن ﴿كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَّكْنُونٌ﴾ ره‌نگی پیست و دیمه‌نیان ده‌لئی هیلکه‌ی پارێزراو و پاک راگیراو ده‌ست لی نه‌دراون، بیگومان نه‌م جزره ره‌نگه سپی سفته مه‌یله و زهرده جوانترین ره‌نگ و شیوه‌یه بۆ ئافره‌ت.

جار جاره و بۆ زنده خوشتی و عوشره‌ت، په‌نا بۆ کۆبوونه‌وه و به‌یه‌کتر گه‌یشتن ده‌به‌ن ﴿فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ﴾ هه‌ندیکیان له‌ حالێ خواردنه‌وه و کۆبوونه‌وه کۆبو مه‌جلیس‌دارو له‌ یه‌ک ده‌که‌ن و ده‌که‌ونه پرسیار لیک کردن پرسیار له‌ یه‌کتر ده‌که‌ن ده‌رباره‌ی ژیا‌نی دونیا‌یان، بیر و هه‌ری رابوردیان و به‌یر یه‌کتری ده‌هیننه‌وه. به‌مه‌ش نازونیه‌مه‌تی به‌هه‌شتیان زیاتر لا خوش ده‌بی، ﴿قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ إِنِّي كَانَ لِي قَرِينٌ يَقُولُ أَأَلَسَّكَ لِمَنِ الْمُسَدِّقِينَ إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَأَلَا لِمَدِينُونَ﴾ یه‌کێک له‌ به‌هه‌شتیه‌کان گوتی: (ده‌لێ) نه‌من له‌ دونیادا هاوه‌لێکم هه‌بوو، کافرو بی‌بروا بوو، زیندو بوونه‌وه‌ی به‌لاوه نه‌فسانه بوو، پی‌ی ده‌گوتم نایا: که ئیمه‌ مردین و بووینه‌وه به‌ خۆلو ئیسقامان پۆلکا، نایا جارێکی دی زیندو ده‌کری‌ینه‌وه و حساب و لیکۆلینه‌وه‌مان له‌ گه‌ل ده‌کری ده‌رباره‌ی کرده‌وه‌ی ژیا‌نی دونیا‌مان؟؟ بیگومان نه‌وه شتیکی عاله‌وشتی وها هه‌رگیز رونا‌دا. نایا بروا به‌ خه‌رافاتی ناوا ده‌که‌ی؟!

جا له‌و کاته‌دا: که نه‌و سه‌رگورشته‌ی هاوه‌له‌که‌ی ده‌گیرێته‌وه و له‌گه‌ل هاوه‌له‌کانی به‌هه‌شتیدا سه‌رگه‌رمی عه‌یش و نوۆشن، به‌ دلق‌سدا دی: که باس و خواسیکی هاوه‌له‌که‌ی دونیا‌ی بزانی و سه‌ره‌نجامی چۆنه‌؟ هه‌لبه‌ته به‌ گوێره‌ی حال و وه‌زه‌عیش ده‌زانی که جینگای دۆزه‌خه، نیتر هاوه‌له به‌هه‌شتیه‌کانی بانگ ده‌کا بۆ نه‌وه‌ی له‌گه‌ل‌سدا لی‌ی بروانن و بیدۆزنه‌وه و شوین و جینگای له‌ دۆزه‌خدا ببینن. ﴿قَالَ هَلْ أَتْتُمْ مَطْلَعُونَ؟﴾ وتی: نایا ئیوه ده‌تانه‌وی نه‌و هاوه‌له‌ی دونیا‌م بدۆزینه‌وه؟ وه‌رن له‌گه‌ل‌ما با سه‌یری ناو دۆزه‌خ بکه‌ین بۆ نه‌وه‌ی شوین و جینگای ببینن بزانی چۆن سزا ده‌دری.

﴿فَاطَّلَعَ فَرَآهُ فِي سَوَاءِ الْجَحِيمِ﴾ کابرای موسولمان له بهه‌شته‌وه سهیری ناو دۆزه‌خی کرد، هاوه‌له‌که‌ی له‌ناوه‌پاستی دۆزه‌خدا دۆزیه‌وه، به توندی سزا ده‌دری، ﴿قَالَ تَاللَّهِ إِنْ كُنْتُ لَأَشْرِدَنَّ﴾ کابرای موسولمان به هاوه‌له کافره‌که‌ی گوت: نای به‌دبه‌خت“ به خودا خه‌ریک‌بووی منیش وه‌کوو خۆت مالتویران بکه‌ی، نزیك بوو گومرام بکه‌ی، ﴿وَلَوْلَا نِعْمَةُ رَبِّي لَكُنْتُ مِنَ الْمُخْضَرِّينَ﴾ خۆ نه‌گهر ره‌حمت و فەضلی خودا نه‌بویاوه و نه‌و له گومرایی دوری نه‌خستمایه‌وه، هیدایه‌تی نه‌دامایه‌ به‌و ریازی حه‌ق و خوداپه‌رستی، نیستا له‌گه‌ل تۆدا ناماده‌ی ناو ناگر ده‌کرام و به‌ ده‌ردی تۆ ده‌چوم!

کابرای موسولمان که نه‌و نیعمه‌تانه‌ی به‌ه‌شت راده‌نویتی و نه‌و قسانه‌ ناراسته‌ی هاوه‌له‌کانی ده‌کا، به‌ مه‌به‌ستی (قحدث) به‌ نیعمه‌ته‌کانی خودایه‌و ده‌رپرینی ره‌زامه‌ندی له‌ حال و وه‌زعی خۆی و سه‌ره‌نه‌شتکردنی کابرای دۆزه‌خی هاوه‌له‌که‌ی دونیایه‌تی، بۆ نه‌وه‌ی زیاتر نازاری بگا.

نه‌وجار هه‌ر بۆ زیده‌ غه‌مناککردنی هاوه‌له‌ دۆزه‌خییه‌که‌ی ده‌لی: ﴿إِنْ هَذَا هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ بی‌گومان نه‌م تازو نیعمه‌ته‌ی نیمه‌ تی‌یدان، نه‌م خۆشی و له‌زه‌ته‌ بۆ نیمه‌ ده‌سته‌به‌ر بووه، به‌مرازگه‌یشتنیکی مه‌زنه‌و ژیان‌بکی خۆش و نه‌پراوه‌یه، به‌ تایبه‌تی نیعمه‌تی ره‌زامه‌ندی خودا: که له ، ژوور هه‌موو نیعمه‌ته‌کانه‌وه‌یه.

ژیانی‌که نه‌مان روی تی ناکاو ترسی برانه‌وهی نیه و مردنی به شوین‌دا نایه، به نازارو نه‌شکه‌نجه لیل نابی و نه‌خوشی تی ناکه‌وی.

﴿لِمِثْلِ هَذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ﴾ با بۆ به‌ده‌سته‌ینانی نهم ژیا‌نه خوش و نه‌پراوه‌ی قیامت کارگه‌ران له دنیا‌دا هه‌ول‌بده‌ن و تی‌بکۆشن. نه‌و نازو نیعمه‌تانه شیایو نه‌وه‌ن ئاده‌میزاد پییان که‌یف خوش بی، ته‌مه‌نی خوی له پی‌ناو ده‌سته‌به‌رکردنیان‌دا خه‌رج بکا.

نهم رسته‌یه‌ش ویده‌چی له قسه‌ی کابرای موسولمان بی له‌وانه‌شه قسه‌ی فریشته‌کان بی، ده‌شگونجی فهرموده‌ی خودای مه‌زن بی ئاراسته‌ی به‌نده‌کانی بکا، به‌م جوړه پییان به‌هرموی، باسو وه‌صفی نازو نیعمه‌تی به‌ده‌شتان گوی لی بووه‌ی با کارگه‌ران بۆ ده‌سته‌به‌رکردنی نه‌و ژیا‌نه خوشه له هه‌ول و تی‌بکۆشان‌دا بن.

سزای سته‌مکاران و جوړه‌کانی عه‌زاب له دۆزه‌خدا

أَذَلِّكَ خَيْرٌ نُّزُلًا أَمْ شَجَرَةٌ

الزَّقُومُ ﴿٦٢﴾ إِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِلظَّالِمِينَ ﴿٦٣﴾ إِنَّهَا شَجَرَةٌ

تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ ﴿٦٤﴾ طَلْعُهَا كَأَنَّهُ رِئُوسُ الشَّيْطَانِ

﴿٦٥﴾ فَإِنَّهُمْ لَا يَكُونُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ ﴿٦٦﴾ ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ

عَلَيْهَا شَوْبًا مِّنْ حَمِيمٍ ﴿٦٧﴾ ثُمَّ إِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَإِلَى الْجَحِيمِ ﴿٦٨﴾

إِنَّهُمْ أَلَفُوا أَبَاءَهُمْ ضَالِّينَ ﴿٦٩﴾ فَهُمْ عَلَىٰ آثَرِهِمْ يُهْرَعُونَ ﴿٧٠﴾
 وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٧١﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا فِيهِمْ
 مُنْذِرِينَ ﴿٧٢﴾ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذِرِينَ ﴿٧٣﴾
 إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿٧٤﴾

نوسلوی قورئان وهایه زۆرجار: که باسی شتیک دهکا، دژه که شی
 دهینئ، باسی موسولمان بکا باسی کافریش دهکا، له قیامت بدوئ، باسی
 دونیاش دهخاته رو. جا هدر لهم روانگه وه که له وه پیش باسی حالو وه زعی
 خودا په رستانی کردو حالو وه زعی ناو بهه شتیانی رون کرده وه، لیتره دا باسی
 دژه خیانش نمایش دهکاو حالو وه زعیان له ناو ناگردا راده نوینئ دهفه رموئ:
 ﴿أَذْلِكَ خَيْرٌ نُّزُلًا أَمْ شَجَرَةُ الزَّقُّومِ؟﴾ نایا نهو نیعمه تانه ی بهه شت باشترو
 خوشترن یان داری ژه قنه موت؟ نایا خواردن و خواردنه وه ی ناو بهه شت خوشتره
 یان تامی دره ختی ژه قنه موتی ناو دژه خ؟ نه مهش جوړیکه له گالته پیگردن و
 ریسواکردنی دژه خیان.

﴿إِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِلظَّالِمِينَ﴾ نیمه نهو دره خته مان کرده به تاقیکردنه وه
 بو سته مکاران، نه وه بوو هه بوونی دره ختی لهو جوړه یان به درو زائی و پتیان
 درو بوو، وتیان: چوڼ دره خت له ناو دژه خدا ده بی، نه ی چوڼ ناگر نایسوتینئ؟
 هدر دره ختیک له ناو ناگردا بی ده سوتئ. نه مهشیان له نه فامی یه وه بوو، پتیان
 وانه بوو شتیک هه بی دره خت بی و قبوولی سوتان نه کا. نه وه یان بهرچاو
 نه گرتبوو: که سیك بتوانئ نهاده میزاد دروست بکاو له ناو ناگردا بژی باشترو
 ده توانئ دره خت دروست بکا له ناو ناگردا و نه سوتئ.

نه‌جار چۆنیه‌تی دره‌ختی ژه‌قنه‌موت دیاری ده‌کاو ده‌فهرموئ: ﴿إِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ﴾ نه‌وه دره‌ختیکه له بنی دۆزه‌خدا ده‌روئو لقوپی بی به‌رز ده‌بنه‌وه، ﴿طَلَعَهَا كَأَنَّ رُؤُوسَ الشَّيَاطِينِ﴾ به‌ره‌که‌ی هینه‌ده ناشیرین و نه‌کله‌وه‌ته ده‌لێسی سه‌لکه‌ شه‌یاتین، سه‌لکه‌ شه‌یاتینی چه‌ند ناشیرین به‌روبو مه‌کانی نه‌وه دره‌خته‌ش نه‌ه‌نده ناشیرین و دزیوه، نه‌مه شوبه‌اندنی شتی حیسنو هه‌ست پیکراوه به‌ شتی خه‌یاڵی و نادیار، زاراوه‌ی عه‌ره‌ب و خه‌لکی تریش وایه: هه‌ر شتیک ناشیرین بی ده‌شوبه‌یتن به‌ جندۆکه‌و شه‌یاتینی، هه‌روه‌کوو چۆن روخساری جوان ده‌شوبه‌یتن به‌ فریشته، هه‌رکه‌سیک جوان بی ده‌لێن: ده‌لێی فریشته‌یه. ناهه‌ته میصریه‌کانی زوله‌یغا بانگی کردبوون بۆ وه‌تاغی خۆی که‌ هه‌زه‌ته‌ی یوسفیان بین و تیان: ﴿مَا هَذَا بَشَرًا، إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ﴾ (یوسف: ۳۱)

﴿فَبِأَنَّهُمْ لَا كَلُونَ مِنْهَا فَمَالَتْونَ مِنْهَا الْبُطُونَ﴾ بێگومان نه‌وه دۆزه‌خیانه به‌ ناچاری له‌به‌ری تفت و تالی نه‌وه دره‌خته ده‌خۆن و گه‌ده‌ی خۆیانی لی پر ده‌که‌ن، چونکه‌ هه‌چی تریان ده‌ست ناکه‌وئ بیه‌خۆن، وه‌کوو له‌ نایه‌تیکێ تردا ده‌فهرموئ: ﴿لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ. لَا يَسْمَنُ وَلَا يَغْنِي مِنْ جُوعٍ﴾ (الغاشية: ۶-۷) نه‌مه‌یه خۆراک و میوه‌ی دۆزه‌خییه‌کان. له‌باره‌ی تفت و تالی به‌ری دره‌ختی ژه‌قنه‌موت نه‌وه. ئیبنو نه‌بی حاته‌م و تیرمیذی و نه‌سائی و ئیبنو ماجه له‌ ئیبنو عه‌بباسه‌وه‌ فهرموده‌یه‌کیان ریه‌ایه‌ت کرده، ده‌فهرموئ: پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) ئه‌م نایه‌ته‌ی خۆنده‌وه‌وه‌ فهرموئ: (اتقوا الله حق تقاته، فلو ان قطرة من الزقوم قطرت في بحر الدنيا لأفسدت على أهل الارض معاشهم، فكيف بمن يكون طعامه؟) خۆتان له‌ عه‌زابی خودا بپارێزن، خۆتان دوچار ی دۆزه‌خ مه‌که‌ن، نه‌گه‌ر دلوپیک له‌ ژقنه‌موتی دۆزه‌خ بکه‌وت ته‌ ناو دریاکانه‌وه، ژیان له‌ زینه‌وه‌رانی دنیادا ده‌شیوئین، ده‌سا ده‌بی حالی نه‌وانه‌ چۆن بی: که‌ ژه‌قنه‌موت خواره‌مه‌نی سه‌ره‌کیانه.

﴿ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوْبًا مِنْ حَمِيمٍ﴾ نه مجار نهو دۆزه‌خییانه دواى نهو هی گه‌ده‌یان له ژه‌قنه‌موت پر ده‌کهن، ناوی کولاتوویان به قورگی. دا ده‌کری، ناویکی ناپوخته‌و کولاتو له هه‌موو رویه‌که‌وه زیانبه‌خشو ناخۆش. نه مجار به‌لای ناخیریان نهو سفره‌و خوانه به‌جی‌دیلتن، بۆ‌کوئ؟ ﴿ثُمَّ إِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَإِلَى الْجَحِيمِ﴾ به‌ئێ نه مجار ده‌گه‌رینه‌وه بۆ شوین‌ونشینگی خۆیان، بۆ ناو ناگری دۆزه‌خ. (خودایه بۆ خاتری ناوه جوانه‌کانت لهو سفره‌و خوانو شوینو جی‌گایه به دورمان که‌ی).

هۆی نهو عه‌زابه سامناکه، پرکردنی گه‌ده‌یان لهو خواردن و خواردنه‌وه ناپاک و ترسناکه، نه‌وه‌یه: ﴿إِنَّهُمْ أَلَفُوا آبَاءَهُمْ ضَالِّينَ. فَهُمْ عَلَى آثَارِهِمْ يُهْرَعُونَ﴾ بی‌گومان نه‌وان شوین باوک و باپیره گومراکانیان که‌وتوون، بیروباوه‌ری نه‌وانیان به‌لاو. په‌سهند بو‌وه لاسایی نه‌وانیان کردۆته‌وه به‌بی به‌لگه‌و بی لی وردبوونه‌وهو تیفکری خیراو به‌په‌له‌ وه‌دویان که‌وتوون و ملیان له گومرایى ناوه.

نه مجار په‌روه‌ردگار نه‌وه رون ده‌کاته‌وه: که‌ کوفرو هاوه‌لدانان بۆ خودا دیاردیه‌کی له میژینه‌ی نه‌ته‌وه پیشینه‌کان بو‌وه ده‌فه‌رموئ: ﴿وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ﴾ بی‌گومان زو‌ریه‌ی نه‌ته‌وه پیشینه‌کان کافرو گومرا‌بوون، هاوه‌لیان بۆ خودا داده‌نا. به‌ندایه‌تیان بۆ بت و صه‌نهم ده‌کرد.

هه‌لبه‌ته گومرا‌بوونه‌که‌یان دوا ناگادار کردنه‌وه‌و ره‌وانه‌ کردنی پیغه‌مبه‌ران بو‌وه بۆ سه‌ریان، ده‌فه‌رموئ: ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا فِيهِمْ مُنْذِرِينَ﴾ خودا ده‌فه‌رموئ: بی‌گومان ئیمسه ره‌وانه‌مان کردوه بۆ سه‌ر نه‌و گه‌ل و نه‌ته‌وه

پیشینانه فروستاده و پیغهمبرانی یدک له دواى یدک، هاتوونه سهر شهو
 گهل و نه ته وانه و بانگه وازیان کردونه وه و ناگایان هیتاونه وه له عه زابی خودا
 ترساندویانن. به لام نه ته وه کان بانگه وازی پیغهمبره کانیاں ره تکر دوته وه و
 سووربون له سهر گومپایی خوئیان و خوداش له ناوی بردون.

﴿فَإِنْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذَرِينَ﴾ نهی پیغهمبر "بروانه و سهرنجی
 بده ری، سهره نجامی کافره سهر ره قه کان چوئن بووه، چیمان به سهر هیتان و چوئن
 قه لاچومان کردن! له سهره نجامی نه ته وهی عادو شه مودوگه له سته مکاره کان
 ورد به ره وه، چیمان لی کردن.

﴿إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ﴾ به لام خودا بهنده راستاله کانی رزگار کردن،
 هه لیباردن بو به ندایه تی و خودا په رستی. نه مجار به بوئه وهی گیرانه وهی چه ند
 چیروکیکی پیغهمبران سهره نجامی بهنده راستاله کان دیاری ده کا.

چیروکی هه زره تی نوح (النوح)

وَلَقَدْ نَادَيْنَا نُوْحًا فَلْنِعْمَ

الْمُجِيبُونَ ﴿٧٥﴾ وَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ﴿٧٦﴾

وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمُ الْبَاقِينَ ﴿٧٧﴾ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ﴿٧٨﴾ سَلَامٌ

عَلَى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ ﴿٧٩﴾ إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٠﴾ إِنَّهُ مِنْ

عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨١﴾ ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخِرِينَ ﴿٨٢﴾

نهم نایه‌تانه‌ی له‌مه‌ودوا دین، شیکه‌روه‌و ته‌فصیل‌ده‌ری نایه‌ته‌کانی پیشوون. نه‌وه‌بوو له‌وه‌پیش باسی گومرایی زور له‌ نه‌ته‌وه پیشینه‌کانی کرد“
 فره‌رمووی ﴿وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ﴾، هه‌روه‌ها فره‌رمووی ﴿فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُتَذَرِّينَ﴾ نه‌جار بو شیکردنه‌وه وونکردنه‌وی نه‌و دو ده‌قه،
 هه‌ندی له‌ سه‌رگوزشته‌ی پیغه‌مبه‌ران و نه‌ته‌وه‌کانیان ده‌گپرتنه‌وه، یه‌که‌م
 چیرۆک و ده‌سته‌گولی سه‌رگورشته‌کان به‌ چیرۆکی هه‌زه‌تی نوح ده‌ست پی
 ده‌کا. ده‌فه‌رمووی: ﴿وَلَقَدْ نَادَانَا نُوحٌ فَلَنِعْمَ الْمُجِيبُونَ﴾ سویند بی بیگومان
 نوح هاواری لی کردین و لیمان پارایه‌وه، دو‌عای فه‌وتانی له‌ نه‌ته‌وه‌که‌ی کرد،
 وتی: ﴿رَبِّ لَا تَذَرْنِي عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دِيَارًا﴾ (نوح: ۲۶) نه‌مه‌ دوای نه‌وه‌ی
 ماوه‌یه‌کی زور درێژ له‌ناو گه‌له‌که‌ی‌سدا مایه‌وه‌و بانگه‌وازی کردن بو
 ئیمانه‌ئینان، نه‌وانیش به‌درۆیان خسته‌وه‌و ده‌ستیان کر به‌ نه‌زیه‌تدانی و هه‌ولی
 کوشتنیان دا، که‌می‌کیش نه‌بی ئیمانیان پی نه‌هینا، چه‌ندی‌کیش بانگه‌وازی
 کردن نه‌وان زیاتر شیلگیر بون و پتر ملیان له‌ بی‌دینی ناو له‌ خودای خۆیان
 یاخی بوون، به‌رده‌وام ماوه‌ی نۆسه‌دو په‌نجا سال نامۆژگاری کردن
 به‌گوئیان‌دا نه‌چوو.

ئیبینومه‌رده‌وه‌یه‌ی ده‌لی: خاتو عایشه فره‌رموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خودا:
 که‌ له‌ مالی من‌دا نوێژی ده‌کردو نهم نایه‌ته‌ی ده‌خویند ﴿وَلَقَدْ نَادَانَا نُوحٌ
 فَلَنِعْمَ الْمُجِيبُونَ﴾ ده‌یفه‌رموو (صدقت ربنا، انت اقرب من دعی، و اقرب من
 بغی، فنعم المدعو ونعم المعطي، ونعم المسؤول، ونعم المولی، انت ربنا، ونعم
 النصیر) نه‌جار په‌روه‌ر گار نه‌وه‌ رون ده‌کاته‌وه: که‌ چاک به‌پیره‌وه هاتنی خودا بو
 نوح پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌م خالانه‌دا ره‌نگیان داوه‌ته‌وه:

۱- ده‌فه‌رمووی: ﴿وَوَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ﴾ ئیمه‌ نوح و
 شوێنکه‌وتوانیمان له‌ کاره‌ساتی سامناک رزگار کرد که‌ خنکان بوو.

۲- ﴿وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمْ الْبَاقِينَ﴾ ئیمه تهنه‌ها وه‌چه‌و نه‌وه‌کانی (نوح) مان هیشتنه‌وه، هه‌رچی بپوای پی نه‌کرد له‌ناومان ببرد، که‌سمان له‌گه‌لو نه‌ته‌وه‌ی نوح نه‌هیشتنه‌وه جگه له‌وانه‌ی ئیمانیان پی هینابوو، سواری گه‌مییه‌که بوون لیلیاو له‌خنکان رزگاریان بوو، له‌ناو شه‌وانیش‌داته‌نه‌ها وه‌چه‌و نه‌وه‌کانی مانه‌وه بو زاووژی شه‌گینا ئیمانداره‌کانی دی دواي رزگار بوونیان یه‌کسه‌ر مردن.^(۱)

۳- ﴿وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ﴾ مه‌دحو شه‌نای زورمان بو نوح هیشتنه‌وه له‌ناو شه‌و ئاده‌میزادانه‌ی دواي خۆی هاتن، تاروژی قیامه‌ت هه‌موو گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌که هه‌موو پیغه‌مبه‌رو ره‌وانه‌کراوێک به‌باشی ناوی ده‌هینن. سه‌لاوی لی ده‌که‌ن، وه‌کوو ده‌فه‌رموی: ﴿سَلَامٌ عَلَى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ﴾ وتمان: شه‌ی نوح سه‌لاوی ئیمه‌ت لی بی، له‌ناو جیهانی فریشته‌و ئاده‌میزادو جندزه‌که‌دا، باسی چاکیو راستالی نوح له‌سه‌ر زویانی هه‌موو گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌که بی. شه‌مه شه‌وپه‌ری ریزو گرنگی پیدانه: که‌خودا له‌قورئان‌دا سه‌لاوی لی کردوه، به‌و که‌لامه شه‌زه‌لییه مه‌دحی کردوه.

﴿إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ﴾ ئیمه به‌ه‌و‌جۆره پاداشی چاکه‌کاران ده‌ده‌ینه‌وه، هه‌رکه‌سه‌یک بو خودا بسولحیو ره‌فتاری جوانو په‌سه‌ند بی، ئیمه به‌و جۆره پاساوی ده‌ده‌ینه‌وه، نوح چاکه‌کار بوو، بۆیه به‌و جۆره پاداشمان دایه‌وه. هۆی چاکه‌کارییه‌که‌شی شه‌وه‌بوو ﴿إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ﴾ که‌شه‌و زاته‌له به‌نده گوێپایه‌لو خودا په‌رسته‌کافان بوو، به‌دله‌سوژی عیباده‌تی خودای

(۱) ته‌فسیری قورطوبی ج ۸/ ۴۲۵ (۶۶)

ده کرد. ﴿ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخَرِينَ﴾ هم موو گه له سته مکاره کی نه ته وهی نوحان به توفان نوغرو کردو له ناومان بردن، ناسه واریان نه ما. شه وهش په ندو عیبره ته بو هم موو که سیکی تیگه یشتوو، هر که سیک له سهره نجامی نه ته وهی حه زره تی نوح په ندنامیز نه بی نیشانه ی نه وه یه: گیل و نه فامو وهسته کانی له کار که وتوون.

وه کوو له نایه تیکی تردا ده فهرموئ: ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرَى لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ﴾ (ن: ۳۷)

چیروکی حه زره تی نبیراهیم (الکاف)

﴿وَإِنَّ مِنْ

شِيعَةٍ لِّإِبْرَاهِيمَ﴾ (۸۳) إِذْ جَاءَ رَبُّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿۸۴﴾ إِذْ قَالَ

لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ ﴿۸۵﴾ أَفَكُلَّاءِ إِلَهَةٍ دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ

﴿۸۶﴾ فَمَا ظَنُّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۸۷﴾ فَظَرَّ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ ﴿۸۸﴾

فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ ﴿۸۹﴾ فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ ﴿۹۰﴾ فَرَاغَ إِلَىٰ آلِهِمُ

فَقَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ﴿۹۱﴾ مَا لَكُمْ لَا تَنطِقُونَ ﴿۹۲﴾ فَرَاغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا

بِالْیَمِینِ ﴿۹۳﴾ فَاقْبَلُوا إِلَیْهِ یَرْفُوعٌ ﴿۹۴﴾ قَالَ أَتَعْبُدُونَ مَا تَنْحِتُونَ
 ﴿۹۵﴾ وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ﴿۹۶﴾ قَالُوا ابْنُوا لَهُ بُنَیْنًا فَأَلْقُوهُ
 فِی الْجَحِیمِ ﴿۹۷﴾ فَأَرَادُوا بِهِ كِذْبًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَسْفَلِینَ ﴿۹۸﴾
 وَقَالَ إِنِّی ذَاهِبٌ إِلَىٰ رَبِّی سَیِّدِینَ ﴿۹۹﴾ رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِینَ
 ﴿۱۰۰﴾ فَبَشِّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِیمٍ ﴿۱۰۱﴾

په یوه ندبى نټوان نهم کږمه له نایه ته له گمل هی پیښه وهدا پته وو توکمه یه،
 ناماژه به په یوه سټوبونى پیغه مبه رانه به خودای خوځانده وه، هر له سهره تاوه
 چیرۆکه که به وه ده ست پی ده کا: که هزره تی نیبراهیم له په پره وانی هزره تی
 نوحه، هزره تی نوح و هزره تی نیبراهیم، په پره ووپر وگرامیان سهرچاوه ی
 خوشبه ختو کامه رانی ناده میزاد، که واته زور گوځاو بو: که دوا به دوا ی
 چیرۆکی باوکی دووه می ناده میزاد، هزره تی نوح: که خودا له خنکان
 رزگاری کرد، چیرۆکی باوکی پیغه مبه ران “هزره تی نیبراهیم بگپړتیه وه. که
 خودا له ناگر رزگاری کرد. ده فرموی: ﴿وَإِنَّ مِنْ شِيعَتِهِ لَإِبْرَاهِيمَ﴾ بیگومان
 نیبراهیم په کیکه له وانه ی شوین په یامی هزره تی نوح که وتووه، وه کوو نه وه،
 بانگه وازی په کتاپه رستی کرده وه، له بنه ما سهره کیه کانی ناین دا په کیان
 ده گرته وه، هرچنده له فروعیات داجودا وازیان هه بووه. ﴿إِذْ جَاء رَبُّهُ بِقَلْبٍ
 سَلِيمٍ﴾ بیگومان نیبراهیم په کیکه له وانه ی شوین په یامی هزره تی نوح
 که وتووه، وه کوو نه وه، بانگه وازی په کتاپه رستی کرده وه، له بنه ما

سهره کییه کانی نایندا یه کیان گرتوه، هرچه ننده له هندی فروعیاتدا جوداوازیان هه بوو.

﴿إِذْ جَاءَ رَبُّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ﴾ نهی پیغه مبهه "بیر له وه بکه ره وه که ئیبراهیم به دلسۆزی به دئیکسی پر له ئیمان هه روی کرده خودا، هیچ دیارده یه کی شک و گومان و ریبابازی تیدا نه بوو، نامۆزگاری و بانگه وازی و ههول و تیکۆشانی خالیص له بهر خاتری خودا بوو، شیای ریژ لیئان و به مرز گه یشت و ره زامه ندیی خودا بوو.

هه موو کار و کرده وهی، هه موو ره وشت و ره فتاریکی شکۆمه ندی و جواغیری سو دلسۆزی و راستایی بوو، به نده یه کی نمونه ییو پیغه مبهه ریکی ئولولعه زم بوو. ﴿إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تُعْبُدُونَ؟﴾ دیارده یه که له دلسۆزی نه و زاته نه وه بوو ئینکاری بته رستی کرد و هاوه لدانانی بو خودا ره تکرده وه، نه وه بوو: به باوک و خزم و کهس و کار و نه ته وه که ی گوت: نه وه چ ده په رستن؟ ﴿أَفَلَا يَكْفُرُ الْهَلْهُ دُونَ اللَّهِ يُرِيدُونَ﴾ نه وه ده تانه وی به ناره واه و ناحق چهند خودا درۆزنه یه که په رستن: که هیچیان له باردا نیه. ﴿فَمَا ظَنُّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ نه وه گوماتان چۆنه: که چوونه وه به رقایی خودا؟ به ته مای چین له گه لئان بکا؟ چۆن وازتان له په رستنی خودای بونه وهر هیناوه؟ له کاتی که ده هه ره شو شیای په رستش بو کردنه، هه ره نه وه خودای بونه وهره، نه دی چۆن وازتان له به ندایه تی بو کردنی هیناوه؟!

سییاقی قورئان لیره دا باسی وه لایمی نه وان ناکا، ره دیان بو ئیبراهیم گفت و گویان له گه لئان ناگه رپه ته وه، به لکۆ راسته و خو دیمه نئیک تر نمایش ده کاو ده فه رموی: ﴿فَنَظَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ﴾ چاویکی بریه ناسمان و بیر کرد وه له ناسمان و هه ساره و مانگ و خۆر. یان بو نه وه ی بتوانی خو پاش بدا و نه چی بو سه یران له گه ل قه ومه که ی بدا و نه وانیش پتیکیشی لی نه که ن، سه یری عیلمی

ئەستیرەناسیو بورجەکانی کرد، وای خستە دڵی ئەوانەو: کە ئەویش ئەو زانستە دەزانێ و وەکوو ئەوان بروای پێیه‌تی!

﴿فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ﴾ وتی: من نەخۆشم توانای هاتنی سەیرانم نیە، مەبەستی ئەو بوو دڵی ناخۆشە، غەمناک و خەفەتبارە، بە کوردی دەتوانین بڵێین، تەوڕییەکی کرد، ئەو مەبەستی بە نەخۆشییەکی دڵتەنگی بوو و ئەوان بە نەخۆشیی جەستەیی لێی تێگەییشتن. ریوایەت کراوە: کە ئەو گەل و نەتەو جەژنیکی سالانەیان هەبوو و پێدەچیی جەژنی نەورۆز بووبی. ئەو رۆژەدا دابو نەرتیان وابوو دەچوونە سەیران و ئەو دەرەوێ شاردا کەیف و شادییان دەکرد، بە سەیر و صفایایان دەبوارد، پێش ئەویش بڕۆنە دەری خوار دەمەشیو شیرینیان دەبردا بەتخانە گەورەکیان و لەبەردەم بته‌کانیان دایان دەنا، بۆ ئەوێ خێرو بەرەکەت و پیرۆزیی بکەوێتە ناو خوار دەمەنییەکی و رزق و رۆژیان زیاد ببێ، ئەمجار دەچوونە دەری شارو پاش سەیران و گەپان بەناو باخاندا دەهاتنەو بۆ پەرستگاکیان و خواردنە پیرۆزەکیان دەخوارد! حەزەرەتی ئیبراھیم (ع) دواي ئەوێ لە ئیمانپێتانیان ناوێد بوو، دڵنیا بوو: کە سروشتیان تێک چوو و ئەو رێبازی حەق لایان داو، بە هیچ جۆرێک نایەنەو تایم. ئەو دڵی خۆی. دا بپریاری شکاندنێ بته‌کانیان داو چاوەرواننێ هاتنی جەژنی نەورۆزی کرد، ئەو رۆژێ کە هەموو دانیشتوانی شار، شار جی دێلن و بتخانە کەسی تێدا نامیێ.

ئەو نەندەش بەو حال و دەزەکیان نەرەحەت بوو، پرستی لێ بڕابوو، جا کە پێیان گوت با بچینە سەیران، چاوی بۆ لای ئاسمان هەڵبڕی و وتی: من نەخۆشم و تاقەتی گەشت و گوزارو شادی و سەیرانم نیە. بۆیە ئەمە گوت تا وازی لێ بێنن و پرکێشی لێ نەکەن، ئەمەشی درۆ نەبوو چونکە ئەو راستی دا

دلته‌نگ و خه‌فته‌بار بوو، خه‌م و خه‌فته‌تیش کاری‌گه‌ری ته‌واویان له‌سه‌ر جه‌سته هه‌یه! خه‌لکه‌که به‌عه‌جه‌له بوون و هه‌ی له‌ئه‌وه‌ی فریا سه‌یران بکه‌وئ «مه‌جالی ئه‌وه‌یان نه‌بوو له‌ نه‌خۆشییه‌که‌ی هه‌زهره‌تی ئیبراهیم بکه‌وئنه‌وه. ﴿فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ﴾ ئه‌ویان له‌ناو شاردا به‌جئ هه‌شت و بۆ سه‌یران و جه‌ژن و شادی خۆیان رویان له‌ ده‌ره‌وه‌ی شار کرد.

رێگا بۆ هه‌زهره‌تی ئیبراهیم ئاچو‌غ بوو، بۆ ئه‌وه‌ی نیازی دلی خۆی جئ به‌جئ بکا، ﴿فَرَاغَ إِلَى آلِهِتِهِمْ، فَقَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ؟﴾ خه‌یرا به‌ ته‌وره‌یه‌که‌وه خۆی کوتایه‌ ناو خودا درۆژنه‌کانیانسه‌وه: که‌ جوانترین و خۆشترین خۆراک و میوه‌جاتیان له‌به‌رده‌م بوو، به‌ گائته‌و قه‌شه‌رییه‌وه وتی: ئه‌وه بۆ ناخۆن؟! ﴿مَا لَكُمْ لَا تَنْطِقُونَ؟﴾ ئه‌دی بۆچی مه‌ه‌قتان لی نایه‌و ولام ناده‌نه‌وه؟ چما ئیه‌وه خودا نین و نه‌و هه‌مکه‌ مه‌رده‌ومگه‌له‌ به‌ندایه‌تیتان بۆ ناکا؟!

ئه‌مه‌ حاله‌تیکی ده‌روونی ناده‌میزادییه‌: که‌ خیطاب ئاراسته‌ی شتیک بکا که‌ دلناییه‌ وه‌لام ناداته‌وه‌و بی‌گیان و بی‌زویانه‌. هه‌زهره‌تی ئیبراهیم به‌وه‌ رقو کینه‌ی په‌نگ خواردووی له‌و خودا درۆژانه‌و گائته‌و قه‌شه‌ری خۆی به‌و گه‌له‌ نه‌فامه‌ ده‌ربرپه‌وه! هه‌لبه‌ته‌هه‌یچ ولامیکی له‌و دارو به‌رده‌ تاشراو به‌خودا زانراوانه‌ نه‌بیست، بۆیه‌: ﴿فَرَاغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا بِالْيَمِينِ﴾ به‌ ته‌وره‌که‌ی هه‌لیکوتانه‌ سه‌رو رقو قینی خۆی پی رشتن، جگه‌ له‌ بته‌ گه‌وره‌که‌یان ئه‌وانی دی هه‌موو تارومار کردن. ئه‌جار ته‌وره‌که‌ی خسته‌ سه‌رشانی بته‌ گه‌وره‌که‌و گه‌راپه‌وه‌ بۆ شوینی خۆی. ئیواره‌داهات و خه‌لکه‌که‌ له‌ سه‌یران و گه‌شت و گوزار تیریان خواردو به‌ هه‌له‌داوان گه‌رانه‌وه‌ بۆ شارو هه‌ی له‌وه‌ی زوتر بگاته‌ په‌رستگا و خۆراک و میوه‌جاتی په‌رۆزیسو بخۆن، که‌ هاتنه‌وه‌ دیمه‌نی خودا‌کانیان به‌و جه‌وره‌ بینیی، چاویان لی چوونه‌ پشته‌ی سه‌ریان و سه‌رسام مان و که‌وتنه‌ هه‌لو و تیکۆشان بۆ دۆزینه‌وه‌ی بتشکین و سزادانی، هه‌ر خه‌یرا یه‌کیکیان وتی: بڕایم ناوێک روژێک دژی خودا‌کامان ده‌دوا ده‌یگوت: شه‌رتبی وردو خاشیان

بکه‌م “ به‌م جوړه بتشکیتیان دوزیموهو ﴿فَأَقْبِلُوا إِلَيْهِ زِفُون﴾ وروژمیان هیتایه سهر ئیبراهیمو کهوتنه لیکۆلینه‌وه له‌گه‌لی و هه‌ره‌شه لیکردنی، هه‌ریه‌که‌یان له لای خویموه سهرزه‌نشتی ده‌کردو ده‌یه‌یست خه‌وشی دلی خو‌ی پڼ بریژی، هه‌زه‌تی ئیبراهیم بڼ نه‌وه‌ی شلو‌ی ببڼو له کاره‌که‌ی په‌شیمان بڼ ﴿قَالَ أَتَعْبُدُونَ مَا تَنْحُونَ؟﴾ فهرمو‌وی: نایا ئیوه له جیاتی عیباده‌تکردن بۆ خودا، شتیک ده‌په‌رستن که به ده‌ستی خو‌تان ده‌یانتاشن وراسته‌و پاسته‌یان ده‌که‌ن؟ ﴿وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ﴾ وه‌لحال ههر خودا شیایوی عیبادت بۆکردنه، چونکه ههر نه‌و به‌ده‌یه‌ینه‌وه ههر نه‌و ئیوه‌و به‌تکه‌انتانی دروست کردوه!

نایه‌ته‌که به‌لگه‌یه له‌سهر نه‌وه: که په‌روه‌ردگار به‌ده‌یه‌ینه‌ری ئاده‌میزادو کرده‌وه‌کانیه‌تی. نیمامی بوخاری فهرموده‌یه‌کی به مه‌رفوعی له حوزه‌یغه‌وه ریوایه‌ت کرده‌وه: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فهرمو‌یه‌تی [ان الله تعالى يصنع كل صانع و صنعته] جا: که شکاندنی به‌کان که‌وته نه‌ستۆی هه‌زه‌تی ئیبراهیمو به‌لگه‌و شایه‌تی له‌سهر راست کرانه‌وه، بریاریان دا تو‌له‌ی لی بکه‌نه‌وه‌و نه‌هیلن به‌سه‌ریه‌وه بچی، ﴿قَالُوا ابْنُوا لَهُ بُيُوتًا فَأَلْقُوهُ فِي الْجَحِيمِ﴾ وتیان: گو‌پ‌تیکی زۆر پان‌وقولی بۆ دروست بکه‌ن و پ‌ری بکه‌ن له دارو ئاگری تیبه‌رده‌ن، جه‌نده‌میکی بۆ داخه‌ن، ئیبراهیمی تی فری دهن، به‌لی پلانی خو‌یان نه‌نجام دا ﴿فَارَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَسْفَلِينَ﴾ ویستیان نازاری بده‌ن و به ئاگر بیسوتین « به‌لام ئیمه پلانه‌که‌یا‌مان پوچه‌ل کرده‌وه‌و، ئاگری سوتینه‌رمان بۆ کرده‌و شوتنی هه‌وای سازو شه‌مالگر..

جا که هه‌زه‌تی ئیبراهیم له ئاگر رزگاری بوو، به‌سهر قه‌ومه‌که‌ی‌دا سه‌رکه‌وت و نا‌هومی‌د بوو له ئیمان‌هیتانیان. ئیتر قوناغی‌کی ژیا‌نی جی دی‌لی و قوناغی‌کی تر ده‌ست پڼ ده‌کا. لاپه‌ره‌یه‌کی ژیا‌نی ده‌پیتجه‌تیه‌وه‌و لاپه‌ره‌یه‌کی تر

هه‌لده‌داته‌وه: بۆیه برپاری کۆچکردنی دا، برپاری دا زیدو نیشتمان جی بیللی و واز له قه‌وم و خزم و که‌س و کاری کافر بیننی.

﴿وَقَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَى رَبِّي سَيَهْدِينِ﴾ وتی: من له ولات و ناو خزم و که‌س و کاری خۆم ده‌رده‌چم، کۆچ ده‌که‌م، نه‌و نه‌ته‌وه و خزمانه‌م به‌جی دیلم که سورن له‌سه‌ر بته‌پرستی و ئیمان به‌ خودای تا‌ک و ته‌نها ناهینن، من له ناو کۆمه‌لگه‌یه‌که‌دا نامیتنه‌وه په‌یامی خودا به‌درۆ بزائن و نه‌زیه‌تی پیغه‌مبه‌ری به‌ده‌ن و بانگه‌وازیی حق ره‌ت بکه‌نه‌وه. ده‌رۆم بۆ ولاتی‌ک خودا بۆم دیاری ده‌کا‌و بتوانم خودا په‌رستی تیدا بکه‌م، دلنیام خودا هیدایه‌تم ده‌دا بۆ هه‌ر شتی‌ک به‌رژه‌وه‌ندیی دین و دنیامی تیدا بی. نه‌و ولاته‌ی کۆچی بۆ ده‌که‌م خاکی پیروژه له ولاتی شام.

نه‌م هیجره‌ته‌ی هه‌زهره‌تی ئیبراهیم هیجره‌تی ده‌روونی بوو، پیش هیجره‌تی جه‌سته. کۆچکردنی‌ک بوو به‌ ته‌واوی له رابوردوی خۆی داپراو له‌به‌ر خاتری خودا وازی له هه‌موو شتی‌ک هیئا، زیدو نیشتمان، خزم و که‌س و کار، ملک و مال هه‌مووی جی هیشت و به‌سه‌لت و قولتی ملی له ریگا ناو خۆی دایه ده‌ست خودا، دلنیاش بوو خودا چاودیری هه‌نگاو به‌ هه‌نگاوی ده‌کا‌و هیدایه‌تی ده‌دا بۆ ریبازی راست و سه‌رفرازی له‌به‌ر خاتری خودا له هه‌موو شتی‌ک داپراو به‌ دل‌سۆزیی بۆ خودا لیپرا.

هه‌زهره‌تی ئیبراهیم تا نه‌و کاته مندا‌لی نه‌بوو، به‌و شیوه سه‌رتاسه‌ری و سه‌ر له‌به‌رییه‌ش له خزم و دۆست و ناسیاوانی داپراو ته‌نیا‌بال مایه‌وه، بۆیه له‌و سه‌روبه‌نده‌دا ده‌ستی نزای به‌رز کرده‌وه له خودا پاراپه‌وه و وتی: ﴿رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ﴾ خودایه‌! کو‌ریکی صال‌ح و خودا په‌رستم پی ببه‌خشه. وه‌چه‌و نه‌وه‌یه‌کی به‌خۆ چاراو بۆ خودا صول‌ح‌ام به‌درئ، یارمه‌ت‌ده‌رم بن له‌سه‌ر خودا په‌رستی و خه‌م و خه‌فه‌تی غه‌ریبی و ئاواره‌یی‌م له بیر به‌رنه‌وه، بیروشم پێیان ببی و دل‌م خۆش بکه‌ن.

﴿فَبَشِّرْهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ﴾ مزگینیمان دایه به‌وهی کورپکت ده‌بی و بۆت پی ده‌گاو خاوه‌ن حیلیم و صبر ده‌بی. ئەم کورپه خاوه‌ن صبر و صولحاوه و کوو ئیبنوکەئیر ده‌فه‌رموئ: هه‌زهره‌تی ئیسماعیل بووه نه‌ک هه‌زهره‌تی ئیسماعیل، چونکه به کۆپای زانایانی ئیسلام هه‌زهره‌تی ئیسماعیل له هه‌زهره‌تی ئیسماعیل به ته‌مه‌ن گه‌وره‌تره‌و له‌پیش نه‌ودا له دایک بووه. ده‌بی هه‌زهره‌تی ئیبراهیم چه‌نده به‌و موژده‌یه که‌یف خۆش بووبی؟ بیگومان دلخۆشی‌یه‌که‌ی له راده‌به‌ده‌ر بووه، به تایبه‌تی که په‌روه‌ردگار به ﴿غلام حلیم﴾ وه‌صفی کردوه. پیاویکی ئاواره‌و دورکه‌وته‌ی زیدو نیشتمان و دابراو له خزم و که‌س و کار مژده‌ی بدریتی که‌کوری صالحی ده‌بی و بۆی پی ده‌گا. دیاره که‌یفخۆشییه‌که‌ی زۆرو له‌راده‌به‌ده‌ره.

چیرۆکی شه ولدان بۆ سه ربیرینی ئیسماعیل

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعَىٰ قَالَ
يَبْنَىٰ إِنِّي أَرَىٰ فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانْظُرْ مَاذَا تَرَىٰ قَالَ
يَتَأْتٍ أَفْعَلُ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ ﴿١٠٢﴾
فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ ﴿١٠٣﴾ وَنَدَيْنَاهُ أَنِ يَا إِبْرَاهِيمُ ﴿١٠٤﴾ قَدْ
صَدَقْتَ الرَّؤْيَا إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٠٥﴾ إِنَّ هَذَا لَهُوَ
الْبَلَاءُ الْمُبِينُ ﴿١٠٦﴾ وَفَدَيْنَاهُ بِذَبْحٍ عَظِيمٍ ﴿١٠٧﴾ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي
الْآخِرِينَ ﴿١٠٨﴾ سَلَامٌ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ ﴿١٠٩﴾ كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ
﴿١١٠﴾ إِنَّهُمْ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١١﴾ وَبَشَّرْنَاهُ بِإِسْحَاقَ نَبِيًّا مِنْ
الصَّالِحِينَ ﴿١١٢﴾ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلَىٰ إِسْحَاقَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِمَا
مُحْسِنٌ وَظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ مُبِينٌ ﴿١١٣﴾

نەمە تەواوەکەری چیرۆکی پێشووەو پەيوەندی نەم کۆمەڵە نایەتە بە هە
پێشەوێ ناشرکرایە. ئەوە بوو لە پێشدا فەرمووی: ﴿فَبَشَّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ﴾
لێرەشدا باسی ئەوە دەکا: کە مزگێتی یە کە هاتۆتەدیو خودا کۆری پێداو بۆی
پێگەشت، ئەجار روداوی نامادەباشی حەزەرەتی ئیبراھیم بۆ سەرپرینی کۆری

لاوی و ناماده‌باشی کوری صالح و خاوهن صبر بۆ گیانبه‌ختکردن باس ده‌کا
نه‌جار باسی نه‌و موژده‌یه ده‌کا: که درا به‌هزرتی ئیبراهیم به‌وی: که خودا
کورپکی تریشی پی ده‌دا ناوی ئیسحاق ده‌بی و زۆری پیغه‌مبه‌ران له‌وه‌چه‌و
نه‌وی نه‌م دوو کورپی نه‌وه‌وه ده‌که‌ونه‌وه.

ده‌فهرموی: ﴿فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَا بُنَيَّ إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي
أَذْبَحُكَ فَانْظُرْ مَاذَا تَرَى﴾ که ئیسماعیل پیگه‌یشت و گه‌یشته‌ته‌مه‌نی
گه‌نج و ده‌یتوانی یارمه‌تی باوکی بدا، (الفراء) ده‌ئی: نه‌و کاته ئیسماعیل
ته‌مه‌نی سیئزه سالان بووه. ناله‌و کاته‌دا هه‌زرتی ئیبراهیمی دورکه‌وته‌و
داب‌راو له‌خزم و خویش و زید و نیشتمان، خودا کورپکی پیداو و بۆ
پیگه‌یشتوه و بیرۆشی ئاواره‌یی و ته‌نیایی خۆی به‌و هیئناوه و فینکایی چاو و
جیگای هیوایه‌تی. فه‌رمانی پی ده‌کرئ: که نه‌و کورپه شیرین و خوشه‌ویسته‌ی
سه‌ریپی، ده‌زانی نه‌و فه‌رمانه له‌خوداوه‌یه و پیویسته ته‌نفیذ بکری.

له‌ناستی نه‌م روداوه‌دا پیره‌میتردی خودا په‌رست و خاوهن باوه‌ری پته‌و، بی
چهند و چون و بی شله‌زان، گه‌ردنکه‌چ و پابه‌نده و تۆزقالتیک رارایی تیدا نابینری.
هیچ ره‌خنه‌یه‌ک ناگرئ و نالی: خودایه من نه‌و تاقه‌ کورپه هه‌یه و بۆچی سه‌ری
بیرم؟ تیعتیزاری نیه و ملکه‌چ و پابه‌نده. رو ده‌کاته تاقانه جگه‌رگۆشه‌که‌ی و
ده‌فهرموی: نه‌ی کورپی شیرین، نه‌وه من له‌خه‌ومدا بینیم تۆم سه‌رده‌پری. نه‌تۆ
رات چیه و هه‌لوئستت چۆنه؟ هه‌لبه‌ته بۆیه به‌م شیوه هه‌والی پید، بۆ نه‌وی
نه‌ویش ناماده‌باش بی و خۆی حازر بکا بۆ ته‌نجامدانی فه‌رمانی یه‌زدان و
پاداشی فه‌رمانبه‌رداری بۆ ده‌سته‌به‌ر بی. نه‌گینا فه‌رمانی خودایه و پیویسته
بی سی‌ودوو ته‌نفیذ بکری.

ئیسماعیل و لامی دایه‌وه‌و ﴿قَالَ: يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ﴾ فه‌رموی: نه‌ی
باوکی به‌پێزم نه‌وه‌ی خودا فه‌رمانی پی کردوی ته‌نجامی بده، ﴿سَتَجِدُنِي إِن
شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ﴾ نیشانه‌للا من ده‌بینی به‌ئارام ده‌م له‌ناستی قه‌زاو
برپاری خودادا، به‌ته‌مای پاداشی خودام و هیوادارم له‌روژی قیامه‌ت دا خودا

پاداشم بداته‌وه. سهیری شه‌م هه‌لویسته بی‌وینه‌یه بکه‌و تا نیستا له میژووی
 ناده‌میزادو خوداناسان دا دووباره نه‌بوه‌ته‌وه، شه‌م کوره گه‌نجه تاقانه روبه‌روی
 فرمانی خودا ده‌بیته‌وه که نه‌ک هر ملکه‌چو پابه‌ندی فرمانه‌که‌یه و به‌س
 به‌لکوو به‌ دلش پئی رازی‌ه و له‌ناخه‌وه ناماده‌باشی جی‌به‌جی‌کردنی
 فرمانه‌که‌یه. دیمه‌نی مهرگو و سه‌رپرین نیزعاجی ناکاو نایترسینئ، عه‌قل‌و
 هۆشی تیک ناداو په‌له‌قاژه‌ی ژبان ناکا، به‌و جوژه نه‌ده‌ب و حیشه‌ته‌وه
 ده‌لئ: ﴿یا ابت﴾ نه‌ی باوکی خۆشه‌ویستم نه‌وه‌ی فرمانت پی‌کراوه و به‌نیگا
 پی‌ت راگه‌یه‌ندراوه جی‌به‌جی‌ی بکه، نه‌ویش وه‌کوو باوکی هه‌ستی به‌وه کرده:
 که خه‌ونه‌که ناماژه‌یه به‌ فرمانی خوداو فرمانی خودایش ده‌بی بی‌سی‌ودوو
 نه‌نجام بدرئ.

سهیری بکه له‌گه‌ل خودادا چ نه‌ده‌بیکی هه‌یه و چۆن داوای سه‌برو نارامی
 له‌ نه‌و ده‌کاو ده‌فهرموئ: نه‌گهر خودا بیه‌وی هیزو توانای خۆ راگری و نارامیم
 پی‌ده‌به‌خشئ. خۆی هیزو توانای خۆی ده‌زانئ و داواده‌کا خودا سه‌برو
 ته‌حه‌مولی بداتئ. شه‌مه هه‌لویست و ناکارو ره‌فتاری بوو بۆیه خودا به‌ ﴿غلام
 حلیم﴾ وه‌صفی کرده، هه‌روه‌ها ده‌رحه‌قی له‌ نایه‌تیکی تردا ده‌فهرموئ:
 ﴿وَادْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا. وَكَانَ
 يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا﴾ (مریم: ۵۴-۵۵)

هه‌زهره‌تی ئیسماعیل خودا لئی رازی بوو، که‌سی‌کیش ره‌زامه‌ندی خودای
 بۆ خۆی ده‌سته‌به‌ر کردبی، نه‌وپه‌ری سه‌رفرازی و خیرو خۆشی ده‌ست که‌وتوه.

نیستا فرمانه‌به‌رداری باوک و کنو له‌ حیوارو قسه‌وه ده‌چیته‌ قالی
 ته‌نفیذو جی‌به‌جی‌کردنه‌وه، نیستا دیمه‌نیکی که‌س نه‌دیده‌و که‌س نه‌کرده‌ دیته
 گوپئ، هه‌لویستیکه هه‌زهره‌تی ئیبراهیم و هه‌زهره‌تی ئیسماعیلی کوپی،
 ده‌نیوتن و ده‌ست ده‌که‌ن به‌ نه‌نجامدانی، له‌ میژوودا هه‌رگیز وینه‌ی دوباره

نه‌بۆت‌هوه. نه‌ه‌ه‌تا باوك به‌وپه‌ری بپروا و دل دامه‌زراوییه‌وه، کێردی تیژو بره‌نده
به‌ده‌سته‌وه. ده‌گرێ ده‌یه‌وێ فەرمانی خودا جێ به‌جێ بکا، جگه‌رگۆشه‌وه تاقانه‌ی
خۆی سه‌ر بپێ. به‌لێ سه‌ری‌به‌پێ! کوپی صالح و راستایش به‌ دلتیاییه‌وه خۆ
ته‌سلیمی قه‌ده‌ری خودا ده‌کا و له‌ هه‌موو زینده‌وه‌رێك به‌سته‌زمانتر ملی بۆ
چه‌قۆ راده‌گرێ.

نه‌ه‌ه‌تا قورئان به‌و جوړه وه‌صفی ملکه‌چیو پابه‌ند بوونی ته‌م باوك و کوپه
ده‌کا و ده‌فه‌رموێ: ﴿فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ﴾ که هه‌ردوکیان به‌ ره‌زامه‌ندی و
دلتیاییه‌وه ته‌سلیمی فەرمانی خودا بوون و کار گه‌یشه‌ ناستی ته‌نفیذ و
ته‌نجامدان. ئیبراهیم کێردی پرنده‌ی به‌ده‌سته‌وه‌یه‌و جگه‌رگۆشه‌ی خۆی ره‌په‌وپو
پال خسته‌وه تیغی له‌سه‌ر مل داناوه.

بێگومان ته‌م کاره‌ی ئیبراهیم و ئیسماعیل، کارێکی بێ وێنه‌و تاقانه‌ی
میژوه‌و، نازایه‌تی روت و هه‌ل‌چون و وره‌به‌رزێ و چاواقایی و خۆراگری ئاسایی
نه‌بوو. رێ ده‌که‌وێ موجه‌یدیك له‌ گۆره‌پانی جه‌نگدا هه‌له‌ده‌چی و خۆ به‌خت
ده‌کا، ده‌کوژێ و ده‌کوژێ، پێشمه‌رگه‌ په‌لاماری دوژمن ده‌دا و لێشی روونه‌ که
ده‌کوژێ و ناگه‌رێته‌وه. ته‌مانه‌ هه‌موو نازایه‌تێ، صیفاتێ به‌رز، به‌لام به‌
ته‌نکید نه‌وه شتێکه‌وه‌مه‌ی هه‌زه‌ته‌ی ئیبراهیم و ئیسماعیل شتێکی تره‌.
کابرای موجه‌ید و پێشمه‌رگه‌ خوێنی گه‌رم ده‌بێ و هه‌ماسه‌ت ده‌یگرێ و
حاله‌تێکی به‌سه‌ردا دێ، ترس و له‌رزێ نامێنێ و هه‌لوێستی نازایانه‌ ده‌نوێنێ،
به‌لام هه‌زه‌ته‌ی ئیبراهیم و ئیسماعیل به‌ نه‌وپه‌ری له‌سه‌رخۆین و خوێن
ساردیه‌وه، به‌ هێدی و هێمنی، خۆیان ته‌سلیم کردو فەرمانبه‌ردار بوون. به‌لێ
هه‌زه‌ته‌ی ئیبراهیم و ئیسماعیل ته‌رکی سه‌رشانی خۆیان به‌جێ هێنا، هه‌ر
ته‌وه‌نده‌ی ما‌بوو ئیبراهیم زه‌خت له‌ تیغی پرنده‌ بکا و خوێن ره‌وان ببێ و
ئیسماعیل گیانی ده‌ربچێ، ته‌مه‌ش له‌ ته‌رازوی په‌روه‌ردگارا چ بایه‌خێکی
نیه، گرنگ نه‌وه بوو هه‌زه‌ته‌ی ئیبراهیم و هه‌زه‌ته‌ی ئیسماعیل له‌ ناخه‌وه به‌

دلناییه به هموو هه‌ست و شعوریکیان ناماده‌باشی ته‌نفیذ کردنی فرمانه که بوون. به‌تاقیکرنه‌وه که جی‌به‌جی بوو، تیمتحان ته‌نجام درا، ناکام و سه‌ره‌نجامی ده‌رکه‌وتن، هه‌رنه‌وه‌نده‌ی مابوو نازاری جه‌سته‌یی بی‌چیتو خوتن بی‌پرژو جه‌سته‌ی بی‌گیا بی، په‌روه‌ردگاریش نایه‌وئ به‌نده‌کانی خوئی ته‌عزیز بدا، خوتن و جه‌سته‌ی بی‌گیانی مه‌به‌ست نیه، هه‌رکاتئ به‌نده‌کانی دلسوزانه لی بران و ناماده‌باشی ته‌نفیذ بوون، بۆیان حلیبه و با به‌فیعلی نه‌کرا بی به‌کراو داده‌نری. په‌روه‌ردگار ناگاداری نه‌ینی ناو دلائه و زانیی ئیبراهیم و ئیسماعیل به‌راستی ناماده‌باشیان تیدا بوو بۆ ته‌نفیذ، بۆیه وای بۆ پریاردان: که ته‌نفیذیان کردوه. ده‌فرموی: ﴿وَكَاذِبًا أَنْ يَأْتِيَ إِبْرَاهِيمَ. قَدْ صَدَّقْتَ الرُّؤْيَا﴾ بانگمان له ئیبراهیم کرد "وتمان نه‌ی ئیبراهیم به‌راستی خه‌ونه‌کت به‌راست گیر، به‌فیعلی ته‌نجامت دا، به‌دل ناماده‌باش بووی بۆ ته‌نفیذ، بی‌سئ و دوو ملت له ته‌نجامدانی فرمانه که ناو هه‌ر نه‌وه‌ش گرنگه، خودا گه‌ردنکه‌چی به‌دل و به‌گیانی گه‌ره که نییه‌تی ساغی ده‌وئ.

ته‌نجار په‌روه‌ردگار نیعمه‌ته‌کانی خوئی یه‌که‌یه که به‌سه‌ر ئیبراهیم دا ده‌ژمیرو ده‌فرموی:

۱- ﴿إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ﴾ ئیمه چون پاداشمان دایته‌وه به‌وه که نه‌مان هیشت کوره‌کت سه‌ر بیری، له میحنه‌ت و غه‌م و ناره‌حه‌تی رزگارمان کردی، هه‌ر به‌و جوژه چاکه‌ی هه‌موو چاکه‌کارێک ده‌ده‌ینه‌وه، پاداشی باشی بۆ ده‌سته‌به‌ر ده‌که‌ین. ﴿إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْبَلَاءُ الْمُبِينُ﴾ بی‌گومان ته‌م تاقیکردنه‌وه‌یه ته‌زمونگه‌رییه‌کی قورس و ته‌سته‌م بوو، ته‌نگوچه‌له‌مه‌یه‌کی دژوار بوو، که‌م که‌س له تاقیکردنه‌وه‌ی ئاوه‌ها ته‌سته‌م و قورس دا ده‌رده‌چی "کئ ده‌توانی ده‌ستی بیخته تاقانه‌و جگه‌رگۆشه‌ی خوئی سه‌ری بیری؟! "

۲- ﴿وَقَدِّتَاهُ بِذَبْحٍ عَظِيمٍ﴾ قوربانیمان بو ئیبراهیم کرد به کوشتی‌یه کی به‌نرخ، به‌رانیکی قه‌له‌وو به‌نرخمان کرده قوربانی له جیاتی ئیسماعیل، داب‌ونه‌ریتی قوربانی له‌م روداووه دامه‌زراوه موسولمانان و حاجیانی مالی خودا: که سالانه قوربانی ده‌که‌ن و کوشتی سه‌ر ده‌بِرِن یاده‌وه‌ری شه‌و رۆژه‌و شه‌و فه‌رمانبه‌رداریسه دوباره ده‌که‌نه‌وه، شوین حه‌زهره‌تی ئیبراهیم ده‌که‌ن، لاسایی هه‌لوستی باوکی پیغه‌مبه‌ران و خاوه‌ن هه‌لوستی جوانمیزانه‌و موسولمانی راستالو بپروا پته‌و ده‌که‌نه‌وه.

۳- ﴿وَتَرْكُنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ. سَلَامٌ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ﴾ ناوو شوهره‌تی جوانو باس‌و‌خواسی جوانمیزانه‌مان بو هیشته‌وه، هه‌موو گهل و نه‌ته‌وه‌یه‌کی داهاتوو وه‌صفی باشی شه‌و زاته‌یان له‌سه‌رده‌مو زاره، چینه‌کانی ئاده‌میزاد هه‌موویان خوشیان ده‌وئو مه‌دحی ده‌که‌ن. دوعاو نزای خۆی بووه خودا لیتی قبول کرده، مرازی خۆی بووه خودا بو‌ی به‌دی هیناوه. وه‌کوو له نایه‌تیکی تری قورشان ئاماره به‌و ده‌کاو له‌سه‌ر زوبانی ئیبراهیم ده‌فرموی: ﴿وَاجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ. وَاجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ﴾ (الشعراء: ۸۴-۸۵) سلاوی ئیمه له‌سه‌ر ئیبراهیم بی، سلاوی فریشته‌و ئاده‌میزادو پهری له‌سه‌ر بی، به‌راستی ئیبراهیم شیاوی شه‌وه‌یه: سلاوی خودای لی بی، سلاوی فریشته‌و ئاده‌میزادو جندۆکه‌ی له‌سه‌ر بی.

۴- ﴿كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ﴾ به‌و شیوه پاداشه به‌رزو به‌نرخه، پاداشی چاکه‌کاران ده‌ده‌ینه‌وه، له هه‌موو به‌لاو میحه‌تیک رزگاریان ده‌که‌ن، ده‌یاغه‌ینه‌فه‌ره‌حیو شادییه‌وه. هیچ کاتی پهره‌ردگار به‌نده راستاله‌کانی خۆی فه‌رامۆش ناکا.

۵- ﴿وَبَشِّرْهُ بِإِسْحَاقَ نَبِيًّا مِّنَ الصَّالِحِينَ﴾ کورپکی تریشمان پی به خشی
تهویش هه‌زه‌تی ئیسحاق بوو، کردیشمان به پیغه‌مبه‌رکی صالح و بو خودا
صولحاوو به خوچاراو. .

۶- ﴿وَبَارَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلَىٰ إِسْحَاقَ﴾ به به‌رده‌وامی نیعمه‌ت و به‌ره‌که‌تی
خوماغان به‌سه‌ر ئیبراهیم و ئیسحاق دا رزاند، له دونیا له قیامت دا به
مرازی خویمانان گه‌یاندن و ریزو نرخی زۆرمان بو ده‌سته‌به‌ر کردن، مندالی زۆرو
نه‌وه‌ی زۆرمان پی به‌خشین، زۆریه‌ی پیغه‌مبه‌رانی دوا نه‌و رۆژگاره له نه‌ته‌وه‌ی
ئیسحاق و ئیسماعیلن سلاوی خودا له خویان و شوینکه‌وتوانیان بی..

﴿وَمِن ذُرِّيَّتِهِمَا مُحْسِنٌ وَظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ مُبِينٌ﴾ له وه‌چه‌و زپویتی
ئیسماعیل و ئیسحاق هه‌یانه‌ چاکه‌کار و خوداپه‌رسته، هه‌یانه‌ سته‌مکار و
کافره، هه‌رکه‌سی خوداپه‌رست و فه‌رمانبه‌ردار بی و شوین مه‌نه‌ج و ئایینی
ئیبراهیم و دو کوره‌کانی (ئیسماعیل و ئیسحاق) که‌وتبی نه‌و به‌نه‌وه‌و میلله‌تی
ئیبراهیم داده‌نری، هه‌ر که‌سیک له‌و مه‌نه‌ج و پرۆگرامه‌ لای دابی نه‌وه
سته‌مکار و کافره، سته‌می له‌ خودی خۆی کردوه‌و نه‌سه‌ب و نژادی سودی پی
ناگه‌یه‌نی و به‌نه‌وه‌ی ئیبراهیم دانانری.

تییینی:

له‌م نایه‌تانه زۆر حوكم و یاسایان لێ وهرده‌گیرین، هه‌ندیك له‌وانه:

زانایانی ئیسلام (ته‌هلی سوننه‌ت و جه‌ماعه‌ت) له‌م نایه‌ته‌ی قورئان ته‌وه‌یان
وه‌رگرتوه: که‌ په‌روه‌ردگار جاری و ده‌بی فه‌رمان به‌ شتیك ده‌کا و ناشیه‌وی
بیته‌ جی، نه‌وه‌تا بیگومان په‌روه‌ردگار فه‌رمانی به‌ هه‌زه‌تی ئیبراهیم کره‌ به
سه‌رپینی کوره‌که‌ی و نه‌شیویست نه‌نجامی بدا.

هه‌ر نه‌م نایه‌ته‌شیان کردۆته‌ به‌لگه‌ی نه‌وه: که‌ دروسته‌ حوكم نه‌سخ
بیته‌وه‌ پیتش نه‌وه‌ی کاتی کارکردن به‌ حوكمه‌که‌ بی. زۆریه‌ی زۆری

موفوسسیرین پییان وایه: نهو کورپی نیبراهیم ویستی سه‌ری برپی، هه‌زرتی نیسماعیل بووه، چونکه یه‌که‌جار خودا موژده‌نی پی به‌خشینی نه‌وی پیداوه. دوایی موژده‌نی نیسحاق پیداوه. هه‌روه‌ها چونکه هه‌ولتی سه‌رپرینه‌که له مه‌ککه‌دا دراوه، نه‌گه‌ر بۆ نیسحاق بوایه سه‌رپرینه‌که له قدوس ده‌بوو.

فه‌رمووده‌یه‌کی پیغه‌مبه‌ریش هه‌یه ده‌فه‌رموئ: (انا ابن الذبیحین) من کورپی دوو سه‌رپرپاوم "نیسماعیل و عبدالله". چونکه عبدالله و ته‌لیب له‌سه‌رخۆی نه‌زر کرد ته‌گه‌ر خودا (ده) کورپی بداتی یه‌کیکیان بکاته‌ه قوریانی، یان نه‌گه‌ر به‌ناسانی بتوانی بیری زمزم لی‌بداو سه‌رکه‌وتوو بی له کاره‌که‌یدا، وای ته‌که‌وت هه‌ر دوو مرازه‌که‌ی هاتنه‌جی، نه‌ویش پشکی له‌نیو کورپه‌کاشی‌دا هاریشت و به‌ناوی عبدالله‌وه‌ده‌رچوو، خاله‌کانی عبدالله نه‌یان‌ه‌یشت عبدالله و ته‌لیب کورپه‌که‌ی سه‌ر برپی و تیان: فیدی‌یه‌ی بۆ بده، عبدالله و ته‌لیب له‌جیاتی عبدالله سه‌د و شتری سه‌ربری!

نه‌صمه‌عی ده‌لی: پرسیارم له‌ته‌بوعه‌مری (العلا) کرد، ئاخۆ له نیسماعیل و نیسحاق کامیان سه‌رپرپاوه؟ ته‌بوعه‌مر وتی: نه‌ی نه‌صمه‌عی نه‌تۆ عه‌قلت له‌کۆیه؟ که‌ی نیسحاق له‌مه‌ککه‌ بووه، نیسماعیل له‌مه‌ککه‌ بووه و نه‌و له‌گه‌ل باوکی‌دا بنیاتی که‌عبه‌یان ناو شوینی قوریانی له‌مه‌ککه‌یه.

هه‌روه‌ها خودای مه‌زن وه‌صفی نیسماعیلی کردوه به‌خواهن سه‌ه‌رو واده‌پاست، ده‌فه‌رموئ: ﴿وَإِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِّنَ الصَّابِرِينَ﴾ (الانبیاء: ۸۵) یان ده‌فه‌رموئ: ﴿وَأَنذَرْتُ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا﴾ (مریم: ۵۴). هه‌روه‌ها ریوایاتی سه‌حیح و برپا‌پیکراو زۆرو زه‌به‌نده‌ن له‌سه‌ر نه‌وه: که‌ه‌ه‌بیح هه‌زرتی نیسماعیل نه‌ک نیسحاق، نه‌م رایه‌له‌ه‌او‌ه‌لانی وه‌کوو نیبنوعه‌بباس و نیبنوعه‌مه‌رو نه‌مام عه‌لی و نه‌بوهوره‌یره‌وه‌بو‌طوفه‌یل (عامیری کورپی واثیله) وه‌ریوایه‌ت کراوه.

هده‌وه‌ها له چینی تاییعینی وه‌کوو سه‌عیدی کوپی موسه‌یه‌بو سه‌عیدی کوپی
 جویه‌یرو سه‌ه‌نی کوپی میهران و ره‌بیعی کوپی نه‌ه‌س و مه‌ه‌مه‌دی کوپی
 که‌عبی (القرظی) و نه‌لکوله‌بن و عه‌لقه‌مه‌و نه‌بوجه‌عفه‌ر (موحه‌مه‌دی کوپی
 عالی) و نه‌بو صالح ریوایه‌ت کراوه‌و به‌په‌سندیان داناوه‌. نه‌و ریوایه‌تانه‌ی: که
 ده‌لین: ذه‌بیح هه‌زره‌تی نیس‌حاقه‌ لای زۆریه‌ی زانایانی نیس‌لام ره‌تکراوه‌ته‌وه‌.

چیرۆکی حه‌زره‌تی موساو هارون (ﷺ)

وَلَقَدْ مَنَّا عَلَىٰ مُوسَىٰ

وَهَارُونَ ﴿١١٤﴾ وَنَجَّيْنَاهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ

﴿١١٥﴾ وَنَصَرْنَاهُمْ فَاكْنُؤُوا هُمُ الْغَالِبِينَ ﴿١١٦﴾ وَءَاتَيْنَاهُمَا الْكِتَابَ

الْمُسْتَيْنِ ﴿١١٧﴾ وَهَدَيْنَاهُمَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿١١٨﴾ وَتَرَكْنَا

عَلَيْهِمَا فِي الْآخِرِينَ ﴿١١٩﴾ سَلَّمَ عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ

﴿١٢٠﴾ إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٢١﴾ إِنَّهُمَا مِنْ

عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٢٢﴾

ئه‌مه چیرۆکی سییه‌مه له چیرۆکه‌کانی ئهم سوره‌ته پیرۆزه، ئه‌وه‌بوو له‌وه‌پیش باسی رزگاربوونی حه‌زره‌تی ئیبراهیمی کرد له‌ ئاگر، هه‌روانه‌جاتبونی ئیسماعیل له‌ سه‌ربرین، ئه‌جار باسی ئه‌و نیعمه‌تانه ده‌کا: که به‌خشینی به‌ موساو به‌ هارون، فه‌رمووی ﴿وَلَقَدْ مَنَّا عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ﴾ سۆتند بۆ ئیعه‌ نازو نیعمه‌تی جو‌راو جو‌رمان به‌ موساو هارون به‌خشین، نیعمه‌تی پیغه‌مبه‌رایه‌تی و سودو فه‌ری دونه‌یان و قیامه‌تیان بۆ ده‌سته‌به‌ر کردن. مه‌نعه‌تی دونه‌یایی: که بریتی بوو له‌ بون و ژیان و هۆش و فام و په‌روه‌رده‌کردن و له‌ش‌ساغی و به‌ده‌یه‌نانی صیقاتی جوان و ره‌فتاری شیرین له‌ هه‌ردوکیان دا، سوودی نابینیش: که بریتی بوو له‌ زانیاری و گه‌ردنکه‌چی بۆ

زاتی په‌روه‌ردگار، له هه‌موشیان به‌رزترو به‌سود تر نیعمه‌تی پیغه‌مبه‌رایه‌تی بوو، نه‌بجار نیعمه‌ته‌کان شی ده‌کاته‌وه‌و ده‌فه‌رموی:

﴿وَنَجَّيْنَاهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ الْكُرْبِ الْعَظِيمِ﴾ ئیمه موساو هارون و نه‌ته‌وه‌که‌یامان له چنگ فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی رزگار کرد، سته‌م و چه‌وساندنه‌وه‌ی فیرعه‌و مان له‌سه‌ر هه‌لگرتن، رینگه‌مان نه‌ا چیدی فیرعه‌ون نیرینه‌یان بکوژی و مینه‌یان به‌یلتیه‌وه بو کاره‌که‌ری و خزمه‌تکردن، هه‌روه‌ها خزیان و گه‌له‌که‌یامان له خنکان رزگار کرد.

﴿وَلَصَّرْنَاهُم، فَكَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ﴾ سه‌رکه‌و تومان کردن به‌سه‌ر دوژمنه‌کانیان دا، زه‌وی و ملک و مالی داگیرکراویان و هرگرتیه‌وه، فه‌رمانپه‌وایی و ده‌سه‌لاتیان ده‌سکه‌وت، پاش^{نه‌وه‌} مسکین و چه‌وسیندرا نه‌وه‌بوون بوونه‌خواه‌ن ده‌ولت و حوکم و بریار.

﴿وَأَتَيْنَاهُمَا الْكِتَابَ الْمُسْتَبِينَ﴾ نامه‌ی ئاسمانیمان بو نازل کردن، نامه‌یه‌کی ئاشکرا و گشتگیر بو دین و دونیا‌یان، شه‌ریعت و یاسای ژیان بوو، وه‌که‌وو له‌ نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا...﴾ (المائدة: ۴۴) یان ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَاءً وَذِكْرًا لِّلْمُتَّقِينَ﴾ (الانبیاء: ۴۸)

﴿وه‌دیناهما الصراط المستقیم﴾ موساو هارومان شاره‌زا کردن بو رێبازی حه‌ق و سه‌فرازی، بو راستایی و راستی له‌ گرفتار و کرداردا، بو ئایینی ئیسلام و بو گه‌یاندن و په‌یره‌ویکردنی شه‌ریعتی خودا.

﴿وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِي الْآخِرِينَ﴾ نپاوو شۆره‌تی جوان و جوانمیری و
پیاوه‌تیمان بۆ هیشتنه‌وه له ناو چین و گهل ۱ نه‌ته‌وه‌کانی دوا خۆیان.

﴿سَلَامٌ عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ﴾ سلاوی خودا له‌سه‌ر موساو هارون بی،
سلاوی فریشتهو شاده‌میزادو پهریسه‌کانیان له‌سه‌ر بی، به‌ه‌موو شیوه‌یه‌ك
سلاویان لی بی، سلاوی په‌روه‌ردگار كه له هه‌موو سلاویك به‌رزو پیروزتره.

﴿إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ﴾ ئیته به‌و شیوه پاداشی چاكه‌کاران
ده‌ده‌ینه‌وه، له چورتم و ناخۆشی رزگاریان ده‌که‌ین و ده‌یاغ‌ه‌ینه ناو‌ه‌مه‌تی
خۆمانه‌وه. ﴿إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ﴾ بیتگومان موساو هارون له پی‌ری به‌نده
خاوه‌ن باوه‌رو راستاله‌کانی ئیتمه‌ن.

جیروکی جه‌زه‌تی نیلیاس (ﷺ)

﴿وَإِنَّ إِلْيَاسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ﴾ (۱۲۳)

﴿إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ ۖ أَلَا تَتَّقُونَ﴾ (۱۲۴) أَتَدْعُونَ بَعْلًا وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ

الْخَالِقِينَ ۖ اللَّهُ رَبُّكُمْ وَرَبَّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ﴾ (۱۲۵)

﴿فَكَذَّبُوهُ فَأْتَهُمْ لَمُحْضَرُونَ﴾ (۱۲۷) إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ﴾ (۱۲۸)

﴿وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ﴾ (۱۲۹) سَلَّمَ عَلَىٰ إِلَٰهٍ يَاسِينَ﴾ (۱۳۰) إِنَّا كَذَلِكَ

نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ﴾ (۱۳۱) إِنَّهُمْ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ﴾ (۱۳۲)

نمه چیرۆکی چواره‌مه: که لهم سوره‌ته پیروژه‌دا گیردراوه‌ته‌وه، هه‌ول و تی‌کۆشان و خه‌باتی هه‌زه‌تی نیلیاس نمایش ده‌کا، که یه‌کی‌ک بووه له پیغه‌مبه‌رانی نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل و بانگه‌وازی یه‌کتاپه‌رستی کردوه، دژی بته‌رستی وه‌ستاوه و شوین هه‌نگاری هه‌زه‌تی ئیبراهیمی هه‌لگرتوه. ده‌فه‌رموئ: ﴿وَإِنَّ إِلْيَاسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ﴾ بی‌گومان نیلیاس له پتیری پیغه‌مبه‌رانه، ئەم زاته ناوی نیلیاسه‌و کۆری یاسین کۆری فیحناس کۆری عیزار کۆری هارون کۆری عیمران واته: هارونی برای موسا.

په‌روه‌ردگار نیلیاسی کرده پیغه‌مبه‌رو دوا‌ی حیزقیل ناردی بۆ سه‌ر نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل، له‌و کاته‌دا گه‌له‌که‌ی بیتیکیان ده‌په‌رست پیتیان ده‌گوت (بع‌ل): که چوه سه‌ریان بانگه‌وازی کردن بۆ یه‌کتاپه‌رستی و ازه‌یتان له بته‌رستی، نامۆژگاری کردن به‌وه‌ی بپوا به‌تاک و ته‌نهایی خودا بکه‌ن، چیدی به‌ردو دار نه‌په‌رستن واز له تاوان و ستم به‌یتن.

﴿إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ: أَلَا تَتَّقُونَ؟﴾ ئە‌ی پیغه‌مبه‌ر، ئە‌وه بۆ گه‌له‌که‌ت بگپه‌روه‌و یادی ئە‌و کاته‌ بکه: که نیلیاس به‌گه‌لو نه‌ته‌وه‌که‌ی خۆی گوت: ئە‌وه بۆ له خودا ناترسن؟ بۆچی هاوه‌لی بۆ به‌ره‌وا ده‌زانن؟ ﴿أَتَدْعُونَ بَعْلًا وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ؟ اللَّهُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ﴾ ئە‌وه چۆن و به‌چ عه‌قلێک عیباده‌ت ده‌که‌ن بۆ بتي‌ک: که خۆتان دروستتان کردوه، پشت له عیباده‌تکردن بۆ خودایه‌ک هه‌لده‌که‌ن: که هه‌ر ئە‌و شیاوی به‌ندایه‌تی بۆکردنه، هه‌ر ئە‌و خودایه‌و بک‌ی هاوه‌ل و بپ‌وینه‌یه، ئە‌و ئی‌وه‌ی به‌دی هیناوه، وینه‌و روخساری کیشاون، هه‌ر ئە‌و به‌دیینه‌ره‌و جگه‌ له‌ئه‌و خودای ترین، هه‌ر ئە‌و به‌نازو نیعمه‌تی خۆی ئی‌وه‌ی په‌روه‌رده‌ کردوه، له نه‌به‌وه‌ه هیناونه‌ گۆره‌پانی ژیانه‌وه، ئی‌وه‌ش و باوک و باپه‌رانیشتان خودا خه‌لقی کردون و په‌روه‌رده‌ی کردون، ده‌ی حق وایه ئی‌وه به‌ندایه‌تی بۆ ئە‌و خودایه‌ بکه‌ن، نه‌ک بته‌ داتاشراویکی بی‌گیان به‌پرستن.

﴿فَكَذَّبُوهُ﴾ به‌لام نه‌ته‌وه‌كه‌ی ئیلیاس نامۆزگارییان به‌گوئ‌دا نه‌چوو به‌ درۆیان خسته‌وه، بانگه‌وازی و په‌یامه‌كه‌ی ئیلیاسیان ره‌تكرده‌وه. له‌تۆله‌ی هه‌لۆیستی ناوه‌ها ناشیرین و ناب‌ه‌راویان دا ﴿فَانْهَمُ لِحَضْرُون﴾ بێگومان نه‌وان رۆژی قیامت له‌ناو عه‌زابی دۆزه‌خدا ناماده‌ ده‌کرتین، سزای هه‌لۆیستی ناشیرین و تاوان و سته‌مکارییان لی ده‌سه‌ندریتته‌وه.

﴿إِنَّا عِبَادُ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ﴾ به‌لام نه‌وانه‌ی ئیمانیان هیناوه‌ له‌ نه‌ته‌وه‌كه‌ی، خودا په‌رست و په‌كتابه‌رست بوون به‌ دلسۆزی بۆ خودا صولحاو نو به‌خۆیان چاران، نه‌وانه‌ له‌ عه‌زاب رزگاریان بووه، ناخرینه‌ ناو دۆزه‌خه‌وه، پاداشی باشیان ده‌دریتته‌وه، ئاکام و سه‌ره‌نجامیان جوداوازه‌ له‌ سه‌ره‌نجامی موشریکه‌کان.

﴿وَوَكَّرْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ﴾ ئیمه‌ ناو و شوهره‌تی جوان و په‌سندمان بۆ هیشه‌ته‌وه، نه‌ته‌وه‌کانی دوا خۆی مه‌دحیان کردوه. ﴿سَلَامٌ عَلٰی اِلٰی یَاسِیْنَ﴾ سلاوی خودا و سلاوی فریشته‌و ئاده‌میزاد و جندۆکه‌ له‌سه‌ر ئیلیاس بی نه‌و زاته‌ی ئیمانی به‌ خودا پته‌و بوو، به‌ره‌ره‌کانی شیرک و کوفری کرد. قیرانه‌تیکی تر هه‌یه‌ ده‌خویندریتته‌وه ﴿آل یَاسِیْنَ﴾ نه‌و کاته‌ی مانا که‌ی به‌م جوړه‌ ده‌بی، سلاوی خودا و سلاوی فریشته‌و ئاده‌میزاد و جندۆکه‌ له‌سه‌ر شوینکه‌وتوانی ئیلیاس بی، هه‌ر که‌سی ئیمانی بی هینابی نه‌و سلاوه‌ بێگریته‌وه.

﴿إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ﴾ ئیمه‌ به‌و جوړه‌ پاداشی چاکه‌کاران ده‌ده‌ینه‌وه، چۆن ئیلیاسمان له‌ چورتم و ناخۆشی رزگار کرد، به‌و شیوه‌ پاداشی هه‌موو چاکه‌کاریک ده‌ده‌ینه‌وه ﴿انْه من عبادنا المخلصین﴾ بێگومان ئیلیاس له‌ به‌نده‌ راستالو دلسۆزه‌کانی ئیمه‌ بوو.

جیروکی لوط (الْعَلَمِ)

وَإِنَّ لُوطًا

لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٣٣﴾ إِذْ نَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ﴿١٣٤﴾ إِلَّا عَجُوزًا

فِي الْغَابِرِينَ ﴿١٣٥﴾ ثُمَّ دَمَرْنَا الْأَخْرِينَ ﴿١٣٦﴾ وَإِنَّا لَنُورُونَ عَلَيْهِم

مُصِيبِينَ ﴿١٣٧﴾ وَبِالْبَلَاءِ أَفْلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٣٨﴾

نهمه جیروکی پینجه‌مه له جیروکه‌کانی نهم سوره‌ته پیروژه، په‌روه‌ردگار
 نهم جیروکه ده‌گی‌ریتته‌وه بو‌ئوه‌ی موشریکه‌کانی عه‌ره‌بو غه‌یری عه‌ره‌بو
 پی‌ی پهنه نامی‌ز بن، چونکه کافره‌کانی قه‌ومی لوط به هیلاک چونو خاوه‌ن
 باوه‌ره‌کانیش رزگاریان بوو. ده‌فه‌رموی: ﴿وَإِنَّ لُوطًا لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ﴾ بی‌گومان
 لوط پیغه‌مبه‌ریکه له پیغه‌مبه‌ران، خودا ناردی بو‌سه‌ر گه‌له‌که‌ی: که
 دانیش‌توی شاری (سددوم) بوون، بی‌باوه‌پو تاوانکار بوون، ناموزگاریی کردن،
 پشتیان لی‌ه‌ل‌کردو گوئیان به بانگه‌وازی‌یه‌که‌ی نه‌دا، خودا به بومه‌له‌رزو
 گرمه‌و ناله‌ی له‌را‌ده‌به‌ده‌ر له‌ناوی بردن، به به‌ردی سوتینه‌ر به‌رده‌بارانی کردن و
 ولاتی ژیره‌وژور کردن، خودا شوینه‌که‌وتوانی لوطی رزگار کردن جگه‌له
 ژنه‌که‌ی. ﴿إِذْ نَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ﴾ لوط و
 شوینه‌که‌وتوانیمان هه‌موو رزگار کردن، جگه‌له ژنه‌که‌ی، نه‌و به‌دبه‌خته‌له‌گه‌ل
 تاوانباره‌کانی تر‌دا عه‌زایی سه‌خت تیکه‌وه پی‌چاو له‌ناو‌چوو، نه‌و به‌کرده‌وه‌ی
 سه‌مه‌کاره‌کان رازی بوو، هاریکاریی ده‌کردن، دژی تایینی هه‌زه‌تی لوط بوو،

هه‌رکه‌سی بهاتایه بۆلای لوط بۆ ئیمانیه‌نیان ژوانی ده‌کرده‌وه، یان
راپۆرتی لی ده‌داو هه‌والی ئیمانیه‌نیانی به‌ کافره‌کان راده‌گه‌یاند.

﴿ثُمَّ دَمَّرْنَا الْآخَرِينَ﴾ پاشان نه‌وانه‌مان له‌ناو برد که په‌یامه‌که‌یان
ره‌تکرده‌وه به‌ درۆیان خسته‌وه وازیان له‌ هه‌تیویازی نه‌هیتاو سوربوون
له‌سه‌ر نه‌و عاده‌ته‌ ناشیرینه‌ی خۆیان!

نه‌جار په‌روه‌ردگار خیطاب ئاراسته‌ی قوره‌یشیه‌ موشریکه‌کان ده‌کاوه‌ له
سه‌ره‌نجامی بی گویت. و سه‌رپیچی کردنی فه‌رمانی خودا ده‌یانترسیتنی و
ده‌فه‌رموی: ﴿وَإِنَّكُمْ لَتَمُرُّونَ عَلَيْهِمْ مُصْبِحِينَ وَبِاللَّيْلِ أَفْلا تَعْقِلُونَ؟﴾ ئیه
ته‌ی دانیه‌شتوانی مه‌که‌وه‌ ده‌ورو به‌ری، به‌یانی و ئیه‌اره‌ که ده‌چن بۆ کاروان بۆ
ولاتی شام له‌ هاتوچۆتان‌دا به‌سه‌ر شوینه‌وارو که‌لاوه‌ کۆنی قه‌ومی لوط‌دا
ده‌ژۆن و ده‌گه‌رپینه‌وه. نه‌وه‌ بۆ به‌ عه‌قل و هۆشیکی ته‌واوه‌وه‌ بیر ناکه‌نه‌وه‌؟ بۆچی
له‌ بینینی نه‌و شوینه‌وارو ولاته‌ کاول بووه‌ په‌ند و نه‌ناگرن؟ بۆ ناترسن ئیه‌وه‌ش
وه‌کوو نه‌وانتان به‌سه‌ر بی و به‌ ده‌ردی نه‌وان بچن؟!

چیرۆکی جه‌زه‌تی یونس (ع)

وَإِنَّ يُونُسَ لَمِنَ

الْمُرْسَلِينَ ﴿١٣٩﴾ إِذْ أَبَقَ إِلَى الْفُلِّ الْمَشْحُونِ ﴿١٤٠﴾ فَسَاهَمَ فَكَانَ
مِنَ الْمُدْحَضِينَ ﴿١٤١﴾ فَالْقَمَهُ الْحَوْتَ وَهُوَ مُلِيمٌ ﴿١٤٢﴾ فَلَوْلَا أَنَّهُ

كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ ﴿١٤٣﴾ لَلَّيْتُ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٤٤﴾
 ﴿١٤٥﴾ فَبَدَّلْنَاهُ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ ﴿١٤٥﴾ وَأَنْبَتْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً
 مِنْ يَقْطِينٍ ﴿١٤٦﴾ وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَى مِائَةِ أَلْفٍ أَوْ يَزِيدُونَ ﴿١٤٧﴾
 فَآمَنُوا فَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَى حِينٍ ﴿١٤٨﴾

نهمه شه‌شم چیرۆکه له چیرۆکه‌کانی نهم سوپه‌ته پیرۆزه، دوا چیرۆکه له‌م
 سوپه‌ته‌دا. چیرۆکه‌که ناماژه‌ی نه‌وه‌ی تیدا‌یه: که کاتی‌ک هه‌زهره‌تی یونس له
 به‌رامبه‌ر نه‌زیه‌تی قه‌ومه‌که‌ی دا پشوو‌دریژ نه‌بوو و لا‌تی به‌ج‌ه‌یشت و به‌ره‌و
 ده‌ریا رو‌یی و سواری که‌شتی بوو، که‌وته نه‌و ناخۆشی و ته‌نگ و چه‌له‌مانه‌وه،
 نه‌مه‌ش په‌ند و وانیه بو پیغه‌مبه‌رو شو‌ینکه‌وتوانی: که خۆرا‌گرو پشوو‌دریژین
 له به‌رامبه‌ر ره‌تکردنه‌وه‌ی په‌یامی خودا و پشت هه‌لکردن له نایینی ئیسلام:
 په‌روه‌ردگار له قورنان دا چوار جار هه‌زهره‌تی یونس‌ی به‌ ناوی خۆی ناوه‌یناوه،
 (سوپه‌ته‌ی النساء: ۱۶۳) (الانعام: ۸۶) (یونس: ۹۸) (الصافات: ۱۳۹) دوو
 جار‌یش به‌وه‌صف ناوی هه‌یناوه ﴿وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا﴾ (الانبیاء: ۸۷) ﴿وَلَا
 تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ، إِذْ نَادَى وَهُوَ مَكْظُومٌ﴾ (القلم: ۴۸). هه‌ر جاره‌ش لایه‌نیکی
 چیرۆکه‌که‌ی گه‌ی‌راوه‌ته‌وه‌و مه‌به‌ستیکی تایبه‌تی پینکاوه لی‌ره‌ش‌دا
 ده‌فه‌رموی: ﴿وَإِنْ يُوسُفَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ﴾ بێ‌گومان یونس‌ی کو‌ری مه‌تا یه‌کی‌که
 له پیغه‌مبه‌ران، خودا ره‌وانه‌ی کر. بۆ‌سه‌ر نه‌ته‌وه‌که‌ی خۆی.

قورنان با‌سی نه‌وه‌ نا‌کا نه‌ته‌وه‌ی یونس له چ و لا‌تی‌ک بو‌ون و کی‌ن و چ که‌س
 بو‌ون! به‌لام نه‌وه‌نده ده‌زان‌دری نه‌و نه‌ته‌و. له پارچه‌ زه‌ویه‌کی نزیک ده‌ریا‌دا

نیشته جی بوون، زوریه‌ی موفه‌سسیرینیش پییان وایه: نهو قه‌ومه له ولاتی نهینه‌واو (موصل) بوون له کوردوستان.

نه‌جار نهو ده‌ریایه‌ی چ ده‌ریایه‌ک بووه: که حه‌زره‌تی یونس بۆلای چووه‌و چه‌ند دوور بووه؟ قورئان هیچ ناماژه‌یه‌ک بۆ نهو ناکا. ریویاتی زۆرو جوراوجۆر هه‌ن له‌سه‌ر نهو: که حه‌زره‌تی یونس به‌هه‌لوئستی گه‌له‌که‌ی ته‌نگاو بوو، هه‌ره‌شه‌ی هاتنی عه‌زابی خودای لی کردن، نه‌جار به‌رق هه‌لساوێ ولاتی به‌جی هیشت روی له‌که‌نار ده‌ریا کرد، ده‌فه‌رموئ: ﴿إِذْ أَبَقَ إِلَى الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ﴾ کاتی‌ک به‌بی فه‌رمانی خودا نه‌ته‌وه‌که‌ی جی هیشت و روی کرده قه‌راغ ده‌ریاو سواری که‌شتی‌یه‌کی قه‌ره‌بالغ و پر له‌ئاده‌میزاد بوو، ماوه‌یه‌ک به‌ناو ده‌ریادا رۆیشتن و که‌شتی تووشی باری نااسایی بوو، وا پتویست بوو قورعه‌ بکه‌ن و یه‌کێ له‌سه‌رنشینه‌کانی وه‌ده‌ر به‌اون، بۆ نه‌وه‌ی باره‌که‌ی سوك بئو بتوانن درێژه به‌رۆیشتنی خۆیان بده‌ن، ﴿فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ﴾ قورعه‌یان کردو به‌سه‌ر حه‌زره‌تی یونس دا شکایه‌وه، نهو به‌رکه‌وت و به‌گوێره‌ی داب و نه‌ریتی نهو کاته‌ی نهو نه‌ته‌وه‌ فریانی دایه‌ ناو ده‌ریاوه. ﴿فَالْتَقَمَهُ الْخُوتُ وَهُوَ مُلِيمٌ﴾ ماسی قوتی دا، نهو شیاوی نه‌وه بوو سه‌رزه‌نشتی بکری، چونکه‌ به‌رده‌وام نه‌بوو له‌سه‌ر نه‌رکی بانگه‌وازی کردن و نه‌یتوانی خوگر بئ له‌به‌رامبه‌ر هه‌لوئستی ناشیرین و سه‌ر ره‌قی گه‌له‌که‌ی.

ئه‌م روداوه‌ی حه‌زره‌تی یونس موعجیزه‌یه‌که‌ له‌ موعجیزه‌ی پیغه‌مبه‌رایه‌تی. چ مانیه‌یکی سروشتیی و عه‌قلی نیه‌ له‌وه‌دا ماسیه‌ک پیاوی‌ک قوت بداو ماوه‌یه‌ک پیاوه‌که‌ نه‌مرئ. من بۆخۆم سالی ۲۰۰۱ م به‌چاوی خۆم له‌سه‌ر شاشه‌ی ته‌له‌فیزیۆن دیم ماسیه‌کی زه‌به‌للاح له‌ ده‌ریادا له‌ په‌نا درکه‌شاخێک له‌نگه‌ری گرتبوو کۆمه‌لیک ماسی بچکۆله‌ی به‌ ده‌وره‌وه بوون، هه‌ر له‌گه‌ڵ خه‌ته‌رو مه‌ترسییه‌ک روی تی ده‌کردن ماسیه‌ گه‌وره‌که‌ ده‌می ده‌کرده‌وه هه‌موو ماسیه‌ بچکۆله‌کان ده‌چوونه‌ ناو سکی ماسیه‌

گه وره که وه و خۆیان هه شار ده دا، که مه ترسییه که نه ده ما ده هاتنه ده ره وه.
لیره دا دوو نیح تیمال و بۆچون هه یه:

یه که میان نه وه یه: ده گونجی نه و ماسییه جۆری بۆ. ددان بووبی واته:
جۆریك بووبی له ماسی (هر کۆله ی زه به للاح) که ده ریای سپی ناوه راست
ده گرنه وه، و ده بۆ درێژییه که یان بیست مه تره ده گونجی هه زه ته ی یونس له ناو
بۆشایی ده می ماسییه که دا مایته وه تا نه و کاته ی له قه راغ ده ریای فری
دایه وه، چونکه گه روی نه و جۆره ماسییا نه زۆر له وه ته نگه به رتره ناوه میزادی
تیوه چی.

ته گه ری دووه میش نه وه یه، نه و ماسییه ددانی هه بوین و جۆریك بووبی
له ماسی عه نه به که درێژییه که ی ده گاته بیست مه تره گیانله به ری له خۆی
گه وره تر قوت ده دا، نه م جۆره ماسییه ش چه ند جار له ده ریای سپی
ناوه راست دا بینراوه.

﴿فَلَوْلَا اَللّٰهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ﴾ خۆ ته گه ی یونس له وانه نه بوایه که
ته سبیح و ته قدیسی خودا ده که ن، خوداناس و یه کتا به رستن، له سکی ماسیدا
ده مردو ﴿لَلْبِثِ فِي بَطْنِهِ اِلٰی يَوْمٍ يُنْعَثُونَ﴾ تا رۆژی قیامت له وه ی دا
ده مایه وه. ناوسکی ماسی بۆ ده بوو به گۆر، چونکه به گوێره ی سروشت ده بوو
به غیذا و وه کوو باقی خۆراکی تر هه ل ده بوو. فه رموه هیه کی سه حیح هه یه
ئیمامی نه وه وی له ئیبنوعه بباسه وه ریوایه تی کرده، ده فره موی: (تعرف الی
الله فی الرخاء یعرفک فی الشدة) له فره ره حیو حالی ناسایی دا خودا بناسه و
خودات له بیر بۆ نه ویش له کاتی چورتمو ته نگانه دا ناگای لیت ده بۆ و
فه رامۆشت ناکا.

هه زه ته ی یونس له کاتی فره ره حیو حالی ناسایی دا خوداناس و
یه کتا به رست بوو ته قدیس و ته سبیحی خودای ده کرد، له سکی ماسیش دا هر

خودای له‌بیر بوو خه‌ریکی ته‌سیب‌حاتی خودا بوو، بۆیه خودا فه‌رامۆشی نه‌کرد
 وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموئ: ﴿وَذَا الثُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ
 نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ
 الظَّالِمِينَ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَلِكَ نُنَجِّي الْمُؤْمِنِينَ﴾ (الانبیاء ۸۷-۸۸).

﴿فَبَيَّنَّا لَهُ بِالْعُرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ﴾ واما له‌ماسیه‌که کرد له‌قه‌راغ ده‌ریا
 فری‌دا، له‌شوین‌تیکی خالی له‌دره‌خت و گژوگیا، بی‌سیب‌ه‌رو بی‌نه‌نوا. له
 هه‌مان کات دا بۆ خوۆشی جه‌سته‌ی زه‌عیفو نه‌خۆش، ده‌ق له‌زارۆکیکی تازه
 له‌دایک‌بوو ده‌چوو.

﴿وَأَلْبَتْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِنْ يَقْطِينٍ﴾ به‌سه‌ریه‌وه‌روه‌کی کوله‌که‌مان رواند،
 بۆ‌ئه‌وه‌ی سیب‌ه‌ری لی‌بکا، کوله‌که‌ش زو‌پس ده‌گاو سیب‌ه‌ره‌که‌ی به‌سوده،
 می‌ش و مه‌گه‌زیش توخنی ناکه‌وئ، گه‌لاکه‌شی پانه، به‌روبو‌مه‌که‌شی بۆ‌خواردن
 به‌سوده، به‌کالتو به‌کولای ده‌خوړئ، شیخی مه‌راغی ده‌لئ: داری مۆز
 بووه.^(۱) هه‌زه‌تی یونس له‌ژیر سیب‌ه‌ری شه‌و دره‌خته‌دا مایه‌وه‌هه‌تا گوشتی
 پندر بۆوه، توکی لی‌هاته‌وه‌و صیحه‌ت و نیشاطی بۆ‌گه‌پایه‌وه. شه‌جار به
 فه‌رمانی خودا گه‌پایه‌وه‌بۆ‌ناو شه‌و گه‌لو نه‌ته‌وه‌ی: که به‌رق هه‌لساوی جئ‌ی

(۱) ته‌فسیری مه‌راغی ج ۲۳/۸۳

هَیْشْتَبوون، ده‌فرموی: ﴿وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَى مِائَةِ أَلْفٍ أَوْ يَزِيدُونَ. فَآمَنُوا
فَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَى حِينٍ﴾ واته نارمانهوه بۆسر شهو نه‌ته‌وه‌ی له رقی شهوان ولاتی
جی‌هیشتبوو ملی له ده‌ریا نابوو، شهوانیش دانیشتیوی نه‌ینه‌واو موصل بوون،
ژماره‌یان صد هه‌زار به‌لکوو زیاتریش بوون، سه‌ره‌له‌نوێ بانگه‌وازی خۆی
ده‌ست پی‌کرده‌وه، شهوانیش پروایان پی‌کردو ئیمانیان پی‌هینا، نه‌مه‌ش دوا
شه‌وه‌ی نیشانه‌ی پی‌غه‌مبه‌رایه‌تیان پی‌وه‌ بینوو دیارده‌ی هاتنی عه‌زابی
سامناکیان چاو پیکه‌وت، ئیتر خودا ژیانیکی خۆشی بۆ دابین کردن،
تا‌کو‌تایی ته‌مه‌نیان له‌ناو نازو‌نیعه‌تی ئیمان و ژیانانی ناشتیو هه‌رزانی دا
مانه‌وه. وه‌کوو له‌ نایه‌تیکی تردا ده‌فرموی: ﴿قُلْ لَوْ كَانَتْ قَرْيَةٌ آمَنَتْ فَنَفَعَهَا
إِيمَانُهَا إِلَّا قَوْمٌ يُّؤْسَسْ لَمَّا آمَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَى حِينٍ﴾ (یونس: ۹۸)

پوچه‌ل‌کردنه‌وه‌ی بیروباوه‌ری موشریکه‌کان

فَأَسْتَفْتِهِمُ الرِّبَّكَ الْبَنَاتُ

وَلَهُمُ الْبَنُوتُ ﴿١٤٩﴾ أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ إِنَاثًا وَهُمْ

شَاهِدُونَ ﴿١٥٠﴾ أَلَا إِنَّهُمْ مِنْ إِفْكِهِمْ لَيَقُولُونَ ﴿١٥١﴾ وَلَدَ

اللَّهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٥٢﴾ أَصْطَفَى الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَ ﴿١٥٣﴾

مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿١٥٤﴾ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٥٥﴾ أَمْ لَكُمْ سُلْطَانٌ مُبِينٌ

﴿۱۵۶﴾ فَأَنؤَا بِكُتُبِكُمْ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿۱۵۷﴾ وَجَعَلُوا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ نِسْبًا وَلَقَدْ عَلِمَتِ الْجَنَّةُ إِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ ﴿۱۵۸﴾ سُبْحَنَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ ﴿۱۵۹﴾ إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿۱۶۰﴾ فَإِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ ﴿۱۶۱﴾ مَا أَنتُمْ عَلَيْهِ بِفَتَنِينَ ﴿۱۶۲﴾ إِلَّا مَنْ هُوَ صَالٍ الْجَحِيمِ ﴿۱۶۳﴾ وَمَا مِنَّا إِلَّا لَهُ مَقَامٌ مَّعْلُومٌ ﴿۱۶۴﴾ وَإِنَّا لَنَحْنُ الصَّافُونَ ﴿۱۶۵﴾ وَإِنَّا لَنَحْنُ الْمُسَبِّحُونَ ﴿۱۶۶﴾ وَإِن كَانُوا لَيَقُولُونَ ﴿۱۶۷﴾ لَوْ أَنَّ عِندَنَا ذِكْرًا مِّنَ الْأَوَّلِينَ ﴿۱۶۸﴾ لَكُنَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿۱۶۹﴾ فَكْفَرُوا بِهِ ۖ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿۱۷۰﴾

له‌بر روشنایی نهو چیرۆکانه‌ی پیشه‌وه که له سوره‌ته‌که‌دا نمایش کران، هه‌روه‌ها رونکردنه‌وه‌ی راستیو چۆنیه‌تی په‌یوه‌ندی نیتوان خوداو به‌نده‌کانی، تۆله‌ساندن له‌و کافرو سته‌مکارانه‌ی نه‌و حه‌قیقه‌تانه‌ ناسه‌لمیتن و عیبادت بۆ غه‌یری خودا ده‌که‌ن، یان هه‌ندی شت له‌وانه‌ ده‌که‌نه‌ هاوه‌لی خودا، له‌بر روشنایی نه‌مانه‌دا هه‌موو، ره‌هنومایی پیغه‌مبه‌ر ﴿۱۶۸﴾ ده‌کا: که موناقه‌شه‌ی نه‌و نه‌فسانه‌یان له‌گه‌ڵ دا بکا: که ده‌لێن: فریشته‌ کچی خودان، هه‌روا نه‌وه‌شیان ره‌تبه‌کاته‌وه: که ده‌لێن له‌ نیتوان خوداو جندۆکه‌دا نه‌سه‌ب و ره‌گه‌ز هه‌یه، هه‌روه‌ها نه‌وه‌شیان به‌ رودا بداته‌وه: که له‌ پیش ره‌وانه‌کردنی پیغه‌مبه‌ر بۆ سه‌ریان چه‌ند ناواته‌خوازی نه‌وه‌ بوون: که خودا پیغه‌مبه‌ریکیان بۆ سه‌ر بنیژی، ده‌یانگوت: نه‌گه‌ر خودا بکاو پیغه‌مبه‌رمان بۆ بی، یه‌کسه‌ر نیمانی پی ده‌هینین، که‌چی نیستا و پیغه‌مبه‌ریان بۆ نیردراوه‌ به‌ درۆی ده‌خه‌نه‌وه، ده‌فه‌رموی: ﴿فَاسْتَفْتِهِمُ الرِّبَّكَ النَّاتُ وَلَهُمُ الْبُئُونَ﴾ نه‌مه‌ عه‌طفه‌ بۆسه‌ر

نایه‌تی ژماره (۱۱) که فەرمروی ﴿فَاسْتَفْتِهِمْ أَهُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمْ مَنِ خَلَقْنَا﴾؟
 واته: ئەو پیغمبەر! بە شێوەی لۆمەو سەرزنەنشست بۆ سەرکوتانەو و بۆردانی
 ئەو موشریکانە، پرسیاریان لێ بکە تاخۆ بە چ عەقل و ئاوەزێک کچیان بۆ
 خۆدا داناو و کوپیان بۆ خۆیان کۆنترۆڵ کردو؟ بە چ تەقسیمێک ئەو بەشە
 بۆ خۆیان بە خراپی دەزانن بۆ خۆدای دادەنێن؟

ئەو ئەو نیه بۆ خۆیان پێیان ناخۆشە کچیان ببێ ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ
 بِالْأُنْثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ﴾ (النحل: ۵۸) مەبەستی نایەتە کە ئەو یە
 کە دابەشکردنە کە عادڵانە نیه، زۆر غەریب و سەیر و سەمەرەیه. چۆن ئەو
 شتە بۆ خۆیان نایانەو بۆ خۆدای بە رەوا دەزانن؟! وەکوو لە نایەتێکی تردا
 دەفەرمرۆی: ﴿الْكُمُ الذَّكَرُ وَلَهُ الْأُنْثَىٰ. تِلْكَ إِذَا قَسَمَ ضِيزَى﴾ (النجم: ۲۱-۲۲)
 بەراستی بەشکردنێکی بێ جێیەو کەس شتی واناکا! ﴿أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ إِنَاثًا
 وَهُمْ شَاهِدُونَ؟﴾ بەلکوو چۆن حوکمی ئەو هیان داو: کە فریشتە مێنەن، خۆ
 ئەوان ناگاداری دروستکردنە کەیان نەبوون؟!

ئەدی چۆن بە کچیان لە قەلەم داو؟ مادام ئەوان ناگاداری
 دروستکردنە کەیان نەبووین چۆن ئەو بێراره دەدەن؟ خۆ ئەو جوړە بێرارانە بە
 موشاھەدەو بینین نەبێ نازاندەر، وەحال ئەوان ناگادار نەبوون، کەوابێ
 بێ بەلگە ئەو قسانە دەکەن و قسە ی بێ بەلگەش هیچی لێ شین نابێ. وەکوو
 لە نایەتێکی تردا دەفەرمرۆی: ﴿وَجَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمَنِ
 إِنَاثًا أَشْهَدُوا خَلْقَهُمْ سَتُكْتَبُ شَهَادَتُهُمْ وَيُسْأَلُونَ﴾ (الرحمن: ۱۹) لە رۆژی
 قیامت دا لەسەر ئەو هەموو بوختان و درۆ هەلبەستنهیان پرسیاریان لێ
 دەکری و تۆلەیان لێ دەسەندرێ، هەروا بە ئاسانی بەسەریانەو ناچێ وەك
 بەرزەکی بانان بۆی دەرنانچن!!

﴿أَلَا إِنَّهُمْ مِنْ إِفْكِهِمْ لَيَقُولُونَ وَلَدَ اللَّهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ﴾ ناگاداریەو،
 ئەوانە کە ئەو قسەیه دەکەن درۆیهو دەیکەن، بوختانەو هەلبەستنه، هیچ

به‌لگه‌یه کیان به ده‌ستوه نیه، شه‌دی چوَن زات ده‌کهن بَلِیَن: خودا مندالی هدی، بیگومان نه‌وان دروژن‌ترین دروژن. نه‌فرینی خودایان لی بی!

بهم پییه سی تاوانیان شه‌نجام دان، هدرسی تاوانه‌کان گه‌وره‌ترین تاوانن: تاوانه‌کانیشیان نه‌وه‌یه فریشته‌یان به کچی خودا له قه‌لم داو، مندالیان وه‌پال خودا داوه، مندالی میینه‌یان بو خودا بریار داوه، له جیاتی خودا ده‌یان‌هرستن.

شه‌جار په‌روه‌ردگار ناپه‌زایی ده‌رده‌بری به‌رام‌هر حوکه ناره‌واکه‌یان و ده‌فرموی: ﴿أَصْطَفَى الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ؟﴾ نه‌وه به چ عه‌قلیک شه حوکه ده‌دن؟ بوچی پییان وایه: خودا کچی به‌سر کوردا هه‌لب‌واردوه؟ نه‌وه بوچی بیر ناکه‌نه‌وه تا بو‌تان ده‌ریکه‌وی چهند له هه‌له‌دان و چهند قسه‌که‌تان ناب‌ه‌جیه؟! پیوسته شاده‌میزاد قسه‌یی بکا ریگه و جیگه‌یه‌کی هه‌بی. وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ده‌فرموی: ﴿أَفَأَصْنَأَكُمْ رَبُّكُمْ بِالْبَنِينَ وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنَاثًا إِنَّكُمْ لَتَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا﴾ (الاسراء: ۷۰)

﴿أَمْ لَكُمْ سُلْطَانٌ مُّبِينٌ؟﴾ یان نه‌گهر یه‌کن داوای به‌لگه‌تان لی بکا، تیوه به‌لگه‌یه‌کی رون و ناشکراتان هه‌یه له‌سر بیویاوه‌په‌که‌تان؟ ﴿فَأَنذَرْنَا بِكِتَابِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ ده ته‌گهر راست ده‌کهن به‌لگه‌تان هه‌یه، شه نامه‌یه‌ی شه جوړه داوایه ده‌سه‌لمینن بیخه‌نه رو، شه کیتابه‌یینن.

﴿وَجَعَلُوا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ نِصْبًا﴾ شه موشریکه بوختانکه‌رانه بریاری شه‌ه‌یان داوه: که له نیوان خوداو فریشته‌کان دا په‌یوه‌ندی ژن و ژغوازی هه‌یه!! گوتویانه فریشته کچی خودان، لی‌رده‌دا مه‌به‌ست به (جنة) فریشته‌کانه بو‌یه به (جنة) ناوی بردون چونکه له پیش چاو نادیارن، یان مه‌به‌ست به (جنة) جندوکه‌یه بهم جوړه ده‌لین: خودا له جینی‌یه‌کان ژنی خواستوه، له‌بهر شه‌ره‌فی په‌روه‌ردگار فریشته په‌یدا‌بوون!

بیژهری نهم قسه پوچ و بوختان نامیژه هۆزی که نانه و هۆزی خوزاعه بوون،
 نهوان گوتویانه خودا خوازیبئی له سه‌رانی جندۆکه کردوه شه‌وانیش باشت‌ترین و
 جوانترین کچی خۆیان له خودا ماره کردوه، فریشته کچی خودان و له و جندۆکه
 میانه په‌یدا بوون، خودا زۆر به‌رزو پیروژه له‌وه‌ی ژنی هه‌بی و مندالی هه‌بن.
 نهمه زاده‌ی خه‌یالی پوچی چیرۆک خوانانه، نه‌فرین خودایان لی بی چه‌ند
 تاوانیکی گه‌وره شه‌نجام ده‌ده‌ن.

هه‌ندئ پێیان وایه: بیژهری نهم قسه پوچانه چه‌ند خێله جوله که یه‌کن
 گوتویانه خودا له جندۆکه ژنی خواستوه و فریشته‌ی بوون ﴿وَلَقَدْ عَلِمَتْ الْجِنَّةُ
 إِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ﴾ سویند به‌ خودا شه‌و فریشتانه‌ی شه‌مان به‌ کچی خودایان
 داده‌نین و له جیاتی خودا ده‌یانپه‌رستن، شه‌و فریشتانه ده‌زانن: که شه‌و کافرا‌نه
 له تۆله‌ی شه‌و کوفرو بوختانه‌یان ناماده ده‌کرین بۆ حیساب و لی‌کۆلینه‌وه سزادان.

شه‌جار په‌روه‌ردگار پاک و مونه‌ززه‌هی خۆی راده‌گه‌یه‌نئ له‌هه‌موو
 که‌م و کورپه‌که و ده‌فه‌رموی: ﴿سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ﴾ پاک و به‌رزو
 مونه‌ززه‌هه‌ خودا له‌وه‌ی مندالی هه‌بی و پی‌ویستی به‌ مندال بی، له‌وه‌ی
 هاوه‌لی هه‌بی و پی‌ویستی به‌ هاوه‌ل بی.

﴿إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ﴾ وه‌لی به‌نده راستاله دلسۆزه‌کانی خودا،
 نه‌وانه‌ی شوین په‌یامی پیغه‌مبه‌رانی خودا که‌وتوون و ئیمان‌یان به‌ په‌یامی
 هه‌موو پیغه‌مبه‌رێک هه‌یه، نه‌وانه ناماده‌ی دۆزه‌خ ناکرین، شه‌و سزا سامناکه ناچیتن.

شه‌جار په‌روه‌ردگار ته‌حه‌ددای موشریک و بوختانکه‌ره‌کان ده‌کا و زه‌بوونی و
 بی ده‌سه‌لاتییان راده‌گه‌یه‌نئ و ده‌فه‌رموی: ﴿فَإِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مَا أَلْتُمُ عَلَيْهِ
 بِفَاتِنٍ. إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ﴾ بی‌گومان ئیوه شه‌ی موشریک و
 بوختانکه‌ران، خۆتان و خودا درۆزنه‌کانتان توانای شه‌وه‌تان نیه که‌س گومرا
 بکه‌ن و له ئایینی خه‌ق لای بده‌ن، مه‌گه‌ر که‌سیک که له ئیوه گومرا‌تری،

ناماده‌باشی تیدایی بۆ کوفرو بیتدینی، له زانیاری خودادا شه‌وی له‌سەر چه‌سپایی: که به هۆی ناماده‌باشیی بۆ کوفرو ئیلحادو سووربوونی له‌سەر هاوه‌لدانان بۆ خودا، ده‌خړتسه دۆزه‌خه‌وه، شه‌م جوړه خه‌لکه‌ن: که ملکه‌چی شیرکو بیتدینی ده‌بن و له گومرایی دا رۆده‌چنو شویتن ئیوه ده‌که‌ون و هاوه‌ل بۆ خودا داده‌نیتن و بشپه‌رستی نه‌نجام ده‌ده‌ن.

شه‌جار په‌روه‌ردگار ته‌نزیهی فریشته‌کان له‌و تۆمه‌تسه‌ی پالیان دراوه راده‌گه‌یه‌نن، له‌سەر زوبانی ته‌وان ده‌فرموئ: ﴿وَمَا مِنَّا إِلَّا لَهُ مَقَامٌ مَّعْلُومٌ﴾ هه‌ریه‌کێ له ئیمه پله‌یه‌کی دیاریکراوی هه‌یه له زانیاری و عیباده‌ت و شویتن و مه‌قام، به موو لیتی لانه‌ده‌ین و پابه‌ندو ملکه‌چی شه‌و فه‌رمان و ته‌وجیه‌اته یه‌زدانییه‌ین: که ئاراسته‌مان ده‌کرئ، به‌وپه‌ری «ئسۆزی‌یه‌وه به‌ندایه‌تی خۆمان بۆ خودا نه‌نجام ده‌ده‌ین.

خاتوو عاتیشه فه‌رموده‌یه‌ک له پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌گێته‌وه ده‌فرموئ: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی (ما من السماء الدنيا موضع الا عليه ملك ساجد، او قائم^(۱)) شه‌بوزه‌ر ده‌فرموئ: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: (انی اری مالاترون واسمع مالا تسمعون اظلت السماء وحق لها ان تئط ما فيها موضع اربع اصابع الا و ملك واضع جبهته ساجدا لله، والله لو تعلمون ما اعلم لضحكتم قليلا ولبكيتم كثيرا وما تلذذتم بالنساء على الفراش ولخرجتم الى الصعدات تجأرون الى الله، لوددت اني كنت تعضد^(۱))

﴿وَإِنَّا لَنَحْنُ الصَّافُونَ. وَإِنَّا لَنَحْنُ الْمُسَبِّحُونَ﴾ فریشته‌کان گوتیان: ئیمه ریز ریز ده‌بین له مه‌قامی به‌ندایه‌تی دا، به ته‌رتیب و ریز به‌ندایه‌تی بۆ خودا

(۱) ته‌فسیری نیبنوکه‌نیر ج ۴/ ۱۵۹۱ ته‌فسیری قرطوبی ج ۸/ ۱۰۱ (۴۲۸۵)

(۱) تیرمذی له یاسی زوه‌ده‌ده‌ته‌خیمی کردوه (۳۱۲) باب (۹)

ده‌که‌ین، ئیمه به زوبان ته‌سبیحات و به نویژکردن ته‌قدیس و ته‌سبیحی خودا ده‌که‌ین، له هه‌موو خه‌وش و نه‌قص و نه‌نگی‌یه‌ک به‌دووری ده‌گرین، هه‌رچی شیای زاتی پاکی نه‌بی وه‌پالی ناده‌ین، ئیمه به‌نده‌ی ناتاجی په‌روه‌ردگارین. مه‌به‌ست نه‌وه‌یه: رایبگه‌یه‌نی: که نه‌وه‌یه صیفات فریشته، نه‌وه‌یه حه‌قیقه‌ت و چۆنیه‌تیان، نه‌ک نه‌و شیوه‌یه‌ی کافره‌کان ده‌یلّین و بوختانیان بۆ ده‌که‌ن و به کچی خودایان له قه‌لهم ده‌ده‌ن. له صحیحی موسلیم دا له جابیری کوری سومره‌وه ریوایه‌ت کراوه ده‌لّی: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هاته ناومان و ئیمه له مزگه‌وت دا بووین فه‌رمووی: (الا تصفون کما تصف الملائكة عند ربها؟) ئیمه‌ش گوتمان: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا "فریشته چۆن لای خودای خۆیان ریز ده‌بن؟ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: (یتمون الصفوف الاول یتراصون فی الصف^(۱))

هه‌ر له صحیحی موسلیم دا هاتوه له حوزه‌یه‌وه خودای لّی رازی بی، ده‌لّی: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: (فضلنا علی الناس بثلاث: جعلت صفوفنا کصفوف الملائكة، وجعلت لنا الارض مسجداً، وتربتها طهوراً) ئیمه به سّ شت له ناده‌میزادی گه‌له‌کانی تر جیا کراوینه‌وه و ریزمان دراوه‌تی: ریز به‌ستمان بۆ خودا په‌رستی وه‌کوو ریز به‌ستنی فریشته وایه، زه‌ویان بۆ کراوه به شوینی نویژو له هه‌ر شوینی‌ک بانه‌وی ده‌توانین نویژو بکه‌ین، به‌گه‌له‌کشی ته‌یه‌موم ده‌که‌ین.

حه‌زهره‌تی عومه‌ر: که هه‌لده‌ستا بۆ نویژکردنی جه‌ماعه‌ت روی ده‌کرده نویژکه‌ره‌کان و ده‌یفه‌رموو: ریزه‌کانتان رّیک بجه‌ن و راست راوه‌ستن، خودا ده‌یه‌وی چاو له فریشته‌کان بکه‌ن و لاسایی نه‌وان بکه‌نه‌وه، چۆن لای خودا ریز ده‌به‌ستن، نه‌جار نایه‌تی ﴿وَإِنَّا لَنَحْنُ الصّٰفُّوْنَ﴾ ده‌خوینده‌وه، به‌خه‌لکه‌که‌ی

(۱) أخرجه مسلم بتمامه فی الصلاة (۴۳۰) باب (۳۷) له باسی فرمان به هیدیته‌ی له نویژدا.

ده‌فه‌رموو: فلان تۆزئ برۆ دواوه فلان تۆزئ وهره پیش. پاشان خۆی ده‌چوه پیش و نویژی داده‌به‌ست.

ئه‌جار په‌روه‌ردگار واده‌و هیوای موشریکه‌کان باس ده‌کا: که پیش ره‌وانه‌کردنی پیغه‌مبه‌ر رایان ده‌گه‌یانده‌فه‌رموی: ﴿وَأَن كَانُوا لَيَقُولُنَّ لَوْ أَن عَدْنَا ذِكْرًا مِنَ الْأَوَّلِينَ، لَكُنَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ. فَكَفَرُوا بِهِ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ﴾ واته موشریکه‌کان پیش ره‌وانه‌کردنی پیغه‌مبه‌ری ئیسلام: که تانه‌و ته‌شهری نه‌فامیو نه‌خوینده‌واریان لی ده‌درا، ده‌یانگوت: نه‌گه‌ر ئیمه‌نامه‌یه‌کی ئاسمانی وه‌کوو ته‌ورات و ئینجیلمان هه‌بوایه، به‌دئسۆزی عیباده‌تی خودامان دکردو هه‌رگیز کوفرو بی‌دینیمان ره‌چاره‌ده‌کرد، که‌چی: که موحه‌مه‌د کرا به‌ پیغه‌مبه‌رو ره‌وانه‌کرا بۆ سه‌ریان بروایان پی نه‌کردو به‌ درۆیان خسته‌وه، له‌وه به‌ولاه سه‌ره‌نجامی کوفرو بی‌دینی خۆیان ده‌زانن “تیده‌گه‌ن چهند خه‌ساره‌مه‌ندو مالتویرانن. بی‌گومان ئه‌مه هه‌ره‌شه‌یه‌کی توندوتیژه له‌سه‌ر کافر بوونیان به‌ خوداو به‌ قورئان و به‌ پیغه‌مبه‌ر. غونه‌ی ئه‌م نایه‌ته‌ نایه‌تیکی شه‌ره: که ده‌فه‌رموی: ﴿وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَهُمْ نَذِيرٌ لَّيَكُونُنَّ أَهْدَىٰ مِنْ إِحْدَى الْأُمَمِ فَلَمَّا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ مِّنْ رَّبِّهِمْ إِذَا هُمْ إِلَّا نَفُورًا﴾ (ناطر: ۴۷) هه‌روه‌ها نایه‌تی (۱۵۶-۱۵۷) ی سوره‌تی الانعام.

یارمه‌تیدانی خودا بۆ سه‌ریازانی

وَلَقَدْ

سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴿١٧١﴾ إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ ﴿١٧٢﴾ وَإِنَّ
جُنْدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴿١٧٣﴾ فَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿١٧٤﴾ وَأَبْصَرَهُمْ فَسَوْفَ
يُبْصِرُونَ ﴿١٧٥﴾ أَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ ﴿١٧٦﴾ فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحِطِهِمْ فَسَاءَ
صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ ﴿١٧٧﴾ وَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿١٧٨﴾ وَأَبْصَرَ فَسَوْفَ
يُبْصِرُونَ ﴿١٧٩﴾ سُبْحَنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٨٠﴾
وَسَلَّمَ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ﴿١٨١﴾ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٢﴾

ده‌یاره‌ی سه‌به‌ب نزولی نایه‌تی (۷۶) جووه‌ییر له ئیبنوعه‌بباسه‌وه ریوایه‌تی
کردوه ده‌ئێ: کافره‌کان وتیان: ئه‌ی مووحه‌مه‌د! ده‌ ئه‌وه عه‌زابه‌ی هه‌ره‌شه‌مان پێ لێ
ده‌که‌ی خێرا بۆمان بێننه، ئیتر نایه‌تی ﴿افبعذابنا يستعجلون﴾ نازل بوو.

له‌وه پێش هه‌ره‌شه‌ی له‌ کافره‌کان کرد، فهرمووی: ﴿فسوف يعلمون﴾
ئه‌جار به‌ بۆنه‌ی ئه‌وه هه‌ره‌شه‌یه‌وه واده‌ی خۆی بۆ سه‌رخستنی خۆشه‌ویستانی
دوباره‌ بکاته‌وه. ده‌فه‌رمووی: ﴿وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ. إِنَّهُمْ لَهُمُ
الْمَنْصُورُونَ. وَإِنَّ جُنْدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ﴾ یی‌گومان ئیتمه‌ له‌وه‌پێش بریار
ئه‌وه‌مان داوه: که‌ پێغه‌مبه‌ره‌کانمان سه‌رخه‌ین به‌سه‌ر کافره‌ سه‌ته‌مکاران دا، له‌

دونیواو له قیامتدا هەر بنده راستاله کاتمان سهرکه وتون، له دنیادا بالادهستی بۆ خودا په رستانه، بهوه دوژمنانیان دیل ده کهن و دهیانکوژن، له ولات دهریان ده پرتین، یان به حوجبه و بورهان بۆریان ده دن، له قیامتیش سهرکه وتن بۆ خودا په رستانه بهوه : که به مرا زده گهن، به بهه شتی رازوه شاد ده بن، له ناگر رزگاریان ده بی، رزگار بوون له دۆزه خو به مرا زگه یشتن به بهه شت نه و په پری به مرا زگه یشتنه ..

وادهی خودا به جییه و پاشگهز بوونه وه خیلای تی دا نیه، نه وه تا چه ندیک مله پور طاغوته کان به ریه رکهانی نایینی خودایان کردو وه ده یکه ن، به هه موو جوریک کۆسپ و ته گهره داده نین له به رده م بلا و بوونه وهی نایینی خودادا به لام به کویریای چای نه وان نایینی نیسلام له هه موو کون و قوژنیکی زه وی دا بنجی داکوتا وه په لو پۆی کردوه، نیمان له دلی په پره وانی دا جیگیر بووه، وپرای نه وه هه موو راوه دونان و پرویا گهنده کردنه دژی نیسلام و بانگخوازانی نیسلام، که چی چرای روناکتر ده بی، پیغه مبه ری نیسلام هات به تاقه سواره بانگه وازی نیسلامی بلا و کردوه، به رهنگاری کوفرو تیلحاد بووه وه، بتو بتخانه ی روخاندن، کۆشک و باله خانه ی مله پورانی خسته ژیر رکینی خۆیه وه، فرمان په واو ده ولت و نیمپراطوریه تی روخاندن، دل و دهروونی ئاده میزادانی روشن کردوه وه بۆلای خۆی کیش کردن و کۆمه لگای نیسلامی نمونه یی دروست کردن، هه تا ئیستاش سهرباری ^{که} هه موو دژایه تی کردن و به ره ئستکاریه ی دژی نیسلام له گۆرپیه، نه وه هه موو فشار و په لاماردان و گه مارۆیه ی له سهریه تی، که چی نیسلام وه کوو نایینیکی زیندو ماوه ته وه و روناکی به رنامه و پرۆگرامی روژ له دواړوژ به هیژترو گه شه دارتر ده بی،

دواړوژ هه ر بۆ نیسلامه، نه مری و سهریه رزی هه ر بۆ نایینی خودایه، هه تا په پره وکارانی ناین زیده تر دلسۆز بن بۆ نایینه که یان و هه ول و تیکوژشانیان

خالص بۆ خدا بی، لی بپرین بۆ خزمه‌تی نایین و خوداپه‌رستی، زیاتر نایینی
خودا بالاده‌ست ده‌بی، پانتایی ده‌سلاتی فراوان تر ده‌بی،

هر بانگه‌وازی و هول و تیکۆشانیک له پیناو نایینی خودادا نه‌نجام بدرئ،
بانگخوازان و سه‌ریازانی نه‌و ریپازه دلسۆزانه کاره‌کانیان نه‌نجام بده‌ن و بۆی لی
بپرین حه‌قمن سه‌رکه‌وتن به‌ده‌ست دینن، چه‌ندیک له‌به‌ر ده‌می دا کۆسپو
ته‌گه‌ره دابندرین و هیژو توانای به‌تالخوازانی له دژ بخریته گه‌ر، به‌ ناگرو ناسن
به‌ریه‌ره‌کانی بکری، هیژی سه‌ریازی و هیژی پروپاگه‌نده‌ی له دژ وه‌کار بخری،
به‌لکۆر نه‌گه‌ر هه‌موو هیژو توانا‌کانی سه‌رزه‌وی له دژی نایینی نیسلام به‌کار
به‌یترین سه‌ره‌نجام سه‌رکه‌وتن بۆ نیسلامه.

ئهمه واده‌ی خودایه، واده‌ی خوداش پاشگه‌زبونوه‌ی تیدا نیسه، دابو
نه‌رتیکی خودایه له بونه‌وه‌ردا سوننه‌تیکه بی گریوگۆل جاریه، وه‌کوو چۆن
خۆر هه‌لدیو ئاوا ده‌بیو سبه‌ینی هه‌لدیتیه‌وه ئیواره ئاوا ده‌بیته‌وه، هه‌روا
هه‌موو نه‌ستییه‌کانی تری ناو فه‌زا. به‌و جۆره به‌ پیی ته‌قدیری خودا دین و
ده‌چن یان وه‌کوو گۆپان و به‌ شوین یه‌کدی داها‌تنی شه‌وو رۆژ، وه‌کوو روان و
چه‌که‌ره‌کردنی دانه‌ویله‌ی ناوزه‌وی پاش بارینی باران به‌سه‌ری دا. نه‌مانه
سوننه‌تی خودان له بونه‌وه‌ردا و جارین.

یارمه‌تیدان و سه‌رخستنی خوداپه‌رستان به‌سه‌ر کافراندا سوننه‌تیکه
خودایه له بونه‌وه‌ردا و هه‌رکاتێ هۆکاره‌کانی ها‌تنه‌دی خۆشی ها‌تۆته دی.
ویده‌چی بۆ ماوه‌یه‌ک یارمه‌تیدان و سه‌رخستنه که دوابکه‌وی، ماوه‌که به
نیسبه‌ت ته‌مه‌نی سنورداری ناده‌میزاده‌وه به‌ درێژ دابندرئ، وه‌لی هه‌ردیو
ته‌خه‌للو فاکا. واده‌بی شه‌و سه‌رکه‌وتن و بالاده‌ستی به‌ شیوه‌یه‌ک دیته
کایه‌وه ناده‌میزاده‌کان هه‌ستی پی نا‌کن، چونکه نه‌وان چاره‌پروانی سه‌رکه‌وتنی
رواله‌تین، نه‌و سه‌رکه‌وتنه‌یان ده‌وی: که خۆیان به‌ سه‌رکه‌وتنی ده‌زانن، به‌لام

خودا سهرکه وتنى حەقیقىيان دەداتتو پاش ماوه یه کی دورو دریژ بۆیان
دەردە کەوئ: که ئەو بەشتەر ئەو سهرکه وتنه رواله تیه ی ئەوان بەتەمای بوون.

بینگومان وا دەبئ ئادەمیزاد بەتەما سهرکه وتنیکی دیاریکراوە و هەولئ بۆ
دەدا، پەرورەدگاریش لە زانیاری خۆی دا سهرکه وتنیکی باشتر و کاریگەرتری بۆ
بپیارداون، هەر ئەوێ خودا پریاری داوە دیتەجئ، جا با ماندوبوونی زیاتری
بوئو کاتەکی بوەغری، نابئ بە لەکیس چوونی ئەو سهرکه وتنه ی خۆیان
بەتەمای بوون ناهومئد بن، بەلکوو دەبئ پڕوایان وابئ ئەو لەکیس چوونی
سهرکه وتنه، یان ئەو تئشکان و بەمراز نەگەیشتنه، خێرو فەرە بۆیان و
چاوەروانی سهرکه وتنى گەرە و حەقیقى بن.

بۆ نمونە پیش غەزای بەدر موسولمانان هەولئ ئەو هیان دا، کاروانی
قورەیش بگرن و چاوەروانی ئەو سهرکه وتنه بوون، بەلام لە کیسیان چوو،
چونکه خودا سهرکه وتنى گەرەتری بۆ پریار دا بوون. کەلە جەنگی بەدردا
رەنگی دایەووە ئەو سهرکه وتنه گەرە و مەسارگۆڕەیان دەست کەوت. که بوو
مایه ی خێر بۆ خۆیان و بۆ ئیسلام!

وا رئ دەکەوئ موحاییدانی ئیسلام لە جەنگێک لە جەنگەکاندا
تئ دەشکێن و تووشی چورتم و نارەحەتی زۆر دەبن، بابزانن: که ئەو بە
تاقیکردنەو یەو کەم و کورپەکیان تیدا هەیه و خودا دەیهوئ لە بۆتەیان بداو
ئامادەیان بکا بۆ سهرکه وتن لە جەنگێکی گەرەتردا!!

بەئئ ئەمە پریاری خودایەو پاشگەزیوونەوێ تیدا نیه، ﴿وَلَقَدْ سَبَقَتْ
كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ. إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ. وَإِنَّ جُنَدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ.﴾

ئەجا دواى راگەیاندنی ئەم وادە (سەد دەرسەدیه) بەم شیۆه لە خۆرا دیوی و
حەتمییه، پەرورەدگار فەرمان بە پیغەمبەر (ﷺ) دەکا: که چاوەروانی
سەرەنجام و ناکام بئ و دەفەرموئ: ﴿فَقَتُلَ عَنْهُمْ حَتَّى حِينٍ﴾ ئەو پیغەمبەر،

رویان لی وه‌رگێره، پشو درێژ به له‌سه‌ر نه‌زیه‌تدانی نه‌وان بو تو، بابه ئاره‌زوی
خۆیان پهل به‌اونو نه‌سپی خۆیان هه‌لینگ بده‌ن، بو ماوه‌یه‌که‌و کۆتایی دئ،
ئیمه سه‌ره‌نجام سه‌ره‌فرازی سه‌رکه‌وتن به تو ده‌به‌خشین، ﴿وَأَبْصِرْهُمْ فَسَوْفَ
يُبَصِّرُونَ﴾ چاوه‌پروان به چییان به‌سه‌ر دینین، چۆن توشی عه‌زابو ده‌ردو
مه‌ینه‌تیان ده‌که‌ین، بۆیان ده‌رده‌که‌ویو ده‌بینن چۆن هه‌ره‌شه‌کانت دینه‌دی،
چۆن تو سه‌رده‌که‌ویو نه‌وان تیده‌شکێن؟

﴿أَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ﴾ نه‌وه په‌له له هاتنی عه‌زابی ئیمه ده‌که‌ن؟ چۆن
جوړه‌ت ده‌که‌ن و ده‌وێرن داوای عه‌زابی ئیمه بکه‌ن، با دلنیا بن: که واده‌ی
ئیمه پاشگه‌زبوونه‌وه‌ی تیدا نیه، عه‌زابی سه‌خت یه‌خه‌یان ده‌گرێ، چونکه
نه‌وان شیاوی نه‌و عه‌زابه‌ن.

جا ﴿فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ﴾ کاتی عه‌زابی به ئیشی
ئیمه نازل بووه سه‌رخۆیان، یان ولاتیان، نه‌وه خراب رۆژیکه توی ده‌که‌ون،
به‌لایه‌که‌و یه‌خه‌یان ده‌گرێ و به‌ریان نادا، قه‌لاچۆیان ده‌کاو له‌ناویان ده‌با. ﴿وَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّى حِينٍ. وَأَبْصِرْهُمْ فَسَوْفَ يُبَصِّرُونَ﴾ نه‌ی پێغه‌مبه‌ر، رو له‌و
موشریکانه وه‌رگێره تاماوه‌یه‌که، چاوه‌پروان به، چیان به‌سه‌ر دئ و ج
عه‌زابیکیان توش دئ. ﴿سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ. وَسَلَامٌ عَلَى
الْمُرْسَلِينَ. وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ نه‌ی پێغه‌مبه‌ر، پاک و مونه‌ززه‌هی له
هه‌موو عه‌یب و خه‌وشیک بو خودای تۆیه، هه‌رچی نه‌و موشریک و سته‌مکارانه
پال خودای تۆی ده‌ده‌ن، خودا لیتی به‌رییه، خودای تو خودایه‌کی خاوه‌ن
ده‌سه‌لات و بالاده‌ست و بی‌تاج و کار دروست و کاربه‌جێیه.

سلۆی خودا له دونیاو قیامه‌تدا له‌سه‌ر نه‌و پێغه‌مبه‌رانه بی، که خودا
ره‌وانه‌ی کردون بو سه‌ر گه‌ل و نه‌ته‌وه‌کانی رابردو یه‌که به دوایه‌که‌دا هه‌مدو
سوپاس و ثننا له دونیاو قیامه‌تدا هه‌ر بو خودایه هه‌ر نه‌و خودایه‌و خاوه‌نی

بونه‌وه‌ره، هر ئه‌و شسیاری خودایه‌تی‌یه، هر ئه‌و شیاوی جه‌مدو
سه‌ناو سوپاسه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره‌تی (ص)

نهم سوره‌ته ناو نراوه به سوره‌تی (ص) چونکه بهو پیتته دهستی پی کراوه، که یه کیته که بیست وههشت پیتته که ی زمانی عه‌ره‌بی و ناماژیه بهوه: که نهم قورئانه لهو جوړه پیتانه پیکهاتوهو عه‌ره‌به‌کان ته له فوظیان پی ده‌که‌نو له‌گه‌ل نه‌وه‌ش‌دا عه‌ره‌بو غه‌یری عه‌ره‌ب نه‌یان توانی و ناتوانن وینه‌ی کورت‌ترین سوره‌تی بخه‌ن‌رو.

ده‌ست پیکردنی هه‌ندی له سوره‌ته‌کانی قورئان بهو جوړه پیتانه به‌مه‌به‌ستی ته‌ده‌دا کردنی عه‌ره‌به‌کانه بهوه: که ناتوانن نمونه‌ی قورئان دابنن، بو نه‌وه‌یه سه‌رئاسایی قورئان بچه‌سپی. نه‌و باسو مه‌وزوعانه‌ی نهم سوره‌ته له خو‌ی گرتوون باسو مه‌وزوعی سوره‌تی مه‌ککویه، باسی یه‌کتابه‌رستیو باسی پیغه‌مبه‌رایه‌تی هه‌زه‌تی موحه‌مه‌ده (ﷺ) مه‌وزوعی حیسابو لیکولینه‌وه‌ی روژی قیامه‌تی له خو‌ی درتوه، په‌یوه‌ندی نهم سوره‌ته به هی پی‌شه‌وه له دوو لایه‌نه‌وه‌یه.

۱- له کو‌تایی سوره‌تی پی‌شه‌وه‌دا قسه‌ی کافره‌کانی گپ‌رایه‌وه که ده‌یان‌گوت: ﴿لَوْ أَنَّ عِنْدَنَا ذِكْرًا مِنَ الْأَوَّلِينَ لَكُنَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ﴾ که چی دوا‌یی بر‌وایان پی نه‌کرد. بهو بو‌نه‌وه سه‌ره‌تای نهم سوره‌ته‌ی به‌وه ده‌ست پی کرد که سو‌یندی خوارد به قورئانی یاد‌خه‌ره‌وه و رو‌نکه‌ره‌وه، در‌یژه‌ده‌ری نه‌ویته.

۲- سوره‌تی (ص) له دوا‌ی سوره‌تی (الصافات) وه‌کوو سوره‌تی (طس) و (النمل) وایه له دوا‌ی سوره‌تی (الشعراء) وه‌وه وه‌کوو سوره‌تی (طه) و (الانبیاء) وایه له دوا‌ی سوره‌تی (مریم) وه‌وه، وه‌کوو سوره‌تی (یوسف) وایه

له دواى سوره‌تی (هود) وه له وه‌دا : كه چیرۆكى باقى پێغه‌مبه‌ره‌كان ته‌واو ده‌كا" ته‌و پێغه‌مبه‌ره‌نه‌ی كه له‌و سوره‌ته‌دا باس نه‌كراون، هه‌ر له‌م روانگه‌وه چیرۆكى هه‌زه‌ته‌ی داودو چیرۆكى هه‌زه‌ته‌ی سوله‌یمان ده‌گیرێته‌وه، ته‌و راده‌گه‌یه‌نن: كه خودا به‌ فه‌ضل و كه‌ره‌مى خۆى فه‌رمانه‌په‌روایىو پێغه‌مبه‌ره‌یه‌تى پێ‌به‌خشین، كه‌ژو په‌له‌وه‌رى بۆ موسه‌خه‌ر كردن، باو جندۆكه‌ی بۆ ژێربار كردن، گه‌نج و خه‌زێنه‌ی زه‌وى پێ‌ به‌خشین، ده‌سه‌لات و خۆشى بۆ ده‌سته‌به‌ر كردن. له‌گه‌ڵ ته‌وه‌ش‌دا هه‌ردوكیان ئاده‌میزاد بوون و زه‌بوونیو لاوازی ئاده‌میزادیان تێدا بوو، به‌لام خودا ده‌رگای ره‌حه‌مه‌تى خۆى لێ كردنه‌وه‌و به‌ پله‌ی پێغه‌مبه‌رى و فه‌رمانه‌په‌روایى به‌هه‌ره‌مه‌ندى كردن.

هه‌روه‌ها چیرۆكى هه‌زه‌ته‌ی ته‌ییوبیش به‌ درێژى ده‌گیرێته‌وه، سه‌رگه‌رشته‌ی هه‌زه‌ته‌ی ئیبراھیم و ئیسه‌حاق و یه‌عقوب و ته‌لیه‌سه‌ع و ذیلكیفل به‌ كورتى راده‌نوێنێ.

ئه‌جبار ده‌گوزێته‌و" بۆ یه‌كێ له‌ مه‌به‌سته سه‌ره‌كیه‌كانى قورئان: كه بریتیه له‌ باسى زیندوبونه‌وه و حیساب و لێكۆڵینه‌وه له‌سه‌ر كرده‌وه‌كانى دونیا، هه‌روه‌ها باسى خۆشیی به‌هه‌شت و ناخۆشى دۆزه‌خ. ئه‌جبار وه‌رچه‌رخانه‌وه‌یه‌ك ته‌نجام ده‌داو" گه‌رێته‌وه بۆ چیرۆكى سه‌ره‌تای دروستبونى ئاده‌میزادو سوژده‌ بردنى فریشه‌كان بۆ ئاده‌م و ملنه‌دانى شه‌یتان بۆ هاوكارى كردنى فریشه‌كان له‌ ته‌نجامدانى ته‌و فه‌رمانه‌ یه‌زدانییه‌داو ئه‌جبار نه‌فرین لێكردنى له‌ لایه‌ن خوداوه تارۆژى قیامه‌ت. كۆتایی سوره‌ته‌كه‌شى به‌وه هێناوه: كه هه‌زه‌ته‌ی موحه‌مه‌د(ﷺ) دڵسوژه بۆ په‌یامه‌كه‌ی به‌ گوێره‌ی پێویست ته‌ركى سه‌رشانى خۆى به‌جێ هێناوه.

موناقه شه کردنی موشریکه کان ده ریاده بیرو بوجونیان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

صَّ وَالْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ ﴿١﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي عِزِّهِمْ وَشِقَاقٍ ﴿٢﴾
 كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ فَنَادَوا وَلَوْلَا نِعْمَةُ اللَّهِ عَلَيْنَا لَكُنَّا مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٣﴾ وَعَجِبُوا
 أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ وَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا سَاحِرٌ كَذَّابٌ ﴿٤﴾
 أَجْعَلُ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ ﴿٥﴾ وَأَنْطَلَقَ الْمَلَأُ
 مِنْهُمْ أَنْ أَمْشُوا وَأَصْبِرُوا عَلَىٰ آلِهِمْ إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ يُرَادُ ﴿٦﴾
 مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آلِ اللَّهِ الْأَخِيرَةِ إِنَّ هَذَا إِلَّا خُلُقٌ نَقِصٌ ﴿٧﴾ أَمْ نَزَّلَ
 عَلَيْهِ الذِّكْرَ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِنْ ذِكْرِي بَلْ لَمَّا يَدُوقُوا عَذَابِ
 ﴿٨﴾ أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ ﴿٩﴾ أَمْ لَهُمْ
 مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَلْيَرْتَقُوا فِي الْأَسْبَابِ ﴿١٠﴾
 جُنْدٌ مَا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِنَ الْأَحْزَابِ ﴿١١﴾

دهرباره‌ی سه‌ب‌ب نزولی نایه‌تی ژماره (۵) تیمامی نه‌جهدو تیرمیزی و نه‌سائی و حاکیم (به‌ص‌حیحیشتی داناو) له‌ئینوعه‌بیاسوه ریوایه‌تیا ن کردوه، ده‌فرموی: نه‌بوطالیب نه‌خۆش کهوت و قوره‌یش هاتنه‌لای و پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) دیده‌نییاق کرد، قوره‌یشییەکان له‌لای نه‌بوطالیب گلەبیان له‌ پیغه‌مبه‌ر کرد، نه‌بوطالیب وتی: نه‌رئ کورپی برام نه‌تۆ چیت له‌گه‌ل و هۆزه‌که‌ت ده‌وئ؟ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فرموی: ده‌مه‌وئ بیته‌ سه‌ر نایینی‌ک که بۆ عه‌ره‌ب و عه‌جه‌م ببنه‌ پێشه‌واو رابه‌ر، وشه‌یه‌که‌ بیلێن و پابه‌ندی ناوه‌رۆکه‌کی بن‌شه‌ویش رسته‌ی (لااله‌ الا الله) به‌ وتیان: چۆن واز له‌ فره‌ خودایی به‌ئین و یه‌ک خودا بپه‌رستین؟ به‌ راستی نه‌مه‌ داوایه‌کی سه‌یرو سه‌رسوپه‌ینه‌ره، ئیت‌ر نایه‌تی (ص..و القرآن..) تا ده‌گاته‌ ﴿بل لما یذوقوا عذاب﴾ نازل بوو.

ده‌فرموی: ﴿ص وَالْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ﴾ سویندم به‌و قورئانه‌ی که یادخه‌ره‌وه‌و شیکه‌ره‌وه‌یه‌و له‌و پیتە هیجایانه‌ پێک هاتوه‌ که ئێوه‌ ئاخواتنی خۆتان‌ی لئ پێک دینن، قورئانی‌که‌ به‌رنامه‌ی ژیا‌نه‌و هه‌رچی پێویست بئ بۆ ژیا‌ن ئاماژه‌ی بۆ کردوه‌و رونی کردۆته‌وه‌، سویندم به‌و قورئانه‌ پیرۆزه‌و به‌و که‌لامه‌ به‌رزو بی‌وینیه‌، موحه‌مه‌د ره‌وانه‌کراوی ئیمه‌یه‌و راستگۆیه‌ له‌وه‌دا که ده‌لئ: پیغه‌مبه‌رم، بۆ سه‌ر هه‌موو ئاده‌میزاد نێردراوه‌ هه‌رکه‌سێ بیه‌وئ په‌ندی لئ وەرگرئ لئی به‌هره‌مه‌ند ده‌بئ.

﴿بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي عِزَّةٍ وَشِقَاقٍ﴾ به‌لکوو کافره‌کان که سودی لئ نایینن و پس‌ی به‌هره‌مه‌ند نابن، هۆیه‌که‌ی ئه‌وه‌یه‌ لوتبه‌رزو خۆ به‌ زلزانن، بیژیا‌ن نایه‌ شوین حق بکه‌ون، ده‌مه‌ده‌مئ له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ر ده‌که‌ن، سه‌رپێچی فرمان و دژایه‌تی په‌یامه‌که‌ی ده‌که‌ن، سورن له‌سه‌ر به‌ریه‌ره‌کانئ کردنی.

نه‌جار هه‌ره‌شه له کافره‌کان ده‌کاوه ناکامی هه‌لو‌ستی ناشیرینیان ده‌یانترسیڻیو ده‌فه‌رموی: ﴿كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ، فَنَادَوْا وَلَا تَحِثِّ مَنَاصٍ﴾ له پیش رۆژگاری نه‌ماندا زۆر گهل و نه‌ته‌وه‌مان به هیلک بردن و ناسه‌وارمان له‌سه‌ر زه‌وی برینه‌وه، له تۆله‌ی سه‌ره‌قه‌و سه‌رپی‌چیکردنیان بۆ په‌یامی پیغه‌مبه‌ره‌کانیان و ره‌تکردنه‌وه‌ی ئاوه‌روکی نامه‌ ناسمانیه‌کانیان، عه‌زابی سه‌ختی ئیتمه‌ یه‌خه‌ی گرتن و هاواریان لی هه‌لساو که‌وتنه‌ پارانه‌وه له خودا به‌لام پارانه‌وه‌که‌یان بی سود بوو، دادیی نه‌دان، چونکه‌ نه‌و کاته‌ی عه‌زابی له‌ناو بردنیان هات، کاتی رزگاربوون به‌سه‌رچوو، چی هاوارو فیغان بکه‌ن، چه‌ندێ بیارینه‌وه و بکروزینه‌وه بی‌سوده، وه‌کو له نایه‌تیکی ترده‌فه‌رموی: ﴿فَلَمَّا أَحَسُّوا بَأْسَنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَرْكُضُونَ لَا تَرْكُضُوا وَارْجِعُوا إِلَىٰ مَا أُتْرِفْتُمْ فِيهِ وَمَسَاكِنتُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْأَلُونَ﴾ (الانبیاء ۱۲-۱۳) که‌عه‌زابی ریشه‌کیشکه‌ر بپار دره‌ تازه‌ گه‌رانه‌وه‌ی نه‌،

﴿وَعَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ وَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا سَاحِرٌ كَذَّابٌ﴾ موشریکه‌کان به‌لایانه‌وه سه‌یر بوو ترسیڻه‌ریک له خۆیان هاتوه بۆ سه‌ریان، پییان سه‌یره موحه‌مه‌د نێردراوه بۆ سه‌ریان به‌ ترسیڻه‌رو موژده‌ده‌ر، ده‌لێن: چۆن ده‌بی، ئاده‌میزاد ببیته‌ پیغه‌مبه‌رمان؟! نه‌جار که‌ موجیزاتی پیغه‌مبه‌ریان بینێ به‌لگه‌و نیشانه‌ی راستی پیغه‌مبه‌رایه‌تی خۆی رانواند، له جیاتیی نه‌وه‌ی شوینی بکه‌ون، کافره‌کان وتیان: به‌ راستی نه‌مه‌ ساحیریکی درۆزنه‌، نه‌وه‌ی ده‌یلی: درۆیه‌و چاوبه‌سته‌کی‌یه. سیحرو جادوبازی نه‌نجام ده‌داو پال خودای ده‌داو ده‌لێ به‌ نیگا بۆم هاتوه. نمونه‌ی نه‌م نایه‌ته‌ نایه‌تیکی تر: که‌ ده‌فه‌رموی: ﴿أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ رَجُلٍ مِنْهُمْ أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنَّ لَهُمْ قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ قَالَ الْكَافِرُونَ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ مُبِينٌ﴾ (یس: ۲) نایه‌ته‌کان به‌ ناشکرا نه‌وه ده‌گه‌یه‌ن: که‌ کافره‌ لوتبه‌رزو

فیزه‌ونه‌کان به‌بی به‌لگه‌و ده‌لیل به‌لکوو له‌روی چه‌سودی‌یه‌وه پ‌روایان به پیغه‌مبه‌ر نه‌کرده‌و به‌ته‌ما شه‌وه‌بوون یه‌کیک له‌سه‌رانی قوره‌یش بیته پیغه‌مبه‌ر، هیچ تۆمه‌تیکی‌شیان ده‌ست نه‌ده‌که‌وت له‌تۆمه‌تی سیحر دانه‌پالو درۆزنی هه‌رزانه‌ر بی، نه‌مه‌چه‌کی سه‌ره‌رق و مله‌ورانه، به‌دریژی میژوو طاغوته‌کان نه‌مه‌هه‌لو‌تست و ئاکارو ره‌فتاریان بووه، به‌و جوړه‌و به‌و شیوه پ‌دیامی پیغه‌مبه‌رانیان ره‌تکرده‌وته‌وه. شه‌وه‌تا قوره‌یشیه‌کان سی شوبه‌ه‌یان ئاراسته‌ی پ‌دیامی پیغه‌مبه‌ر کرده،

یه‌که‌م شوبه‌ه‌یان ده‌رباره‌ی یه‌کتا‌په‌رستی بووه، به‌سه‌رسور‌مانه‌وه ده‌یانگوت: ﴿أَجْعَلِ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ﴾ نایا خودایه‌تی کورت هه‌لێناوه له‌یه‌ک خودادا و هه‌موو خوداکان ره‌ت ده‌کاته‌وه جگه‌ له‌یه‌ک خودا نه‌بی، به‌راستی نه‌مه‌شتیکی سه‌رسور‌هینه‌ره، سه‌رسور‌مانه‌که‌یان له‌وه‌وه سه‌ری هه‌لده‌دا: که‌هه‌موو خیل و هۆزیک خودایه‌کی هه‌بوو، هه‌ریه‌که‌و بو‌خۆی بتیکی دیاری کرد‌بوو ده‌یان‌په‌رست. ده‌یانگوت: ئیمه‌بو‌یه‌عیباده‌ت بو‌شه‌و بتانه‌ده‌که‌ین هه‌تا له‌خودامان نزیک بکه‌نه‌وه، خودا خاوه‌نیانه‌و چ خراپه‌ک له‌به‌ندایه‌تی بو‌کردنیان‌دا نه‌سه‌ریان له‌پیغه‌مبه‌ر سور ده‌ما چونکه‌فره‌خودایی ره‌ت ده‌کرده‌وه، ده‌یانگوت: شه‌وه‌به‌دریژی میژوو باوک و باپ‌راغان شه‌و بتانه‌یان په‌رستوون، خو‌ناگو‌نجی شه‌وه‌موو پ‌یشینه‌ی ئیمه‌له‌سه‌ره‌له‌بووون و به‌نه‌زانی شه‌و کاره‌یان شه‌نجام دابی، ته‌نیا موحه‌مه‌د له‌سه‌ر حق بی.

ده‌رباره‌ی سه‌به‌ب نزولی شه‌م نایه‌تانه‌چه‌ند ریوایه‌تیک هه‌ن یه‌کیک له‌و ریوایه‌تانه‌شه‌ویه: کاتیک عومه‌ری کوپی خه‌تتاب موسولمان بوو، قوره‌یشیه‌کان زۆری پی ته‌نگه‌تاو بوون، هاته‌نله‌ی شه‌بو طالیب و تیان: تو

براگه‌وره‌مان به‌و له نیوان ئیمه‌و برازا که‌ت‌دا، ئه‌بو طالیب ناردی به‌ دوو پیغه‌مبه‌ردا (ﷺ) وتی: برازای خو شه‌ویستم ئه‌مانه خزم و که‌سی خو تن، گه‌لو هۆزی خو تن، داوای ریک که‌وتن ده‌که‌ن له‌گه‌لتا. ئه‌وه‌نده زه‌خت له‌ هۆزی خو تن مه‌که‌و تونده‌وه مه‌به‌ له‌ به‌رامبه‌ریان‌دا، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: ئه‌وان داوایان چیه؟! وتیان: باسی خو مان و خودا کا ئمان مه‌که‌، ئیمه‌یش باسی خو تن و خودا که‌ت نا که‌ین، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: ئایا به‌ ئینیکم ده‌ده‌نی و پابه‌ندی بن، هه‌موو عه‌ره‌ب گوی بیستتان بئ و ناعه‌ره‌بیش گه‌ردن که‌چتان بن، ئه‌بوجه‌هل به‌ حه‌ماسه‌ته‌وه وتی: وه‌ی به‌سه‌رچاو ده‌جار به‌ ئینت ده‌ده‌ینی، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: (قُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) بئین: جگه‌ له‌ (الله) هیچ خودایه‌کی تر نیه‌، جگه‌ له‌ خودا هیچ شتیکی تر شیایوی په‌رستن نیه‌ ئیت هه‌موویان قه‌ئس بوون و هه‌ستان وتیان: ﴿أَجْعَلِ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا﴾؟ جا چۆن تاقه‌ خودایه‌ک به‌شی ئه‌م حه‌مه‌که‌ ئاده‌میزاده ده‌کا؟ ئیت به‌م بۆنه‌وه په‌روه‌ردگار ئه‌م کۆمه‌له‌ نایه‌ته‌ی تا ده‌گاته ﴿كَذَبَتْ قَوْمٌ نُّوحًا﴾ نازل کرد.

﴿وَإِنَّا نَحْنُ الْمَلَأُ مِنْهُمْ أَنِ امْشُوا وَاصْبِرُوا عَلَى آلِهِتِكُمْ إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ يُرَادُّ﴾ سه‌رانی قوره‌یش له‌ دیوه‌خانی ئه‌بو طالیب به‌ رق هه‌لساوی هه‌ستان و به‌ یه‌کتریان گوت: له‌سه‌ر بت په‌رستی و فره‌خودایی خو تن به‌رده‌وام بن گوی مه‌ده‌نی، ئه‌مه‌ی موحه‌مه‌د داواتان لی ده‌کا پلانی که‌ دایر شتووه، ده‌یه‌وی له‌م ریکه‌وه خو ی به‌سه‌رمان‌دا بچه‌سپین و ببینه خزمه‌تکاری و به‌ ئاره‌زوی خو ی هه‌لمان سوپین.

﴿مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي الْمَلَةِ الْآخِرَةِ إِنَّ هَذَا إِلَّا اخْتِلَاقٌ﴾ ئیمه‌ ئه‌م بیروباوه‌ره‌ی: که‌ ئه‌م بانگه‌وازی بۆ ده‌کا و بریتییه‌ له‌ یه‌کتا په‌رستی له‌ناو په‌یره‌وکارانی ئایینیکی تر دا نه‌مان بیستووه، ئایینی نه‌صرانی (فه‌له‌): که‌

گوايه نایینکی ناسمانیه شتی وای تیدا نیه، که واته نه مهی موحه مه د بانگه وازی بۆ ده کا بوختان و ده ست هه لبه ستو حه قیقه تیکی نیه، پشت نابه ستی به هیچ به لگه و ده ثیقه یه کی نیگای ناسمانی و عه قلی سه لیم قبولی ناکا. که واته داواکه ی داوایه کی پوچ و بی بناغه یه و شیای نه وه نیه گوئی بۆ رابگیرئو شوینی بکه وین.

له هه مووی سه یرتر نه وه یه: که موحه مه د لافی نه وه لی ده دا زیده له هه موغان نه و نیگای بۆ هاتوه! ﴿أَنْزَلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ مِنْ بَيْنَا﴾ نایا چۆن ده بی له ناو هه موو قوره یش دا قورئان بۆ سه ر موحه مه د نازل بی؟ که ی عه قل قبولی ده کا ئیمه ی سه رانی قوره یش هه بین نیگای ناسمانیه مان بۆ سه ر نازل نه بی، نیگا بۆ موحه مه د بی؟! به راستی نه مه شتیکی دوور له واقع و نه گونجاوه. وه کوو له نایه تیکی تر دا هه مان هه لوتستی نه و کافره سه ر پرده نه فامانه شی ده کاته وه ده فهرموئ: ﴿وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ﴾ (الزخرف: ۳۱) ده یانگوت ده بوايه قورئان بۆ یه کیك له گه وره پیاوو ریش سپی مه ککه و طایف بی. ئیت خردا ره دی دانه وه ده فهرمووی: ﴿أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ﴾ (الزخرف: ۳۲) به خشین پله و پایه ی پیغه مبه ریتی به ده ست نه وان نیه، خودا خو ی ده زانی نه و به هره یه به کی ده به خشی و کی شیای نه و پله و مه قامه یه. نه و قوره یشیانه نه فام و بی عه قلن، حه سودی و تی نه فکرین وای لی کردون هه لوتستی ناوا ناشیرین بنوئن!

﴿بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِنْ ذِكْرِي بَلْ لَمَّا يَسْأَلُوا عَذَابٍ﴾ واته: به لکوو حه قیقه ت نه وه یه نه وان له گومان دان ده رباره ی قورئان و نیگا، به لکوو هه بوونی شك و گومانیه مان، تینه فکرین و بیر نه کردنه وه یان له وه وه سه ری

هه‌لداوه: که عه‌زابی نی‌مه‌یان نه‌چه‌شتووه: که چه‌شتیان نیتر بر‌وا به راستیی
قورئان ده‌که‌نو و شک و گومانیان ده‌ره‌و‌یتسه‌وه، حه‌سودیی‌شان
له‌دل‌دا نام‌یتن.

﴿أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ﴾ یان به‌لکوو شه‌وان
خه‌زین‌ه‌ی ره‌حه‌تی خودای تو‌یان لایه، هه‌تا به تاره‌زو‌ی خو‌یان پله‌و پای‌ه‌ی
پی‌غه‌مبه‌ریتی دابه‌ش بکه‌ن؟ خو شه‌وان خاوه‌نی شه‌و ده‌سه‌لا‌ته‌نین، شه‌دی چو‌ن
«ه‌لین: مو‌حه‌مه‌د بو پی‌غه‌مبه‌ریتی ناب‌ی و ده‌بی پی‌او‌ما‌قو‌لی مه‌که‌ی یان
طائف بکر‌یت‌ه پی‌غه‌مبه‌ر؟!»

﴿أَمْ لَهُمْ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَلْيَرْتَقُوا فِي الْأَسْبَابِ﴾
یا‌خود مو‌لک و سه‌لته‌نه‌تی ئاسما‌نه‌کان و زه‌وی و نی‌وانیان هی شه‌وانه‌و به‌بی رازی
بو‌ونی شه‌وان هیچ که‌س به هیچ پله‌و مرا‌زیک نا‌گا!! بی‌گومان لافی خاوه‌نی‌ه‌تی
مو‌لک و سه‌لته‌نه‌تی ئاسما‌نه‌کان و زه‌وی ده‌عوایه‌که جور‌شه‌ت نا‌که‌ن بل‌ین:
هه‌مانه، وه‌لی له‌ فدر‌زیک‌دا نه‌گه‌ر شه‌و لافه‌ لی‌ بده‌ن ده‌با به‌ پدی‌ژه‌و قال‌در‌مه‌و
هه‌ر ئامرا‌زیک‌ی تری سه‌رکه‌وت‌ن‌دا به‌رز بب‌نه‌وه بو‌ئاسما‌نه‌کان و کو‌نتر‌و‌لیان بکه‌ن و
ده‌ست بگرن به‌سه‌ر خه‌زین‌ه‌ی خودا‌داو شه‌و کاته‌ به‌ تاره‌زو‌ی خو‌یان پله‌و پای‌ه
دابه‌ش بکه‌ن و به‌ گو‌یره‌ی ویستی خو‌یان بو‌ونه‌وه‌ر هه‌لسور‌یتن.

نه‌جار په‌روه‌رد‌گار هیچ و‌پو‌چی و بی‌ده‌سه‌لا‌تی کافره‌کان راده‌گه‌یه‌نی و
ده‌فه‌رمو‌ی: ﴿جُنْدٌ مَّا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِنَ الْأَحْزَابِ﴾ شه‌وانه‌و له‌و کات و
شو‌ینه‌دا: که تانوت له‌ پی‌غه‌مبه‌رایه‌تی مو‌حه‌مه‌د ده‌ده‌ن، جگه‌ له‌ چه‌ند
سه‌ربازیک‌ی تیک‌شکا‌وو به‌زیو به‌ولاوه هی‌چی تر‌نین، وه‌کو‌و له‌ نایه‌تیکی تر‌دا
ده‌فه‌رمو‌ی: ﴿أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُّنتَصِرُونَ. بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ
أَذْهَى وَأَمْرٌ﴾ (القمر: ۴۴-۴۶)

هدهده شه لیگردن ۱ ترساندن قوره یشیه کان به حال و به سهرهاتی گهل ۱ نه ته وه کانی:
که پیغه مبه رانیان به درو خسته وه

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ

نُوحٍ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ ذُو الْأَوْنَادِ ﴿۱۲﴾ وَثَمُودُ وَقَوْمُ لُوطٍ وَأَصْحَابُ
لَيْكَةِ أُولَئِكَ الْأَحْزَابُ ﴿۱۳﴾ إِنَّ كُلَّ إِلَّا كَذَّبَ الرُّسُلَ
فَحَقَّ عِقَابِ ﴿۱۴﴾ وَمَا يَنْظُرُ هَؤُلَاءِ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً مَّا لَهَا
مِنْ فَوَاقٍ ﴿۱۵﴾ وَقَالُوا رَبَّنَا عَجِّلْ لَنَا قِطْنَا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ ﴿۱۶﴾

له وه پیش نه وهی رون کرده وه: که موشریکه کانی مه ککه ته مبه لی
ده کهن و له به لگه و نیشانه کانی تا ک و ته نهایی خودا ورد نابنه وه، چونکه
عذابی سهخت یه خهی گرتوون، نه عجار له م نایه تانه دا نه وه رون ده کاته وه: که
گهل و نه ته وه کانی پیشوش بهو جوړه بون و گوئیان به به لگه و نیشانه کانی
تا کوته نهایی خودا نه ده دا، هتا عذابی سهخت یه خهی گرتن و نیتر ریگی
قوتار بونیان نه ماو که سیش فریایان نه که ون. دهی با کافره کانی مه ککه ش له و
سهره نجام و نا کامه بترسن، با چاوه روانی سزای سهخت بن نه گهر به رده و ام بن
له سهر سهره قی خوئیان.

لهم کؤمه‌له نایه‌ته‌دا په‌روه‌ردگار باسی شەش گەلو نه‌ته‌وه‌ی کافرو سته‌مکار ده‌کا" نه‌وانه‌ی پیغه‌مبه‌رانیان به‌ درۆ خستۆته‌وه‌و خودا به‌ عەزابی سەخت له‌ناوی بردن، ده‌فه‌رموی: ﴿كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ ذُو الْأَوْتَادِ﴾ له‌ پیش قوره‌یشیه‌کان‌دا گەلی نوح و هۆزی عادو قه‌ومی فیرعه‌ونی خاوه‌ن نه‌ه‌رام و فه‌رمان‌په‌وای ده‌ست رویشتوو، پیغه‌مبه‌رانی خۆیان به‌ درۆ خستونه‌وه‌ گەلی نوح پیغه‌مبه‌ره‌کیان: -که‌ نوح بوو- به‌ درۆ خستوه‌، نه‌زیه‌تیان داو گالته‌یان پێ کرد، وتیان شی‌ت و نه‌فامه‌، خودا به‌ تۆفان له‌ناوی بردن و خنکاندن، هه‌زه‌تی نوح و شوینکه‌وتوانی له‌ناو گه‌می‌دا رزگار کرد.

گەلی عادی‌ش هه‌زه‌تی هودی‌ان به‌ درۆ‌خستوه‌و خودا به‌ ره‌شه‌بای سەخت له‌ناوی بردن وه‌کوو له‌ نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿وَأَمَّا عَادٌ فَأُهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ﴾ (الحاقة-۶) فیرعه‌ونی خاوه‌ن ده‌سه‌لات و سته‌مکاریش: که‌ خۆی به‌ خودای سه‌ره‌زه‌وی ده‌زانی و ده‌یگوت: ئه‌ی خه‌لکینه‌، جگه‌ له‌ من ئیوه‌ چ خودای تر‌تان نین، ناخ و ولاتی می‌صرو جو‌گه‌و جو‌باری، چۆم و روباری، هه‌مووی ملکی منه‌و که‌سی تر خاوه‌نی نیه‌، په‌روه‌ردگار هه‌زه‌تی موسای کرده‌ فروستاده‌ی خۆی و هارونیشی کرده‌ وه‌زیرو یارمه‌تده‌ری، ناردنی بۆ سه‌ر فیرعه‌ون و گەله‌که‌ی و موعجیزه‌و نیشانه‌ی گه‌وره‌و سه‌رسوپه‌ینه‌ری پێ‌به‌خشین، بۆ نه‌وه‌ی بروایان پێ بکه‌ن، به‌لام فیرعه‌ون و قه‌ومه‌که‌ی به‌ درۆیان خستنه‌وه‌و بروایان پێ نه‌کردن، خودا له‌ ناو ده‌ریادا خنکاندن. هه‌زه‌تی موساو شوینکه‌وتوانیمان رزگارکردن، وه‌کوو له‌ نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿وَإِنْ قَرَعْنَا بِكُمْ الْبَحْرَ فَأُجْجِنَاكُمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ﴾ (البقرة-۵۰) که‌ عەزابی خودا یه‌خه‌ی گرتن، که‌س فریایان نه‌که‌وت و چونه‌ ده‌ریای نه‌مانه‌وه‌. ﴿وَتَمُودُ وَقَوْمُ لُوطٍ وَأَصْحَابُ لَأَيَكَةَ أُولَئِكَ الْأَحْزَابُ﴾ هۆزی شه‌موود و قه‌ومی لوط و نه‌صحابولئه‌یکه‌، نه‌وانه‌ن به‌ حیزب داده‌نرێن و وه‌کوو

گهله کدی تو نهی موحه مده: گهله کۆمه کییان له پیغه مبه رانیان کردوه، گوايه هیز. توانایان هه بووه، دهی هه موو نه مانه هیچ نه بوون جگه له وهی کۆمه لێکی بئ شهرم و حه یابون و پیغه مبه ره کانی خۆیان به درۆ خسته وه و خودا به غه زه بی خۆی گرتنی و له ناوی بردن.

هۆزی شه موود پیغه مبه ره کهیان حه زه تهی صالح بوو، به درۆیان خسته وه، وشتره کهی: که به موعجیزه په یدا بویوو، هه موو رۆژی موعجیزه بوو سه ریان بری، ته حه دای قودره تی خودایان گرد، خودا به دهنگی به رزو له راده به ده ره له ناوی بردن، وه کوو لێره وار لال و پال کهو تن « وه کوو له نایه تیکی تردا ده فه رموی: ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَیْحَةً وَاحِدَةً فَكَانُوا كَهَشِيمِ الْمُخْتَطِرِ﴾ (القم: ۳۱) قه ومی (لوط) یش پیغه مبه ری خۆیان به درۆ خسته وه به بو مه له رز. یان به رۆچوونی زه ی له ژیریانه وه له ناوچون، ته نها حه زه ته ی لوط و شوێنکه و توانی رزگاریان بوو « فه رمانان پێ کردن که پێش په یدا بوونی عه زاب ده مه و به یان شار جێ بیلن.

ئه صاحبو لئه یکه: که گه لی شو عه یب بوون، شه وانیش حه زه ته ی شو عه یبیان به درۆ خسته وه خودا به عه زابی مه شه وریه (یوم الظلة) له ناوی بردن، شه وه بوو گه رمای خۆر تینی بۆ هینان، دوا یی هه وریکی ره شی پر هاته سه ریان، پێیان وابوو بارانیان بۆ ده بارینن، هه موویان هاتنه ژێر سیبه ری هه وره که و چا و رانی بارینی باران بوون، به لام خودا ناگریی به سه ردا باراندن، وه کوو له نایه تیکی تردا ده فه رموی: ﴿فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمْ عَذَابُ يَوْمِ الظُّلَّةِ إِنَّهُ كَانَ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ (الشعراء/ ۱۸۹) هۆی له ناوچوونی شه وه هه موو گه لو نه ته وانه به درۆ خسته وه ی پیغه مبه رانیان بووه ﴿إِن كُُلَّ إِلَّا كَذَّبَ الرَّسُلَ فَحَقَّ عِقَابٌ﴾ که س نه بووه له و گه لو نه ته وانه ئیلا که هه بووه

پیغه مبه‌ره‌کانی خو‌یان به درۆ خستۆته‌وه و عه‌زابی ریشه‌کی‌شکه‌ریان بۆ سه‌ر نازل بو‌وه و له‌ناو چوون، ده‌ی با قوره‌یشیه‌کان و هه‌موو گهل نه‌ته‌وه‌یه‌کی تر بترسن له‌و عه‌زابو سه‌ره‌نجامه، به هه‌یج شی‌وه‌یه‌ک په‌یامی قورئان ره‌ت نه‌که‌نه‌وه و جه‌زه‌تی موحه‌مه‌د به درۆ نه‌خه‌نه‌وه.

﴿وَمَا يَنْظُرُ هَؤُلَاءِ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً مَّا لَهَا مِنْ فَوَاقٍ﴾ نه‌و موشریکانه‌ی قوره‌یش و هه‌موو کافرو مولجیدی‌ک چاوه‌روان نا‌که‌ن مه‌گه‌ر سزایه‌کی سه‌خت که له‌ دوا‌ی فو‌کردن به شاخی سو‌ردا بۆ زیندوبو‌ونه‌وه نه‌نجام ده‌دری، واته: نه‌یه له‌ نیوان نه‌وان و نه‌و عه‌زابه‌ی خودا هه‌ره‌شه‌ی پێ لێ‌ کردون جگه‌ له‌ فو‌کردن به‌ که‌له‌شاخی سو‌ردا بۆ جاری دو‌وه‌م، هه‌ کاتی گه‌یشته‌ مه‌وعیدی خۆی تو‌زقالتیک دواناخ‌ری، هه‌یج مه‌جال و ما‌وه‌یان نا‌دری، وه‌کو‌و له‌ نایه‌تی‌کی تر‌دا ده‌فه‌رموی: ﴿مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ﴾ (س: ۴۹-۵۰) با به‌وه له‌ خو‌یان بایی نه‌بن: که خودا برپاری دا‌وه ئومه‌تی موحه‌مه‌د له‌سه‌ر تا‌وان کۆ‌کو‌ژو ریشه‌کی‌ش نه‌کات و مۆ‌له‌تی دا‌ون، پاشگو‌یی نه‌خستون، نه‌م مۆ‌له‌ت‌دانه ره‌حه‌ته بو‌یان و نرخ‌ی نازانن، با بیر بکه‌نه‌وه به خو‌یان‌دا بچنه‌وه.

﴿وَقَالُوا رَبَّنَا عَجِّلْ لَنَا قِطَّنًا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ﴾ موشریکه‌کانی مه‌که‌که له‌ روانگه‌ی به هه‌ند وه‌رنه‌گرتن و گالته‌کردن به واده‌و هه‌ره‌شه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ): که باسی زیندوبو‌ونه‌و سزای دۆ‌زه‌خی بۆ ده‌کردن، ده‌یانگو‌ت: خودایه ده‌به‌شی خۆ‌مان زوو بده‌یه له‌و عه‌زابه‌ی هه‌ره‌شه‌مان پێ لێ‌ ده‌کری، دوا‌ی مه‌خه‌ بۆ رو‌ژی قیامه‌ت، نه‌گه‌ر زاسته‌ سزای دۆ‌زه‌خ هه‌یه‌و زیندومان ده‌که‌یه‌وه سزیمان ده‌ده‌ی“ ده‌ به‌ زویی بۆ‌مان بێنه. نمونه‌ی نه‌م نایه‌ته‌ نایه‌تی‌کی تره: که له‌سه‌ر زوبانی کافره‌کان ده‌فه‌رموی: ﴿وَإِنْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِنَّ

كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَابًا مِنَ السَّمَاءِ أَوْ ائْتِنَا
بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿الأنفال: ۳۲﴾ بیژهری نهم قسه‌یه نه‌ضری کوری (الحارث) ه یان
نه‌بوجه‌له، وه‌کوو له نایه‌تیک‌ی تردا ناماژه به‌وه ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿سَأَلْ
سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ﴾ (المعارج: ۱) جا چونکه نه‌وانی دیش پی‌ی رازی بون، بویه
وته‌که پال هه‌مویان دراوه.

نه‌جار په‌روه‌ردگار فرمان به پیغه‌مبهر ده‌کا ﴿﴾: که به صه‌برو پشو
دریژ بی، ده‌فرموی: ﴿اصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ﴾ خوراگر به له به‌رامبهر
سدره‌قی و نه‌فامی نه‌و موشریکه قوره‌یشیانه، سدره‌نجام تیکشکان و ریسوایی
بۆ نه‌وانه و سدرکه‌وتن و سدرفرازی بۆ تۆ شوینکه‌وتوانته.

چیرۆکی هه‌زه‌تی داود دروودی خودای له‌سه‌ر بی

أَصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَاذْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُدَ ذَا الْأَيْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴿١٧﴾
إِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعِشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ ﴿١٨﴾ وَالطَّيْرَ
مَحْشُورَةً كُلٌّ لَهُ أَوَّابٌ ﴿١٩﴾ وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَءَاثَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ
وَفَصَّلَ الْخُطَابِ ﴿٢٠﴾ وَهَلْ أَتَاكَ نَبُوءُ الْخَصَمِ إِذْ تَسَوَّرُوا
الْمِحْرَابَ ﴿٢١﴾ إِذْ دَخَلُوا عَلَىٰ دَاوُدَ ففَزِعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ
خَصَمَانِ بَغَىٰ بَعْضُنَا عَلَىٰ بَعْضٍ فَاحْكُم بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تُشْطِطْ

وَاهْدِنَا إِلَى سَوَاءِ الصِّرَاطِ ﴿٢٢﴾ إِنَّ هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَجْمَةً
وَلِيَ نَجْمَةٌ وَاحِدَةٌ فَقَالَ أَكْفِلْنِيهَا وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ ﴿٢٣﴾ قَالَ
لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعْمِكَ إِلَى نَعَايِهِ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْخُلَطَاءِ لَيَبْغِي
بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ
مَّا هُمْ وَظَنَّ دَاوُدُ أَنَّمَا فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ
﴿٢٤﴾ فَغَفَرْنَا لَهُ ذَلِكَ وَإِنَّ لَهُ عِندَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَّثَابٍ
﴿٢٥﴾ يٰدَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ
بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ
عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ ﴿٢٦﴾

له‌وه‌پیش هه‌ره‌شی له‌ قوره‌یشیه‌کان کردو ترساندن له‌وه‌ی به‌ مه‌ره‌دی نه‌ته‌وه
پیشینه‌کان بچنو وه‌کوو نه‌وان عه‌زابی سه‌خت بیانگریته‌وه، نه‌جار فه‌رمانی به‌
پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) کرد: که له‌ به‌رامبه‌ر نه‌زیه‌تدانی موشریکه‌کانی قوره‌یش پشوو درئو
بی، دوابه‌ دوا‌ی نه‌وه‌ حالو سه‌رگوره‌شته‌ی نو له‌ پیغه‌مبه‌ران ده‌گیریته‌وه، چیرۆکی
سیانیان به‌ درئۆی و شه‌شه‌کانی تریان به‌ کورتی غایش ده‌کا، بو نه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)
ته‌سه‌للای بی و دلی به‌ خۆی نه‌میئنو به‌ته‌ما پاداشی نه‌براه‌ی خودا بی.

سهره‌تا چیرۆکی هه‌زه‌تی داودمان بۆ ده‌گێڕتیهوه، وه‌صفی ده‌کا به‌وه‌ی: که‌ خاوه‌ن هی‌زو توانا بووه، به‌لام سهرچاوه‌ دیاره‌ی ده‌سه‌لاو تواناکی له‌ خودا په‌رستی و ملکه‌ج بوون بۆ خوداوه‌ سهری هه‌لدابوو، نه‌ک وه‌کوو فیرعه‌و نه‌ گه‌لی عادو ئمود له‌ بوغراینی و گوهرپا بونه‌وه‌ بووی. شایانی باسه‌ له‌ سوره‌تی (البقره) دا سهره‌تای ژبانی هه‌زه‌تی داود باس کراو به‌یه‌کی له‌ جه‌نگاوه‌ نازاکانی سوپای طالوت ناوی هی‌نراو کوشتنی جالوتی مله‌ور به‌ ده‌ستی نه‌و نه‌جام درا، وه‌کوو موجه‌یدیکی تیکۆشه‌ری ریبازی خودا ناوی له‌ قورئاندا تومار کراوه‌،.. ئهم گه‌نجه‌ خودا په‌رسته‌ له‌و رۆژه‌وه‌ نه‌ستیه‌ی به‌ختی رۆژ دوا رۆژ پتر ده‌گه‌شایه‌وه‌، تا گه‌یشه‌ نه‌وه‌ی پله‌ی پاشایه‌تی و فه‌رمانه‌ی به‌ر فراوانی پی‌درا، به‌لام تا پله‌و مه‌قامی پاشایه‌تی ده‌سه‌لاکی به‌رز بۆته‌وه‌، لایه‌نی یه‌کته‌ په‌رستی و به‌ندایه‌ تیکردنی بۆ خودا تیندا گه‌شه‌دارتر بووه‌، نه‌جار خودا پله‌ی پی‌غه‌مبه‌ریتیشی پی‌ به‌خشی: که‌ له‌ هه‌مو پله‌وپایه‌یه‌کی دونه‌یاو دین به‌رزتره‌.

خوێنه‌ری هی‌زا پتویه‌سته‌ چیرۆکی هه‌زه‌تی داود (ﷺ) له‌ ژێر رۆشنایی قورئاندا بخوێنینه‌وه‌، گوێ بۆ چیرۆک و نه‌فسانه‌ی ئیسرا ئیلی رانه‌گرین، ناگامان له‌ خۆ بی نه‌و چیرۆکانه‌ نه‌که‌ینه‌ ناوینه‌ی ژبانی پی‌غه‌مبه‌رانی خودا: که‌ له‌ هه‌موو تاوانێک دوور بون و مه‌لا گوته‌نی: مه‌عصوم بوون. سه‌یره‌ له‌ هه‌ندێ کتیی ته‌فسیردا ریوایاتی ئیسرا ئیلی و هه‌ن، ده‌لێ: هه‌زه‌تی داود (ﷺ) چاوی به‌ نافرته‌ تیک که‌وت هه‌مامی ده‌کرد، دلی پیا چوو عاشقی بوو، می‌ردی نه‌و نافرته‌ یه‌کیک بوو له‌ فه‌رمانده‌ی سوپا، ناوی ئۆریا (الحشی) بوو، هه‌زه‌تی داود ویستی نه‌و ته‌فسه‌ره‌ به‌ کوشت بچێ و نه‌و نافرته‌ بۆ خۆی ماره‌ بکا، ناردی بۆ شه‌رو ئالای له‌شکری پێداو فه‌رمانی پی‌کرد: به‌ پی‌شه‌ره‌ی

کردن، به لایم کابرای تهفسر نه کوژرا سهرکه وتنی به دهست هیتا چهند جارتک
ئاوا ناردی بۆ شهوی بکوژری تا له ناکام دا کابرا پیکراو مردو ژنه کهی
ماره کردهوه،^(۱)

دهی نه مه چۆن ده گونجی بۆ مه قامی پیغه مبهری و چۆن پیغه مبهری خودا
شتی وا ده کا؟ سهرم له پیاوی وه کوو سوفیانی شوری و (التهالبی) و قورطوبی و
قه تاده و نه مسالی شهوان سوپماوه، چۆن شه جۆره ریواتانه یان خستونه ناو
تهفسیره کانیاو بهو جۆره سافیلکه یی و ساده یی به شه ریویاته
نیسرائیلیانه یان ریویات کردون؟؟

رهحمهت له گۆری نیمامی رازی: که شه ریویاتانه ی پوچ کردونه وه
فرمویه تی: شه جۆره ریویاته تانه بوختان و دهست ههلبهستن.^(۱) چیرۆکی
هه زه تهی داود (عليه السلام) لیره دا له سی ته وه ره ی سهره کی دا رهنگ ده داته وه:
۱- هه ژمار کردنی رهوشته کانی هه زه تهی داود و شه نیعمه تانه ی: که خودا
پی ی به خشیبوون و مایه ی سهر فازی دونیا و قیامه تی بوون.

۲- دادوه ری کردنی نیتوان دوو کیشه کار: که له سهر مه وزوعیتی نیتوان خۆیان
به کیشه هاتبوون.

۳- کردنی به خه لیفه و جی نشین له سهر زهوی بۆ بهرپه بهردنی فرمانی خودا .

نه مجار دیته سهر گیترا نه وه ی چیرۆکه که وه دهفرموئ: ﴿اصبر علی ما
يقولون﴾ شه ی پیغه مبهری خۆشه و یست تۆ پشوو درێژه بهرام بهر هه لویست و
وته ی قوره یشییه کان و گوی به قسه و بوختان و بیرو پزچونی نابه جییان مه ده ا.

(۱) تهفسیری قورطوبی ج ۸/ ۴۰۷

(۱) تهفسیری رازی ج ۲۶/ ۱۸۹

﴿وَإِذْ كُنَّا دَاوُدَ ذَا الْأَيْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ﴾ نهم رسته یه عه طفه بۆ سه ر
 رسته ی کۆتایی کۆپله ی پيشوو: كه فهرمووی: ﴿وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ﴾ واته:
 نه ی پیغه مبهری خۆشه ویست چیرۆکی بهنده ی دلسۆزو راستالمان بۆ گهل و
 هۆزه كهت بگپړه وه، به سه رهاتی داود: كه خاوه ن هیزو توانا بوو له زانیاری و
 کردار و خودا په رسته ی دا بۆ قوره ی شیه کان باس بکه.

له سه حیحی بوخاری و سه حیحی موسلیم دا هاتووه: كه پیغه مبه ر
 ﴿صَلَّى﴾ فهرمووی سه تی: (احب الصلاة الى الله صلاة داود، واحب الصيام الى الله عز
 وجل صيام داود، كان ينام نصف الليل ويقوم ثلثه، وينام سدسه، وكان يصوم
 يوما ويفطر يوما، ولا يضر اذا لقي، وانه كان اوابا) خۆشه ویسترتین نویتړ لای
 په روه ردگار نویتړی داود بوو، هه روه ها خۆشه ویسترتین رۆژوش لای خودا
 رۆژو گرتنی داود بوو، نیوه ی شه و دهنوست، سییه کی شه و نویتړی ده کرد،
 نه مجار شه شیه کی دهنوسته وه. رۆژه نارۆژ تیکیش به رۆژو ده بوو. له جه ننگدا
 ئازاو نه به رد بوو، هه رگیزاو هه رگیز هه لاتنی نه بوو. له هه موو هه لئس و كه وت و
 كارو پیشه یه كیدا خودای له بیر بوو. به شیکی تر له و نیعمه تانه ی كه خودا
 به خشیبوونی به حه زره تی داوود هاو كار یكردنی كیتوو كه ژو په له وه ر بوو: كه له
 ته كیا ته سبیحاتی خودایان ده کرد، ده فهرموئ: ﴿إِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ
 يُسَبِّحْنَ بِالْعُشِيِّ وَالْأَشْرَاقِ﴾ نيمه كیتوو كه ژمان بۆ ژتیرار كړد بوو له گه لیا
 نیواره و به یانی ته سبیحاتیان ده کرد وه كوو له نایه تیکی تر دا ئامازه به وه
 ده كاو ده فهرموئ: ﴿يَا جِبَالُ أَوِّبِي مَعَهُ وَالطَّيْرُ﴾ (سب/۱۰) په روه ردگار و تیرای
 پاشایه تی و ده سه لات و فرمان په وایی كه بۆ داودی ده سه به ر كړد بوون، دلیکی
 ذیكر كارو هه میشه په یوه ست به خودا وه ی پئ به خشیبوو ده نگیکی خۆش و
 زولا لیشی پئ دابوو، به رده وام له یادو ذیكری خودا دا بوو، نه وه نده به و ده نكه
 خۆش و دلّه پر هه سه تی سه رگه رمی یادو ذیكری خودا بوو، گه ییشه پله یه ك:

که له مپهرو کۆسپ و په‌رده له نیتوان کیانی شه‌وو کیانی بونه‌وه‌ردا نه‌می‌نی،
 حقیقه‌تی له‌گه‌ڵ حقیقه‌تی کیتوو‌بالتنه‌دا جوت بڼ له په‌یوه‌ندیان به
 خوداوه، له ملکه‌چو فرمان‌به‌ریان به زات‌ی به‌دی‌هینه‌ریان‌وه، له به
 گه‌وره‌زانینو به‌ندایه‌تیکردن بۆ خودا، کار گه‌یشته ئاستیک کیتو‌هاوکاری
 خودا‌په‌رستی له‌گه‌ڵدا بکا، ته‌یرو تول لیتی کۆ بڼه‌وه‌و ته‌سبیحاتی خودای
 بوونه‌وه‌ر بکه‌ن.

وئ ده‌چی که‌سانیک هه‌بن به بیستنی ئەم هه‌واله‌ سه‌رسامی بیانگرئ،
 چۆن کیتوو‌که‌ژی بڼ‌گیان و بڼ هه‌ست و نست له‌گه‌ڵ داودا ته‌سبیحات بکا،
 نیتاوه به‌یانی زه‌بووری له‌گه‌ڵ بخویننه‌وه؟ یان په‌له‌وه‌رو بالتنه‌ له ده‌وری کۆ
 بڼه‌وه‌و ته‌قدیس و ته‌سبیحاتی خودا بکه‌ن و نه‌شیده‌کانی له‌گه‌ڵ بلیننه‌وه؟

به‌لئ وئ ده‌چی ئاده‌میزاد به‌م هه‌واله‌ سه‌رسام بڼ، بۆ؟ چونکه پتچه‌وانه‌ی
 عاده‌ت و شتی خوپی‌وه گیراوه، به‌ روا‌ت ره‌گه‌زی بالتنه‌ جو‌دایه‌ له‌ هی
 ئاده‌میزاد، کیانی که‌ژو کیانی ئاده‌میزاد نیتوانیان عاسمان و رتسمانه، نه‌دی
 چۆن یه‌ک‌دیگر بوون له‌ خودا‌په‌رستی‌دا؟

به‌لام سه‌رسامی پڼ ناوئو پتویست به‌ سه‌رسورمان ناکا، چونکه ئەم
 بوونه‌وه‌ره به‌ ئاده‌میزادو چتیه‌وه، به‌ زیندوو‌مردویه‌وه حقیقه‌تیکیان هه‌یه
 پتکیانه‌وه ده‌به‌ستیتته‌وه‌و په‌یوه‌ستیان ده‌کا به‌ به‌دی‌هینه‌ریان‌وه، ئەم حقیقه‌ته
 له پشت په‌رده‌ی روا‌ته‌تی ره‌گه‌زو شی‌وه‌و شکل و روخساردا‌یه، هه‌رکاتئ
 په‌یوه‌ندی ئاده‌میزاد به‌ خوداوه گه‌یشته پله‌ی دلسۆزی و راستالئو دڼ‌روناکی و
 صه‌فا، نیتر په‌رده‌و له‌مپه‌ر نامیتن، وه‌زعه‌که له‌ سنووری ناسایی و شی‌وه‌ی
 خوپی‌وه‌گیراو تپه‌ر ده‌کاوه‌مو شتیک ده‌چیته‌ قالبی حقیقی خو‌یه‌وه.
 بڼگومان په‌روه‌ردگار به‌ فاضلو گه‌وره‌یی خو‌ی هیزو توانای ئەم تایبه‌ته‌ندی و

تیپه‌ربوون له سنووری ئاسایی خو پیوه گیرای پی به‌خشیبوو، خودا بو ی کردبوو، خودا ئەم بەهره‌یه‌ی پی دابوو، خوداش بەسەر هه‌موو شتی‌ئەدا خواهن تواناو ده‌سه‌لاته‌.

ئیب‌نوکه‌ئیر ده‌فرموی: ئاواو به‌و جوړه ته‌یرو توول له ته‌کیا ته‌سبیحاتیان ده‌کردو ئاوازو ده‌نگی ذیکرو ته‌سبیحاتیان بو ده‌ستانده‌وه، ئەگەر بالنده‌یه‌ک له کاتی فرینی‌دا به‌سەر ئەودا تیپه‌ر بوایه‌و سه‌دای ذیکری هه‌زره‌تی داودی بیستایه‌ ئیتر له تاوان له فرین ده‌که‌وت راده‌وه‌ستانو ده‌که‌وته‌ ذیکر کردن له ته‌کیا "کیوه‌کانیش بۆیان ده‌ستانده‌وه"^(۱).

ئەمه‌ هه‌وائیکه‌و خودا پیمان راده‌گه‌یه‌نیو له راستترین سه‌رچاوه‌وه پیمان گه‌ییشتوه‌وه. ده‌فرموی: ﴿وَالطَّيْرَ مَحْشُورَةً كُلٌّ لَّهِ أَوَّابٌ﴾ واته‌ ته‌یرو توولمان بو موسه‌خه‌ر کردبوو، له هه‌وادا راده‌وه‌ستانو ده‌ستیان ده‌کرد به ته‌سبیحاکردن، هه‌موو کیو که‌ژو ته‌یرو توول گه‌ردنکه‌چ و ژیریاری بوون.

﴿وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ﴾ سه‌لته‌ندت و فرمانه‌وه‌ایمان به‌هێز کرد، له‌شکرو سوپای زۆرو ئازاو نه‌به‌رد بوو، هه‌رچی پتویست بوو بو فرمانه‌وه‌ایی بۆمان ده‌سته‌به‌ر کردبوو، ﴿وَأَتَيْنَاهُ الْحُكْمَةَ﴾ هه‌روه‌ها تیگه‌یشتن و عه‌قل و زیره‌کی و زانیاری و عه‌داله‌تکاریان پی دابوو، فیری ئەوه‌مان کردبوو چون فرمانه‌وه‌ایی عه‌دالته‌ به‌پێوه‌به‌ریو چاکه‌کارو ده‌روون پاک و کاریه‌جی بوو، ﴿وَقَصَلَّ الْخَطَّابُ﴾ فیری ئەوه‌مان کردبوو چون دادوه‌ری نیوان خه‌لکی بکاو گه‌فت و گۆزو هه‌لس و که‌وتی دادوه‌رانه‌و ره‌وان و په‌سهند بوو.

(۱) ئیب‌نوکه‌ئیر ج/ ۱۵۹۷

﴿وَهَلْ أَتَاكَ نَبَأُ الْخَصْمِ إِذْ تَسَوَّرُوا الْمِحْرَابَ إِذْ دَخَلُوا عَلَى دَاوُدَ فَفَزَعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ خَصْمَانِ بَغَى بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ فَاجْعَلْ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تَشْطِطْ وَاهْدِنَا إِلَى سَوَاءِ الصِّرَاطِ﴾ نهی پیغمبره! نایا هه‌والی کی‌شه کارانت بۆ هاتوره نهو روداوه گسرنگو سهرسور هینه‌ره‌ت بیستوهه؟ هه‌والی کۆمه‌لنک ناده‌میزادی به کی‌شه هاتوو کاتیک وه‌سهر دیواری شوین نویژو میحرابی هه‌زهره‌تی دداود کهوتنو له ناوه‌خت دا خوین گه‌یانه‌ لایو لییان ترسا، کاته‌که کاتیکی تایبه‌تی بوو، هه‌زهره‌تی داودتی‌یدا سهرگهرمیی نه‌خامدانی نویژو خویندنی زه‌بوور بوو، لییان ترساو وه‌یزانی بۆ تیژور کردنی چوونه لای، لهو سهرده‌مه‌داو له‌ناو نه‌ته‌وه‌ی نیسرائیل‌دا تیژور کردنی پیغمبره‌ران بابوو، وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ناماژه به‌وه ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّ بِغَيْرِ حَقٍّ﴾ (آل عمران: ۲۱) کۆمه‌لی وه‌ژوور کهوتو، وتیان مه‌ترسه نيمه دوو دادبه‌رین دادمان هیناوه‌ته لای تو، هه‌ندی‌کمان سته‌مان له هه‌ندی‌کمان کردوه، دادوه‌ریی نیوانان بکه به شیویه‌کی عادلانه‌و به‌لای هیچ لایه‌کمان‌دا دامه‌تاشه‌و شاره‌زاییمان بکه بۆ ریبازی راستو په‌سهند، تا ره‌چاوی بکه‌ین. کی‌شه که‌مان له‌وه‌دا ره‌نگ ده‌دا‌ته‌وه: که ﴿إِنَّ هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعْجَةً وَلِيَ نَعْجَةً وَاحِدَةً فَقَالَ أَكْفَلْنِيهَا وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ﴾ نه‌مه برامه‌و نه‌وه‌دو نو سهر مه‌ری هه‌یه، من ته‌نها تاقه مه‌رێکم هه‌س، که‌چی ده‌لتی نه‌و سهره مه‌ره‌شم بده‌ری با هی من ببن به سهد سه‌رو تو هیچت نه‌بی، به قسه‌و کی‌شه‌و نیزاع من نایو‌یرمی‌و به‌سهرم دا زاله، له به‌رامبه‌ری‌دا هیچم پی‌ناکری.

به‌م جو‌ره سه‌را‌حه‌ت و چاونه‌ترسییه سته‌م لی‌کراوی خو‌ی را‌گه‌یان‌د، سته‌میکی ناشکراو عه‌یان و هیچ پاساوێکی نه‌و له قوتوی هیچ عه‌تاریک دا نیه، بۆیه هه‌زهره‌تی داود خیرا بریاری ده‌رکردو لایه‌نی دووه‌می تاوانبار کرد،

هیچ پرسیاری له لایه نی دووهم نه کرد "نایا نه مه راسته؟ راست نه، هیچ رونکرد نه وه یه کی له لایه نی دووهم داوا نه کرد یه کسه برپاری ده کرد و ﴿قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعَجْتِكَ اِلَىٰ نَعَجِهِ﴾ وتی: بیگومان کابرا سته مت لی ده کا که داوات لی ده کا، تاقه مه په که ت بجه یه گه نه وه دو نو مه په که ی و هیوی بن به سه دو تو هیچ، زور که س که ده بنه هاوه کارو پیکه وه نیش ده که ن به و جوړه سته م له یه کتری ده که ن، ﴿اِلَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصَّالِحٰتِ وَقَلِيْلٌ مَّا هُمْ﴾ مه گهر نه وانه یان: که نیمانیان هیتاوه واکاری چاک ده که ن و ره فشار باشن، نه وانه سته م له یه کتر ناکه ن وه لی نه وانه زور که من و به ناوازه له قه لیم ده درین، دوا ته م قوناغه نیت تارمایی کیشه به ره کان نامینن، واک دپاره فریشته بوون و چونه سر شپوه و روخساری ناده میزادو بو تاقیکردنه وه ی حمزه ته تی داود بووه، بو نه وه ی که له داهاتوودا دادوهرین نیوان کیشه کارانی کرد، به حق و عداله تکاری دادوهریان بکا، له روداوه که بکوئیته وه گوئ بو هردو لایه ن شل بکا، نه بچار حوکم ده ریکا.

بیگومان فریشته کان وایان به باش زانی: که کیشه که یان به و جوړه سته مکاری به یه کیان له وی تریان رابوینن، به لام دادوهر ده بی^ه نه عصابی سارده وه بو کیشه که بچی و خیرا هه لته چی، هه روه ها نابی په له بکا و له سر روشنایی داوای لایه نیک برپار بدا. پتویسته ریگه بو لایه نی دووهمیش ناچو غ بکا و سکالای خوی رابگه یه نی، چونکه واک ده بی بیستنی وه لامی لایه نی دووهم سر له بهر حوکمه که بگوړی. ته نانه ت گوتراوه، نه گهر یه کیک دادی برده لای دادوهر و شکاتی له کابرایه ک کرد: که چاوی کویر کردوه نابی قازی خیرا حوکم ده رکا، به لکوو ده بی تۆمه تبار داوا بکا و لیکوئینه وه ی له گه لدا نه نجام بدا چونکه ویده چی شکاتکهر هه ردو و چاوی نه وی کویر کردبی.

﴿ وَظَنَّ دَاوُدُ أَنَّمَا فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ ﴾ داود زانیی
 نه‌وه تاقیکردنه‌ویه بو نه‌و، خیرا داوای لی خوشبوونی تاوانی خوئی کرد،
 تاوانه‌کمی بریتی بوو له‌وه گومانی خراپی له کیشه‌به‌ره‌کان کردو وایزانی بوو
 تیورکردنی لیتی وه‌ژوور که‌وتوون، یان تاوانه‌کمی نه‌وه بوو؛ که پیش نه‌وه‌ی
 گوئی بوو به‌لگه‌و شایه‌تی لایه‌نی دووهم بگریئ حوکمی ده‌رکرد، حقی دا
 به‌لایه‌نی یه‌کهم له کاتیکدا حق به‌لای دووهمه‌وه بوو. بویه خیرا چووه
 سوژده‌و ته‌ویه‌و نیستیغفاری کردو بوو لای خودا گه‌پایه‌وه، ﴿فَغَفَرْنَا لَهُ ذَلِكَ﴾ له
 تاوانی گومانبردنی خراپه‌ی به کیشه‌به‌ران یان ده‌رکردنی بریاری پیشه‌ختو به
 په‌له‌ی خوشبووین،

ده‌گوفیئ نه‌م تاوانه‌ی حه‌زره‌تی داود خوئی له خوئی‌دا تاوان نه‌بووین،
 به‌لام بوو نه‌و به تاوان دانرابی و له جوئی (حسنات الابرار سیئات المقربین) بیئ.

﴿ وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَّآبٍ ﴾ بیگومان بوو نه‌و هیه لای نیمه
 نزیک‌ی و پله‌و پایه‌ی به‌رزو پاداشی باشو شوینی حه‌وانه‌وه‌ی دلگه‌رو نه‌پراوه؛
 که به‌هسته. ﴿يَا دَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ﴾ نه‌ی داود نیمه‌تۆمان
 کردوه به جینشین و فرمانپه‌وا به‌سه‌ر ئاده‌میزاده‌وه له‌سه‌ر زه‌وی، ده‌سه‌لاتداری
 به‌سه‌ریانه‌وه ته‌تۆ به عه‌داله‌تکاری حوکمیان بکه‌و نه‌وانیش گوئی بیسو
 ملکه‌چی فرمانده‌کان بن.

نه‌جار په‌روه‌ردگار بنه‌ماو کۆله‌کمی فرمانپه‌وایی و حوکم بوو داود دیاری
 ده‌کا، بوو نه‌وه‌ی هه‌موو حاکم و فرمانپه‌وا یه‌ک په‌په‌وه‌ی بکا، ده‌فهرموئی:

۱. ﴿ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ ﴾ ته‌تۆ له نیوان ئاده‌میزاد به‌حق و
 عه‌داله‌ت دادوه‌ری بکه

۲. ﴿وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىَّ﴾ شوین ههواو ئاره زوی خۆت مه کهوه، چونکه شوینکه وتنی ههواو ئاره زو هه لخلیسکیته ره ئاده میزاد به ره و دۆزه خ کیش ده کا، نایه ته که سی سهره باسی سهره کی له خو گرتوون (جینشینیی له سهر زهوی و حوکم کردن له نیوان ئاده میزاد به عدالته و شوین نه که وتنی ههواو ئاره زو) شوین که وتنی ههواو ئاره زو به نیسبهت پیغه مبه ریکی وه کوه حه زه ته داود درتزه دان بووه به و نیندیفاع و تینفعیعاله ی دوا به دوا ی بیست سکا لای لایه نی یه که می کیش به ره کان بۆی دروست بوو، بی لیکۆلینه وه بریاری ده رکرد.

ئوه وهش فه ضل و نیعمه تی خودا بوو بۆ داود: که ههر یه کهم لادان و هر چه رخانه، خیرا فریای که وت و نه یه یشت ههنگاو هه لئنی گێراییه وه بۆ ریبازی راست و په سندی خۆی. ههر که سیک خودا خۆشی بوو و هه لیبرتری ئاوا چاودیری ده کاو ناهیلی له جاده پیتی حه ق لادان! ئه وان به هۆی سروشتی ئاده میانه وه جاری وا ده بی قاچیان هه لده نگوی، به لام خودا ده ستی گرتوون و ناهیلی بکه ون، ئاگاداریان ده کاته وه، هیدایه تیان ده دا بۆ تۆیه و گه رانه وه بۆ لای خودا و له تاوانیان خۆش ده بی نه گه ر هیدایه تی!

شوین ههواو هه وهس مه که وه، ﴿فَيُضِلُّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ﴾ له ریبازی خودا په سندی لات ده دا، ده تخاته زلکاوی گومراییه وه، بیگومان ههواو هه وهس گومراییه وه سهره نجامی سزای به ئیشه، ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ﴾ بیگومان ئه وانه ی له ریبازی حه ق لاده دن و پشت له عداله تکاری ده که ن روژی قیامهت سزای به ئیشه و توندیان هیه. چونکه کاریان بۆ ئه و روژه نه کردوه، ترسی حیساب و لیکۆلینه وه ی ئه و روژه یان نه بوه.

تیبنو نه‌بوحاتم ریوایت ده‌کا ده‌لئی نه‌بوزورعه چووه لای وه‌لیدی کوری
 عه‌بدوله‌لیک، وه‌لید وتی: پیم بلئی: شاخو خه‌لیفه‌و فرمانره‌وا لی‌کۆلینه‌وه‌یان
 له‌گه‌ل ده‌کری؟ بی‌گومان تو قورئانت خویندوه‌و لییشی حالی بوی، نه‌بوزورعه
 وتی نه‌ی خه‌لیفه! بلیم؟ ترسم نه‌بی؟ وه‌لید گوتی: بلئی و هیچ ترست نه‌بی،
 وتی: نه‌ی فرمانره‌وای موسولمانان! نه‌تو لای خودا ریزدار تری یان حه‌زره‌تی
 داود (علیه‌السلام)? حه‌زره‌تی داود خودا پله‌وپایه‌ی پیغه‌مبه‌رایه‌تی و فرمانره‌وایی
 پی به‌خشیبوو، که‌چی خودا له‌کتی‌بی هه‌ره‌پیرۆزی خۆی‌دا: که‌قورئانه،
 هه‌ره‌شه‌ی لی کردوه‌و فرمانه‌تی: يَا دَاوُدُ اِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْاَرْضِ
 فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوٰى فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ

سه‌ماندن هاتنی قیامه‌ت هه‌بوونی پاداش و سزاو شیکردنه‌وه‌ی پیرۆزی قورئان

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَطْلًا ذَٰلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا
 فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ ﴿٢٧﴾ اَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا
 الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْاَرْضِ اَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ
 ﴿٢٨﴾ كَتَبْنَا اٰزْلَنَّهُ اِلَيْكَ مُبْرَكٌ لِّدَّبَرُوْا اٰيَاتِهِ وَلِيَسْذَكَّرَ اُولُوْا
 الْاَلْبَابِ ﴿٢٩﴾

له‌وه پئش هه‌ره‌شهی توندی له گومرایان کرده به‌وه: که له‌پرۆژی قیامه‌ت دا سزای توندو سامناکی بۆ ناماده‌کردون، نه‌جار لی‌ره‌دا شه‌وه را ده‌گه‌یه‌نی: که شه‌وه پرۆزه هه‌ر دی‌و نه‌هاتنی نیه، له‌وه پرۆزه‌دا هه‌ر که‌سه به‌گوێره‌ی خۆی پاداش وه‌رده‌گریته‌وه، خودا ناس و کافر به‌یه‌ک چاو سه‌یر نا‌کرتن، پاشان شه‌وه راده‌گه‌یه‌نی: که قورئان نیعمه‌تیکی فره‌مه‌زنه‌و زۆر سودی دونیایی و قیامه‌تی هه‌یه، ده‌فه‌رموی: ﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا﴾ ناسمان و زه‌وی و شه‌وه‌ی ده‌نیویان دایه به‌بی‌حیکمه‌ت و مه‌به‌ست دروستمان نه‌کردون، گالته‌و بی‌هوده نین، به‌لکوو بۆیه‌مان دروست کردون بیانکه‌ینه به‌لگه‌و نیشانه له‌سه‌ر ده‌سه‌لات و به‌توانایی خۆمان، ده‌سا با هه‌موو شه‌وانه‌ی له‌ناسمان و زه‌وی دان به‌ئاده‌میزاد و جندۆکه‌وه گه‌ردنکه‌چی فه‌رمانی ئیمه‌ بن، یه‌کتاپه‌رست و خوداپه‌رست بن، ئیمه ئاده‌میزاد و جندۆکه‌مان بۆیه به‌ده‌یه‌ناوه تا به‌ندایه‌تیمان بکه‌ن وه‌کووله‌ نایه‌تیکی تر دا ده‌فه‌رموی: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ (الذاریات: ۵۶) ناسمان و زه‌وی له‌سه‌ر بنه‌مای حه‌ق دروستکراون و به‌حَق به‌ده‌یه‌نراون، له‌م سه‌رچاوه‌ی حه‌قه‌وه هه‌موو حه‌قه‌کانی تر سه‌رچاوه ده‌گرن، نه‌نجامدانی حه‌ق له‌جێنشینی سه‌ر زه‌وی، حه‌ق به‌رچاوگرتن له‌کاتی دادگایی کردن له‌نیوان دوو کێشه‌به‌رو زیاتردا. حه‌ق ره‌چاو کردن له‌راسته‌کردنه‌وه‌ی هه‌ست و شعوری خه‌لک دا، له‌نرخاندنی کرده‌وه‌کانیان دا، هه‌موویان ده‌چنه‌وه سه‌ر شه‌وه که خودا حه‌قه‌و بونه‌وه‌ری به‌حَق به‌ده‌یه‌ناوه و بۆ چه‌سپاندنی حه‌ق و په‌یره‌وی‌کردنی حه‌ق دروستی کردوه. قورئانیش شیکه‌ره‌وه‌ی شه‌وه حه‌ق و راستی‌یه‌یه، ده‌ی با خاوه‌ن بیرو خامه‌کان له‌قورئان و بونه‌وه‌ر وردبینه‌وه، تا باش خودا بناسن و به‌دڵسۆزیی به‌ندایه‌تی بۆ بکه‌ن، ﴿ذَلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ﴾ ئا شه‌وه بی‌رۆکه‌ی که گوايه ناسمانه‌کان و زه‌وی به‌بی‌هوده دروستکراون گومانی شه‌وانه‌یه که بی‌پروان و پێیان‌وايه زیندو بوونه‌وه‌ی رۆژی قیامه‌ت و حیساب و لی‌کۆلینه‌وه

نینو به گالتو و بئی مبهست نهم بونوه و ره هینراوه ته وه گوئی. هیلاکت و
عه زایی به شییده دت له ناو دۆزه خ دا بۆ کافرو خودانه ناسانه، نای بۆ نه و
عه زابه ی توشی کافرو گومرایان دی! نای بۆ نه و رۆژی سپله و سته مکارو
کافرو گومانبه ره به سزای خۆیان ده گهن!

غوونه ی نهم نایه ته نایه تیکی تره: که ده فهرموئ: ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا
خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ﴾ (المؤمن: ۱۱۵) هه ره ها غوونه ی به ششی
دوه می نایه ته که نه و نایه ته یه: که ده فهرموئ: ﴿قَوْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ
مَّشْهَدٍ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ (مریم: ۳۷) یان ﴿وَوَيْلٌ لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ﴾ (ابراهم: ۲)
بیگومان شهریه تی خودا بۆ ناده میزاد به شیکه له یاسا گشتییه که ی خۆی له
بونوه و هردا، قورئانیش شیکه ره وه و نامازه کاری نه و راستییه: که نه و یاسا
گشتییه ی له سهر وه ستاوه. داوا له فرمانه وایان و خلیفه و پاشاکان ده کا:
که به حق ئهرکی سهرشانی خۆیان نه نجام بدهن، به شیکه له و حقه گشتییه و
کاروباری ناده میزاد به ریک و پیتیکی ناپوا هه تا به پیی حق نه نجام نه درئ و له
چارچیوه ی نه و حقه دا هه ئس و کهوت نه کهن، بیگومان لادان له شهریه تی
خودا و په پیره ی نه کردنی حق له فرمانه وایه دا لادانه له قانونی بونه و ره و
نه و یاسا گشتییه ی ناسانه کان و زه ی له سهر بنیات نراوه، که وایی پاشگوئ
خستنی حق کارنه کردن به حق و عدالت شهره قۆچکردنه له گه ل هیزه زۆر
به هیزه کانی بونه و ره، که سیکیش شهره قۆچ له گه ل له خۆی به هیزتردا بکا
حه قه ن وردو خاش ده بی و له ناو ده چی.

﴿أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ
نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ﴾ یان به ئکوو نایا پییان وایه: ئیمه نه وانه ی ئیمانیان
هیناوه و یه کتا په رستی ده کهن و په یامی پیغه مبه رانیان قبول کرده و کرده و ی

باش نه نجام دده نو نه رکی سهرشانیان بهرام بهر خوداو به ننده گانی
به ریک و پیکي نه نجام دده نو، نایا نه وانه وه کوو موفسیدو تاوانباران حیساب
ده کهین، یان پییان وایه موسولمانانی ته قواکار ده خینه تایی ته رازوی کافرو
مونافیقانه وه، کهی نه وانه چونیه کنو له یه که ناستدان؟ تیمه عه داله تکارین
هموو کاریکمان پر حیکمهت دانشمندییه، به گویره ی حیکمهت و داناییو
عه دالت موسولمانو کافر وه کوو یه که نین، خوداپه رستو تاوانبار ناخرینه
یه که ناسته وه به یه که چاو سهیر ناکرین. که وایی پتویسته جگه له ژیانی
دونیا ژیانیکي تر هه بی پاداشی خوداپه رستو سزای تاوانباری تیدا بدریته وه،
خو نه گهر زیندوبونه وه و حیسابو لیکو لینه وه ی قیامت نه بی، نهو دو تاقمه
وه کوو یه که دهن.

عه داله تکاری. خوداو حیکمهتی داخوازی نه وهن یه کسانی له نیوان کافرو
موسولمان دا نه بی، ویژدانی ناده میزادو عه قل و سروشتی ساغ قبولی نه وه
ناکهن پاداشی چاکه کارو خراپه کار چون یه که بن، هیچ ویژدانیک نه وه په سندن
ناکا ستمکار به بی سزادان رزگاری بی، هیچ کهس نه وه ی پی خوش نیه
مافی ستم لیکراو له ستمکار نه سینرئ!

نمونه ی نه نایه ته نایه تیکي تره: که ده فرموی: ﴿إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ
جَنَّاتٍ النَّعِيمِ. أَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ. مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ﴾ (القلم: ۳۴-
۳۶) که وایو به عه قل و به سروشتو به ویژدانو به ناین سه لیترا: که
جوداوازی نیوان موسولمانو ناموسولمان هدییه، موسولمان ژیانیکي
به خسته ورو به رده وام له به ده شتدا به سهر ده باو ده گوزهریتنی، کافریش له
دوزه خدا له نیو عه زابی سه ختدا ده تلپته وه.

﴿كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ﴾
 ریگهی سهرفرازی و کامهرانی، ده‌سته‌هر بوونی ژیا نی خوشبه‌ختی و به‌رده‌وام
 شوینکه‌وتنی قورثانی پیروژه، په‌یره‌ویکردنی شه‌و نامیده‌یه: که خودا نازلی
 کرده به هیدایه‌ت و ره‌حمت بۆ شاده‌میزاد، نامه‌یه‌کی پی خیر و فره‌بۆیان و
 هه‌رکه‌سی شوینی بکه‌وئ سهرفرازی دونیا و قیامته، خودا نازلی کرده بۆ
 شه‌وی لی ورد ببنه‌وه و تی بگه‌ن و په‌یره‌وی بگه‌ن، به دلسوزی و به کرده‌وه
 ته‌نفیزی فرمانه‌کانی بگه‌ن و پابه‌ندی جله‌وگیریه‌کانی بن.

حه‌سه‌نی به‌صری ده‌لئ سویندم به خودا لی ورد بوونه‌وه له قورثان به‌وه
 نابئ به زویان بیخویننه‌وه به کرده‌وه سنوره‌کانی بشکینن. هه‌رگیز شه‌وه به
 قورثان خوین حسیب ناکرئ، کابرا قورثان بخوینن و به‌لام کاریگه‌ری قورثانی
 تیدا به‌دی نه‌کرئ.

جیرۆکی حوزره‌تی سوله‌یمان (درودی خ‌ودای له‌سه‌ر)

وَوَهَبْنَا لِداوُدَ سُلَيْمَنًا نِّعَمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ

﴿٣٠﴾ إِذْ عَرَضَ عَلَيْهِ بِالْعِشِيِّ الصَّافِنَاتُ الْجِيَادُ ﴿٣١﴾ فَقَالَ إِنِّي

أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّي حَتَّى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ ﴿٣٢﴾

رُدُّوهَا عَلَيَّ فطَفِقَ مَسْحًا بِالسُّوقِ وَالْأَعْنَاقِ ﴿٣٣﴾ وَلَقَدْ فَتَنَّا

سُلَيْمَانَ وَالْقَيْنَا عَلَى كُرْسِيِّهِ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ ﴿٣٤﴾ قَالَ رَبِّ اغْفِرْ

لِي وَهَبَ لِي مَلَكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ﴿٣٥﴾
 فَسَخَرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَجْرِي بِأَمْرِهِ رُخَاءً حَيْثُ أَصَابَ ﴿٣٦﴾ وَالشَّيَاطِينَ
 كُلَّ بَنَاءٍ وَغَوَاصٍ ﴿٣٧﴾ وَآخَرِينَ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٣٨﴾ هَذَا
 عَطَاؤُنَا فَامْنُنْ أَوْ أَمْسِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٩﴾ وَإِن لَّمْ يَكُنْ لَّنْ فَايَةٌ فَسَخَّرْنَا
 مَاءَ مَدْيَنَ

ئەمە چیرۆکی دووهمی ئەم سۆرەتە پێرۆزیە، چیرۆکی ھەزرەتی سولەیمانی
 کۆری ھەزرەتی داود، چیرۆکی پێغەمبەرێکە خودا وێرای پلەویایەیی
 پێغەمبەرایەتی مۆلک و سەلتەنەتیشی پێدا، مۆلک و سەلتەنەتی زۆر زەبەندە،
 بۆ ئەوەی فرمانەرە وایان چاوی لێ بکەن و پێی پەند نامێژ بن، ئەوەتا ھەزرەتی
 داود ھەزرەتی سولەیمان فرمانەرە وایێ دەسەڵاتداری، شوکرو سوپاسی خودای
 لەبەر ئەبەردنەوێ چەندێک دەسەڵاتدارو خاوەن شکۆ بوون پێ سوپاسگۆزاری
 خودای مەزن بوون، دەفەرموێ: ﴿وَوَهَبْنَا لِدَاوُدَ سُلَيْمَانَ نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ﴾
 بەخشیمان بە داود کۆرێک: کەناری سولەیمان بوو، کردیشمانە پێغەمبەر و بوو
 بە جێنشینی، لە پێغەمبەرایەتی و پاشایی دا. بە راستی سولەیمان باش
 بەندەیک بوو، پیاویکی بۆ خودا سۆلحاو بە خۆ چاراو بوو، زۆر خەریکی
 تاعەت و خوداپەرستی بوو، ھەمیشە خودای لە یاد بوو!

﴿إِذْ عَرَضَ عَلَيْهِ بِالْعَشيِّ الصَّافَّاتُ الْجِبَادُ﴾ ئەم پێغەمبەر ئەوە بۆ
 گەل و ھۆزت باس بکە: کە لە دوا ەصردا رەوگە ئەسپە رەسەنەکانی بەبەردەم
 دا رادەنویزان، تێیان فکری ناخۆ بەکەلکی جیھاد دێن، وەکوو پێویست رام

کراون؟ پئیانه‌وه مه‌شغول بوو ﴿الصفات الجیاد﴾ به‌و ته‌سپانه ده‌گوترئ: ده‌ست و پاشویان لیک بلاؤ بی، یان له‌سەر سی قاج رابوه‌ستی و قاچیکیان هه‌لبنئین. ته‌مه‌ش نیشانه‌ی ته‌سپی ره‌سه‌نه. جا هه‌زره‌تی سوله‌یان به‌م نیستیه‌راضه مه‌شغول بوو، هه‌تا ویردو عیباده‌تی نه‌و رۆژه‌ی دوا که‌وت و له کاتی خۆی دا ته‌نجام نه‌درا.

﴿فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّي حَتَّى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ﴾
 هه‌زره‌تی سوله‌یان فهرمووی: من ته‌م ره‌وگه ته‌سپانه‌م خۆش ویستن، به‌سەر شتی تردا هه‌لم بژاردون، خۆشه‌ویستیم بۆیان و هه‌لبژاردنم بۆیان به‌فهرمانی خودا بووه، به‌ناره‌زۆ ویستی خۆم نه‌بووه، ته‌سپه‌کان هه‌نده زۆرو به‌نیشات بوون، له کاتی تیپه‌ربوینیان به‌به‌رده‌م هه‌زره‌تی سوله‌یان ته‌پوتۆزیکیان له‌و سارایه هه‌ستاند به‌ری خۆری گرت، یان به‌هۆی نه‌و ته‌پ و تۆزه‌وه‌و دوورکه‌وتنه‌وه‌ی ره‌وگه‌کان چاوه‌ته‌ری نه‌ده‌کردن، که‌وابی خۆشه‌ویستی هه‌زره‌تی سوله‌یان بۆ نه‌و ره‌وگه ته‌سپانه به‌فهرمانی خودا بووه، بۆ به‌هه‌یز کردنی سوپا و ده‌سه‌لاتی بووه، بۆ جینگیر کردنی ئایینی خودا بووه له‌سەر زه‌وی، بۆ نه‌وه بووه بزانی ناخۆ به‌که‌لکی جهاد پی‌کردن دین یان نا؟ باش به‌ختیو کراون یان نا؟

پێویسته به‌م جۆره ته‌فسیری ئیتره بکری، گوی بۆ ریوایاتی ئیسرایلی نه‌گیری، چونکه نه‌و جۆره ریوایاتانه له‌گه‌ڵ پله‌ومه‌قامی پیغه‌مبه‌رایه‌تی دا ناگونیئن. ریوایه‌تیکی تریش هه‌یه تۆزئ گونجاوه‌و زۆربه‌ی ته‌فسیره‌کان هه‌یناویانه، ریوایه‌ته‌که ته‌ویه‌یه: ده‌فهرموئ: دوا عه‌صر ره‌وگه ته‌سپی زۆر به‌سەر هه‌زره‌تی سوله‌یان رانویتران، ماوه‌ی (استعرض) هه‌که درێژه‌ی کیشا، هه‌زره‌تی سوله‌یان نوێژتکی ۱ که له پێش مه‌غریبدا ده‌یکرد، فه‌وتاو نوێژه‌که‌ی

چوو، حه‌زره‌تی سوله‌یمان وتی ره‌ووگه نه‌سپه‌کان بگپنه‌وه به‌سه‌رم‌دا
گپراپانه‌وه، نه‌ویش یه‌که‌یه‌که سهری برین له که‌فاره‌تی فه‌وتانی نوژه‌که‌ی‌دا،
یان یه‌که‌یه‌که ده‌ستی به‌سهر ملو قاجیان‌دا هیناو ریژی لی گرتن چونکه نه‌و
ره‌ووگه نه‌سپانه بو جیهاد به‌خپو کرابوون.

﴿وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَانَ وَأَلْقَيْنَا عَلَى كُرْسِيِّهٖ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ﴾ یمه
سوله‌یمان تووشی تاقیکردنه‌ویه‌کی تر کرد، تاقیکردنه‌وه‌که له جه‌سته‌ی
خوی‌دا بوو، تووشی نه‌خو‌شیمان کرد، وای لی هات جه‌سته‌ی لاواز بوو، هپزو
توانای نه‌ما، بووه لاشه‌یه‌کی بی‌هیزی فری دراو له‌سهر کورسی پاشان
گپرامانه‌وه بو سهر حالی پت‌شووی و له‌ش‌ساغتی و هپزو توانای به‌خویه‌وه
بینیه‌وه.^(۱) ریوایه‌تیک‌ی تر ه‌یه ده‌لی: سوله‌یمان سویتندی خوارد وتی: ده‌بی
نه‌مشو سهر جی‌یی هفتا له خیزانه‌کام بکه‌م، ه‌ریه‌که‌یان کوپ‌تکی له سکی
بکه‌وئو دوا‌یی بیته‌ موجه‌یدو له ریگه‌ی خودادا جیهاد بکا، نه‌یگوت: (ان
شاء الله) هاتنه‌دی نه‌و تاوت‌ه‌ی په‌یوه‌ست نه‌کرد به‌ ویستی خوداوه، بۆینه‌ له‌و
هفتا خیزانه‌ی ته‌ن‌ها یه‌ک‌تکیان حامیله‌ بوو، نه‌ویش له‌ته‌ مندال‌تکی به‌ره‌نه‌
هیناو کم نه‌ندام بوو، نه‌گهر بیگوت‌ایه ئین‌شانه‌للا، هفتا کوپ‌یان ده‌بون و له
ریگه‌ی خودادا جیهادیان ده‌کرد.

ریوایه‌ته‌که حه‌دیشی نه‌بوهوره‌یره‌یه‌و تیمامی بوخاری له‌ ص‌حیحه‌که‌ی‌دا
به‌ م‌ه‌رفوعی ریوایه‌تی کردوه ده‌قه‌که‌ی به‌م جوړه‌یه (قال سلیمان: لأطوفن
اللیلة على سبعین امرأة. کل واحدة تأتی بفارس یجاهد فی سبیل الله، ولم یقل
ان شاء الله. فطاف علیهن فلم یحمل الا امرأة واحدة جاءت بشق رجل، والذي

(۱) تفسیری م‌ه‌راغی ج ۲۲ ل ۱۲۰

نفسی بیده، لو قال ان شاء الله لجاهد في سبيل الله فرسانا اجمعون) به گویره ی
 ثم ريوایه ته ده گونجی مبه ست به ﴿جسدا﴾ نهو له ته ئاده میزاده بی، مانای
 ﴿ثم أناب﴾ واته: پاشان تۆبه ی کردو بۆ لای خودا گه پرایه وه، چونکه بۆ
 پیاوچا کان که مترین هه لئه به تاوان حسیب ده کری، ده گوتری (حسنات الابرار
 سینات المقربین) تۆبه و گه پانه وه که شی بهم جوړه بوو: ﴿قال: رب اغفر لي﴾
 وتی: خودایه خو شبه لهو تاوانانده ی که به هۆیانده وه به تاقیت کردمه وه، نه مه
 نیشانه ی هه ساسنو وریایی یه: که به که مترین تاوانی خو یان ده زانن و له گه
 پیشیان زانی خیرا بۆ لای خودا ده گه پینه وه و تۆبه و ئیستغفار ده کهن، و یده چی
 تاوانی حه زره تی سوله یان نهو بوو له جیاتی با شتر باشی کردبی؟!

و یده چی تۆبه کردنه که ی حه زره تی سوله یان له روانگه ی (هضم النفس) وه
 بی، چونکه هه می شه پیغه مبه ران له مه قامی (هضم النفس) دان، تا زیاتر
 خودا په رستی بکه ن، پتر خو یان به که مه تر خه م ده زانن. نه ی نهو نیه ئیمامی
 بوخاری فهرموده یه کی له نه بوهوره یه ریه ریا یه ت کردوه ده ئی: پیغه مبه ر (ﷺ)
 فه مووی: (والله اني لأستغفر الله و اتوب اليه في اليوم اكثر من سبعين مرة) جا:
 که پیغه مبه ری ئیسلام "سه رداری پیغه مبه ران له روژێکدا زیاد له هه فتا جار
 تۆبه و ئیستغفار بکا، دیاره ده بی پیغه مبه رانی تریش وه هابن.

﴿قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَلْتِ
 الْوَهَّابُ﴾ مۆلک و سه لته نه تیکم پی ببه خشه له دوا خو م نمونه ی نه درئ
 به که س، دلنایام خودایه: که زاتی پاکت زۆر به خشنده یی و به خشایشی گه وره و
 به نرخت هه یه.

زومه خشه ری له پاساوی نه م داوایی حه زره تی سوله یان دا ده ئی:
 حه زره تی سوله یان له خانه واده ی پاشایه تی و پیغه مبه ریتی دا په روه رده بووه و
 به میرات نهو دوو به رانه ی بۆ مابوونه وه، ویستی داوا له خودا بکا

موعجیزه یه کی پی ببه خشی، موعجیزه کهش لهو شتانه بی: که شهو پیی
 ناشنایه و لهو بابته دا بگاته نه ندازه ی تی عجازو خاریقولعاده بی، بو شهو ی
 بیته به لگه له سهو پیغه مبه رایه تیو هیچ بیانویهک بو نهوانه نه هیلیتهوه که
 بو سهریان نیردراوه. ^(۱) پهروه ردگار دوعاکه ی قبول کردو پینج نیعمه تی پی به خشین:

۱. ﴿فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَجْرِي بِأَمْرِهِ رُخَاءً حَيْثُ أَصَابَ﴾ (با) مان بو
 کهوی کرد، وامن لی کرد به ویستی شهو بچولیتتهوه، بو کوئی بویستایه
 ده یفراندو زیانی پی ده گه یاند، خیراینو له سهو ره خوئی، توندیو خاوی، به
 هیزیو بی هیزی، بو کوئی بچیو کهی هه لکاو گه لی لایه نی تر له م بابته تانه،
 هه مووی به ویستی شهو نه نجام ده درا شهو چونی ده ویست ناوا هه لکاو کهوتی
 ده کرد، بیویستایه به هیدی ده پویی^ط آبه تیژی! بویه لی رده دا ده فره موئ: ﴿رُخَاءً
 حَيْثُ أَصَابَ﴾ له نایه تیکی تر دا ده فره موئ: ﴿وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ عَاصِفَةً
 تَجْرِي بِأَمْرِهِ﴾ (الانبیاء: ۸۱).

۲. ﴿وَالشَّيَاطِينَ كُلَّ بَنَّاءٍ وَغَوَّاصٍ﴾ ههروه ها کهویان کرد بو هه موو
 جوړه شعیاتینییه کان، هه یانبوو بینا کاریان بو ده کردو قه صرو باله خانه یان بو
 راده به ستن، هه یانبوو به فره مانی شهو ده چوونه قولایی ده ریاکانه وه، دوړو
 مه رجانو یاقوتو لوئولیوان بو ده رده هینان مه بهستی تریان بو نه نجام ده دا.

۳. ﴿وَأَخْرَيْنَ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ﴾ هیندیکی تریان توک له مل هاتبوونه
 به رفه رمانی، یان هه ندیکی تر له شعیاتینییه سه ره ره قو یاخی بووه کائمان بو
 ژیربار کردبوون، له تو له ی سه ریچی کردنیان دا خستبو نیه ناو کووتو زنجیره وه،
 به ریز پیوه ندی کردبوونو سزای ده دان.

(۱) تفسیری که شفاف ج ۳/ ۱۵

۴. ﴿هَذَا عَطَاؤُنَا فَامْنُنْ أَوْ أَمْسِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾ نهمه عه‌تاو به‌خششی
 نیمه‌یه پیمان به‌خششیوی «مولک و سه‌لته‌ت، سه‌روه‌ت و سامانی زۆرو
 زه‌بنده، بالاده‌ستی به‌سه‌ر باو شه‌یاتین‌دا، نه‌مانه هه‌موو نیعمه‌تی خودانو
 پی‌ی به‌خششیوی، ساتۆ یان چاکه‌یان پی‌ی بکه‌و لیتیان به‌خشه، یان رای بگره.

۵. ﴿وَإِنْ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنُ مَآبٍ﴾ یی‌گومان هه‌یه بو سوله‌یان له
 قیامت دا ریزو ته‌قدیر پله‌و پایه‌ی نزیک‌ی لیمان، شوین حه‌وانه‌وه‌ی باشی پی‌ی
 ده‌به‌خشین له به‌هه‌شتی رازاوه‌دا. سوله‌یان له رۆژی قیامت به‌شو باری باشی
 پی‌ی ده‌دریو له پی‌ی به‌خته‌وه‌ران و خودا پیداوانه.

چیرۆکی هه‌زه‌تی نه‌ییوب (عليه‌السلام)

وَأَذْكُرْ عَبْدَنَا أَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الشَّيْطَانُ
 بِنُصَبٍ وَعَذَابٍ ﴿٤١﴾ أَرْكُضْ بِرِجْلِكَ هَذَا مُغْتَسَلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ ﴿٤٢﴾
 وَوَهَبْنَا لَهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا وَذِكْرَىٰ لِأُولِي الْأَلْبَابِ
 ﴿٤٣﴾ وَخُذْ بِيَدِكَ ضِغْثًا فَاضْرِبْ بِهِ وَلَا تَحْنُثْ إِنَّآ وَجَدْنَاهُ صَابِرًا
 نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴿٤٤﴾

نهمه چیرۆکی سییه‌می نهم سوره‌ته پیرۆزه‌یه، چیرۆکی پیغه‌مبه‌ریکه
 خودا به‌جۆره‌ها «ه‌ردو مه‌ینه‌تی به‌تاقی‌کر» هه‌و له بۆته‌ی‌دا، له تاقی‌گه
 ده‌رچوو پله‌ی باشی به‌ده‌ست هی‌نا. هی‌نانی نهم چیرۆکه بو په‌ند لێ وه‌رگرتن و

دلنه‌وایی کردنی پیغه‌مبه‌رو هاوه‌لانیه‌تی. بۆ نه‌وه‌یه ئاده‌میزادان هه‌لبنی له‌سه‌ر خۆگری و پشوو درێژی. مه‌به‌ستی نه‌وه‌یه بلێ: نه‌ی موحمده‌! له به‌رامبه‌ر نه‌فامیی گه‌له‌که‌ت‌دا پشوو درێژو خۆگریه، نه‌وه‌تا سوله‌یان وێپرای نه‌و هه‌موو ده‌سه‌لات و سامانداریه‌ی که پێی درابوو سوپاسگوزارو بۆ خودا صولحاو بوو، نه‌ییویش سه‌رباری نه‌و هه‌موو ده‌ردو مه‌ینه‌تی‌یه‌ی به‌ سه‌ری‌دا هات هه‌ر به‌ سه‌برو خۆپراگر بوو، که‌وابی بزانه: که دونیا ده‌وران ده‌ورانه، رۆژی خۆشه‌و رۆژی ناخۆشه، ده‌می له‌ش‌ساغی و چه‌لی نه‌خۆشی، به‌ له‌ش‌ساغی و هه‌بووی بوغپا مه‌به‌و به‌ ده‌ردو مه‌ینه‌ت ناھومێد مه‌به‌!

ده‌فه‌رموی: ﴿وَاذْكُرْ عَبْدًا اٰیُبَ اِذْ نَادٰی رَبَّهُ اَنْیَی مَسْنٰی الشَّیْطٰنُ بِنُصْبٍ وَعَذَابٍ﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌ر! چیۆکی نه‌ییوب: که له به‌نده راستاله‌کانی ئیمه‌یه بۆ گه‌له‌که‌ت بگیڕه‌وه، باسی نه‌و ده‌ردو مه‌ینه‌تی‌یه‌ی بکه که تووشی نه‌و پیغه‌مبه‌ر بوون، له‌و کاته‌دا: که سه‌کالای بۆ په‌روه‌ردگاری خۆی هی‌نا به‌وه: که تووشی ده‌ردو مه‌ینه‌تی هاتوه، شه‌یتان تووشی ئازارو له‌ش به‌ باری کردوه، له‌به‌ر نه‌ده‌ب له‌گه‌ڵ خودادا ده‌رده‌داریه‌که‌ی پال شه‌یتان دا، نه‌گینا هه‌موو شتی‌ک به‌ ویستی خودا دیته‌ دی.

پێیسته نه‌وه‌ش دووباره بکه‌ینه‌وه: که نه‌خۆشی‌یه‌که‌ی هه‌زه‌تی نه‌ییوب نه‌خۆشی‌یه‌ک نه‌بوو خه‌لکی قیژی لی بکه‌نه‌وه، چونکه نابێ پیغه‌مبه‌ران تووشی نه‌خۆشی قیژه‌ون و بێزلیکراو بن. نه‌و ریوایه‌تانه‌ی که نه‌خۆشی گولی و قیژلیکراو پال هه‌زه‌تی نه‌ییوب ده‌ده‌ن یان ده‌بی ته‌ئویل بکری‌ن، یان به‌ زه‌عیف و ئیسرائیلییات دابنری‌ن.

نه‌وه‌ی پێیسته پڕوامان پێی هه‌بی، نه‌وه‌یه هه‌زه‌تی نه‌ییوب به‌نده‌یه‌کی خودا په‌رست و دلسۆز بوو له‌ خودا په‌رسی‌دا، خودا به‌ تاقیکرده‌وه‌و له‌ بۆته ده‌رچوو، نه‌و به‌لاو ناخۆشی‌یه‌ی هه‌زه‌تی نه‌ییوبی پێی له‌ بۆته درا مالو

سامان و مندان و جهسته ی خویشی گرتوه، مال و سامانی فسه و تا، مندان و مردن و بۆ خویشی تووشی نه خویشی بوو، به لام سه ریاری نه و هه موو دهر دو مهینه تییه په یوه ندی له گه ل خدا نه پچری و بهرده و ام دلی به خدا وه په یوه ست بوو.

رازیی بوو به و به شه ی خدا بۆی دانا بوو، که میك نه بی له خزم و دوسته کانی که سی تری له گه ل نه ما بوو، هه موویان لئی دوور که وتبوونه وه، شهیتان دهنه دهنه ی نه وانیشی ده دا که لئی دوور که ونه وه وازی لی بینن، یه کیك له وانه ی به دلسۆزیی له گه لیا مابوو هه میشه خزمه تی ده کرد خیزانه که ی بوو، شهیتان ده چوه بن کلیشه یانه وه و پئی ده گوتن: نه گهر خدا نه ییوبی خوش بو یستایه تووشی نه م دهر دو به لایانه ی نه ده کرد، نه وانیش نه م هه سو سه و ختوکه یه یان بۆ نه ییوب ده گپرایه وه، هه زره تی نه ییوب به مه ونده ی تر نازار و نه خویشی زیادیی ده کرد.

جاریك خیزانه که ی له م باره وه شتیکی درکاند، هه زره تی نه ییوب سویندی خوارد نه گهر خدا شیفای بدا ده بی قولی شوپکه داری لی بدا، هه ندی ده لئین: ژماره ی داره کانیشی دیاری کرد و تی: ده بی سه د دارت لی بده م: که دهر دو مهینه تی گه یشته نه و ناسته دهستی سکالای بۆ لای خدا بهرز کرده وه، شکوای خۆی له ختوکه ی شهیتان و ده ست تیوه ردانی له دل و دهر وونی دلسۆزه کانی کرد، نه وه بوو فهرمووی: ﴿أَلَيْسَ الْمَسْنَى الشَّيْطَانُ بُنْصَبٍ وَعَذَابٍ﴾ نیتر خدا به هانایه وه هات و دهر دو نه خویشی له سه ر لابر د فهرمانی پی کرد و پئی فهرموو: ﴿ارْكُضْ بِرِجْلِكَ هَذَا مُغْتَسَلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ﴾ قاچت بکوته به زه وی دا، ناویك هه لده قو لی نه و ناوه به که لکی خۆ پی شو ردن دئو سارد و شیرینی شه بۆ لیخوارد نه وه ده بی. پی کوتا به زه مینا، ناو هه لقولا خۆی پی ششت نه خویشی پیستی نه ماو لئی خوارد وه نه خویشی ناو هه ناوی نه ماو جهسته ی ساغو پته و بووه وه.

﴿وَوَهَبْنَا لَهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا وَذِكْرَىٰ لَأُولِي الْأَلْبَابِ﴾ مالو مندالمان پی دایه وه دوو چەندانە شمان بۆ زیاد کرد. جا بیان پەرورەدگار مردووەکانی بۆ زیندوکردنە وه (بۆ خودا کاری ئاوەها ئاسانە) بیان خودا مالو خیزانی پەرتەوازەبووی بۆ گرد کردە وه وه چەو نەوێ زۆریان لی کەوتە وه تا وایان لی هات دوچەندانە ی پیشوویان لی هاتە وه. ئەمە رەحمەت و فەضلی خودا بوو بۆ ئەبیوب و پەندو ئاموژگاری یە بۆ هەرکەسیک خواوەنی عەقڵی ساغ و سەلیم بێ، خواوەنی پروای پتەو بێ بە وه: کە سەرەنجامی صەبرو خۆگری بە مراز گەیشتن و سەرکەوتنە، ئاماژە یە بە وه: کە رەحمەتی خودا لە چاکەکاران و خواوەن صەبران نزیکە و دوا ی تەنگانە فەرەحییە.

ئەجار پەرورەدگار شیوە ی رزگار بوون لەو سۆیندە ی: کە لە خیزانە کە ی خوارد نیشانی دەدا و دەفەرموی: ﴿وَخُذْ بِيَدِكَ ضِغْثًا فَاضْرِبْ بِهِ وَلَا تَحْنُثْ﴾ گورزە یەك شوپکە دار بگرە دەست بیماڵە بە خیزانە کەت دا، کە لە وه پیش سۆیندت لی خوارد بوو هەر لە نەخۆشی یە کەت چاک بوێ وه سەد داری لی بدە ی، با سۆیندە کەت لی نە کەوێ، ﴿إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نَعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ﴾ نێمە ئەومان بە پیاویکی خواوەن صەبرو حەو سەلە هاتە بەرچاو، بەندە یە کە چاک بوو، بە راستی تۆ یە کارو خودا پەرست بوو. هەمیشە خودای لە بیر بوو، لی دەپارایە وه، داوا ی لیخۆشبوونی لی دە کرد، چەندیک عیباده تی بکردایە هیشتا خۆ ی بە کەمتەرخەم دەزانی، لە پاداشی ئەو خۆگری و پشوو درێژی یە ی، ناخۆشیمان لە سەر لا برد، لە تەنگانە رزگارمان کردو خستمانە فەرەحی. ریاوایت کراو هەزەرە تی ئەبیوب هەرکاتی بە لایەك روی تی دە کرد دە یگوت "خودایە ئەتۆ بە خشیوتە و ئەتۆش بردتە وه.

هروه‌ها ریوایت کراوه: که هزه‌تی نه‌ییوب له پارانوه‌کانی. دا ده‌یگوت: په‌روه‌دگارم! تو زانیوته و ده‌زانی: دلو زوبانم یه‌که و چی به زوبان ده‌یلتیم له دل‌یشمدا هروه‌هایه، هه‌رگیز مال و منداڵ له تو‌ی بی‌تاگا نه‌کردوم. له‌گه‌ل هه‌تیودا نه‌بووبی نا‌م نه‌خواردوه، برسیم له‌گه‌ل بووبی تیرم نه‌خواردوه، بی‌به‌رگ و هه‌ژارم بنه‌یبی پۆشاک‌ی ته‌واوم له‌به‌ر خۆمدا نه‌ه‌یشتوه.

چیرۆکی هزه‌تی نه‌یبراهیم ■ نه‌وه‌کانی

وَأَذْكُرْ عَبْدَنَا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ
أُولَى الْأَيْدِي وَالْأَبْصَارِ ﴿٤٥﴾ إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى
الدَّارِ ﴿٤٦﴾ وَإِنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ ﴿٤٧﴾ وَأَذْكُرْ
إِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلٌّ مِنَ الْأَخْيَارِ ﴿٤٨﴾ هَذَا ذِكْرٌ
وَإِنَّ لِلْمُتَّقِينَ لَحُسْنَ مَآبٍ ﴿٤٩﴾ جَنَّاتٍ عَدْنٍ مِّنْ مَّفْتَحَةٍ لَّهُمُ الْأَبْوَابُ
﴿٥٠﴾ مُتَكِينَ فِيهَا يُدْعُونَ فِيهَا بِفَكَهَةٍ كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ ﴿٥١﴾
﴿٥٠﴾ مُتَكِينَ فِيهَا يُدْعُونَ فِيهَا بِفَكَهَةٍ كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ ﴿٥١﴾
﴿٥٢﴾ هَذَا مَا تُوعَدُونَ لِيَوْمِ
الْحِسَابِ ﴿٥٣﴾ إِنَّ هَذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُ مِنْ نَفَادٍ ﴿٥٤﴾

لهم کۆمه له نایه ته دا په روه ردگار چیرۆکی کۆمه لیک له پیغه مبه ران ده گێریته وه، چیرۆکی هه زه ته ئیبراهیم و کوړو نه وه کانی راده نوینی، بۆ نه وه ی خودا په رستان په ندو نامۆزگاریان لی وه رگرن، لیانه وه فیتری خودا په رستی و خۆراگری بن نه مجار پشوو درێژی بن، خو ره وشتی نه وان بگرن، بگهن به و نازو نیعمه ته ی خودا بۆ نه وان و غوونه ی نه وان داناهه. ده فهرموئ: ﴿وَإِذْ كُنَّا عَبْدًا لِّإِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ أُولِي الْأَيْدِي وَالْأَبْصَارِ﴾ نه ی پیغه مبه ر باسی کرداری چاک و هه لۆیستی جواغیرانه و خۆگری و پشوو درێژی به نده راستاله کانی ئیمه بکه، باسی هه لۆیستی ئیبراهیم بکه کاتی خستیانه ناو ئاگره وه، سه برو پشوو درێژی ئیسحاق باس بکه له و کاته دا بانگه وازی نه ته وه ی ئیسرائیلی کرد بۆ خودا په رستی و به ندایه ته کردن، هه روه ها به سه برو نارامی هه زه ته ی یه عقوب بگێره و له و ده مه ی دا یوسفی کوړی لی گوم بوو چاوه کانی کۆره بوون.

هه موویان خواوه نی هیزو توانا بوون له خودا په رستی و ژیری دا خوویان به خودا په رستی گرتبوو، ئیمه یش هیزو توانای پترمان پیدان بۆ کردنی کرداری باش و زانیاری و تیگه یشتن و نیشاتمان پێبه خشین بۆ سه رکه وتن له کاره کانیان دا. ﴿إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ﴾ ئیمه نه وانمان تایبه ته مند کردبوو به ره و شتیکی به رز: که بریتی بوو له کارکردن بۆ قیامه ت و پا به ندبوون به فهرمان و جله و گیرییه کافان، هه موو کاتی قیامه تیان له بیر بوو، به ته واوی ئیمانیان پتی هه بوو. ﴿وَإِنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ﴾ بێگومان نه وانه له لای ئیمه له هه لبژارده کانی ره گه زو نه ته وه ی خۆیان، خوویان به کرده وه ی خیر ئامیژه وه گرتوه، هه رگیز رو ناکه نه زیانه خرۆیی و دلو ده روونیان کینه و رقو هه سه دی تیدانیه و تاوان و خراپه ناکه ن، نه وان چاک و هه لبژارده و په سندن، ره زامه ندیی ئیمه یان به ده ست هیناوه ..

﴿وَاذْكُرْ إِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلٌّ مِنَ الْأَخْيَارِ﴾ ههروه‌ها
 صه‌برو خوژاگری ئیسماعیل ۱۱ ته‌لبه‌سه‌ع‌و‌ذو لکیفلیشت له‌بیر نه‌چی،
 هه‌لویست و ناکار ۱۲ ره‌فتاره جوانه‌کانیان باس بکه، ته‌وانه هه‌موویان له
 پی‌او‌چا‌کانن و هه‌ل‌ب‌وارده‌ی ئیمه بوون بۆ پی‌غه‌مبه‌رایه‌تی.

﴿هَذَا ذِكْرٌ﴾ نهم نایه‌تانه‌ی قورئان که باسی جوانمیری و چاکه‌خو‌ازی ته‌وان
 ده‌کا، په‌ند و ناموژگاری و یاد‌خه‌ره‌ویه بۆ که‌سانیک بیان‌ه‌وی‌چاو له‌و زاتانه
 بکه‌ن، به‌ ته‌خلاق و ناکاری ته‌وان خو‌یان ئارایش بده‌ن ﴿وَإِنَّ لِلْمُتَّقِينَ لَحُسْنَ
 مَآبٍ﴾ بی‌گومان هه‌یه بۆ ته‌قوا‌کاران جی‌گای هه‌وانه‌وی باش و رازاوه: که له
 قیامه‌ت دا بۆی ده‌چن که ته‌ویش به‌هه‌شتی رازاوه و پر نازو نیعمه‌ته، له
 هه‌موو نیعمه‌ته‌کانی قیامه‌تیش خو‌شت‌ر ره‌زامه‌ندی خودایه بو‌یان.

ته‌جار باسی خو‌شی و رازاوه‌یی به‌هه‌شت ده‌کا و ده‌فه‌رموی: ﴿جَنَّاتٍ عَدْنٍ
 مُّفْتَحَةٌ لَهُمْ الْأَبْوَابُ﴾ ته‌و شو‌ین هه‌وانه‌وه په‌سنده‌ی بۆی ده‌گه‌رینه‌وه بریتییه
 له‌ چهند باغو و باغاتیک که هه‌رگیز نه‌مانی به‌سه‌ردا نایه. بو‌یان حازرو
 ناماده‌کراوه ده‌رگا‌کانی کراوه‌ن و هه‌ر له‌گه‌ل ده‌گه‌نه لای ده‌رگا‌کانی ده‌خرینه
 سه‌ر پشت بو‌یان، فریشته بو‌یان ده‌که‌نه‌وه و به‌خی‌ره‌هاتیان ده‌که‌ن و به‌ ریزو
 حورمه‌ته‌و ۱۳ پی‌شوا‌زیان لی ده‌که‌ن. هه‌رچی ده‌بینن دل‌خو‌ش‌که‌رو فه‌رح
 به‌خشه. ﴿مُتَّكِنِينَ فِيهَا﴾ ده‌یان‌بینی پالیان لی‌داوه‌ته‌وه له‌سه‌ر کورسی و
 قه‌نه‌فه، ﴿يَدْعُونَ فِيهَا بِفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ﴾ هه‌ر شتیکی خو‌شو به‌تام
 بی‌داوای ده‌که‌ن و لایان ناماده‌یه میوه بی‌یان شله‌مه‌نی خو‌اردنه‌وه بی. هه‌تا
 داوا بکه‌ن بو‌یان دی و برانه‌وه‌ی نیه. ﴿وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطُّرُقِ الْأَنْرَابُ﴾
 چهند هاوسه‌ری وایان هه‌یه: که جگه له می‌ردی خو‌یان سه‌یری که‌سی تر
 ناکه‌ن، هه‌موویان هاوته‌مه‌ن و جوان و روح شیرین و شو‌خ‌وشه‌نگن، یه‌کتریان

خوش دهوی. ﴿هَذَا مَا تُوعَدُونَ لِيَوْمِ الْحِسَابِ﴾ نهم به‌هسته رازوه بهو
 همموو ناز. نيعمه‌تانه‌ی تئیدان و باسکران، نمو به‌هسته‌یه: که خودا اده‌ی به
 بنده ته‌قواکاره‌کانی خوی داوه پئیان به‌خشی. پاداشتی که زیده و پاسای
 هیه به‌سر کرده و کانپان دا خودا بوی دیاری کردون له رۆزی قیامت دا
 پئی به‌هره‌مند بین، ﴿إِنَّ هَذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُ مِنْ نَفَادٍ﴾ بیگومان نه‌مه رزقو
 رۆزی نیمه‌یه و هرگیز نابریته‌وه و شکایی نایه. وه‌کوو له چند شوینی تردا
 مانای نهم نایه‌ته جه‌خت ده‌کاته‌وه ده‌فرموی: ﴿أَكُلْهَا دَائِمٌ وَظِلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى
 الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ﴾ (الرعد: ۳۵). یان ﴿مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ
 اللَّهِ بَاقٍ﴾ (النمل: ۹۶). ﴿عَطَاءٌ غَيْرُ مَجْذُوذٍ﴾ (مرد: ۱۰۸). ﴿لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ
 مَمْنُونٍ﴾ (الانشاق: ۲۵).

سزای ملهورانی بوغراو به‌د به‌خت

هَذَا وَابَتْ

لِلطَّغِينِ لَشَرٍّ مَثَابٍ ﴿٥٥﴾ جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا فَيَنْسَوْنَ الْمِهَادُ ﴿٥٦﴾ هَذَا

فَلْيَذُوقُوهُ حَمِيمٌ وَغَسَّاقٌ ﴿٥٧﴾ وَآخِرُ مِنْ شَكْلِهِ أَزْوَاجٌ ﴿٥٨﴾

هَذَا فَوْجٌ مُقْتَحِمٌ مَعَكُمْ لَا مَرْجَأَ لَهُمْ إِنَّهُمْ صَالُوا النَّارِ ﴿٥٩﴾

قَالُوا بَلْ أَنْتُمْ لَا مَرْجَأَ بِكُمْ أَنْتُمْ قَدْ مَتَمُّوهُ لَنَا فَيَنْسَوْنَ الْقَرَارُ ﴿٦٠﴾

قَالُوا رَبَّنَا مَنْ قَدَّمَ لَنَا هَذَا فَزِدْهُ عَذَابًا ضِعْفًا فِي النَّارِ ﴿٦١﴾

وَقَالُوا مَا لَنَا لَا نَرَىٰ رِجَالًا كُنَّا نَعُدُّهُمْ مِنَ الْأَشْرَارِ ﴿٦٢﴾ أَتُخَذُ نَهْمُ
 سِخْرِيًّا أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمْ الْأَبْصَارُ ﴿٦٣﴾ إِنَّ ذَلِكَ لَحَقٌّ تَخَاصُّمُ أَهْلِ
 النَّارِ ﴿٦٤﴾

لهوه پیش باسی پاداش و سدره نجامی حالی خودا پهرستانی کرد، نه مجار دیته سدر
 باسکردنی سزای سهختی ملهوپان و حال و سدره نجامی به دبه ختانی دونیا و
 قیامت، ده فرموی: ﴿هَذَا وَإِنَّ لِلطَّاغِينَ لَشَرَّ مَآبٍ﴾ نه مه ناوایه به و جورهی گوترا،
 نه وهی ناماژی بۆ کرا پاداشی خاوهن باوه پان و ته قواکارانه، بیتگومان هیه بۆ نه و
 که سانهش که کافر ملهوپو بوغران شوینی زور خراب، ﴿جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا فَبُئْسَ الْمِهَادُ﴾
 نه وانه ده چنه ناو دۆزه خه وه، له هه موو لایه که وه گرو هالاوی هه لیان
 ده قرچینی. به راستی خراب چینگیه که بۆ خویانیان خوش کردوه، خراب
 لانه یه که ده چنه ناوی. ﴿هَذَا فَلْيَذُقُوا حَمِيمٌ وَغَسَّاقٌ﴾ نه وه ناوی کولاتوه.
 بابیچیژن، یان نه وه عه زاب و سزای کرده و کانیا نه با بیچیژن، ﴿حَمِيمٌ﴾
 ناویکی زور گهرم و کولاتوه پیست هه لده قرچینی، ﴿غَسَّاقٌ﴾ ناوی زور ساردی
 وه ها له بهر ساردیی به که لکی خواردنه وه نایه. یان نه و کیم و زوخواه یه: که له
 جه سته ی دۆزه خیه کان دیته ده ری، ﴿وَأَخْرَجُوا مِنْ شَكْلِهِ أَزْوَاجَ﴾ جوره ها سزای
 تریشیان بۆ ناماده کراوه، نه م تهرزه جه زره بانه له سزای هه میم و غه ساق به
 نازارتن وه کوو زه قوم و صوعود و سه موم و زه مه ره ریر، پئی سزا ده درین.

هه ر که تا قمیک له تاوانباران ده خرینه ناو دۆزه خه وه، کو مه له که ی پیش
 نه وان پییان ده لیتن: ﴿هَذَا فَوْجٌ مُّقْتَحِمٌ مَعَكُمْ لَا مَرْحَبًا بِهِمْ إِنَّهُمْ صَالُوا النَّارِ﴾
 نه مه پیتریکی تری زورن و فریشته کاربه ده سته کانی دۆزه خه هینایانن، به خیر و

سلامت نهی، به ملی شکاو پینه ناو، نهوانیش وه کوو نیمه دۆزه خین و ده خرینه ناوی، ریسوایی و بۆرزی بۆ خۆیان. نه مه قسه ی سهرانی کوفرو نیلحاده ناراسته ی شوینکه وتوانیان ده کهن، بهو شیوه دزایه تی رکو کینه ده که ویتنه ناو دۆزه خیه کانه وه، نهو خۆشه ویستی بهی له دنیا دا له ناویان دا باو بوو ده بیتنه دوزمنایه تی..

نه مجار شوینکه وتوو مسکین هه ژاره کان وه لامیان ده دهنه وه ده لاین: ﴿قَالُوا بَلْ أَنتُمْ لَا مَرْحَبًا بِكُمْ أَأَنْتُمْ قَدْ مَتَمُّوهُ لَنَا فِئْسَ الْقَرَارُ﴾ به لکوو نیوه به خیر نهی نهو نیو. روتان ره شو ریسو بن، نیو شیوترن بهم سزایه له نیمه، نیوه نیمه تان گومرا کردوه، کیشتان کردین بۆ نه م عه زابه.

به راستی دۆزه خ شوین هه وانده وهیه کی خراپ و ناپه سه نده « نمونه ی نه م نایه ته نایه تیکی تره: که ده فره موی: ﴿كُلَّمَا دَخَلْتَ أُمَّةً لَعَنْتُ أَخْتَهَا﴾ (الاعراف: ۳۸).

نه مجار شوینکه وتوه کان درێژه به قسه کانیان ده دهن و ﴿قَالُوا: رَبَّنَا مَنْ قَدَّمَ لَنَا هَذَا فَزِدْهُ عَذَابًا ضِعْفًا فِي النَّارِ﴾ ده لاین: خدایه نهوانه ی نیمه یان تووشی نه م سزایه کرد، سزایان بۆ دو چه ندانه بکه ره وه، به شیک له بهر نه وه کافر بون و به شیکیش له بهر نه و نیمه یان گومرا کرد.

وه کوو له نایه تیکی تره ده فره موی: ﴿رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَضَلُّونَا، فَآتِهِمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِنَ النَّارِ قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٌ وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ (الاعراف: ۳۸-۳۹) یان ده فره موی: ﴿وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلًا رَبَّنَا آتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَلَّاهُمْ لَعْنًا كَبِيرًا﴾ (الاحزاب: ۶۷-۶۸).

له فره موده ی سه حیجی پیغه مبهردا (ﷺ) هاتوه فره مویه تی: ﴿من سن سنة سيئة فعلیه وزرها و وزر من عمل بها﴾ رواه مسلم عن جریر بن عبدالله.

﴿وَقَالُوا: مَا لَنَا لَا نَرَىٰ رِجَالًا كُنَّا نَعُدُّهُمْ مِنَ الْأَشْرَارِ﴾ موشریکه کان هندیکیان به هندیکیان ده لیتن: نه وه چیه، بو که سانیک له ناو دۆزه خ دا نابینن که له دنیادا به گومراو سر لئشیتواومان ده زانین؟ خو ئیمه پیمان وابوو نه وانه به دبه خت و چاره ره شنو همرگیز ختریان نایه ته ری؟!

﴿أَتَخَذْنَا هُمْ سِخْرِيًّا أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمْ الْأَبْصَارُ﴾ نایا له بهر نه وه یه ئیمه له دنیادا گالته مان پنده کردنو به هیچمان ده زانین. به لام له راستی دا نه وان ناده میزادی رتزدار بوونو ئیمه به هه له چوین نه وان نه هاتوونه ناو دۆزه خه وه « یان نه وان ئیستا لیل ئیمه نو به لام شوینه کانیان نازانینو بهرچاومان ناکه ون؟ یان هویه کی تر هیه به بو نه بینینیان؟ حه سنی به صری ده فهرموی: راسته نه و ملهوپانه له دنیادا نه و موسولمانه هه ژارانیه یان کردبوه جیگه ی پیکه نینو گالته پی کردن، له قیامه تیش دا بهرچاویان ناکه ون چونکه نه وان له به ههشت دا ده یگوزهریننو ملهوپان له ناو ناگری دۆزه خ دا ده تلینه وه .

نه مه له راستی دا گله یی له خۆکردنه ، په شیمان بوونه وه یه، له هه لویستی ناپه سه ندی خۆیان که له دنیادا گالته یان به و کۆمه له کردوه به لام تازه په شیمانی چ سود؟

نه مجار په روهر دگار جه خت له سر نه و کیشه و ده مه ده مییه ده کاته وه و ده فهرموی: ﴿إِنَّ ذَٰلِكَ لَحَقٌّ تَخَاصُمُ أَهْلِ النَّارِ﴾ بی گومان ئه وه ی بۆمان گپرا نه وه ده رباره ی گفتو گۆی موشریکه کان له ناو خۆیان دا شتیکی حقه و به لگه نه ویسته ده بی بیته جی ئاته وه یه کیشه و ده مه ده میی دۆزه خیه کان .

نه م داخو حه سره ته ش سزایه کی تره دیته بان سزاکانی تریان. نه مه رووده دا پتویسته تیمانان پتی هه بی..

بری به لگه له سهر راستی په یامی پیغه مبه‌ری نیسلام

قُلْ إِنَّمَا أَنَا مُنْذِرٌ وَمَا مِّنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٦٥﴾

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ﴿٦٦﴾ قُلْ هُوَ نَبَأٌ

عَظِيمٌ ﴿٦٧﴾ أَنْتُمْ عَنْهُ مُعْرِضُونَ ﴿٦٨﴾ مَا كَانَ لِي مِنْ عِلْمٍ بِالْمَلَأِ الْأَعْلَىٰ

إِذْ يَخْصِمُونَ ﴿٦٩﴾ إِنْ يُوحَىٰ إِلَيَّ إِلَّا أَنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٧٠﴾

نایه‌ته‌کان دوپا تکرند نه‌وی مه‌فهومی سهره‌تای سوره‌ته‌کویه، له‌وی
جه‌ختی له‌سهر په‌کتابه‌رستیو پیغه مبه‌رایه‌تی جه‌زرتی موچه‌مه‌دو هاتنی
روژی قیامت کرده‌وه، هه‌روه‌ها هه‌ره‌شه‌یه له‌موشریکه‌کانو واده‌دانه به
موسولمانان. ده‌فه‌رموئ: ﴿قُلْ: اِنَّمَا اَنَا مُنْذِرٌ﴾ نه‌ی پیغه مبه‌رله‌و موشریکانه
بلئ: من‌ته‌نها ترسیته‌ری نی‌وه له‌سزای خودا، حال‌و وه‌زعو سهره‌نجامی
نه‌وانه‌تان بو‌دیاری ده‌کم: که‌نینکاری تاکو ته‌نهایی خوداو راستی
پیغه مبه‌رایه‌تیو هاتنی روژی قیامت ده‌کهن، ده‌تانترسیتم له‌سزایه‌کی
سه‌خت وه‌کوو نه‌و سزا سامناکانه‌ی که‌له‌پیشینه‌کافان پی‌له‌ناو برد.
ده‌تانترسیتم له‌سزای سامناکی دوزخ له‌قیامت‌دا.

﴿وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ هیچ خودا نین شی‌وی خودایه‌تی بن
جگه له‌خودای تاکو ته‌نها وبالاده‌ستو خاوه‌ن توانا به‌سهر هه‌موو شتی‌که‌دا.

﴿رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ﴾ خودایه کی وه هایه
 خاوه نی ناسمانه کانو زهوی سو نه وهی تییان دایه له مه خلوقات، خودایه که
 هه لسه پرتنه رو به رتیه بهری بوونه وه ره، بالادهسته به سهر هه موو شتیک دا، هیچ
 شتیک به سهر نه ودا بالادهست نیه، هه رکاتی یاخی بووان سزا بدا کهس نیه
 بتوانی بهرگریان لی بکا. لیخوشبوونی زوره بو نه وانیه تییه له تاوان ده که نه و
 روو ده که نه خوداپه رستیو پابه ندی فرمانو جله و گیریه کانی خودا ده بن.

﴿قُلْ هُوَ نَبَأٌ عَظِيمٌ. أَنتُمْ عَنْهُ مُعْرِضُونَ﴾ نهی موحه مه دا به موشریکه کانی
 مه که وه هی تریش بلئی: پیم راگه یاندون: که من پیغه مبه رتانه و ترسینه رتانه،
 خودا تا که وته نهاو بی ها وه له، قورئان نامه ی خودایه به نیگا بو من ره وانه
 کراوه، هه والگه لیکی گرنکو بایه خدارن، که سیک زور گیلو نه قام نه بی رویان
 لی وه رنا گپ، نه م پدیامه ی من هی ناومه نه گهر شوینی بکه ون له
 گومپاینیه وه رزگارتان ده کاو ده تاغاته سهر ربازی سهر فرازیو به خته وه ری،
 که چی نیه روی لی وه ده گپن، تی نافرکو ویری لی نا که نه وه، پیویسته به
 خوتان دا بچنه وه واز له هه لوتستی ناله باری خوتان بینن.

به لی پدیامی پیغه مبه ری نیسلام هه والیکه گرنکو بوو، ره وره وه ی
 میژووی گوپی، له میژووی ناده میزادا نه بیستراوه نه بینراوه هیچ شتیک به
 نه ندازه ی پدیامی نیسلام کاریگه ری هه بووی له سهر ناده میزادا، بیگومان
 پدیامی نیسلام جوړه به هاو قییه م ویریو چونو ته سه وراتی داهینا، چند
 یاساو قانونیکه له سهر زهوی چه سپاندو: که عه ره بی نه و سه رده مه به
 خه یالیش په بیان پی نه برده وه.

عده به کانی سهرده می پیغه مبهری نیسلام پیمان وابوو، مهوزوعه که بریتیه لهوه: که بۆچی موحه مدهی کوری عهبدوللا زنده له هموان کراوته پیغه مبهری؟ بۆچی زنده له هموو کس نیگای خودایی بۆ نهو نازل کراوه، نهوان موشکیله که یان لهم چوارچیتوه دا قهتیس کردبوو، بهلام قورئان لهم نایه تاندها سهرنجیان راده کیشی بۆ حقیقه تیک و تییان ده گیهنی که کار لهوه گه وره تره: که نهوان لیلی حالی بوون، ههواله که گرنگه و موحه مدهی کوری عهبدوللا هه لگری نهو ههواله گرنگه یه و راگه یه نهری نهو په یامه یه. خودا پیتی ده لئو ناگاداری ده کاو نهویش به نهو پیری دلسۆزی و لیها تووی یه وه بلاوی ده کاته وه ده یگه یه نی. خۆ نه گهر خودا پیتی نه لئو نهو هیچی لهو باره وه نه ده زانی.

﴿مَا كَانَ لِي مِنْ عِلْمٍ بِالْمَلَأِ الْأَعْلَىٰ إِذْ يَخْتَصِمُونَ﴾ پیمان بلی من پیش نهوهی نیگام بۆ بکری هیچ زانیاریه کم نه بوو ده ربارهی کیشه و بینو به ره ی عالیه می بالا له باره ی باوه ناده مهوه، نه گهر نیگا نه بوایه من له کوئ ده مزانی: که خودا ناده می دروست کرد فرمانی به فریشته کان کرد سوژدهی ریزو تهقدیری بۆ بهرن، هه موو سوژدهیان برد جگه له شهیتان نهو سه ریچی کردو سوژدهی بۆ نه برد، وتی: من لهو به ریز ترم، من له ناگر دروست کراومو ناده م له خاک.

﴿إِنْ يُوحَىٰ إِلَيَّ إِلَّا أَنَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ﴾ من نیگام بۆ نایه جگه لهوه: که من ترسینه ریکی ناشکرام بۆ نیوه، له سزای خودا ده تانترسیتم نه گهر سه ریچی په یامه گم بکه ن، موژدهی به هه شتتان پی ده ده م نه گهر شوینم بکه ون. من نه نیردراوم ببه ملهو رو بتان چه و سیتمه وه، نه من په یامی خۆمتان پی راده گیه نمو هه نه وه نده م له سه ره، جا هه رکه سی شوینم بکه وی به خته وه رو سه رفرازه، هه رکه سی روم لی وه رگیت پی و پشتم تی بکا به ده بخت و مالتیرانه.

جبرؤکی نادهم (الطیلة)

إِذْ قَالَ رَبُّكَ

لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّیْ خَلَقْتُ بَشَرًا مِّنْ طِیْنٍ ﴿۷۱﴾ فَاِذَا سَوَّيْتُهُمْ وَنَفَخْتُ فِيْهِ
 مِنْ رُّوْحِیْ فَقَعُوْا لَیْمٌ سٰجِدٰۤیْنَ ﴿۷۲﴾ فَسَجَدَ الْمَلٰٓئِكَةُ كُلُّهُمْ
 اَجْمَعُوْنَ ﴿۷۳﴾ اِلَّا اِبْلِیْسَ اَسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكٰفِرِیْنَ ﴿۷۴﴾ قَالَ
 یٰۤاِبْلِیْسُ مَا مَنَعَكَ اَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِیْدَیْیْ اَسْتَكْبَرْتَ اَمْ كُنْتَ
 مِنَ الْعٰلِیْنَ ﴿۷۵﴾ قَالَ اَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِیْ مِنْ نَّارٍ وَخَلَقْتَهُمْ مِنْ طِیْنٍ
 ﴿۷۶﴾ قَالَ فَاخْرِجْ مِنْهَا فَاِنَّكَ رَجِیْمٌ ﴿۷۷﴾ وَاِنَّ عَلَیْكَ لَعْنَتِیْ اِلَیَّ یَوْمٍ
 الدِّیْنِ ﴿۷۸﴾ قَالَ رَبِّ فَاَنْظِرْنِیْ اِلَیَّ یَوْمٍ یُّبْعَثُوْنَ ﴿۷۹﴾ قَالَ فَاِنَّكَ مِنَ
 الْمُنْظَرِیْنَ ﴿۸۰﴾ اِلَیَّ یَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُوْمِ ﴿۸۱﴾ قَالَ فَبِعِزَّتِكَ
 لَا اُغْوِیَنَّهُمْ اَجْمَعِیْنَ ﴿۸۲﴾ اِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِیْنَ ﴿۸۳﴾
 قَالَ فَالْحَقُّ وَالْحَقُّ اَقُوْلُ ﴿۸۴﴾ لَا مَلٰٓئَئَ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَمِمَّنْ تَبِعَكَ
 مِنْهُمْ اَجْمَعِیْنَ ﴿۸۵﴾

نهمه دوا چیرۆکی نهم سورته‌یه ، چیرۆکی باوه ئاده‌م له پینج سورته‌ی تردا رانۆیندراوه " له سورته‌ی (البقرة)، (الاعراف)، (الحجر)، (الاسراء)، (الكهف) دا باس کراوه، مه‌به‌ستی سه‌ره‌کی له گێڕانه‌وه‌ی نهم چیرۆکه جله‌وگیری کردنه له ره‌وشتی هه‌سوودی و خۆبه‌زلزانی

قوربه‌شیه‌کانیش که کێشه‌یان له‌گه‌ڵ پێغه‌مبه‌ردا هه‌بوو سه‌رچاوه‌که‌ی ده‌گه‌رپایه‌وه بۆ هه‌سوودی و خۆبه‌زلزانی، ئاماژه به‌وه ده‌کا: که ره‌وشتی هه‌سه‌دو و خۆبه‌زلزانی سه‌ره‌نجامی به‌دبه‌ختی و دوورکه‌وتنه‌وه‌یه‌ له‌ره‌حه‌تی خدا .

ده‌فه‌رموی: ﴿إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ: إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِّنْ طِينٍ﴾ نه‌ی موحومه‌د چیرۆکی دروستکردنی ئاده‌م باوکی ئاده‌میزاد بۆ گه‌له‌که‌ت بگێڕه‌وه " کاتی‌ک په‌روه‌ردگاری تۆ به‌ فریشته‌کانی فه‌رموو من ئاده‌میزادی‌ک دروست ده‌که‌م له‌ قور. له‌ نایه‌تی‌کی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَلٍ مَّسْنُونٍ﴾ (الحجر: ۲۶).

جا ﴿فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُّوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ﴾ که لاشه‌که‌یم هه‌نایه‌دی و رێک و پێکم کردو گیانم به‌به‌ردا کرد، سوژده‌ی رێزو ته‌قدیری بۆ به‌رن، ئیتر ﴿فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ﴾ هه‌موو فریشته‌کان پابه‌ندی فه‌رمانی په‌روه‌ردگاریان بوون و سوژده‌ی رێزلێنانیان بۆ نه‌نجام دا، له‌ یه‌ك‌ئان و سات دا فریشته‌کان تێکرا که‌وتنه‌ سوژده ﴿إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ﴾ جگه‌ له‌ عه‌زازیل ، نه‌و خۆی به‌زلزانی و نه‌چوه رێزی سوژده به‌رانه‌وه، فه‌رمانی په‌روه‌ردگاری شکاندو بوو به‌ کافر ، لوتبه‌رزی و خۆ به‌زلزانی وای لێ کرد بێ گوتیی فه‌رمانی خدا بکا، نهمه‌ نه‌گه‌ر ﴿کان﴾ به‌ مانا ﴿صار﴾ بێ نه‌گه‌ر ﴿کان﴾ له‌سه‌ر مانای خۆی بێ، نه‌و کاته مانای به‌م

جوړه دهبی“ عه زایل سوژدهی نه بردو نهو له زانیاری خودادا له پیږی کافران بوو، نه مجار نایا نیبلیس فریشته بووه و له رگهزی نهوان بوه دوو را هدیة:

۱- شهیتان له ره گهزی فریشته نه بوه.

۲- شهیتان لهو ره گهزه بووه و هدر بویه ش فرمان به سوژده بردن گرتیه وه، که سهرپیچی کرد نه فرینی لی کراو چووه پیږی جندوکه وه و بوو به شهیتان !

رای یه که م په سنده، چونکو نه گهر فریشته بوايه سهرپیچی فرمانی خودای نه ده کرد چونکه فریشته ﴿لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾ (التحریم: ۶)ن.

نهو له ناگر دروست کراوه فریشته له نور، به لام له ناو فریشته دا بووه و فرمانه که گرتیه تیه وه، راسته و خوش فرمانی ته و جیه نه کراوه له بهر بی ریزی و نیهمال کردن.

﴿قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِإِيدِيَّ اسْتَكَبَرْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِينَ﴾ په روه ردگار فرمانوی ته ی نیبلیس! چ شتیك توی وای لی کرد ریز له ناده م نه گری و فرمانی په روه ردگار بشکینی. بچی سوژده ت نه برد بۆ که سیك من به دهستی خۆم له نه بووه و دروستم کرده، نایا تو خوت به زل زانی یان خوت له پیږی خو به زل زانی ؟ هدر چیان بی هلو تېسته کت ناپه سنده و کاریکی ناشرینت نه نجام دا!!

شهیتان وه لامی دایه وه و ﴿قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ﴾ وتی: من له ناده م باشترم، من پله و پایم لهو بهر زترو به نرخته، ﴿خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ﴾ منت له ناگر دروست کرده، ناده مت له قور به دیه ناره، ناگر ماده یه کی روناك و نورانییه، له قور بهر زترو، گل ماده یه کی تاریك و زولمانییه. دهی چوڼ دهبی من سوژده بۆ نهو بهرم؟!

﴿قَالَ فَاخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ﴾ په‌روه‌دگار فەر‌مووی: له به‌ه‌شت بر‌و
 د‌ه‌ر‌وه، یان له ناسانه‌کان بر‌و خواره‌وه یان له پی‌ری فریشته و‌ه‌د‌ه‌ر‌که‌وه،
 چون‌که تۆ نه‌فرینت لیک‌راو له ره‌حه‌تی خودا دوور‌ی‌و هیچ خی‌رو فەر‌ی‌کت تی‌دا
 نی‌ه، نه‌تۆ له‌وه به‌ولاوه تو‌خنی عاله‌می بالا ناکه‌وی و ه‌ر که هه‌ولت دا نزیک
 ببیه‌وه به تیرنه‌ستی‌ر ره‌جم ده‌کړی.

﴿وَإِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ الدِّينِ﴾ بی‌گومان نه‌فرین لیک‌کردن و دوور
 خستنه‌وه‌ت له ره‌حه‌تی من به‌رده‌وامه هه‌تا رۆژی قیامت، نه‌جار له‌وئ‌دا
 س‌زای س‌ر‌پ‌ی‌چ‌یه‌که‌ت و‌ه‌ده‌گر‌یه‌وه: که عه‌زابی دۆزه‌خ و
 نار‌ه‌زامه‌ندی په‌روه‌د‌گاره.

﴿قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾ شه‌یتان وتی: خودایه ا مۆله‌تم به‌ده
 تا رۆژی قیامت و زیندو‌بوونه‌وه مه‌م‌کوژه، با ژانم به‌رده‌وام بی، نه‌م داوایه‌ی
 کرد بۆ شه‌وه‌ی و‌ه‌س‌وه‌سه بخاته دل‌ی نادم و نه‌وه‌کانیه‌وه، تۆله له نادم ب‌کاته‌وه
 له‌س‌ه‌ر شه‌وه‌ی بو‌ه‌ته هۆکاری دوور‌خستنه‌وه‌ی له ره‌حه‌تی خودا، نه‌وه‌کانی
 گوم‌را ب‌کا. تیراده‌و ویستی خودا وا داخواز بوو داواکه‌ی شه‌یتان قبول ب‌کړی.
 نه‌و مۆله‌ته‌ی داوای کرد بید‌ر‌یت‌ی.

﴿قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ﴾ په‌روه‌دگار
 فەر‌مووی: نه‌تۆ مۆله‌ت‌دراوی، به زیندو‌یی ب‌ینه‌وه تا شه‌و رۆژه‌ی خودا قیامت
 ه‌ل‌ده‌ستی‌ن، تا رۆژی دیار‌یک‌راو چی ده‌که‌ی بیکه. تیبینی شه‌و ده‌کړی
 شه‌یتان داوای کرد مۆله‌ت بدر‌ی تا رۆژی زیندو‌بوونه‌وه بۆ شه‌وه‌ی مردن نه‌بینی
 به‌لام په‌روه‌دگار مۆله‌تی دایه بۆ رۆژی دونیا خراب‌وون و مردنی زینده‌وه‌ران.
 چاکه له‌وه دل‌نیا بوو تا رۆژی قیامت نام‌ر‌ی تیر بو‌غ‌را‌بوو ﴿قَالَ فَبِعِزَّتِكَ
 لَأُغَوِّيَهُمْ أَجْمَعِينَ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ﴾ شه‌یتان وتی: خودایه سو‌ین‌دم

به شکوه مندی و بالاده ستیت هم مو ناده میزاد گومرا ده کم بهم شیوه
تاوان و شهواتیان له پیش چاو جوان ده کم، گومان و شویبه ده خمه سه
دلو دهرونیان، سهریان لی ده شیوینم، مه گهر نه وانیهان: که زور دلسوزو
راستالن «توفیقت داوان و له گومرای پراستوتن، نه وانه من ناتوانم گومرایان
بکم وه کوو له نایه تیکی تردا ده فرموی: ﴿إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ
سُلْطَانٌ إِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ﴾ (الحجر: ۴۲).

پهروه دگار ولامی دایه وه، ﴿قال﴾ فرموی ﴿فَالْحَقُّ وَالْحَقُّ أَقُولُ. لَأَمْلَأَنَّ
جَهَنَّمَ مِنْكَ وَمِمَّنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ﴾ نه من حق، یان حق له منه وهیه:
دوزهخ پر بکم له شهیتان و شویتنکه وتوانی، هه رکه سی به گوئی شهیتان بکاو
پابه مندی فهرمان و جله و گریه کانی بی، نه وه دوزهخ جیگایه تی، دوزهخیان لی
ده هاخنم. بهم جوړه پهروه دگار سویند به زاتی خوئی ده خوا: که خوئی حقه و
جگه له حق نایوئی و دوزهخ پر ده کاله په پره و کارانی شهیتان. تو له ی
سهریچی کردنی فهرمانی خودایان لی ده ستینن. له وه ده مه وه تا به نه مپو
جهنگی نیوان شهیتان و ناده میزاد بهرده و امه و به گوتا نایه و سه ره نجامیش
ناشکراو نمایانه..

رهوشتی بانگخوازانی ریازی خودا و موعجزه ی قورنان

قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ

﴿۸۶﴾ إِنَّ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿۸۷﴾ وَلَنَعْلَمَنَّ نَبَأُ بَعْدَ حِينٍ ﴿۸۸﴾

له‌م سئی نایه‌ته پیروزانه‌دا پهره‌ردگار حالی بانگ‌خوازو داعی خوداپه‌رستی «حزره‌تی موحه‌مه‌د (ﷺ) دیاری ده‌کا، نه‌وه راده‌گه‌یه‌نی که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) تهرکی سهرشانی خوئی نه‌نجام ده‌دا، له‌سهر بانگ‌ه‌وازیه‌که‌ی داوای کرئی له‌ئاده‌میزاد ناکا. بانگ‌ه‌وازیه‌که‌ی بریتییه‌ له‌و نیگا و سروشه‌ی له‌ خودا بۆی دئو فهرمانی پی ده‌کرئی بیگه‌یه‌نی، بانگ‌ه‌وازیه‌که‌ی حقه‌و له‌گه‌ل سروشتی ئاده‌میزاد نامۆ نیه، بانگ‌ه‌وازیه‌که‌ی بریتییه‌ له‌ ناوه‌روکی قورئان و پهندو نامۆزگاریه‌ به‌ بۆ ئاده‌میزادو جندۆکه‌و راستی قورئان و واده‌و هه‌ره‌شه‌کانی له‌وه به‌ولاه ده‌رده‌که‌ون.

ده‌فه‌رموئ: ﴿قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌ر! به‌و موشریکانه‌ی قوره‌یش بلی: من له‌سهر بانگ‌ه‌وازی کردم بۆتان داوای کرئی ناکم، نه‌من نیگا و سروشم له‌ خوداوه بۆ دئو به‌ ئیوه‌ی راده‌گه‌یه‌نم، درۆ بوختان به‌ده‌م خوداوه هه‌لئابه‌ستم، هیچ شتیک له‌ خووه‌ نالیم و بانگ‌ه‌وازی‌تان ناکم بۆ شتیک خودا فهرمانی پی نه‌کردم.

﴿إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ﴾ نه‌م قورئانه‌ جگه‌ له‌وه‌ی که نامۆزگاریه‌ به‌ بۆ ئاده‌میزاد به‌ گشتی و نامه‌ی هیدایه‌ته‌ به‌ هه‌موو عالم هیچی تر نیه، په‌یامی رزگاریه‌ به‌ هه‌موو ئاده‌میزادو جندۆکه‌. ﴿وَلَتَعْلَمُنَّ نَبَأَهُ بَعْدَ حِينٍ﴾ نه‌ی بی پروایان پاش ماوه‌یه‌کی تر هه‌وال و راستی نه‌م قورئانه‌ ده‌زانن، بۆتان ده‌رده‌که‌وئ نه‌وه‌ی پیتان ده‌لئ راسته‌و دیته‌ جئ، جا یان پاش مردن نه‌و راستیه‌یان بۆ ده‌رده‌که‌وئ یان روژی قیامه‌ت.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره‌تی (الزمر)

ئەم سورەتە ناوئراوە (زومەر) چونکە لە کۆتایی یەکەدا باسی زومەری کافران و زومەری موسولمانان دەکا، دیمەنی ئەوە رادەنویست: کە پێری کافران بەرەو دۆزەخ کێش دەکەین و دەخێنرێنە ناو دۆزەخەو، پێری موسولمانانیش بۆ لای بەهەشت بەرپێ دەکەین و دەچنە ناوی دەکەوێنە ژێانی بەختەو و رێبەو، پەڕیوەندیی ئەم سورەتە بە سورەتی (ص) هەو لە دوو روو هەوێ:

۱- یەكەم پەرەردگار لە کۆتایی سورەتی (ص) دا وەصفی قورئانی بەو کرد، کە ذیکرو نامۆزگارییە بۆ ئادەمیزاد و جندۆکە. لە سەرەتای ئەم سورەتەش دا دەفرموی: ﴿تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ﴾ وەکوو ئەو وایە بفرموی: ئەم ذیکرو نامۆزگارییە لە خودای بالادەست و داناوە نازل بوو. هەردوکیان وەکوو یەك ئایەت وان و پەڕیوەندیی ئیوانیان تۆکمەو پتەو.

۲- پەرەردگار لە کۆتایی سورەتی (ص) دا باسی چۆنیەتی دروستکردنی باوە ئادەمی کرد، لە بەشی یەكەمی ئەم سورەتەش دا حال و وەزعی بەدیھێتانی بونەوەر دەکا و پەڕیوەستی دەکا بە چۆنیەتی دروستبوونی باوە ئادەم کە لە کۆتایی سورەتی پێشوو دا ئاماژە ی بۆ کرد.

ناوەڕۆکی سورەتە کە سەرلەبەر باسی یەکتاپەرستی و بەلگە هینانەوێە لەسەر هەبوونی خودا و تاق و تەنھایی لە زات و لە صیفات دا، هەروەها باسی نیگا و قورئانی پیرۆز دەکا، بە جۆرەها شیوەو شیواز دلەکان ئەم دیواو دیو دەکا. لە وەتەری حەسساس کایگەریان دەدا و لە ناخەو دەیان بزویست،

لَیْکَدا لَیْکَدا بِلَکَ دِهَیْنِیْتَهَوَه، بۆ نَهوَهی راسْتی تَاکوتَه نِهایی خُودا لَه سَهَر
دَلَه کَانَ نَخْش بَبَه سَتی. هَه موو شوبِه و گومانیک دهریاره ی هَه بوونی خُودا و
تَاکوتَه نِهایی بَره وِیْتَه وِه. سَهَر تا نَهوَه رَوَن دِه کاتَه وِه: کِه قورئان لَه خُودا وِه بَه
نِیگا بۆ پِیغَه مَبَر هاتووه، فهرمانی بَه پِیغَه مَبَر کرد: کِه بَه دَلَسۆزی نایینی
خُودا پَه پِرِه و بکا، خُودا بَه تَاکوتَه نِها و بِنِ هاوَه لَ بزانن،

نَه جَار شوبِه و گومانی موشریکَه کَانَ شِی دِه کاتَه وِه دَه سَت لَه سَهَر
هَه لَه و خَه یالئی پوچیان دادَه نئی "لَه م روه وِه: کِه چَه ند بت و صَه نَه میکیان
داتاشیوه و ناویان ناوَن خُودا وِه هیوان رۆژی قیامت شَه فاعه تیان بۆ بکهن!

نَه جَار بِلَکَ لَه سَهَر تَاکوتَه نِهایی خُودا دِهَیْنِیْتَه وِه و دروست کردنی
ناسمانه کَانَ و زه و ی و گۆرَپان کاری شَه و رۆژو هاتوچۆی خۆر و مانگ و
نَه سَتِیْرَه کَانَ و دروست کردنی ناده میزاد و تِیپَه پوونی بَه چَه ند قَوْنَاغِیْکَدا
دِه کاتَه نِیْشانَه ی تَاکوتَه نِهایی و بَه توانایی خُودا . نَه و هَش رَوَن دِه کاتَه وِه: کِه
ناده میزاد چَه ند بِنِ یار و چَه ند بِنِ حه و سَه لَه و چکَلدانه یه، هَه لَه گَه لَ توشی
تَه نگانَه یه ک بوو هَه موو خُودا درۆزَنه کانی لَه بیر دِه چَه نه وِه هاوار دِه کاتَه
پَه روه ردگار، کِه چِی لَه گَه لَ دِه کِه وِیْتَه حَالی خۆشی خُودای لَه بیر دِه چِیْتَه وِه
دِه چِیْتَه وِه سَهَر حَالی پِیْشوو ی.

نَه جَار بَه رامبَه رکردنیک لَه نِیْوان حَال و وه زعی موسولمانان و کافران دا
نَه نجام دَه دا، خُودا پَه رستان لَه دُنیا و قیامت دا بَه ختَه وِه و سَه رفران، کافران
بَه دَبه خت و مَالوِیْران، ناواته خِوازن نَه گهر پَر بَه زه و بیان هَه بِنِ بیدَه ن بَه فیدیه و
لَه عذاب رزگاریان بِنِ.

نه مجار کاریگه ری قورشان له سهر دل و دهروون دیاری ده کا، نه وه
 راده گه یه نن؛ که موسولمانان به بیستنی قورشان پیستیان گرژ ده بی و له ترسان
 موچر که یان پیدا دین، پاشان به ذیکرو یادی خودا پیستیان خاو ده بیته وه و
 نارامی ده که ویتنه دل و دهرونیانه وه. به پیچه وانه ی موشریکه کانه وه؛ که به
 بیستنی به لگه و نیشانه ی تاک و تنهایی خودا دلان تهنگ ده بی و
 تهنگیزه ده بن.

نه مجار دیمه نی ده سه لاتی خودا له باره ی مراندن و ژبان پی به خشینه وه
 راده نوینن و نیعلانی نه وه ده کا؛ که هه مو زینده وهریک ده بی کاسه ی مردن
 بچیژ و خودا بۆ خوی بالاده سته به سهر گیانه که یاندا، هه ندیکیان له کاتی
 خوی و ورده گریته وه و هه ندیکی تریان مؤلّهت ده دا بۆ کاتی هاتنی مهرگیان.

نه مجار ده رگای هیوا له سهر تا وانباران تا والا ده کا و واده ی لیخوشبوونیان
 پی ده دا نه گه ر تۆیه بکه و بۆ لای خودا بگه رپنه وه. نه مجار دیمه نی لیک
 هه لا واردنی شاده میزاد له رۆژی قیامت دا راده نوینن که ده کرینه دوو تاقم و
 لیک جیا ده کرینه وه، کافره کان کۆمه ل کۆمه ل به ره و دۆزه خ راپیچ ده کرینه و
 سزای سهختیان توش دئ و ده خزیندرینه ناو ئاگری دۆزه خه وه. پیسری
 خودا په رستان به ره و به هه شت ده بردرین و فریشته به خیر هاتن و پیشوازیان لی
 ده کهن، نیت له به هه شت دا جوړه ها دیمه نی رازاوه ده بینن و هه مدو سوپاسی
 خودا ده کهن.

سەرچاوه‌ی قورئان له خۆداوه‌یه‌و دڵسۆزانه خۆدا په‌رستی بکه‌ن

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿١﴾ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ
 الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ﴿٢﴾ أَلَا
 لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ
 مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ
 فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ
 كَفَّارٌ ﴿٣﴾ لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا لَأَصْطَفَىٰ مِمَّا
 يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ سُبْحَنَهُ ۚ هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٤﴾

له سه‌ره‌تای سوره‌ته‌که سه‌رچاوه‌ی قورئان رون ده‌کاته‌وه‌و ده‌فه‌رموئ:
 ﴿تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ﴾ نهم کتێبه به‌رزو په‌رزو به‌فه‌ره: که
 قورئانه له خۆدای بالاده‌ستو کاربه‌جێو نازل بووه، خۆدایه‌ک به‌خه‌لات بو
 پیغه‌مبه‌ری خۆی ناردویه‌تی: که به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌که‌دا ده‌ست رویشته‌وه
 هه‌موو کارێکی له‌جێی خۆی دایه.

قورئان حقه و له حقه وه هاتوه، شك و گومانی تیدا نیه، وه كوو له نایه تیكى تردا ده فرموی: ﴿وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ. نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ. عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ. بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ﴾ (الشعراء: ۱۹۲-۱۹۵) یان ده فرموی: ﴿وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ. لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ. تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ﴾ (نمل: ۴۱-۴۲)

نه جار مانای نایه تی پیشو جه خت ده کاته وه ده فرموی: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ﴾ نیمه نازلان كرده بۆ سر تو نهی موحه مهده قورئان: كه حقه و له حقه وه نازل بووه بۆ چه سپاندنی حقه و ناوه پوکی حقه. داوای یه كتاپه رستی ده كاو تاك و ته نهایی خودا ده چه سپینی، به لگه له سر راستی هاتنی قیامت ده هیئتته وه جوړه ها نه حکام و یاسای شهرعی و کومه لایه تی تیدان نه گهر په پیره و بیان بکړی مایه ی سهر فرازی ژیانی دونیاو قیامت تن.

﴿فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصاً لَهُ الدِّينَ﴾ تاك و ته نهایی خودا بچه سپینه، هاوه لی بۆ دامه نن، بانگه وازی ئاده میزاد بکه بۆ یه كتاپه رستی و خودا ناسین، نه وه یان تی بگه یه نه: كه جگه له خودا كهس شیای په رستش بۆ كردن نیه، نه ركه كانی ناین به دلسوزی و بۆ مه به ستی خودا له خو رازی كردن به جی بیته، له هه موو كاریك لایه نی خودا به رچاو بگړه. هه موو تا عت و عبادته تیكت بۆ خودا بڼو بهس.

﴿أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ﴾ ناگاداریه و بزانه عبادت و طاعتی دلسوزانه هه بۆ خودایه، نایینی راست و په سندن ته نها یه كتاپه رستی به بهس! جگه له نایینی نیسلام كه له سر بنه مای یه كتاپه رستی و بپروا به پیغه مبه رتی و هاتنی روژی قیامت دامه زراوه، هیچ نایینیکی تر دوا هاتنی نیسلام په سندن نیه و قبول ناکړی، هه موو نایینه كانی تری ناسمانی نه سخ بوونه وه، كه وایی ریبازی موشریكه كان ریگایه کی ناپه سنده و بیروباوه پریان هه له و پووجه، هیچ پاساوینکی نیه.

﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى﴾
 نهو موشریکانه: که جگه له خدا چند بت و صه‌نه‌میکیان دیاری کردوهو
 په‌رستشیان بۆ نه‌نجام دده‌نو ده‌لین نیمه بۆ نه‌وه ده‌یانپه‌رستین له خودامان
 نزیک بکه‌نه‌وهو له کاتی پتویستی‌دا شه‌فاعه‌تمان بۆ بکه‌ن، نه‌وانه سه‌ره‌نجامیان
 سامناکهو تووشی سزای سه‌خت و دژوار ده‌بن.

﴿إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ﴾ خودا رۆژی قیامت
 برپاری به‌کالا‌که‌ره‌وه دده‌ا له نیتوان په‌یره‌وکارانی نایینه‌کانو کی‌شه‌و نیزاعیان
 به‌کوتا ده‌هینئو هر که‌سه به‌گویره‌ی بیروباوه‌رو کارو کرده‌وی ژبانی
 دونیای سزاو پاداش وهرده‌گریته‌وه. خوداپه‌رستانی دل‌سۆز بۆ به‌هشت به‌پړئ
 ده‌کرین و موشریکه‌کانیش توپ ده‌درینه ناو دۆزه‌خه‌وه.

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ﴾ بی‌گومان خودا که‌سیک
 شاره‌زای نایینی ئیسلام ناکاو ته‌وفیقی نادا هیدایه‌ت وهریگری و حق بناسئ.
 نه‌گهر نهو بوختان له‌سهر خودا هه‌لبه‌ستی و بلی: فریشته‌کچی خودان و بته‌کان
 شه‌فاعه‌تیا لای خودا قبوله،. هه‌رکه‌سیک نه‌وه بیروباوه‌ری بی و به‌بی
 به‌لگه‌ی عه‌قلو نه‌قلی رۆچوو بی له‌و کوفرو بی‌دینی‌یه‌ی‌دا هه‌رگیز خودا
 هیدایه‌تی نادا.

کافره‌کان به‌گویره‌ی فیه‌رت و واقع بروایان به‌وه هه‌بوو که خودا
 به‌دیته‌نریانه، خودا ناسمانه‌کانو زه‌وی به‌دیته‌نانون، وه‌لی نه‌ده‌هاتن له‌گه‌ل نه‌و
 مه‌نطیقه‌ سروشتی‌یه‌دا هه‌ل‌س و که‌وت بکه‌ن و په‌کتاپه‌رست بنو به‌ دل‌سۆزی
 عیباده‌ت بۆ خودا بکه‌ن و که‌س نه‌که‌ن به‌هاوه‌لی، به‌لکو و هاتن ته‌فسانه‌ی
 نه‌وه‌یان داهینا: که فریشته‌کچی خودان، نه‌ج‌ار په‌یکه‌ریان بۆ فریشته
 داتاشی و تیان: نه‌مه وینه‌ی فریشته‌یه‌و ده‌ستیان کرد به‌ بته‌رستی، (لات و

عوزاو مهنات) سچ بت بوون لهو بتانهی به خه یالی خویان له سهر شیوهی
فرشته دایانتاشی بوون و عیباده تیان بۆ ده کردن، نه مجار ده یانگوت: نیمه بۆیه
عیباده تیان بۆ ده کهین تا له خودامان نزیك بکه نه وه.

بیگومان ئاده میزاد هه تا له بیروباوهی یه کتاپه رستی دوور بکه ونه وه
ئه وه نیشانهی ئه وه یه له مه نطیقی سروشت دوور که وتونه ته وه ﴿لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ
يَتَّخِذَ وَلَدًا لَأَصْطَفَىٰ مِمَّا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ﴾ نه گهر خودا بیویستایه مندالی بۆ
خۆی دابنئ، به ویستی خۆی هه لئ ده بژاردو باشتین مندالی بۆ خۆی داده نا،
واته کوپی هه لده بژار. نه ک کچ وه کوو ئه وان ده یلئین، جا خۆ ناگوئجئ مه خلوق
مندالی به دیه پنه ر بئ، که وایئ خودا هیچ مندالی نیه، نه کچی هه یه وه نه کوپ
﴿سُبْحَانَهُ هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ پاک و مونه زه هه خودا له وه مندالی هه بئ،
خودا تا که وتنه هاو بالاده ست و شکۆمه نده، هه موو کهس ناتاجی ئه ون و
پیویستیان به نازو نیعمه تی ئه وه هه یه وه خودا ناتاجی هیچ شتیک نیه، هه موو
شتیک گهر دنکه چ و ژیریاری ئه وه، هیچ شتیک نیه به سهر ئه ودا بالاده ست بئ.

هه ندی به ئگه له سهر تا که و ته نهایی خوداو به توانایی و بئ ناتاجی

خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ يُكَوِّرُ اللَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ
وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ عَلَى اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ
كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ أَلَا هُوَ الْعَزِيزُ الْغَفَرُ
خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَانزَلَ لَكُمْ

مِّنَ الْأَنْعَامِ ثَمَنِيَّةَ أَزْوَاجٍ يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ
 خَلْقًا مِّن بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ ذَٰلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ
 الْمُلْكُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَأَنَّى تُصْرَفُونَ ﴿٦﴾
 اللَّهُ غَنِيٌّ عَنْكُمْ وَلَا يَرْضَىٰ لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ وَإِن تَشْكُرُوا يَرْضَهُ
 لَكُمْ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُم مَّرْجِعُكُمْ
 فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٧﴾

له نایه ته کانی پیشوودا نهوهی رونکردهوه: که ذاتی پهروهردگار بهرزو
 پیروزه و زور دوهه لهوهی مندالی هه بی، خودایه کی تاکوتهنهاو به دهسهلاتو
 شکومهنده، نهوپهپی توانای ههیه، چهند بهلگهیهه کی رانواندن لهسه به
 توانایی رههاییو بیئاتاجی له ههموو شتیک، نه مجار لیتردها سئ بهلگه
 دههینیتتهوه لهسه نهو حقیقهته:

۱- دروستکردنی ناسمانهکانو زهویو نهوهی یتیاندايه.

۲- رامکردنی خورو مانگو ژیر بارکردنیان بۆ قودرهتی خوداو هاتوچویان به
 گویرهی یاساو نیظامیکی وردو توکمه.

۳- دروستکردنی نادهمو گهرا لی کهوتنهوهی. ههروهه دروستکردنی چوار
 جوت ناژهل مهرو بزنو حوشترو رهشهولاخ.

ده فەر موی: ﴿خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ﴾ خودا ناسانه کان و زهوی بهو شیوه ریک و پیکی و تۆکمه یییه بهدی هینان، له سه ره حق و راستی دایه زانده، به حق به رتیه یان ده باو به بیتهوده دروستی نه کردون، مه به ست له دروست کردنیان دا هیه و به خۆپایی نه هاتوونه دی، نه و بوونه وهره هه مووی نیشانه ی هه بوونی خودایه کی تاك و ته نها و خاوه ن ده سه لاته، هینانه دی و راوه ستانی بو نه وهر بهو جو ره نیشانه ی نه وه ده یه: كه محاله ناگو نبی جگه له خودا، خودایه کی تر هه بی یان چهند خودایه كه هه بن.

﴿يُكَوِّرُ اللَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ عَلَى اللَّيْلِ﴾ شهو روژ داده پۆشی و روژیش شهو داده پۆشی، هه ریه کی له شهو و روژ جیگای شهوی تریان ده گریته وه، شهو روناکی روژ لاده باو روژیش تاریکی شهو راده مائی، واته به شوین یه کتردا دین و ده چن و هه ریه که یان وه دو شهوی تریان ده که وئ و به دویه ویه تی. وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فەر موی: ﴿الْمَسَّانِ يَغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا﴾ (الاعراف: ۵۴) یان ده فەر موی: ﴿يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ﴾ (الحديد: ۶) نه م نایه ته به لگه و نیشانه یه له سه رته وه كه زهوی هیلکه یییه ده سو پتته وه، چونکه وشه ی (تکویر) به مانا نه وه یه شتیك له جهسته یه کی خپه وه بی پیچی، به شوین یه کدی دا هاتنی شهو و روژیش به بی هه ل سوپانی زهوی نه نجام نادرئ. چونکه كه زهوی له ناستی خۆردا هه ل ده سوپئ هه ر ده مه و به شتیکی زهوی روناکی خۆری لی ده که وئ و به شتیکی لی نه دیوه.

﴿وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى﴾ پهروه ردگار خۆرو مانگی ژیر سار کردون، به ویستی خۆی ده یانه یی نی و ده یان با، هه ریه که یان له مه دا رو جه مسه ری خۆی دا دئ و ده چی و هه ل سوپانی خۆی نه نجام ده دا تا نه و کاته ی خودا بو ی دیاری کردوون و کو تایی دنیا دئ و قیامه ت راده بی، وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فەر موی: ﴿يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السَّجِلِّ لِلْكِتَابِ﴾ (الانبیاء: ۱۰۴)

﴿أَلَا هُوَ الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ﴾ ناگادار بینه وه، بیر له مه خلوقاتی نهو خدا تاك و ته نهاو خاوهن دهسه لاته بکه نه وه، بزانه: که نهو خدایه و پرای به توانایی و بالادهستی بهو شیوه ره هایه، زور تاوانپوش و لیخوشبوه و ره حمت و نه ضلی به رفراوان و چاکه ی بی سنوره. هه رکه سیك تویه بکاو بۆ لای نهو بگه رپته وه تویه لی وهرده گیرئ و له تاوانه کانی خوش ده بی. دهی که وابی پیویسته هه میسه ئیوه ترسی عه زابی خوداتان هه بی و به ته مای ره حمت و به زه بی نهو بنو هه رگیز خودا له بیر نه کهن. ترس له عه زاب و هومیدی ره حمت نیشانه ی بیروباوه ری راست و په سنده.

﴿خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ جَعَلَ مِنْهُ زَوْجَهَا﴾ به لگه یه کی تر له سه ر تاك و ته نها یی خودا و دهسه لاتی ره های نه وه یه: که ئیوه ی ئاده میزادی له تاقه نفسیك که باوه ئاده مه به دی هیناوه، پاشان له ره گزی ئاده م، دایه حه ووی دروست کرد، له م دوکه سه نهو هه موو جوړه ره گزه ی ئاده میزادی خستوته وه، که هه ریبه که یان بیرو بۆ چون و شیوه و روخسار و قه لاقه تی تاییه تی خوی هه یه، هه ر تاقمه و به زمانیک ناخواتن ده کهن، وه کوو له نایه تیکی تر دا ئامازه به م مانایه ده کاو ده فره موی: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً﴾ (النساء: ۱)

﴿وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ﴾ هه روه ها په روه ردگار بۆ سودی ئیوه ی بریار داوه و هه شت جوړ ئاژه لی بۆ ژربار کردون و نیعمه تی که پیی به خشیون، له نایه تیکی تر دا نه م هه شت جوړانه رون ده کاته وه و ده فره موی: ﴿ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ مِنَ الضَّأْنِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْزِ اثْنَيْنِ قُلْ الْأُنثَيْنِ حَرَّمَ أَمِ الْأُنثَيْنِ﴾ (الانعام: ۱۴۳) واته چوار جوړو له هه ر جوړه ی نیرو می ده بنه هه شت.

﴿يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِّن بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ﴾
 پهروهردگار سهره تاي پيدا بونتان له سكي دايكتان دا نه نجام ددها، قوناغ به
 قوناغ نيو پهروهده دهكا، له سهره تادا دلويه ناويكنو دوايي ده تانكا ته
 زارولهو نه مجار ده تانكا ته گزشتپاره و پاشان نهو ده بيته نيسقان و نه مجار به
 گزشت نيسقانه كاتان دده پوشي، ده مارو ناميره كاني تري جهسته تان دروست
 دهكا، نه مجار گيانتان به بهردا دهكا و شيوه و روخساري ناده ميزاد وهرده گرن،
 نه قوناغانه تان پي ده بريو نهو گزرا نكار يانه تان تيدا نه نجام ددها هيشتا نيوه
 له ناو سي تاركايي سدان، تاريكايي پيستي سك، تاريكايي پهرده ي ره حم،
 تاريكايي پهرده ي (المنباري) وخه ربووني ده ي پويسته نيوه بپوا بهو به ديهي نهره
 بكنو به دلسوزي بيه رستن،

﴿ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاعْلَمُوا أَنَّمَا خَلَقَكُمْ وَأَنَّهُ يَوْمَ يَكُونُ لَكُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ﴾
 ناسمانه كانو زهوي بهدي هيناوه، ناده ميزادي بهو شيوه دروست كرده،
 ههروه ها باقي زينده وهراني تري به ديهي تاون نهو پهروهردگاري حقيقي و
 خوداي خاوهن ده سه لات و ره حم و به زه يي يه، خودايه كي تاك و ته نها و
 نه رمان په واو خاوهني دونيا و قيام ته، خاوهني به هه شتي پان و بهرينه بو
 خودا په رستان و دوزه خي قول و ناخوشي بريار داوه بو بي پروايان، سه لته نه تي
 حقيقي ههريو نهو ههچ خوداي تر نين جگه له نهو، هه ر نهو شياوي
 عيبادهت بو كرده، نهدي نيوه به چ عه قلتيك پشت له په رستني نهو خودايه
 ده كهن؟ روده كهنه بته رستني، چون ريگه به خوتان ددهن نهو كاره بي جايي يه بكن.

نه مجار پهروهردگار بي ناتاجي خوي راده گه يه نتي و ده فهر موي: ﴿إِن كُفِّرُوا﴾
 ﴿فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ﴾ نه گهر نيوه پاش ناردني پيغه مبر بو سهرتان و
 راگه ياندني په يامي حق پيتان و هينانه وهي نهو هه موو به لگه و ده ليله بو تان،

هەر بپروا نه‌که‌ن و ئیمان به تا‌کو‌ته‌نهایی و خودایه‌تی نه‌هینن، نه‌وه خودا چ زیانیکی لی ناکه‌وئ، چونکه نه‌و چ پتویستی به عیباده‌ت و به‌ندایه‌تیکردنی ئیوه نیه، وه‌کوو له نایه‌تیکێ تردا په‌روه‌ردگار له‌سه‌ر زمانی چه‌زه‌تی موسا ده‌فه‌رموئ: ﴿وَقَالَ مُوسَىٰ إِنَّ تَكْفُرُوا أَنتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ﴾ (ابراهم: ۸) له سه‌حیحی موسلیمدا فه‌رموده‌یه‌کی قودسیی هاتوه ده‌فه‌رموئ: نه‌ی ئاده‌میزادینه‌! (لو ان اولکم و آخرکم وانسکم و جنکم کانوا علی افجر قلب رجل منکم، ما نقص ذلك من ملکی شیئا) نه‌گه‌ر به‌رودواتان، ئاده‌میزادو جنۆکه‌تان هه‌موویان له‌سه‌ر بیروباوه‌ری بی‌دین ترین که‌س بن هیچ له خودایه‌تی من که‌م ناکا.

﴿وَلَا يَرْضَىٰ لِعِبَادِهِ الْكُفْرُ﴾ هه‌رگیز خودا رازی نیه به‌نده‌گانی کافر بن، قه‌ت فه‌رمان به ئاده‌میزاد ناکا کافر ببێ ﴿وان تشکروا یرضه‌ لکم﴾ نه‌گه‌ر ئیوه سوپاسی خودا بکه‌ن له‌سه‌ر نیعمه‌ته‌گانی، له‌و شوکرو سوپاسه‌تان رازی‌ه‌و پتێ خۆشه‌، چونکه خودا به‌فه‌ضلو گه‌وره‌یی خۆی هه‌میشه‌ بیروباوه‌رو کرده‌یه‌کی پێ خۆشه‌ بپێته‌ هۆی به‌خته‌وه‌ریی ئاده‌میزاد له‌ دنیاو قیامه‌ت دا.

نه‌جار په‌روه‌ردگار بنه‌مای به‌رپرسیاریه‌تی فه‌ردیی‌س‌دیاری ده‌کاو ده‌فه‌رموئ: ﴿وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ﴾ هیچ که‌سێک تاوانی یه‌کیکی تر هه‌لناگرێ، هه‌رکه‌سه‌ له‌ کرده‌وه‌ی خۆی به‌رپرسیاره‌و به‌گوێره‌ی کرده‌وه‌گانی سزاو پاداش وه‌رده‌گرێته‌وه‌. وه‌کوو له نایه‌تیکێ تردا ده‌فه‌رموئ: ﴿کل امرئ بما کسب رهین﴾ (الط‌ر: ۲۱) یان ده‌فه‌رموئ: ﴿کل نفس بما کسبت رهینه﴾ (الم‌ث‌ر: ۳۸) به‌لێ سزاو پاداش به‌گوێره‌ی کردارو رفتارو، ﴿ثُمَّ إِلَی رَبِّکُمْ مَرْجِعُکُمْ فَنُبِّئُکُمْ بِمَا کُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ واته‌: پاش به‌سه‌ر بردنی ژبانی دونیاتان بۆ لای خودا ده‌گه‌ڕێنه‌وه‌ هه‌والی کرده‌وه‌کانتان ده‌داتێ، خێر بن یا شه‌ر بن زۆر بن یان که‌م بن به‌ره‌و رویان ده‌بنه‌وه‌.

کافرو بی پروایان بی بارن، موسولمانان یه ک هه‌لوستن

وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ
نِعْمَةً مِّنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُوهُ إِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَنْدَادًا
لِّيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا إِنَّكَ مِنْ أَصْحَابِ
النَّارِ ﴿٨﴾ أَمَّنْ هُوَ قَنِتٌ ءَانَاءَ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ
الْآخِرَةَ وَيَرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّهِ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ
لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولَؤُلَا الْأَلْبَبِ ﴿٩﴾

له‌وه پیش ناراستی رتیبازی موشریکه‌کانی به‌یان کرد، بته‌رستی و
هاوه‌لدانیانی ره‌تکرده‌وه، شه‌وه‌ی راگه‌یاند: که هر خودا شیایو په‌رستش
بوکردنه، هه‌موو مه‌خلووقات ناتاجی نه‌ونو شه‌و ناتاجی به‌ که‌س نیه. شه‌جار
لی‌ره‌دا بی‌باریی موشریکه‌کان به‌یان ده‌کا، له‌ کاتی ته‌نگانه‌و ترسو ناخوشی‌دا
هاوار ده‌کهنه خوداو کاتی فه‌ره‌حی له‌ بیریان ده‌چیتته‌وه، به‌ پی‌چه‌وانه‌وه
موسولمانه‌کان له‌ کاتی خوشی و ناخوشی‌دا هه‌ر خودا ده‌ناسنو له‌ هه‌ردو
حاله‌که‌دا سوپاسی ده‌کهنو شوکرانه ژمی‌رن.

ده فەرموی: ﴿وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ نِعْمَةً
مِّنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُو إِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَلَدًا لِّیُضِلَّ عَنْ سَبِيلِهِ﴾
ئەمە تەعبیرە لە بێ یاری کافرەکان و راپایان، هەردەمە بە شیوەیەک
پەرستش ئەنجام دەدەن، ئەگەر بابای کافر توشی نەخۆشی و هەژاری و
تەنگ و چەلەمەیک بوو، ترس و نارەحەتییەک هاتەبەر لە ناخەوه هاوار دەکاتە
خودا و لێی دەپارێتەوه و داوا دەکا خودا رزگاری بکا، پاشان کە خودا
ناز و نیعمەتێکی پێ بەخشی، نەخۆشی و نارەحەتی لەسەر لا برد، ترس و بیمی
لێ رهواندەوه، هەلترستی پیشووی لەبەر دەچیتەوه، ئەو خودا حەق و خاوەن
دەسلەتە ناسی: کە ئەو پێش هاواری لێ کردووە و لێی پاراوتەوه، هاوێڵ بو
خودا دادەنێ، لە جیاتی ئەوێ بەندایەتی بو خودا بکا، بپەرستی پەیرەو
دەکا، بو ئەوێ لە ئاکامی رێبازی خودا پەسندی لێ گوم ببێ، خەلکی تیش
گومرا بکا، یەکتا پەرستی و خوداناسییان لێ بشیوتێ، ئایینی ئیسلامیان لە
پێش چاوا نا شیرین بکا "ئەوونە ی ئەم ئایەتە ئایەتێکی ترە: کە دەفەرموی:
﴿وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَهُهُ فَلَمَّا نَجَّاکُمْ إِلَى الْبَرِّ
أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا﴾ (الاسراء/ ۶۷) یان: ﴿وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ
دَعَا لِحِطَّةٍ أَوْ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ مَرَّ كَأَن لَّمْ يَدْعُنَا إِلَى
ضُرِّ مَسَّهُ﴾ (یونس/ ۱۲)

بۆیە خودا هەر پەشەمی توند ئاراستە ی ئەو جوړە کەسانە دەکا و دەفەرموی:
﴿قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكُمْ قَلِيلًا إِنَّكَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ﴾ ئەو پێغەمبەرە بەوانە بلێ:
ئەو ئادەمیزاد بە کوفری خۆتەوه رابوێرەو کەمێک ژیان بەسەر بەرە، یان بو
ماوەیەکی کەم، درێژە بە ژیان بەرە، بێگومان ژیانی دنیا هەر چەندە درێژ بێ
کە نخیانەو زوو بەسەر دەچێ، مردن یەخەت پێ دەگرێ و دەچیتە ژیانی

قیامه‌ته‌وه ■ نه‌و کاته تو له پیری دۆزه‌خیانی و ده‌خرییه ناو ئاگره‌وه، بۆ هه‌تاه‌تایه تی‌یدا ده‌میتیته‌وه. وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ تَمَتَّعُوا فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ﴾ (ابراهیم/۳۰) یان ده‌فه‌رموی: ﴿ثُمَّ نَعْتَمُهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ﴾ (لقمان: ۲۰)

نه‌جار په‌روه‌ردگار باسی په‌سنی حالی خودا په‌رستان ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿أَمِنْ هُوَ قَانَتْ آثَاءُ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُو رَحْمَةَ رَبِّهِ﴾ نایا نه‌و کافرو گیتل وکه‌زابه‌باش‌تره‌و سه‌ره‌نجامی به‌خته‌وه‌رت‌ره، یان موسولمانی راستالی خودا په‌رست، نه‌و که‌سه‌ی گه‌ردنکه‌چی فه‌رمانی خودایه‌و به‌شه‌وو روژ نوێ ده‌کاو له‌خودا ده‌پارێت‌ه‌وه‌و سوژده‌و رکوعی به‌خشوع و ریک‌وینکی ته‌نجام ده‌دا، له‌سزای دۆزه‌خ ده‌ترسی‌و به‌هومیدی ره‌حه‌تی خودایه، هه‌میشه له‌نیوان خۆف و ره‌جادا ژیان به‌سه‌رده‌با.

﴿قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ﴾ پێیان بلن نایا زاناو نه‌زان چون‌یه‌کن؟ نه‌خیر هه‌رگیز نه‌وانه‌ی زاناو وه‌کوو نه‌زانان نین و به‌رامبه‌ری ناکرین" نه‌وه‌کوو به‌نایاتی خودا په‌ندنامیتز ده‌بن و تێیان ده‌فکری و لێیان ورد ده‌بیته‌وه‌و ئیلا که‌سانیک: که‌خاوه‌نی عه‌قلی ته‌واو هۆش و فامن. هه‌ر زانایان جوداوازی نیوان زاناو نه‌زان ده‌کن. مه‌به‌سته‌که‌ته‌وه‌یه: که‌پیری زانایان و نه‌زانان چون‌یه‌ک نین. چونکه‌زانا حه‌ق ناسه‌و ریبازی راست ده‌دۆزیت‌ه‌وه‌و شوینی ده‌که‌وێ و کار به‌زانستی خۆی ده‌کاو گومرا نابێ و خودا له‌خۆی رازی ده‌کا!!

نه‌فام و نه‌زان سه‌ر لێ شیواو کار نابه‌جێ و گومرا! جا وه‌کوو زاناو نه‌زان چون‌یه‌ک نین، موسولمان و کافریش چون‌یه‌ک نین، موسولمانی خودا په‌رست و به‌رچاو رون و به‌خته‌وه‌ر ناخریته‌تای ته‌رازوی موشریک و گومرا، خودا په‌رستان

له تۆپه لاکى خىرو فەردان، کافران له بنگل و ژیرخاننى دۆزه خدان.
هه ئه به ته مه به ست به زانیاری لیره دا هه زانیاریه که بیه ته هوکاری ناسینی
خوداو ریبازی سه رفرازی. ته نیا خاوه ن عه قل و فامه کان به راورد ده که ن و
جوداوازی نیوان حه ق و به تال ده که ن!

نامۆزگاریی بو موسولمانان هه ره شه له به ته رستان

قُلْ يٰٓعِبَادِ اللّٰهِ

ءَامِنُوْا اٰتَقُوْا رَبَّكُمْ لِلَّذِيْنَ اَحْسَنُوْا فِيْ هٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً

وَارْضُ اللّٰهُ وَاسِعَةً اِنَّمَا يُوفِى الصّٰبِرُوْنَ اَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿١٠﴾

قُلْ اِنِّىْ اُمِرْتُ اَنْ اَعْبُدَ اللّٰهُ مُخْلِصًا لّٰهُ الدِّيْنَ ﴿١١﴾ وَاُمِرْتُ لِاَنْ اَكُوْنَ

اَوَّلَ الْمُسْلِمِيْنَ ﴿١٢﴾ قُلْ اِنِّىْ اَخَافُ اِنْ عَصَيْتُ رَبِّىْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيْمٍ

﴿١٣﴾ قُلْ اللّٰهُ اَعْبُدْ مُخْلِصًا لِّىْ دِيْنِىْ ﴿١٤﴾ فَاَعْبُدُوْا مَا شِئْتُمْ مِّنْ دُوْنِهٖ

قُلْ اِنَّ الْخٰسِرِيْنَ الَّذِيْنَ خَسِرُوْا اَنْفُسَهُمْ وَاَهْلِيَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ اِلَّا

ذٰلِكَ هُوَ الْخُسْرٰنُ الْمُبِيْنُ ﴿١٥﴾ لَهُمْ مِّنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِّنَ النَّارِ

وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ذٰلِكَ يُخَوِّفُ اللّٰهُ بِهٖ عِبَادَهُ يٰٓعِبَادِ فَاَتَقُوْنَ ﴿١٦﴾

وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ
فَبَشِّرْ عِبَادِ ﴿١٧﴾ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ
أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْأُولَاءُ ﴿١٨﴾
أَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ أَفَأَنْتَ تُنْقِذُ مَنْ فِي النَّارِ ﴿١٩﴾
لَكِنَّ الَّذِينَ أَتَقُوا رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ مِّنْ فَوْقِهَا غُرَفٌ مَّبْنِيَّةٌ تَجْرَى
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَعَدَ اللَّهُ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ الْمِيعَادَ ﴿٢٠﴾

لهو پيش نهوى چه سپاند: كه زاناو نه زان چون يهك نين، موسولمانو
كافر به يهك چاو سدير ناكريتن. نه مجار ليتره دا فهرمان به پيغه ممبر ده كا: كه
كۆمه ليك ناموزگاريى ناراسته ي موسولمانان بكا، بو نهوى به خسته وه ريى
دوني او قيامه تيان بو ده سته بهر بى، كۆمه لگايه كي پاك وخاوين هاريكارو
هم مناهه نگو به خو چار او بو خودا صولحاو دروست بكنه، هاوه لدانان بو
خودا و ريبا بازى له دل و دهر ونه كاندا نه ميئن. خه ساره تمه ندى دوني او قيامه
نه بن، نه مجار هه ره شه ي توند له بته پرسته كان ده كا و راده ي به هه شت دده
به وانه ي خويان له شيركو بته پرسته ي ده پاريزن، ده فهرموي: ﴿قُلْ يَا عِبَادِ الَّذِينَ
آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ﴾ نه ي پيغه ممبر به به ننده كانم رابگه نه وه بلئ: نه ي
به ننده كانى خودا نه وانه تان كه بپرواتان به تاك و ته نهايى خودا هه يه نيسلام به
به يره و پرؤگرامى خوتان ده زانن: خوتان له سزاي سه ختى خوداتان بپاريزن،

شوین فەرمان و جلە و گیریه کانی بکهون، به‌رده‌وام بن له‌سەر یه‌کتاپه‌رستی و عیبادەت‌کردن بۆ خودا، هه‌میشه‌ خۆ پیاڕیزن له‌ سه‌رپێچی کردنی فەرمانه‌کانی، چونکه:

﴿لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ﴾ هه‌یه بۆ نه‌وانه‌ی له‌ ژبانی دونه‌یاپاندا چاکه‌کار و کار په‌سه‌ندن، پاداشی چاکه: که بریتیه: له‌ له‌ش‌ساغی و سه‌رفرازی و شکۆمه‌ندی و ده‌سته‌به‌ربوونی بالا‌ده‌ستی و سه‌رفرازی له‌ دونه‌یادا و پاداشی به‌هه‌شت و ره‌زامه‌ندی خودا که له‌ هه‌موو نعه‌مه‌ته‌کانی قیامه‌ت به‌ نرخه‌.

هه‌ینانی رسته‌ی ﴿قل یا عباد﴾ له‌ جیاتی ﴿قل لعباد﴾ ناما‌ژه‌یه به‌وه: که ئایین ئایینی خودایه‌و پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) ته‌نها راگه‌یه‌ن‌ه‌وه به‌س. نه‌گینا خۆ ئاده‌میزاد به‌نده‌ی پیغه‌مبه‌ر نین تا رسته‌ی ﴿قل یا عباد...﴾ یان ئا‌پاسته‌ بکا. هه‌ینانی وشه‌ی ﴿حسنة﴾ له‌ ئایه‌ته‌که‌دا به‌ نه‌کیره‌یی بۆ ته‌عظیمة.

﴿وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ﴾ نه‌گه‌ر نه‌تان توانی له‌ ولا‌تیکدا به‌ راشکاوی و ئازادی به‌نده‌یه‌تی خودا بکه‌ن، نه‌و ولا‌ته‌ به‌جێ بێلن و پرۆنه شوینیک: که بتوانن به‌ ئازادی خودا په‌رستی خۆتان بکه‌ن، زه‌وی به‌رفراوانه‌، با خۆشه‌ویستی شوین و خو و پیوه‌گرتن به‌و شوینه‌وه‌ و هه‌گری بوونی خزم و که‌س و کار ئیوه‌ قاج به‌ستو نه‌کا و دلتان نه‌یه به‌جێی بێلن. له‌ هه‌ر شوینیک نه‌تان توانی نه‌رکی ئایینی خۆتان به‌رێک و پێکی نه‌بجام به‌ده‌ن، کۆچ بکه‌ن بۆ شوینیک بتوانن به‌ راشکاوی نه‌رکی ئایینی خۆتان به‌رێوه‌به‌رن، چونکه‌ نووسان به‌ نیه‌ستمانه‌وه له‌ حا‌لی ئاوه‌ها‌دا جو‌ریکه له‌ شیرک و تاوانیکه‌ گه‌وره‌یه.

نه مجار په روه ردگار بنده کانی مه لده نئ له سر خوگری و صبرو نارامگرتن
له ناستی نه و ناخوښی و ناروحتیان هی توشی کوچکاران دی، ده فهرموئ:
﴿إِنَّمَا يُوفِي الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾ نه وه کوو په روه ردگار پاداشی
کوچبه رانی خاوهن صبرو نارام ده داته وه له پاداشی نه وه دا: که له پیناو
نایینی خودادا ولاتیان جی هیشتوه له زیدو نیشتمان و خزم و کس و کار
دابړون نیلا: که پاداشیان ده داته وه پاداشه که به هشتی رازو هیو،
نازونیعمه تی به هشتیش بی سنوره و پرانه وه ی نیه. پیوانه و کیښانه ناکړی،
که س نیه بتوانی هژماری بکا.

نه مجار په روه ردگار فرمان به نیخلاص و دلسوژی له عیاده تکرردن دا
ده خاته پال فرمان به ته قواو خودا په رستی ده فهرموئ: ﴿قُلْ﴾ نه ی پیغه مبر!
به و موشریکانه بلئ: ﴿إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصاً لَهُ الدِّينَ﴾ نه وه کوو
من فرمانم پیکراوه، نیلا: که فرمانم پی کراوه: که به ندایه تی خودا بکه م به
نیخلاص و دلسوژی یوه نه رکه کانی سرشام به جی به ینم، که س نه که م به
هاوه و هاوشانی، له خودا په رستی دا ریابازی ره چاو نه که م. نایه ته که
هرچه بنده به رواله و راسته و خو فرمانه به پیغه مبر، به شیوه یه کی
ناراسته و خوش لومه و سرزه نشتکردنی موشریکه کانه: که له جیاتی
خودا په رستی و یه کتاپه رستی ده چن بتپه رستی ده که ن!!

﴿وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ﴾ پییان بلئ: من فرمانم پی کراوه:
که یه که م موسولمان و خودا په رستی نه م نه ته وه یه بم، یه که م که س بم: که
پیچوه وانه ی نایینی ناحق هئس و کهوت بکه م، دژی بتپه رستی بوه ستم و
یه که م که س بم: که به دلسوژی به ندایه تی خودا بکه م.

﴿قُلْ﴾ نەى پىغەمبەر پىيان بلى: ﴿إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ مەن دەترسم ئەگەر لە خودای خۆم یاخى بىم توشى سزای رۆژنىكى سامناك ببم، ترسى ئەوهم هەيه خودا لە تۆلەى سەرپىچىکردنم دا توشى سزای سەختى رۆژى قىامەتم بکا، دەى دەبى ئیوه زیاتر ترستان هەبى.

﴿قُلِ اللَّهُ أَعْبُدْ مُخْلِصًا لَهُ دِينِي﴾ نەى پىغەمبەر! بۆيان دویات بکەرەوه و پىيان بلى: مەن بەندایەتى هەر بۆ خودا دەکەم بە دلسۆزى نایىنى خۆم پەپرەو دەکەم. ﴿فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِهِ﴾ ئیوه بە نارەزوى خۆتان جگە لە خودا کى دەپەرستى بپەرستى، لەوه بەولاه لە رۆژى قىامەت دا سزاو پادەشى کردەو کانتان وەرەگرەوه، بۆتان دەرەکەوى چەند بە هەلەچوو خەسارەتمەندن، خۆتان توشى چ تەنگو چەلەمەو دەردى سەریەك کردەو، وهلى ئەو کاتە هیچ شتىك دادتان ناداو هیچ شتىك فریاتان ناکەوى.

﴿قُلْ: إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَلَا ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ﴾ نەى پىغەمبەر! پىيان بلى: خەسارەتمەندى تەواوو مالتۆران لە دونیاو قىامەت دا ئەوانەن: کە خۆیان لە دەست داوه، خۆیان دۆراندوه، بە گومراى و هاوێلدانان بۆ خودا خۆیان موستەحقى عەزابى دۆزەخ کردوه، مالتو مندالتو شوێنکەوتوانیان بە هىلاک بردوه، رۆژى قىامەت خۆیان و شوێنکەوتوانیان شیاوى عەزابى دۆزەخ کردوه، بۆ هەتاهەتایە تىیدا دەمىننەوه، چونکە ئەوانىشیان وه کوو خۆیان گومرا کردوه، ئەمەش خەسارەتمەندى و خۆ لە دەستدانى تەواوو هیچ خەسارەتمەندى ئەوه گەورەتر نیهو بە هیچ شتىك بۆيان قەرەبوو ناکرێتەوه. ئەجار حال و وه زعى ناو دۆزەخیان دیارى دەکاو دەرەمۆ: ﴿لَهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ النَّارِ وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ﴾ ئەوانە لە ژوو سەریانەوه تەبەقى ئاگرى چىن لەسەرچىنیان هەيه، لە ژىیانە هەمدىسان، واتە: لە هەموو لایەکەوه ئاگر دەرەى داوو

شەش لایان ناگری دۆزه‌خە. وەکوو لە نایه‌تیکی تردا دەفەرموی: ﴿لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ وَكَذَلِكَ نُجْزِي الظَّالِمِينَ﴾ (اعراف: ۴۱) یان دەفەرموی: ﴿يَوْمَ يَغْشَاهُمْ الْعَذَابُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ وَيَقُولُ ثُقُوبًا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ (العنکبوت/ ۵۵) کە لە نایه‌تە کەدا ناگری ژیریانی بە ﴿ظَلَل﴾ ناو بردو، چونکە سیبەر لەو دۆزه‌خیانە دەکا کە لە قاتی ژێر ئەوانە وەن. مەبەستە کە ئەو یە: کە لە هەموو قاتیکی دۆزه‌خدا کۆمەڵێک کافر هەن و عەزاب دەچیژن. هەر کەسە بە گوێرەی تاوان و سەرپێچیکردنی سزا دەدرێ و تۆلەی لی دەسەندری.

﴿ذَلِكَ يُخَوِّفُ اللَّهَ بِهِ عِبَادَهُ يَا عِبَادِ فَاتَّقُون﴾ ئەو عەزابە بەئیش و سامناکەییە خودا بەندەکانی پێ دەترسێنێ، ئەو روداوێکە نەهاتنی نیو هەر دێ. بۆیە پێویستە ئادەمیزاد بە هەندی وەرگرن و لێی بترسن، خۆیان لە تاوان و سەرپێچی کردن بپاریژن، ئەو بەندەکانم بترسن لە عەزاب و تۆلەم، ناگاتان لە خۆتان بێ، خۆتان توشی ئەو سزا سامناکەییە مەکن. لە راستیدا ئەم هەڕەشە و تۆقاندنە نیعمەتیکی فرە مەزن و نیشانەی بەرفراوانی نیعمەتی خودایە بەسەر بەندەکانیدا کە لە پیشەوێ ناگاداریان دەکاتەوێ دەیانترسێنێ، ئەوجا ئەگەر پەندیان وەرەگرت و هەر سور بون لەسەر خراپەکاری سزایان دەدا.

ئەجار پەرەردگار مزگینێ بەوانە دەدا: کە خۆ لە بەنداییەتی کردن بۆ ملهوپان دەپاریژن و رو ناکەنە بێپەرستی و ستەمکاری، بۆ لای خودا دەگەڕێنەوێ و تۆبە لە تاوان دەکەن. دەفەرموی: ﴿وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَى﴾ ئەوانە ی پشەت دەکەنە بێپەرستی و بە قسە شەیتان ناکەن، رو دەکەنە خودا پەرستی و بە دڵسۆزی عیباده‌تی خودا دەکەن، ئەوانە مزگینێ بێ لێیان: کە پاداشی گەورەیان دەدرێتەوێ "کە بریتییه

له بههشتی رازاوه، جا نهو مزگیننی پی‌دانه‌یان له‌سەر زوبانی پیغه‌مبەر ده‌بی
یان له کاتی مردن‌دا ده‌بی، یان له وهختی زیندوبونه‌ودا ده‌بی، هەر که‌سیک رو
بکاته خودا‌پهرستی و گهردن‌که‌چ بی بی‌ پسه‌روه‌ردگاری شه‌م مزگیننی‌یه‌ی
ده‌دریتی و نهو واده‌ خوشه‌ ده‌یگریته‌وه، خه‌نی له‌ خۆیان و سهر‌فرازیه‌ بۆیان!

﴿فَبَشِّرْ عِبَادَ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ﴾ نه‌ی پیغه‌مبەر!
موژده‌ بده‌ موژده‌ی به‌هشت به‌و به‌ندانهم‌ بده: که‌ گوئی له‌ قسه‌ی حق‌ ده‌گرنو
قورئان و وته‌کانی پیغه‌مبەر ده‌بیسن و تییان ده‌گهن و جوداوازی نیوان قسه‌ی
حق و حه‌قتر ده‌گهن، ده‌زانن نه‌مه‌ جوانه‌و نه‌وه‌ جوانتره‌، شوین جوانتره‌ که
ده‌که‌ون، باشتره‌ که‌ نه‌بجام‌ ده‌دن. ﴿أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَٰئِكَ هُمْ أُولُو
الْأَلْبَابِ﴾ نه‌وانه‌ی نه‌وه‌ ره‌وشتیانه‌و نه‌وه‌نده‌ تیگه‌یشتوون جوداوازی نیوان
جوان و جوانتر ده‌گهن، شوین حه‌قتره‌ که‌ ده‌که‌ون، نه‌وانه‌ خودا‌شاره‌زای کردون
بۆ ریبازی راست و له‌ دونیا و قیامت‌دا سهر‌فرازن و خاوه‌نی عه‌قل و ناوه‌زی
ته‌واون و سروشت پاک و به‌خۆ چاراون.

﴿أَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ أَفَأَنْتَ تُنْقِذُ مَنْ فِي النَّارِ﴾ نه‌ی
پیغه‌مبەر! نایا تۆ پی‌ت وایه‌ کاربه‌ده‌ستی ئاده‌میزادانی؟ تۆ پی‌ت وایه‌ که‌سیک
برپاری عه‌زایی بۆ درابی، تۆ ده‌توانی له‌ عه‌زایی دۆزه‌خ رزگاری بکه‌ی؟
نه‌خه‌یر تۆ ته‌نها راگه‌یانندن له‌سه‌ره‌و به‌س هیدایه‌ت و گه‌یاندن به‌ حق
به‌ده‌ست خودایه‌، که‌وابی تۆ نه‌ی موحه‌مد به‌وه‌ غه‌مناک مه‌به‌: که
نه‌ته‌وه‌ که‌ت پشت له‌ بانگه‌وازیه‌ که‌ت هه‌لده‌که‌ن و ئیمانته‌ پی‌ ناهیتن، نه‌وانه
نه‌هلی گومراو سهر‌ لی تی‌که‌چوون، که‌سیک به‌ سروشت گومرا بی و ناماده‌باشی
ئیمانیه‌نانی تیدا نه‌بی نه‌تۆ ناتوانی هیدایه‌تی بده‌ی.

نه بچار حال و وه زعی خوداپه رستان دیاری ده کاو ده فهرموی: ﴿لَكِنَّ
الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ مِّنْ فَوْقِهَا غُرَفٌ مَّبْنِيَّةٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
وَعَدَ اللَّهُ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ الْمِيعَادَ﴾ واته: به لام نهوانه ی خوین له عه زابی خودا
پاراستوو به وه: که به دلسوزی خوداپه رستیان کردوه، نه رکه کانیه سه رشانیان
به گویره ی توانا نه بچار داوه، خوین له تاوان و سته مکاری دور خستوته وه،
نهوانه له به هه شتی رازاوه دا قه صرو باله خانه ی به رزو بلند و قات قات و دیکور
جوان و نه خش و نیگار تیدا دروستکراویان هه، به ژیر نهو دارو دره ختانه دا
جوگا و جویر ده کشتین و وهنده ی تر خوشی و هه واسازی به شوینه کانیان
ده به خشن، نهو به هه شته رازاوه به هه موو خوشی به کانیه وه و سه رباری
هه مریان ره زامه ندی خودا، واده و به لینی خودایه بو موسولمانان و پییان
ده به خشن، واده و به لینی خوداش پاشگه زبون و هیان تیدا نیه، هه وه کوو چون
هه ره شه کانیشی دینه جی و گومان له هاتنیان دا نیه.

حال و وه زعی دونیا

الْمَ تَر

أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنْبِيعٌ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ
يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُخْتَلِفًا أَلْوَنُهُ ثُمَّ يَهِيَجُ فَنَرُّهُ مُمْسِكًا ثُمَّ
يَجْعَلُهُ حُطَامًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرًا لِأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿٢١﴾

له وه پیش باسی قیامه تی کردو ناده میزادانی له عه زابو ناخوشی دۆزه خ ترساند، هه لێنان بو خودا په رستی و دلسۆزی له به جیهێنانی ئه رکه نایینه کاند، نه مجار دیتته سه ر رونکردنه وه ی حه قیقه تی حالی دونیا و که بخایه نی و زوو به سه رجوونی، ده فهرموی: ﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنَابِيعٌ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُخْتَلَفًا أَلْوَانُهُ ثُمَّ يَهَيِّجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطَامًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرًا لِأُولِي الْأَلْبَابِ﴾ نه تو نایینی نه ی موحه مه ده! هه روه ها هه موو ناده میزادیك: که شیایو نه وه بی خیطابی ناراسته بکری. نایینی: که په روه ردگار له به رزایی مه وه، له هه روه به باران ده بارینی، به درزو بزشایی زه وی ده ده بیاته خواری و له ناو زه وی ده کوی ده کاته وه، نه مجار به شیوه ی کانی و سه رچاوه له شوینی جیا جیا نه و نه وه هه لده قولینی و سه ر زه وی ده کاته وه، کشت و کالی پی ئا و ده ده نو جو ره ها دانه ویله و به رو بوم و گژو گیا و میوه جاتی لی وه دی دئ، هه ر پوه که به ره نگیک و هه ر به رو بومه به جو ریک و به تامیک، هه ر گو له به شیوه یه ک به بو نیک، تیکرا سه رزه وی ئارایش ده ده نو برژیوی گیانله به ران به تایبه تی هی ناده میزاد له و زرعات و دارو دره خت و روه که فه راهم دینی.

هه ر به چاوی خو یشتهان ده بینن نه و زرعات و شیناوه رده، نه و گژو گیا و روه که ده په ری و زه رد هه لده گه پڕۆ په رت و بلا و ده بیته وه هه نجن هه نجن ده بی هیچی به سه ر هیچه وه نامینی.

بیگومان نه و نیشانه ی باس کران له وانه باراندنی باران و پرواندن و پیکه یانندی گژو گیا و به رو بوم و دانه ویله و میوه جات، په ندو نامۆژگاریان تیدا هه یه بو که سانیك خاوه نی عه قل و هوش بن، به لگه ن له سه ر نه وه: که به دیه ی نه ره خسته نه ری نه و شتانه خودایه کی دانا و زانا و بو توانایه. هیچی لی یاخی نابو و هه رچی بیه وی بیکا ده یکا.

دهسا با نهو خه‌لکه بزانی و ده‌شرانن: که حال و وه‌زعی ژسانی دویا له زوو به‌سهرچوندا، له جوانی و خۆشی و کامه‌رانغو که‌خایه‌نی دا وه‌کوو حال و وه‌زعی کشت و کال وایه. که‌وابی با هیچ شک و گومانیاں نه‌میئن له‌وه‌دا: که خودا ده‌توانی به‌ناسانی قیامت هه‌ل‌سینن و مردوان زیندو بکاته‌وه. وه‌کوو له‌نایه‌تیکی ترده ده‌فرموی: ﴿وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ اَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْاَرْضِ فَاَصْبَحَ هَشِيماً تَذْرُوهُ الرِّياحُ وَكَانَ اللّٰهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا﴾ (کهف/۴۵)

خودا هیدایه‌تی به‌نده‌کانی ده‌دا بوئیسلا

أَفَمَنْ شَرَحَ اللّٰهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِّن رَّبِّهِٖٓ فَوَيْلٌ
لِّلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُم مِّن ذِكْرِ اللّٰهِ أَوَلَمْ يَكِ فِي ضَلٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٢٢﴾
اللّٰهُ نَزَلَ اَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتٰبًا مُّتَشٰبِهًا مَّثَانِيَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ
جُلُودُ الَّذِيْنَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِيْنَ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ
اِلٰى ذِكْرِ اللّٰهِ ذٰلِكَ هُدٰى اللّٰهُ يَهْدِيْ بِهٖٓ مِّن يَّشَاءُ وَمَنْ
يُّضِلِلِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٢٣﴾ أَفَمَنْ يَّتَّقِ بَوَجهٖٓ سُوٓءَ
الْعٰذَابِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَقِيلَ لِلظّٰلِمِيْنَ ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْسِبُوْنَ

﴿۲۴﴾ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَانْتَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ
لَا يَشْعُرُونَ ﴿۲۵﴾ فَاذْأَقَهُمُ اللَّهُ الْخَزَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ
الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿۲۶﴾

له وه پيش په روه ردگار نه وهی به پتويست دانا: که بنده کانی به تاعه تی
ژیانی به خته وه ری قیامه تیان مسوگر بکنو رو له دنیا وه گرتن، نه جار
نه وه رون ده کاته وه، که سود وه رگرتن له و ناموژگاری و رینوما ییانه ده سته بهر
نابی مه گر خدا دل و دهر و نیان به نیسلام نورانی بکا، نه جار نه وه رون
ده کاته وه: که هر که سیك له توله ی بی دینی دا بخریته ناو دوزه خه وه وه کوو
که سیك نیه نیمانی هی نابی و بخریته دوزه خه وه. به درو خه وه وهی پیغه مبه ران
له روژی قیامه تدا سزای توندو تی و یان ده درئ.

ده فمر موی: ﴿أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِنْ رَبِّهِ﴾ نایا
که سیك خدا سینگی راوان کرد بی بؤ نیانی نیسلام و قبو لئی کرد بی و
به هیدایه تی نه و، به هره مهنه بو بی، به هوی نه و هیدایه ته وه بهر چاو و رون
ناسوی بیرو بؤ چونی روناك بو بی و به حق گه یشت بی و به نووری مه عریفه ت
شاد بو بی. وه کوو که سیك وایه دل په ق و بهر چاو ته نگ و گومپا و سدر لی شیا و
بی.؟ نایا هیدایه تدر او وه کوو که سیك وایه: که له ناو تارکی گومپایی دا
سهری لی شیا و بی و نه زانی بؤ کوئ ده چی و چ ده کا؟ واته: به ته تکیده
هیدایه تدر او و گومپا ناچنه یه ک پله وه، یه کسان نین و نابن، دل نوورانی وه ک
دل په ق و گومپا نیه، مردو زیندو چون یه ک نین، جودا وازیان عاسمان و رتسمانه.

وه‌کسو له نایه‌تیکی تردا ناماژه به‌وه ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿أَوْ مَنْ كَانَ مِثْلًا فَأَخْبَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مِثْلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا﴾ (الأنعام/۱۲۲)

تیرمیزی فرموده‌یه‌کی له ئیبنوعومره‌وه ریوایه‌ت کردوه: ده‌فرموی: پیاوێک وتی: ئەو پێغه‌مبەری خودا! کێ له موسولمانان زۆر عاقله "پێغه‌مبەر (ﷺ) فرموی ئەوانه‌یان: که زۆر یادی مردن ده‌که‌و و جوان خۆی بۆ ناماده ده‌که‌ن، هەر کاتێک نووری ئیمان چووه ناو دڵه‌وه دڵ گوشار ده‌بێ و نارامی تێده‌که‌وی، هاوه‌لان عه‌رزیا‌ن کرد: نیشانه‌ی ئەو حاله چیه ئەو پێغه‌مبەری خودا، له وه‌لام دا فرموی: هه‌ول‌دان بۆ قیامه‌ت و دوورکه‌وتنه‌وه له کاری دونه‌ی بێ وه‌فا و خۆ ناماده کردن بۆ مردن پێش نه‌وه‌ی په‌یدا بێ.

ئیبنوعومره‌وه‌یه‌ی له ئیبنوعومره‌وه فرموده‌یه‌کی به هه‌مان مانا ریوایه‌ت کردوه.

نه‌جار باسی کۆمه‌لی دڵه‌قان ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿فَوَيْلٌ لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾ عه‌زایی سه‌خت و دژوار یا‌ن ناخۆش‌ترین شتیه‌ی دۆزه‌خ بۆ ئەوانه‌یه به یادی خودا دلیان نه‌رم نابێ و به نه‌سیحه‌ت و نامۆگاری و هه‌وش خۆ نایه‌نه‌وه و تێناگه‌ن، ئەوانه دڵه‌ق و ری لێ گوم بوون، به ناشکرا گومراییان پێه دیاره.

تیرمیزی له ئیبنوعومره‌وه ریوایه‌تی کردوه ده‌فرموی: پێغه‌مبەر (ﷺ) فرموی: (لا تكثرُوا الكلام بغير ذكر الله فان كثرة الكلام بغير ذكر الله قسوة للقلب و ان أبعد الناس من الله القلب القاسی) په‌ندی پێشینیانی کوردی ده‌لێ زۆر گوتن قورئان خۆشه. ئەم په‌نده له مانای ئەم فرموده‌ی

پیغه مبه‌ره‌وه سه‌ری هه‌لداوه.. نه‌بوسه‌عیدی خودری ریوایه‌تی ده‌کا ده‌فه‌رموی: پیغه مبه‌ره (ﷺ) فه‌رموی: خودا ده‌فه‌رموی: (اطلبوا الحوائج من السمحاء، فانی جعلت فیهم رحمتی، ولا تطلبوها من القاسية قلوبهم فانی جعلت فیهم سخطی) پیوستیاتی خۆتان له سه‌خی سروشتان و دلفراوانان داوا بکه‌ن، چونکه من ره‌حم و به‌زه‌یی خۆم خستۆته دلیانه‌وه، داوای پیوستیاتی خۆتان له دل‌ره‌قان مه‌که‌ن، چونکه من قارو قینی خۆم خستۆته دلیانه‌وه.

هه‌ر بۆیه مالیکی کوری دینار ده‌فه‌رموی: هیچ به‌نده‌یه‌ک سزای له‌وه‌ی گه‌وره‌تر به سه‌ردا نه‌دراوه، که دل‌رق بێ، دل‌ره‌قی له هه‌موو عوقوبه‌تی‌ک کوشنده تهره . په‌روه‌ردگار رقی له هه‌ر گه‌ل و نه‌ته‌وه‌یه‌ک بێ ره‌حم و به‌زه‌یی له دلیان ده‌رده‌هاوی. دل‌ره‌قی ده‌ردی‌کی کوشنده‌ی کۆمه‌له‌و له‌ناو هه‌ر گه‌ل و نه‌ته‌وه‌یه‌ک دا بلاوی‌تته‌وه ده‌بیته هۆی له‌ناوچونیان .

نه‌جار په‌روه‌ردگار له په‌سنی قورئان دا ده‌فه‌رموی: ﴿اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْكِتَابِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَّثَانِيَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ﴾ په‌روه‌ردگار جوانترین که‌لامی نازل کرده، : که بریتیه له قورئانی پی‌و‌و‌زو پر فه‌رو به‌ره‌که‌ت و خاوه‌ن سودی گشتی و تایبه‌تی. هۆکاری به‌خته‌وه‌ری ژبانی دنیا و قیامت. قورئان نامه‌یه‌که هه‌ندی‌کی له هه‌ندی‌کی ده‌چی، جوانی داپشتنی و کورت‌ب‌ری و سه‌رناسایی له یه‌ک ده‌چی، له ره‌وانی و پاراوی‌دا، له به‌لا‌غه‌ت و فه‌صاحت دا لێ‌ک ده‌چی، چیرۆکه‌کانی تیدا دووباره ده‌بنه‌وه، په‌ند و ئامۆژگاری، فه‌رمان جله‌و‌گیری واده‌و به‌لێنی، هه‌ره‌شه‌و ترساندنێ دووباره و سن‌باره ده‌بنه‌وه. هه‌رجاره به‌شی‌وه‌یه‌ک و هه‌ر حه‌له به‌جۆری‌ک ئه‌و مه‌فه‌وه‌مانه ده‌رده‌ب‌ری و ئا‌راسته‌یان

ده‌کا، تیکرارو دووباره بوونه‌وه که به‌ره‌نگیکه خویندرو بینهر لئی وه‌رز نابن، سه‌د جار نایه‌تیک ده‌خوینسه‌وه جار له دوای جار کاریگه‌رتره وه‌ست هه‌ژین تره. له هه‌ندی شوین دا دل کیش ده‌کا ده‌یخاته به‌ر ریژنه‌ی هیواو نه‌مه‌ل، له هه‌ندی جاریش دل داخوینتی و وه‌له‌رزه‌ی دینی.

که نایاتی هه‌زابو هه‌ره‌شه‌و دیمه‌نه‌کانی رۆژی قیامت را ده‌نوینی پیستی خودا په‌رستان له ترسان گرژ ده‌بی، دل ده‌که‌وێته ته‌په‌ته‌پ وه‌له‌رزه ده‌که‌وێ، پاشان که نایاتی ره‌حمه‌ت ده‌بیستی یان ده‌یخوینتیسه‌وه نارام ده‌گرێته‌وه و پیستی خاوه‌ی ده‌بیته‌وه. هه‌میشه‌ ئاوا له نیوان خۆف و ره‌جادا ده‌ک.

قه‌تاده ده‌لێ: نه‌مه‌ حال و وه‌زعی خۆشه‌ویستانی خودایه، په‌روه‌ردگار به‌وه وه‌صفی کردون: که له ترسی خودا پیستیان گرژ ده‌بی و پاشان دلێان به‌یادی خودا نارام ده‌گرێ. خودا به‌وه وه‌صفی نه‌کردون که عه‌قلیان نامیئن و له هۆش خۆ ده‌چن و حال ده‌یانگرێ. به‌لکوو ئه‌وه ره‌وشتی ئه‌هلی اعه‌ت و یان.

ئه‌سمه‌ی نه‌بویه‌کر ده‌لێ: هاوه‌لانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ): که قورئانیان به‌سه‌ردا ده‌خویندرايه‌وه، وه‌کوو-وه‌صفیان ده‌کا- چاویان خۆز خۆز ئاوی لێ ده‌پژایه‌ خوارێ و پیستیان گرژ ده‌بوو، یه‌کێک هه‌لی دايه‌و هاته‌ قسه‌و وتی: ئه‌وه تو ده‌لێ چی؟ نه‌مێ که‌سانیک هه‌ن: که قورئانیان به‌سه‌ردا بخویندری له هۆش خۆی ده‌چن و ناگای له خۆی نامیئن، ئه‌سما فه‌رمووی: (اعوذ بالله من الشیطان الرجیم) واته‌: ئه‌سما ئه‌و له خۆ بونه‌وه له هۆشخۆ چونه‌ی به‌ نیشانه‌ی دینداری نه‌زانی و ره‌خنه‌ی لێ هه‌بوو.

﴿ذَٰلِكَ هُدَىٰ اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَن يَشَاءُ﴾ نهو نامه ناسمانیه که قورثانهو
بوت نیردراوه نهوه هیدایه تی خودایه و، هر که سیک کی بوی هیدایه تی بدا
ده یخاته سر شه قامه رتی ناین، به خته وهری دونیاو قیامت ده بی!

﴿وَمَن يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ﴾ که سیکیش گومرا بکا، به قورثان پروا
نه کاو نایه ته کانی کاری تینه کهن، نهوه کهس نیه هیدایه تدهری بی، فاسق و
گومرایه و له پیری گومرایانه. ﴿أَفَمَن يَتَّبِعِ بَوَّجْهَ سُوءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
؟﴾ واته: نایا که سیک به ده ست و قاچ به سترای به ره و رو بخریته ناو ناگری
دوزه خه وه، له ناو ناگردا هیچ شتیکی ده ست نه که وی خوی پی له ناگر
بپاریزی جگه له دهم وچاوی، به دهم وچاوی خو له ناگر بپاریزی نایا نهو که سه
وه کوو که سیک وایه: که له رژی قیامت دا به ردی ساردو گهرمی به ربییان
نیه و هیچ ناخوشی و ناره حتی توش نیه. پیوستی به هیچ نه ندامی کی
نه بی: که خوی پی له ناگر بپاریزی به لکو له هه موو شتیکی دهر چوبی، دل
نارام و تهرده ماخ، که یف خوش و بهرچا ورون له به هشت دا رابویری و له ززه ت
بچیژی، نایا نه و دو که سه وه کوو یه که وهان؟! نه خیر یه کسان نین و
هاوته رازو و نین. وه کوو له نایه تی کی تر دا دهر رموی: ﴿أَفَمَن يَمْشِي مُكِبًّا عَلَىٰ
وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمَّن يَمْشِي سَوِيًّا عَلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ﴾ (المک: ۲۲) هه لیه ته
وه لامی پر سیاره کان ناشرایه و به نه خیر وه لام دهریته وه. ﴿وَقِيلَ لِلظَّالِمِينَ:
ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ﴾ به سته مکاران ده گوتی: سزای تاوانه کانتان
بچیژن، نه و کرده وانه ی له ژبانی دونیادا نه نجامتان دا وون و په زمه نده تان کردون،
نیستا پاداشه که بیان وهر بگر نه وه!! وه کوو له نایه تی کی تر دا دهر رموی: ﴿هَٰذَا
مَا كُنْتُمْ لَا تُفْسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ﴾ (التوبه: ۳۵) نه مجار په ورو ردگار
شیوه ی عذاب ی نهو گهل و نه ته وه پیشینانه دیاری ده کا: که پیغه مبه ره کا ضی
به درو خستوته وه، دهر رموی: ﴿كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَآتَاهُمُ الْعَذَابُ مِن

حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ. فَأَذَاقَهُمُ اللَّهُ الْخَزْيَ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿۲۷﴾ هندی له گهلو نه ته وه پيشينه كان پيغه مبه رانی خويان به درو خسته وه، په يامه كه يان ره تکرده وه، نيتر خودا به هوی تاواني بی تزيه يان به هيلاکي بردن، به جوریک عه زابی بو هينان و له کاتيکدا تيکيه وه پيچان: که چاوه پروانی نه وه عه زابه نه بوون، بی ناگا سرگه رمی تاوانکردن بوون و هيچ ترسی هاتنی عه زابی نه بوو، نيتر خودا سزای توندی بو ناردن و نازاری بی ره زای پی چه شتن، ريسواو دامای کردن، توشی بومه له رزه و ره شه پای سه ختی دژوارو کوشتن و برین و ديلي و جوره ها ناخوشي تري کردن. بيگومان سزای قيامت زور لهو سزايه يان سه خترو دژوار ته ره، نه گهر بيانزانيابه و به گویره ی زانیاری هه لس و که و تيان بکرديا به نه وه يان ده زانی و خويان لی ده پاراست.

قورشان به زوبانی عه ره بی نازل بووه و خودا په ند و ناموزگاريی تیدا هیناونه وه

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي

هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَنْذَكِرُونَ ﴿۲۷﴾ قُرْآنَا عَرَبِيًّا

غَيْرَ ذِي عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿۲۸﴾ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ

شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا

الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۲۹﴾ إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ

﴿۳۰﴾ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخَصِمُونَ ﴿۳۱﴾

له‌وه پیتش په‌روه‌ردگار وه‌صفی قورئانی به‌چهند صیفه‌تیک[↑] له‌سه‌رو
 هه‌موویانه‌وه صیفه‌تی ﴿احسن الحديث﴾ بسوو. ئه‌بجار لی‌ره‌دا چهند
 تاییه‌مه‌ندییه‌کی تری قورئان دیاری ده‌کا، له‌وانه‌ه‌ئانه‌وه‌ی په‌ندو
 نامۆزگاریکردن تیدا بۆ هه‌ره‌شه‌و ترساندن، به‌زویانی عه‌ره‌بی نازل بسوو
 خواری و خێچی تیدا نیه. دژایه‌تی نیوان رسته‌و چمکه‌کانی تیدا نیه،
 که‌لامیکی راستی به‌حَق نازل‌بووی په‌روه‌ردگار، که‌ته‌لۆکی بونه‌وه‌ره‌و
 به‌نامه‌ی ژیان و هۆی به‌خته‌وه‌ری هه‌ردوو جیهانه.

ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ
 يَتَذَكَّرُونَ﴾ بێگومان له‌م قورئانه‌ پیرۆزه‌دا هه‌ر په‌ندو نه‌زیله‌و نامۆزگارییه‌ک
 پێویست بێ هه‌تا و مانه‌ته‌وه، هه‌ر شتیک بۆ تاین پێویست بێ بۆمان رون
 کردونه‌ته‌وه، له‌ حالو وه‌زع و به‌سه‌ره‌اتی گه‌له‌ پێشینه‌کان نه‌زیله‌و
 سه‌رگوره‌شته‌مان بۆ گێپاونه‌وه، تا به‌ ئاگاییه‌وه له‌ سه‌ره‌نجامی خراپه‌کاری
 خۆیان بترسن، په‌ند و هه‌رگرن و ته‌مبێ خواردو بن، به‌ خۆیاندا بچنه‌وه‌ و از له‌
 تاوانکاری به‌ینن. وه‌کوو له‌ نایه‌تیکي تردا ده‌فه‌رموی: ﴿وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ
 نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ﴾ (المنکبوت/۴۳) مه‌به‌ست له‌ هه‌تانه‌وه‌ی
 په‌ندو نه‌زیله‌ له‌ قورئان دا نامۆزگاری و نه‌سیحه‌ته‌ بۆ ئه‌وه‌ی به‌نده‌کان خۆیان له‌
 عه‌زابی خودا بپاریزن.

﴿قُرْآنًا غَرِيبًا غَيْرَ ذِي عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ﴾ نهم که‌لامه‌ قورئانه‌و
 ده‌خویندریته‌وه تا رۆژی قیامه‌ت نافه‌وتی و خودا ده‌پیارژی، وه‌کوو له‌
 نایه‌تیکي تردا ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّا نَحْنُ الذَّكْرُ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ (المجر/۹)
 به‌ زمانی عه‌ره‌بی نازل بووه‌یه‌و زاراوه‌ ده‌خویندریته‌وه، هه‌یج دژایه‌تی و خوارو
 خێچییه‌کی تیدا نیه. ئه‌و په‌ندو نه‌زیلانه‌یان بۆ ده‌هه‌تینه‌وه‌ بۆ ئه‌وه‌ی خۆیان

له عەزابی سەختی خودا بپارتێن، قورئان کەلامێکی سەرئاسایەو لە توانای غەیری خودا دا نیە شەتی وا داڕێژێ، هەموو نووسەر و ئەدیب و زمانپاراویکی بۆپ داو، هەزارو چوارسەد ئەوەندە سائە بە قورئان تەحەددای ئادەمیزاد و جندۆکە ی کردووە، بۆی داو و دەسەوستانی کردون .. وەکوو لە نایە تیکی تردا ئاماژە بەوە دەکا و دەفرموی: ﴿قُلْ لِّئِنْ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيراً﴾ (الاسراء: ۸۸)

ئەجار پەرەردگار نمونە ی کافرو موشتریک و موسوڵمانی یەکتاپەرستی هێناوە و دەفرموی: ﴿ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا﴾ پەرەردگار نمونە ی ئەو کەسە ی بپروای بە فرەخوابی هەبە بە حال و وەزعی کۆیلە یە ک هێناوە ئەوە: کە کۆمەڵێک خواوەنی کێشە تێکەوتووی هەبن. هەریەکیان رایەکی هەبێ و داوا یەکی لەو کۆیلە هەبێ، ئەویان فرمائی پێ بکا بە پێوە بوەستی و ئەویان بلێ نا بچۆ بۆ دروینە... هتد دە ی ئەگەر یەکیک لەم خواوەنانە فرمان بەو کۆیلە فرەخواوەنە بکا کاریک ئەنجام بدا، چی بکا و چۆن بۆی ئەنجام دەدرێ، چۆن ئەم خواوەنەش رازی بکا و ئەوانی تریشی لێ نەرەنجین؟ هەلبەتە ناتوانی هەموو خواوەنەکان رازی بکا. هەر بەو جورەش هاوڵ دانەر: کە چەند خودایە ک دەپەرستی ناتوانی هەموو خوداگان رازی بکا.

هەر وەها نمونە ی موسوڵمانی یەکتاپەرستی هێناوە ئەوە بە حال و وەزعی کۆیلە یە ک: کە ملکی یە ک خواوەن بێ، بەشی کەسی تری تێدا نەبێ. ئەگەر خواوەنەکی داوای ئەنجامدانی کاریکی لێ کرد دەتوانی بە رێک و پێکی ئەنجامی بدا و بێ سی و دوو فرمانە کە بەجێ بێنێ. هەر بەو جورە موسوڵمانی

یه کتاپه رست: که جگه له خودا که سئی تر به خودا نازانئ، تهنه هه وئی وه دهسته یئانی ره زامه ندیی پهروه ردگار ده داو دئی پمیه بسته به نه وه وه، له هه موو کارو کرده وه یه کی دا مه به سستی ره زامه ندیی خودایه! نایا ئم کابرایه بهرچاو رونو سهر که وتوو ده بی له کاره که ی دا یان سهر لیشتیاوو گومرا بی؟ بیگومان ناشکرایه: موسولمانی لهو جوړه دل نارامو دامه زراو ده بی و سهری لی ناشیوئ، دهی وه کوو چوئن نهو دوو کویله چوئن یه ک نین موشریک و یه کتاپه رستیش وه کوو یه ک نین و به یه ک چاو سهیر ناکرئ.

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ سوپاس هه رب خودایه له سهه نه وه به به لگه بوږدران و هیچیان به دهسته وه نه ما، همدو سوپاس هه رب خودایه له سهه نه وه: که هیدایه تی ئاده میزاد ده دا بو په پرهی کردنی نایینی نیسلام، وه لی زوری زوری نه وانه نهو جوداوازی و حقیقه ته نازانن، دین له ته ک خودا د شتی تر ده په رستن به ناحق و به بی به لگه هاوه رب خودا داده نین، جا با نه وانه نه فام و موشریک بن، به هیچ به لگه و نیشانه یه ک واز له به تپه رستی خوین نه هینن و به و په ندو نه زیلانه تینه گهن، بو کوئ ده چن. خو هه تا سهه ناوا بوینان سهه رناچی و پاشگوئ ناخرئ. نه وانه پاش مردن زیندو ده کرینه وه حیساب و لی کولینه وه یان له گه ده کرئ و توله ی تاوان و به تپه رستی یان لی ده سه ندري. ﴿إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ﴾ بیگومان پیاله شه رابی مردن هه موو کهس ده یچیوئ، توش نهی موحه مه د ده مری و نه وانیش ده مرن، کهس له چنگ مردن رزگاری نابئ، ﴿ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ﴾ نیسوهی ئاده میزاد هه مووتان لای خودای خوئان روژی قیامت دادگایی ده کرئ، هه که سه به گویره ی کرده وه کانی سزاو پاداش و ده ده گریته وه،

خودا په رستان بهره و به هشت بهرې ده گرتن و موشريکه کان راپيچي دوزه خ ده گرتن. به رسته ی ﴿انک میت...﴾ راگه ياندنی نه ویه: که مردن هه موو کهس ده گرتنه وه، ته نانه ت پیغه مبه ریش له و یاسا گشتی یه به ده ر نیه، رتدانه وه ی بیرو بۆچونی هه ندی له هاوه لانه: که پتيان و ابوو پیغه مبه ر نامرې ته نانه ت له کاتيکا پیغه مبه ر ﴿﴾ وه فاتی کر... هه زره تی عومهر یه کيک له وانه ی پتيان و ابوو پیغه مبه ر نامرې ده یگوت: هه رکه سی بلې: موحه مده مردوه به شمشیر ده یکوژم.

له هه مان کات دا هه لئانی موشريکه کانی قوره ی شیشه به وه ی په له بکه ن له نیمان پي هینانی پیغه مبه ر ﴿﴾ هه لی ماوه ی ژيانی پیغه مبه ر له کیس خۆ نه دهن. چونکه مانده وه له ناویان دا بۆ ماوه یه کهو به رده وام نابي، رسته ی ﴿ثُمَّ إِلَیْكُمْ یَوْمَ الْقِیَامَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ﴾ نامازه به وه ده کا: که هه رکه سیك له دونیادا کیشه و نیزاعی هه بی روژی قیامت هه مان کیشه یان تیده که ویتنه وه، ته نانه ت پیغه مبه ریش ده که ویتنه کیشه و له گه ل نه ته وه که ی دا به به لگه بۆریان ده دا که په یامی خودای پي راگه ياندون، وه ناگای هیانونه وه له عه زابی خودا ترساندونی، به وپه ری لیها توین یه وه نه رکی سه رشان ی خۆی نه عجام داوه و تۆز قالیك که مته رخنه می نه کردوه. نه ته وه کهشی به لگه و ده لیلی بی ری و جی ده هیننه وه. هیچ شتيکیان بۆ له سه ر پیغه مبه ر ناچه سپي.

نیمام نه حه د له عوقبه ی کوری عامیره وه ریوايه ت ده کا، ده لئ: پیغه مبه ر ﴿﴾ فه رموی: (اول الخصمین جاران) یه که م دوو کیشه کاری روژی قیامت جیرانی یه کترن، نه واننه له جیهان دا جیرانی یه کترن. هه ر نیمام نه حه د له نه بوسه عیدی خودریه وه ریوايه ت ده کا: ده لئ پیغه مبه ر ﴿﴾ فه رموی: (والذي نفسي بيده، انه ليخصم حتى الشاتان فيما انتطحتا)

سویندم بهو که‌سه‌ی گیانی منی^۱ به‌ده‌سته، روژی قیامت هه‌موو که‌س
کی‌شه‌یانه، تنانه‌ت دو به‌رانیش: که له دونیادا شه‌په‌قوچیان کردوه، ده‌که‌ونه
کی‌شه‌و^۲ له‌سەر چیو بۆچی شه‌په‌قوچیان کردوه.

ئه‌بویه‌کری به‌ززار له ئه‌نه‌سی کوپی مالیکه‌وه ریوایه‌ت ده‌کا ده‌لی:
پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فه‌رمووی: روژی قیامت فه‌رمان‌په‌واو کاربه‌ده‌ستی خائینو
سته‌مکار ده‌هیندری، ژێرده‌سته‌و شوینکه‌وتوانی له‌گه‌لی ده‌که‌ونه کی‌شه‌وه‌و
بۆپی ده‌ده‌نو به‌سه‌ری‌دا زال ده‌بن، نه‌بجار پیی ده‌گوتری: ده‌بپۆ ملی خۆت
بشکینه‌و که‌لینیکی دۆزه‌خ پپ بکه‌ره‌وه.

ئیمامی بوخاری له ئه‌به‌هوره‌یره‌وه ریوایه‌ت ده‌کا^۳ که پیغه‌مبه‌ر(ﷺ)
فه‌رمووی هه‌ر که‌سیک شتیکی له برای خۆی داگیر کردوه، ده‌ستدریژی کردۆته
سه‌ر مال و ناموسی، با ئه‌مپۆ خۆ له‌و سته‌مه‌ رزگار بکا و مافه‌که‌ی بداته‌وه
پیش نه‌وه‌ی روژیک بی: که دیره‌م و دیناری تیدا نیه، جا نه‌گه‌ر کابرای
ده‌ستدریژی‌کار کرده‌وه‌ی چاکی هه‌بی نه‌وه به ئه‌ندازه‌ی سته‌مه‌که‌ی لیی
هه‌لده‌گیرئ و ده‌خریته سه‌ر چاکی سته‌م لی‌کراو، خۆ نه‌گه‌ر چاکی نه‌بوو،
نه‌وه له خراپه‌ی سته‌م لی‌کراو هه‌لده‌گیرئ و ده‌خریته سه‌ر سته‌مکار.

ئیمامی موسلیم له ئه‌به‌هوره‌یره‌وه ریوایه‌ت ده‌کا و ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر
(ﷺ) فه‌رمووی: (أندرون من المفلس؟) ده‌زانن موفلیس کێیه؟ هاوه‌لان
عه‌رزبان کرد وتیان: موفلیس له‌ناو ئیمه‌دا به که‌سیک ده‌گوتری: پاره‌و
شت و مه‌کی نه‌بی، پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فه‌رمووی: (ان المفلس من یأتي يوم القيامة
بصلاة وزكاة وصيام) موفلیس نه‌و که‌سه‌یه روژی قیامت دیته پی‌شه‌و^۴ نوێژی
کردوه، زه‌کاتی داوه، روژی گرتوه، به‌لام له هه‌مان کاتدا جوینی به‌ فلان

داوه، بوختانی به نهو کردوه، خوینی نه‌می رشتوه، له نه‌وه‌ی داوه.... له چاکه‌ی نه‌م کابرایه ده‌دری به نه‌وو به نه‌م، جا نه‌گهر چاکه‌کانی به‌شی نه‌وه‌ی نه‌کرد قهره‌بووی خراپه‌کاریه‌کانی بکاته‌وه‌و خاوه‌ن مافه‌کان به مافی خۆیان بگهن، نه‌وه له خراپه‌ی نه‌وان هه‌لده‌گیرئو ده‌خریته سه‌ر خراپه‌ی نه‌وو نه‌جار توپ ده‌دریته ناو دۆزه‌خه‌وه.

به یارمه‌تی خودا رۆژی ۳۱/۷/۲۰۰۱ له پاکنوو‌سی جزمی (۲۲) بومه‌وه. خودایه توفیق‌م بده‌ی بۆ ته‌واو کردنی باقی جزمه‌کانی تریش.

پیرستی سەر باسەکان

٣	ئاكام و سەرنجامی بە درۆ خەرمەوی پیغمبەران
٦	چەند بەلگەیەك لەسەر بە توانایی خودا دەربارەی زیندوکردنەوە
١٧	هەلۆیستی کافرەکان لە تەقواو خودا پەرستی
٢٠	موشریکەکان برۆایان بە هاتنی رۆژی قیامەت نیە
٢٥	پاداشتی چاکەکاران
٢٦	پاداشتی تاوانباران
٣١	پیغمبەر شاعیر نیە ، خودا تەك و تەنهاو بێ هاوێڵە
٣٨	بەلگە لەسەر رابوونی قیامەت و چەسپاندنی زیندو بونەوه
٤٦	سوپەتی (الصافات)
٥٠	رازاندنەوهی ئاسمان بە ئەستێرەکان
٥٣	سەلماندنی زیندو بونەوهو حەشر و نەشر
٥٧	حال و ھەزعی موشریکەکان لە قیامەتدا کێشکردنیاں بۆ حیساب و لێکۆڵینەوه
٦٣	پاداشتی موسوڵمانان و سزای کافرەکان
٦٨	سزای ستەمکاران و جۆرەکانی عەزاب لە دۆزەخدا
٧٢	چیرۆکی ھەزرەتی نوح (علیہ السلام)
٧٥	چیرۆکی ھەزرەتی ئیبراھیم (علیہ السلام)
٨٣	چیرۆکی ھەولدان بۆ سەربڕینی ئیسماعیل
٩٢	چیرۆکی ھەزرەتی موسا و ھارون (علیہ السلام)
٩٤	چیرۆکی ھەزرەتی ئیلیاس (علیہ السلام)
٩٧	چیرۆکی ھەزرەتی لوط (علیہ السلام)
٩٨	چیرۆکی ھەزرەتی یونس (علیہ السلام)
١٠٣	پوچەلکردنەوهی بیروباوەری موشریکەکان
١١١	یارمەتیدانی خودا بۆ سەربازانی
١١٧	سوپەتی (ص)
١١٩	مونا قەشەکردنی موشریکەکان دەربارەی بیروبوچونیان
١٢٦	ھەر شە لێکردن و ترساندنی قورەیشیەکان بە حال و بەسەرھاتی گەل و نەتەوێکانی : کە پیغمبەرانیاں بە درۆ خستووەتەوه
١٣٠	چیرۆکی ھەزرەتی داود (علیہ السلام)

پیرستی سەر باسه‌کان

١٤١	سه‌لاندنی هاتنی قیامت و هه‌بونی پاداش و سزای شیکردنه‌وه‌ی پیروزی قورئان
١٤٥	چیرۆکی هه‌زه‌تی سوله‌یمان (علیه السلام)
١٥١	چیرۆکی هه‌زه‌تی ئه‌ییوب (علیه السلام)
١٥٥	چیرۆکی هه‌زه‌تی ئیبراهیم و نه‌وه‌کانی (علیه السلام)
١٥٨	سزای مله‌ورانی بوغراو به‌دبه‌خت
١٦٢	برێ به‌لگه‌ له‌سه‌ر راستی په‌یامی پیغه‌مبه‌ری ئیسلام
١٦٥	چیرۆکی هه‌زه‌تی ئاده‌م (علیه السلام)
١٦٩	ره‌وشتی بانگ‌خوێزانی رێبازی خودا و مو‌عجیزه‌ی قورئان
١٧١	سو‌ره‌تی (الزمر)
١٧٤	سه‌رچاوه‌ی قورئان له‌ خوداوه‌یه و د‌ل‌سو‌زانه‌ خودا په‌رستی بکه‌ن
١٧٧	هه‌ندی به‌لگه‌ له‌ سه‌ر تاك و ته‌نهایی خودا به‌ توانایی و بی ئاتاجی
١٨٣	كافرو بی بره‌وان بی بارن، موسو‌لمانان یه‌ك هه‌لو‌یستن
١٨٦	ئامۆژگاری بۆ موسو‌لمانان و هه‌ره‌شه‌ له‌ بته‌پرستان
١٩٣	حال و وه‌زعی دنیا
١٩٥	خودا هیدایه‌تی به‌نده‌کانی د‌ه‌دا بۆ ئیسلام
٢٠١	قورئان به‌ زوبانی عه‌ره‌بی نازل بووه‌و خودا په‌ندو ئامۆژگاری تیدا هیئانه‌وه